

GENÇ MEMUR-SEN KUDÜS AKADEMİSİ TRANSKRİPSİYON NOTLARI

Genç Memur-Sen Araştırma Dizisi: 2 / Ekim 2021

www.gencmemursen.org.tr

GENÇ MEMUR-SEN
KUDÜS AKADEMİSİ
TRANSKRİPSİYON
NOTLARI

Genç Memur-Sen Araştırma Dizisi: 2

Genç Memur-Sen Adına Sahibi Genel Başkan

Mustafa BAŞKARA

Genel Yayın Yönetmeni

Burak ÇALIŞKAN

Yayın Kurulu

Mesut Emre BALCI	Hacer YILMAZ
Muhammed Taha ÖZDEMİR	Abdüssamet AKAN
Mahir Mustafa DEMİR	Muhammed Ümit ÇİFTÇİ
Emre KÜTÜKÇÜ	

Hazırlayanlar

Ayşe NURSOY
Büşra KAPAR

Grafik Tasarım

Mustafa Fehmi ÖZDEMİR
Adnan Menderes AYDIN

Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi

Organizasyon Ekibi

Abdüssamet AKAN	Hacer YILMAZ
Büşra KAPAR	Enes MACUN
Ayşe NURSOY	Doğukan ÖZTÜRK
Fatma Zehra PEKCAN	Hilal YILMAZ
Elif ÇAKICI	Fatih ERSOY
Elif TÜRKAY	Ömer EKİCİ
Burak PAYDAŞ	Fatmanur KARADAĞ
Meryem KARADAĞ	Adnan Menderes AYDIN
Mahir Mustafa DEMİR	

Atıf için: Genç Memur-Sen: *Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi Transkripsiyon Notları*, (2021), Ankara: Genç Memur-Sen Genel Merkezi.

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	4
Kalbinde Kudüs Yoksa, Senin Kalbin Yoktur.....	5

BİRİNCİ BÖLÜM KUDÜS AKADEMİSİ TRANSKRİPSİYON NOTLARI

1.	Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi 1. Ders.....	10
2.	Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi 2. Ders.....	24
3.	Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi 3. Ders.....	26
4.	Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi 4. Ders.....	50
5.	Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi 5. Ders I.Kısım.....	68
5.1	Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi 5. Ders II.Kısım.....	82
6.	Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi 6. Ders.....	96
7.	Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi 7. Ders.....	138
8.	Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi 8. Ders.....	160
9.	Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi 9. Ders.....	176
10.	Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi 10. Ders.....	192

Önsöz

Kasım 1917 Balfour Deklarasyonuyla başlayan ve yirmi birinci yüzyıl boyunca aralıksız devam eden siyonist işgalin bir parçası olarak, 2021 yılının Mayıs ayı içerisinde Kudüs'ün Şeyh Cerrah Mahallesi'nde yaşanan olaylara insanlık ailesi olarak büyük bir üzüntü içerisinde şahitlik ettik. Genç Memur-Sen olarak Bosna'nın kurucu lideri Aliya İzzetbegoviç'in "Ne yaparsanız yapın soykırımı unutmayın. Çünkü unutulmuş soykırım tekrarlanır...." sözünün idrakiyle hareket ediyor ve milletlerin özgürleşmesi ancak zihinlerin özgürleşmesi ile mümkündür diyoruz. Genç Memur-Sen ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı iş birliğinde gerçekleştirilen "Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi", işte bu inançla yola çıkan gönüllü gençlerin, yine her safhasında bu bilinçle emek verdiği bir eğitim programıdır.

Filistin'de ve bilhassa Kudüs'te yaşanan olaylar ile İsrail'in bölgeye yönelik planlarının dini, tarihi, siyasi, ekonomik, hukuki, jeopolitik ve sosyolojik yönlerinin detaylı olarak ele alındığı bu akademiye, konuk olarak alanında uzman akademisyen, gazeteci, yazar, araştırmacı ve aktivistler katkı sağlamıştır.

01 Haziran- 02 Temmuz 2021 tarihleri arasında haftada iki gün gerçekleştirilen, her biri ikişer saatlik derslerden oluşan ve on bir ayrı konuşmacının konuk edildiği akademiye toplamda 11.121 kişi başvurmuştur. Katılımcıların tamamına kısa mesajla bilgilendirme yapılmış; derslere Zoom ve Youtube üzerinden çevrim içi olarak katılımları sağlanmıştır. Ayrıca akademiye özel olarak açılan Telegram kanalı ve mevcut sosyal medya hesapları üzerinden katılımcılar, eğitim süresince gelişmelerden anlık olarak haberdar edilmiştir.

Akademi kapsamında her dersten sonra, o ders ile alakalı bir sınav yapılarak sorulara doğru cevap veren tüm katılımcılar arasından çekilişle 10 kişiye ilgili dersle bağlantılı birer kitap hediye edilmiş; böylelikle toplamda 100 kitap okuyucusuna ulaştırılmıştır.

Eğitimin sonuna gelindiğindeyse yoklama ve devamsızlık şartlarını yerine getiren 3.231 aday/katılımcı Kudüs Ziyareti Ödüllü sınavımıza girmeye hak kazanmıştır. Söz konusu sınavda en yüksek puanı alan ilk 30 kişi Kudüs Ziyareti ile ödüllendirilecektir.

Elinizdeki metin, yukarıda bahsedilen, Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi kapsamında işlenen derslerin transkripsiyon notlarını içermektedir.

Tüm katılımcılarımıza yararlı olması dileğiyle.

Saygılarımızla
Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi
Organizasyon Ekibi

“Kalbinde
Kudüs
Yoksa,
Senin
Kalbin
Yoktur...”

Selîm Cennah

Kalbinde Kudüs Yoksa, Senin Kalbin Yoktur

Selim Cerrah

Filistin yeryüzünde yaşanan acıların toplamından daha fazla acı çekti, büyük ölümler yaşadı, tutulamamış yasların hüznü ile doldu. Küçük adamların büyük ölümleri olmaz bu dünyada. Mazlumların gururu onları zayıf zamanlarında bile güçlü olmaya mecbur kılıyor. Zalimlerin kalbi kurşun sesi arkasına saklanan hoyrat eller gibi acımasız ve vicdansız olur. Umut tükenmez yeryüzünde, şairler dile getirdikleri kötülüğü iyiler yol almaya devam edecektir. Bize miras kalan Kudüs bilinci insanlığa emanet edilmiştir ama insan kalmak şartıyla...

Kudüs Müslüman toplumun izzetinin ve yeryüzündeki varlık iddiasının göstergesidir. Kudüs, adalet, ihlâs ve tevazu sahiplerine emanet edilmiştir. Kudüs'ü korumak hepimizin görevidir. Kudüs duyarlılığı bilincimizde sürekli diri tutulmalıdır. Kudüs'e sahip çıkma iradesini ümmet olarak kuşandıkça izzetimiz artacaktır. "Kudüs l'ün tutsaklığı aslında İslam dünyasının beden ve zihnen rehin alınışını hatırlatmalı." Akif Emre

Kudüs Müslüman bilincini diri tutan bir emanettir. Orası esir kaldıkça İslâm dünyası beden ve zihnen rehin alınmış olur. Kudüs bizim ilk kiblemizdir, gece yolculuğunun olan İsrâ' nın bittiği, Mîraç yolculuğunun başladığı yerdir. Peygamberimiz orada bütün peygamberlere imam olup namaz kaldırmak su-

retiyle mânevî önderliğin İsrail oğullarından alınıp İslâm ümmetine verilmiş olduğunu ortaya koymuş oldu. Böylece dinin yeni ve kapsayıcı vahiy ve kitapla yeniden inşa edilmesine işaret edildiği yerdir.

Kudüs ümmetin Haremidir.

Hız. İbrahim Harran'dan çıkıp Şam üzerinden Kudüs le varmıştı, Hız. İsmail orada doğdu. Kendisi ve soyu uzun yıllar orada yaşamıştı, yerliler mülk sahibi olmalarına izin vermemişti. Eşi Sare vefat edince toprağı olmağı ve yabancı kabul edildiğı için onlardan mezar yeri talep etmişti. Hız. Yusuf ve ailesi kardeşleri tarafından köle olarak satıldıktan yıllar sonra babasını ve ailesini Mısır'a getirmiş 430 yıl orada yaşamışlardı. Hız. Musa kavmini Firavun' un zulmünden kurtarıp yeniden Kudüs le getirme arzusuyla yola çıkmıştı. Sîna çölünde uzun yıllar kavmiyle uğraşmak zorunda kalmıştı. Hız. Yuşa önderliğinde zorlu mücadele neticesinde yeniden Filistin'e yerleşmişlerdi. 200 yıl sonra ise Babil işgaliyle tekrar oradan kaçmak zorunda kalmışlardı.

Babilliler tarafından cezalandırılarak sürgüne mahkûm edilen, otoriteleri ve saygınlıkları kaybolan Yahudiler, milâttan sonra 70 yılın da Romalıların öldürücü darbesiyle varlıklarını iyice yitirmiş, yeryüzüne hor ve hakir bir şekilde dağılmak zorunda kalmışlardı.

Hasılı farklı dönemlerde bir nevi kiracı olarak yaşadıkları Filistin toprakları asla Yahudilerin yurdu olmamıştır. Devletsiz yaşamamak için ürettikleri Siyonist proje sonucunda burasının kendilerine “vaadedilmiş topraklar” olduğu yalanını yaydılar. Zulümle ve kötülükle buraya egemen olmaya çalışıyorlar. Bunca zulüm ve yıkımın yaşandığı bir tarihten gelen siyonistler, yaşadıkları acılardan daha fazlasını mazumlara yaşıyorlar. Bunun üzerinde ayrıca durmak gerekir.

Hız. Musa (as) annesi tarafından yeni doğan çocukları öldüren Firavun’ un zulmünden kurtulmak için saklanmış Nil nehrine bırakılmıştı. Allah’tan gelen ilham, emirle içine konduğu sepetle bırakıldığı Nil nehri onu Firavun ’un sarayına ulaştırmıştı. Sarayda şehzadeler gibi büyütölmüş, devlet yönetmeyi öğrenmişti. Yaşanan talihsiz bir kaza sonucu sığındığı Hız. Şuayb’ın yanında tevhid davasını yaşama ve yaşatma ideâl ve idrakini talim etmişti.

Geriye döndüğü zaman topluma baskıyı ve şiddeti artıran Firavunla karşı gençleri istikâmet şuuruyla yetiştirmek için “Kıblegâh evler” kurmuştu. Yanına aldığı gençleri geleceğin Kudüs kahramanları olarak hazırlamaya gayret etmiş, onlarla birlikte mücadele etmiş davasından vaz geçmemişti. İsrail oğulları her kritik eşikte Allah’ ı ve peygamberini yalanladılar, kendilerine gönderilen hükmü yok saydılar. Kızıldeniz’i geçtikten sonra Tih Çölü’nde kavminden gördüğü ihanetler umudunu azaltmış onu üzmüştü. Örnekleri çoğaltmak mümkün... Yine de Hız. Musa bugün masum çocukları sebepsiz yere öldürecek kadar zalim olan kavminin bu kadar kötü kişiler olabileceğini tahmin edemezdi.

Hız. Davut, Talut’un ordusuyla savaşa gittiği zaman küçük bir çocuktur. Elindeki sapanla herkesin korktuğu, savaşmak istemediği, çekindiği Calut’un karşısına çıkıp onu öldürdü. O, bu hareketiyle bize gücün pazuda değil yürekte olduğunu öğretmişti.

Hız. Süleyman (as) Kudüs’te ibadet etmek için Mâbedi inşa etmişti. Kavminin şeytanlara uyararak gelecek zamanlarda orada her türlü zulmü işleyip kan dökeceğini, fesat çıkarıp kötölüğün bayrağını taşıyan zalimler olacaklarını beklemiyordu.

İsrail oğullarının tarihi gösterdi ki, bu topluluk, tarih boyunca kardeşlerine olduğu gibi tüm insanlığa ihanet ettiler. Egemenlerin desteği ve gafil devletlerin göz yumması sonucunda ihanetlerine artarak devam ediyorlar. Siyonistler kadınıyla erkeğiyle katil, cânî ve inkarcıdırlar... Yeşayahu Leibowitz’in Yahudilik ve İsrail kitabının 253 sayfasında,- Yahudi yumruğunun gücü, üzerini kaplayan

Amerika’nın çelik eldiveninden ve bu eldiveni içinde astar vazifesi gören dolardan gelir” diye yazmıştır. Golda Mayer ise 15 Haziran 1969 da Sunday Times’e şöyle yazmıştı; “Bir Filistin halkı yoktur... Bizler gelip de onları kapıya koyduğumuz için değil. Onlar mevcut değildir” demişti.

Elbette İsrail oğulları soyundan gelen az sayıda vicdan sahibi insanlar çıkmıştır.

Rachel Corrie, Filistinli çocukları korumak için “zulüm bizden se ben bizden değilim” diyerek bedenini masumlara siper etmiş, tankın önüne atlayarak asil bir tavır ortaya koymuş, kardeşleri için canını feda etmişti.

Elindeki taşları katil sürüsüne fırlatan Nobel ödüllü yazar Edvard Said, kendisine neden taş atıyorsun diye soranlara; "Çocuğum bir gün bana, 'Baba savaşta ne yaptın?' diye sorarsa ona alçaklığa, haksızlığa taş attım diyeceğim" dediği söylenir, böylece insanlığın ölmediğini ortaya koymuştu, denilir.

Kudüs'e ihanet:

Hiz. Ömer r.anh Kudüs' ü Romalılardan teslim aldığı zaman Kudüs patriğine taahhüt ettiği şartlardan bir tanesi de şehre Yahudilerin sokulmayacağı idi. Bu şart uzun yıllar uygulanmıştı. Zamanla şehre Hristiyan kılığında giren Yahudiler ferman yıprandı onu yeniden yazalım diyerek fermanın kopyasını yazmışlar, bu kopyada Yahudilerin şehre giriş yasağı yazılmayarak şehre sızmayı başarmışlardı.

15 Temmuz 1099 tarihinden sonra Haçlılar şehri tahrip etmiş 90 yıl zulüm ve kötülükle yönetmişlerdi. Selahaddin Kudüs'ü yeniden fethetti, 42 yıl sonra, kardeşi Âdi'nin oğlu Kamil, kardeşleriyle arasında yaşadığı taht kavgası neticesinde, Kudüs'e ihanet ederek şehrin anahtarlarını Haçlılara peşkeş çekmişti. Kudüs le ve amcasının aziz hatrasına ihanet etmişti. Sultan Baybars bu ihanetten sonra Kudüs'ü yeniden fethetti. Bilahare Yavuz Sultan Selim Han, Hameynle birlikte Kudüs'ü de Osmanlı himayesine aldı ve bu 1917 yılına kadar devam etti.

Rahmetli Erbakan Hoca 1 dolar siyonistlerin kimlik kartıdır derdi. 1897 yılında Basel'de toplanan 1 . siyonist kongresinde alınan kararları batıyla ittifak ilişkisi kurarak hayata geçirmeye uğraşan siyonistler, en büyük

desteği İngilizlerden görmüşlerdi. İngilizler birinci dünya savaşı sonrası 1917'de Şerif Hüseyin'le iş birliği yaptılar. Osmanlıyı parçalayıp paylaşmanın sürükleyici gücü olarak Kudüs'e birlikte ihanet ettiler. Şerif Hüseyin hırslarına kurban olarak Kudüs l ü İngilizlerle teslim etti. Daha sonra kendisi de oraya yerleşemedi ve onursuzca yaşadı, şerefsizce öldü gitti.

Devrilen ağaca tekme atan, balta vuran, onu yakıp ateşe atan çok olur. O gün bugündür Kudüs, zulüm çemberinde, Filistin halkı ise ateşler içinde ihanetin acısını yaşıyorlar. Ne acıdır ki, birlik ve yardımlaşma içinde olması gereken Müslümanlar batının ürettiği fitne sebebiyle birbirlerine silah doğrultuyor, acımasızca savaşıyorlar. Yahudilerin işledikleri zulmü engellemek için ise Ebabil gözleyip dua ediyor Mehdi bekliyorlar.

Amerika'nın elçilik binasını Kudüs le taşıma kararına karşı Recep Tayyip Erdoğan'ın güçlü liderliği sayesinde İslâm iş birliği Teşkilâtı tarafından alınan son Kudüs kararı, biraz olsun içimizi ferahlattı. O karar ümmet olmanın birlik ve dayanışma içinde olmanın bereketini bize yeniden yaşattı elhamdülillah. Ama bunun yeterli olmadığını biliyoruz, bunun kalıcı olması ise ancak birlik ruhunu diri tutmakla mümkün..

Kudüs'ü koruyabilmek için...

Kudüs'ü sevmek onu korumak için yeterli değildir, onu koruyabilmek için kalıcı işler yapmaya ihtiyacımız vardır. Siyonistlerin azgın, kibirli tutumlarına karşı izzetli ve vakur mücadele etmeliyiz. Siyonist kibir para ve güç kaybetmekten, yalnız kalmaktan korkar, yalnız kalacaklarını görürlerse geri adım atmak zorunda kalırlar. İslâm ülkeleri izzet-

li davranır ve birlik olursa onlar en değer verdikleri şey olan devlet ve arz-ı mev'ud ideâlini korumak için geri çekilmek zorunda kalırlar.

Selahaddin Eyyubi'nin "Dostlarıyla uğraşanlar düşmanlarıyla savaştamaz" düsturuyla kardeşliği yayacak, iş birliğini kuvvetlendirecek adımlar atılmalıdır. Medya, sosyal medya ve tüm dijital platformlarda etkin ve aktif şekilde pozitif dil kullanarak iyi bir iletişim dili kullanılmalı.

- 1.** Siyasetçiler ve Bürokratlar dik durmalı, İslam toplumlarıyla birlikte Müslümanca yaşamının izzetini kuşanmalı, korumalı.
- 2.** Üniversiteler üzerine düşeni yapmalı, Kudüs kürsüleri kurarak toplantılar tertip edilmeli, bilim adamları literatür üretmeli, tezler yazılmalı.
- 3.** Aktivistler her mecrada Kudüs duyarlılığını diri tutmalı, yeri ve zamanı geldiğinde tüm ülkelerin meydanları "Ayaklarına Kudüs gücü" değmiş yiğitlerin meydanı olmalı. Medya ve sosyal medya üzerinden sürekli mesajlar paylaşılmalı. Dünya kamuoyuna etki edecek isimlere seslenilmeli.
- 4.** Tüm insanlık bu zulme karşı birleşebilmeli ve özellikle Müslüman toplumlar, her fırsatta davanın gücünü hayata taşımali, anneler çocuklarının kulaklarına Kudüs ninnileri fısıldamalı.
- 5.** Kudüs mücadelesi daima Hukuk ve Meşruiyet içinde yürütülmeli, zalimin zulmü lânetlenmeli, kötülük örnek alınmamalı. Mücadeleyi haksız göstermek isteyen zalimlerin ellerine malzeme verilmemeli. Terör asla metot olarak kullanılmamalı ve emperyalist güçlerin taşeronu olan terör örgütleriyle onların eylemleri lânetlenmeli.

6. Kudüs'ün sadece Müslümanlara ait mânevî bir merkez olmadığına dikkat etmeli, diğer milletlerin Kudüs üzerindeki mânevî hakları gözetilmeli. Bu hakları sadece Müslüman bir yönetimin koruyup geliştirebileceğini, Yahudi-İngiliz aklının ve anlayışının bu mücadeleyi sulandırmak için atacağı sinsi adımlara karşı dikkatli olunması gerektiği unutmamalı.

7. İsrail her yerde boykot edilmeli, Filistin halkına maddi manevî destek olunmalı, bilgi ve haberler her zeminde paylaşılmalı. Kudüs'ü, ancak Kudüs'ün fethettiği kalpler kurtarabilir. Aklımızı ve irademizi esir alanlar, yeniden ümmet olduğumuz zaman kaybedeceklerdir.

Ömer Muhtar savaşta askerlerine, esir edilen bir İtalyan subayını öldürmemelerini emrettiği zaman adamları, "Ama onlar bizim esirlerimizi öldürüyorlar" şeklinde itiraz etmeleri üzerine, İtalyanlar için "Onlar bizim öğretmenimiz değil!" demişti.

Hız. Ali: "Uğruna savaştığımız değerleri ihmal ederek savaşmamızın hiçbir anlamı yoktur." buyurmuştu. Değerlerimizden vazgeçerek zafer kazanacaksak kaybedelim. Sadece zafer fere odaklanmak, bizi ahlâkî ilkelerden uzaklaştırıyorsa kazanmayalım. Görevimiz zafer kazanmak değil o uğurda mücadele etmektir. Unutamayalım ki zafer Allah'ın ihsanıdır. Biz zafer avcısı değil, Fetih işçileriyiz...

Yani, Kudüs'ü kazanmak, Kalbi kazanmaktır.

Kudüs'ü korumak, Adaleti savunmaktır.

Kudüs'te yaşamak, Vicdanı diriltmek, insanlığı ve umudu büyütmektir.

Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi

1. Ders Transkripsiyon Notları

Prof. Dr. Mehmet Görmez
İslam Medeniyetinde Kudüs'ün Önemi

Moderatör : Mesut Emre Balcı

1 Haziran 2021 Salı | 21.30

İslam Medeniyetinde Kudüs'ün Önemi

Prof. Dr. Mehmet Görmez

Bismillahirrahmanirrahim. Elhamdülillahi Rabbil'âlemîn. Essalâtü Vesselâmü alâ Resûlinâ Muhammedin ve Âlihî ve Sahbihî Ecmaîn.

Değerli Başkan, dostlar, beyefendiler evlerinde bizi dinleyen sevgili gençler, sevgili çocuklar öncelikle hepinize hayırlı akşamlar diliyorum. Sözlerimin başlarında hepinizi sevgiyle, saygıyla, muhabbet ile selamlıyorum. Allah'ın selamı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun. Ben aslında bilhassa Ramazan ayının son günlerinde hepimizi hüzne gark eden Mescid-i Aksa'da ve Filistin'de ortaya çıkan hadiselerden sonra enstitümüz bünyesinde 'Din ve Medeniyet Açısından Kudüs' diye bir ders yapmıştım. Fakat davet gençlerden gelince konu Kudüs olunca yüz seksen kez de olsa tekrarlamaya razıyım. Sizlerle birlikte olmaktan böyle genç bir toplulukla, Türkiye'mizin her yerinde bizi dinleyen bir genç toplulukla, böyle bir zaman diliminde, insanlığın salgınla boğuştuğu bir zamanda, Filistin'de kan akmaya devam ettiği bir zaman diliminde böyle bir genç toplulukla Kudüs bilincini, Kudüs meselesini konuşmaktan büyük bir bahtiyarlık duyduğumu ifade etmek istiyorum ve sizi gönülden tebrik ediyorum. Böyle bir dünyada böyle bir zamanda sizin Kudüs konusunu dert edinmeniz, bu amaçla bir akademi kurmanız, bu akademi etrafında bir araya gelişiniz, bizatihi

her türlü takdirin üzerindedir, bunu ifade etmek istiyorum. Ben aynı zamanda son üç ayda Kudüs'te gerçekleşen bir toplantı ve silesiyle bu yüzyılın başında kurulan Kudüs İslam Konseyi'nin on altı üyesinden birisi olarak bugün sizlerle konuşacağım yani hem mümin, Müslüman olarak hem bir dostunuz kardeşiniz olarak hem de aynı zamanda böyle bir sorumluluk üstlenmiş birisi olarak bugün sizlerle Kudüs'ü konuşacağım. Kudüs bilinci diye bir kavram var. Kudüs bilinci kutsal bilinçtir aslında. Kudüs bilinci mukaddes bilincidir. Kudüs bilinci bir tevhit bilincidir. Kudüs bilinci sadece bir toprak bilinci değil, sadece bir şehir hatta bir mabet bilinci değil; bir tevhit bilincidir, bir ümmet bilincidir, bir özgürlük bilincidir.

Gerçek özgürlük bilincini ifade eden bir bilinçtir Kudüs bilinci. Kudüs bilincini Müslümanlar taşımaya devam ederse her yer vatan olur. Müslüman gençler Kudüs bilincini terk ederse bütün vatanların Filistin olması kaçınılmazdır. Bu açıdan bu konu çok önemlidir. Ben bugünkü sohbetimizde tıpkı daha önce yaptığım derste olduğu gibi, öncelikle Kudüs bizim neyimiz olur? Kudüs bizim için neden önemlidir yani sadece tarihi bir şehir olduğu için mi, sadece orada Mescid-i Aksa olduğu için mi, sadece ilk kiblemiz olduğu için mi önemlidir Kudüs? Kudüs sadece Hz. Peygamberin miraca çıkarken, dünyayı evre-

ni terk ederken ilk mekân son mekân olduğu için mi Kudüs bizim için önemlidir? Hangi sebeplerle önemlidir? Kudüs bizim için biz Müslümanlar için ne ifade eder? Neden Kudüs bütün Müslümanların ortak meselesidir, hatta neden Kudüs bütün ilahî dinlerin, bütün insanlığın ortak meselesidir? Bu konu üzerinde durmaya çalışacağım. Bu konu üzerine özel dersler yapmaya başlamamın bir sebebi de; sosyal medya ortamlarında bazı hoca kardeşlerimizin on dört asır sonra Mescid-i Aksa acaba Kudüs'teki Mescid-i Aksa mıdır yoksa başka yerdeki midir vesaire gibi çok garip tartışmalara girmeleri beni son derece üzmüştür. İlim ve hikmetten yoksun açıklamalar ve dersler olarak gördüm bunu soru ve cevap faslında da eğer sorularınız olursa cevap vermeye çalışacağım. Ancak sevgili gençler bu geceki dersi aynı zamanda izin verirsiniz hepinizden istirahatım, ben böyle pırl pırl, güzel yüzler gençler görüyorum. Eğer mümkünse hatta önünüzde birer kâğıt, defter, kalem olsun en azından bazı kelimeleri cümleleri not alarak, tam bir ders havası içerisinde bir usûl dersi yapalım. Nasıl bir usûl dersi: Bizim inancımıza göre bir şeyin kutsal olup olmadığını, mukaddes olup olmadığını nasıl tespit ederiz? Bir şeyin bizim inancımız açısından ne kadar değerli olup olmadığını biz nasıl bir yol izleyerek belirleyebiliriz? Bu mukaddimededen sonra ben doğrudan Kudüs ile ilişki kurayım izin verirsiniz.

Din bir hakikatler manzumesi olan, bizim yeryüzünde var oluşumuzun gayesini, yaratılışımızın hikmetini ortaya koyan, bizim nasıl bir insan olmamız gerektiğini Yaratıcıyla ilişkimizi evrenle, kâinatla ilişkimizi, insanlarla ilişkimizi tanzim eden, Allah'ın gönderdiği

dinin tarih sahnesinde süreklilik kazanması üç hususa bağlıdır, üç esasa bağlıdır;

Birincisi; bir dini tarih sahnesine sürekli kılan birinci husus inanç esaslarıdır, sabitelerdir, inanç değerleridir. Biz ona itikad diyoruz, iman esasları diyoruz, akaid diyoruz, usûlü'd-dîn diyoruz, dinin asılları diyoruz.

İkincisi; bir dini tarih sahnesine sürekli kılan ikinci önemli husus o dinin kutsal kabul ettikleridir. mukaddesattır.

Üçüncüsü ise; bir dini tarih sahnesine sürekli kılan üçüncü önemli husus ise şeairdir. Şeair ne demektir; şeair şuur kökünden gelir, Müslüman olma ve Müslüman kalma bilincimizi diri tutan simgeler ve sembollerdir. Bu üç kavramı lütfen not alın.

Mu'tekadât; itikad esasları, mukaddesat ve şeair; simgeler ve semboller. Şimdi birincisi İslam açısından, dinimiz açısından ele alıyorum; inanç esaslarımız çok arı, duru berraktır. Bizim itikad esaslarımız; Allah'a imandır. Allah ile celal ve cemal sıfatları üzerinden güzel bir ilişki kurmaktır. Rabbimiz daima bizimle beraber, bizi görüyormuş gibi yaşamaktır. Allah'ın peygamberlerine ve kitaplarına inanmaktır. Onun bize gönderdiği hak mesajlara iman etmektir. Ahirete imandır mesela. Ama bunların içerisinde bir de İslam'ın olmazsa olmaz dediği yüce değerler vardır; tevhiddir, adalettir, ahlaktır. Bunlar aynı zamanda itikad esasları içinde olmasa bile, itikad esaslarının arka planında var olan büyük değerlerdir. İnsanın onuru, şerefi, haysiyeti, insanın değeri bir bütün olarak vardır.

Mukaddesat ise yani kutsal dediğimiz şeyler ise; öncelikle İslam'ın diğer inanç sistemlerine göre bir farklılığı vardır. Bir şeyin kutsal olup olmadığını sadece Allah belirleyebilir hatta Allah'tan izin almadan hiçbir peygamber dahi bunu belirleyemez. Çünkü Allah'ın bir sıfatı el-Kuddûstür. El-Kuddûs olan Allah ancak kutsalı belirler. Kâbe'nin kutsal olduğunu sadece Allah söyleyebilir, bir başkası bize söyleyemez. Dolayısıyla, kutsiyet dediğimiz şey yani bazı mekânlar, bazı zamanlar, bazı eylemler, bazı ibadetler de kutsiyet kazanıyor. İslam'ın nazarında ve üstelik bu husus o kadar önemlidir ki eğer dinin kutsal kabul etmediği bir şeyi kutsalmış gibi kabul ettiğiniz de siz o dine en büyük kötülüğü yapmış olursunuz yani herhangi bir faninin mezarını mesela, siz kutsal ilan edip onun içerisine katamazsınız; böyle bir şey yoktur. Bizim inancımız ebedî ve evrensel olduğu için kıyamet sabahına kadar bütün insanlığı içine aldığı için özellikle kutsal noktasında çok hassastır.

Bir de şeair diye bir kavram var. Şeair dediğimiz şey ise; simgeler ve sembollerdir. Müslüman olma ve Müslüman kalma bilincimizi diri tutan zaman, mekân, ibadetler... Mesela; Kâbe'nin etrafındaki tavaf bir şeairdir, Safa ve Merve arasında sa'y etmek 'inne's-safâ ve'l-mervete min şe'âirillah' (Bakara suresi 158. ayet). Orada iki simge vardır: Arafat, Arafat'ta Müslümanların her yıl buluşup vakfeye durması bir şeairdir, simgesel bir boyutu vardır. Hac ibadetinde çoktur bunlar. Eğer hac ibadetinin simgeler ve semboller dünyasını bir insan anlamazsa çok büyük yanlışlıklara düşebilir. Mesela cuma namazı bir şeairdir. Mesela ezan, günde beş

defa dinlediğimiz ezan bir şeairdir, simgesel bir boyutu vardır sadece bir çağrıdan ibaret değildir. Bir memleketin bir beldenin Müslüman olup olmadığını ortaya koyan simgesel bir değeri vardır, biz ona şeair diyoruz.

Çok güzel, şimdi bu girişten sonra geliyoruz Kudüs'e. Kudüs bu üç esas içerisinden nereye giriyor? Kudüs ve Mescid-i Aksa bu açıdan baktığımızda bir taraftan itikadımızın bir konusu bir taraftan mukaddesat konusu kutsal konusu bir taraftan da şeair konusu. Çünkü Sevgili Peygamberimiz -biraz sonra gelecek- tıpkı Kâbe'yi ziyaret etmeye bizi teşvik ettiği gibi bizi orayı da ziyaret etmeye teşvik etmiştir ve iki kibleyi nasıl birleştirdiğini biraz sonra anlatmaya çalışacağım. Dolayısıyla, Kudüs meselesi bizim için inanç değerlerimiz açısından baktığımızda bir taraftan itikadımızın bir meselesi, bir taraftan bizim için bir mukaddesat meselesi, kutsal bir meselemiz, bir taraftan da şeair meselesi yani simgesel bir değeri var. Peki, şimdi siz bu kadar metafizikten uzak, dünyevileşmiş, seküler bir dünyada ekran uygarlığına teslim olmuş bir dünyada, efendim soruların ve sorgulamaların çoğaldığı bir dünyada şu soruyu soracaksınız; peki, Mescid-i Aksa ve Kudüs neden bizim bir itikad meselemiz olsun? Neden kutsal? Neden şeair olsun? Bu nereden geliyor? Bu soruların cevabını verebilmek için Kuran-ı Kerim'i açmamız gerekiyor.

Bizim Yüce Kitabımız Kur'an-ı Kerim bize bu dünyayı yani Kudüs ve Mescid-i Aksa'yı hangi kelimelerle, hangi ifadelerle nasıl anlatıyor, nasıl tarif ediyor? El-Kuddûs olan Rab-bimiz bize burayla ilgili ne tür bilgiler veriyor veya niçin buraya değer veriliyor?

İşte bu açıdan baktığımızda biz Kudüs ve Mescid-i Aksa'yı yer ile göğün buluştuğu, fizik âlemle metafizik âlemin buluştuğu, neredeyse bütün peygamberlerin, pek çok peygamberin ilahî vahiyle buluştuğu ve Son Peygamber'in bütün peygamberlerle buluştuğu bir mekân olarak görüyoruz.

Kur'an-ı Kerim bir şeyin yüce değerini, kutsiyetini anlatmak için üç kelime kullanır.

Birincisi; biz bunu Türkçede çok kullanıyoruz gününüz mübarek olsun, düğününüz mübarek olsun, bayramınız mübarek olsun. Bu mübarek kelimesini çok kullanıyoruz ama mübarek kelimesi sıradan bir kelime değil. Mübarek, bareke, bereket kökünden geliyor ama bereketin de arkasında manevi metafizik, aşkın, ilahî bir boyut var. Bir; bereket, 'mübarek' kelimesi. Biri bizzat 'kutsal ve mukaddes' kelimesi, biri de 'haram' kelimesi. Haram kelimesi hürmetten gelir. Öyle zannettiğimiz gibi "şu haram oldu" falan dediğimizde sanki işte kötü oldu, necis oldu gibi bir şey anlaşıyor. Hâlbuki mesela Kâbe'deki mescidimizin adı nedir; Mescid-i Haram'dır. Mescid-i Haram ne demektir? Bütün insanlığın hürmet ve saygı göstermesi gereken mekân manasındadır, hatta evlerde bizim kadim gelenekte haremlik selamlık vardır biliyorsunuz. Oradaki haremlik ve selamlık ne demektir biliyor musunuz? Hürmeti çiğnenemez, dokunulamaz. Belki mukaddes ile eş manada değil ama herkesin sonsuz saygı duyması gereken, izinsiz girilemez manasındadır. Hürmettir yani saygıdır. Onun için Kur'an-ı Kerim bir şeyin bize kutsiyetini, değerini anlatmak için kullandığı kelimelerden bir tanesi haramdır. Bir tanesi mukaddestir,

'kadesi' kökünü kullanır, bir tanesi de mübarektir. Peki, bu açıdan baktığımızda Kur'an-ı Kerim'e, ayet numaralarını da isterse-niz veririm not aldım onları. Aslında Kur'an-ı Kerim'de genel olarak tefsir literatürünü incelediğimiz zaman Kur'an-ı Kerim'de yetmiş kadar ayette Kudüs ve Mescid-i Aksa'ya doğrudan ve dolaylı olarak atıf vardır fakat beş ayette hiç şeksiz şüphesiz doğrudan Kudüs ve Mescid-i Aksa'dan bahsediyor Yüce Kitabımız. Üç farklı yerde 'bâreknâ fihâ - biz orayı mübarek kıldık' buyuruyor. Bir ayette İsrâ suresinin ilk ayetini biraz sonra size özel olarak tefsir edeceğim. Bir ayette 'bâreknâ havlehû' ifadesini kullanıyor, biz çevresini de mübarek kıldık, sadece mescidi değil. Onun için orada Mescid-i Aksa'nın olduğu yer değil sadece, aynı zamanda 'bâreknâ havlehû - çevresini de mübarek kıldık'. Yûnus suresinde bir ayette çok şık bir ifade kullanılır; Mescid-i Aksa için 'mübevvee sıdğın - sadakatli sığınak' (Yûnus suresi - 93. ayet) demektir. Sadakatli sığınak yani biz sıdık, sadakati doğruluğu bulmak için sığındığımız mekân manasındadır. Zaten Müslümanların derdi davası burası bir yalan yuvası olmasın. Sıdk (doğruluk) ve sadakat yuvası olmaya devam etsindir. Mâide suresinde bir ayette ise Yüce Rabbimiz bu mekân için doğrudan 'ardul mukaddese - mukaddes toprak' ifadesini kullanıyor. Mukaddes toprak, mübevvee sıdk ve mübarek kendisini mübarek kıldık, etrafını mübarek kıldık. Şimdi bütün bunlarla birlikte, Kur'an-ı Kerim bir bütün olarak bize, biz Müslümanlarda bu mekâna karşı bir bilinç inşa ediyor: Bizim için mübarek kıldığını, bizim için mukaddes olduğunu, bizim için sadakatli bir sığınak olduğu ifade eden bütün ayetleriyle Kur'an-ı Kerim bunu her Müslüman zihinde inşa ediyor.

Şimdi İsrâ suresinin ilk ayetine bakalım bir de. İsrâ suresinin ilk ayeti bütün bunların temel felsefesini de ortaya koyan muhteşem bir ayet. O ayet ve arkasındaki bütün ayetlere baktığımızda aslında çok daha farklı bir tablo çıkıyor ortaya. Değerli Gençler, biz İslam inancının en temel, en karakteristik özelliklerinden bir tanesi Âdem'den Hâtem'e kadar bütün peygamberlere iman etmeyi, eşit derecede iman etmeyi farz kılmış olmasıdır. Miraç'tan hediye olarak gelen bir ayet vardır. Biz onu her gece yatısı namazından sonra aşr-ı şerif olarak okuruz. 'lâ nuferrigu beyne ehadin min rusulih - Onun peygamberlerinden hiçbirini (diğerinden) ayırt etmeyiz.' (Bakara suresi - 285. ayet). Biz peygamberler arasında hiçbir ayırım yapmayız. Bir gün birisi sordu Peygamberimize 'Ya Rasulullah, seninle önceki peygamberlerin farklarını bize anlatır mısınız?' Allah Rasulü şöyle buyurdu; 'Bir ev vardı, çok güzel bir ev vardı, fakat bu evin bir tuğlalılık boş yeri kalmıştı. İnsanlar bu evi ziyaret etmeye başladılar. Evi gören herkes evin güzelliğine hayran kalıyordu, fakat herkesin gözü o boş tuğlanın olduğu yere takılıyordu. 'Ah, şu tuğlada boş yer de olmasaydı' diyorlardı.' Sonra şehadet parmağını kaldırdı ve ashabına şöyle dedi hem de bir hutbe îrad ederken; 'İşte o tuğla benim'. Allah Rasulü'nün peygamberlerle ilişkisini anlatan, peygamberî tevazuyu da anlatan, ortaya koyan muhteşem bir hadis. Peygamberliği, Hz. Âdem ile başlayan Hz. İbrahim ile devam eden ve kendisiyle kemale eren bir nübüvvet evi bir ev gibi kendisini de o evin bir tuğlası olarak tavsif ediyordu. Faziletler bakımından peygamberler arasında farklılık olabilir. Ulu'l-azm peygamberleri var, 'O peygamberlerin kimini kiminden üstün kıldık-(Bakara-253)' ayeti var. Bazı pey-

gamberler elbette bazı peygamberlerden Allah katında daha faziletlidir, fakat iman noktasında hiçbir fark yoktur. Mesela bir Müslümanın bizzat Hz. Peygamber'i inkâr etmesiyle Hz. İsa'yı, Hz. Musa'yı, Hz. İbrahim'i, Hz. Yusuf'u inkâr etmesi noktasında hiçbir fark yoktur. 'Bütün peygamberler ana baba bir kardeşler gibidir.' diyor Allah Rasulü (sav). 'Ben atam İbrahim'in duasıyım, kardeşim İsa'nın müjdesiyim, annem Amine'nin rüyasıyım. Bizim böyle bir peygamberlik tasavvurumuz vardır. Bu açıdan baktığımız zaman Kudüs'ün ilk fatihi Hz. Davud İslam peygamberidir. Mabedi inşa eden Hz. Süleyman bir İslam peygamberidir. Mabette kendisini hizmete adayan Hz. Zekeriya bir İslam peygamberidir. Mabede hizmet eden Hz. Yahya bir İslam peygamberidir. Mabede adanan, İmran Ailesi'nin mabede adadığı Hz. Meryem Kuran'ın mübarek kabul ettiği yüce bir kadındır. Dikkatinizi bir şeye çekmek isterim; bunu İsviçre'de papazların bulunduğu bir toplantıda ifade ettiğimde, Türkiye'deki camilerin neredeyse %80-%90'nın mihrabının üzerinde bir ayet vardır. O ayet şöyledir; 'küllemâ de hale aleyhâ zekeriyya'l-mihrâbe vecede indehâ rızkâ - Zekeriyya Meryem'in bulunduğu mihraba her girdiğinde yanında (yeni) bir rızık bulur'- (Âl-i İmrân suresi 37. ayet). Ayet Hz. Meryem ile ilgilidir. İçinde mihrap geçiyor ve o mihrap Kudüs'tür.

İslam dünyasının pek çok yerinde var ama bizde daha yaygındır bu. Genelde 've min haysu harecte fe velli vecheke şatra'l mescidi'l-haram - Her nereden çıkarsan, yüzünü Mescid-i Harâm tarafına çevir' (Bakara suresi 150. ayet) gibi ayetler yazılır İslam dünyasında, ama Türkiye'de bizim hattatlarımız biraz da içinde mihrap kelimesi geçtiği için

Âl-i İmrân suresi 37. ayeti yazarlar. Mihrap kelimesi de çok önemli bir kavramdır. Mihrap 'harp' kökünden gelir, savaş kökünden gelir, ama o savaş bizim bildiğimiz savaşlar değil; o savaş insanın özgürlüğünü elinden alan bütün kötülüklerle savaşıdır. Camide o mekânın adının mihrap olması bizim hep birlikte o mihrapta duran insanın arkasında namaza durmamızla biz; her türlü kötülükten ve fahşâdan uzak duracağımızı, her türlü kötülükle her türlü zulümle mücadele edeceğimizi, savaşıacağımızı ilanımız manasını geliyor. Onun için camilerin mihrapları üzerindeki o ifade Hz. Meryem ile ilgilidir.

Oradaki mihrap ise Kudüs'tür. Oradaki mihrap Mescid-i Aksadır. Aynı şekilde bu bölgede, Beytullahim'de dünyaya gelen Hz. İsa bir İslam peygamberidir. Ondan önce kavmini bu bölgeye hicret ettiren Hz. Musa kavmini buraya getirdi ama Firavun'un zulmünden kaçırarak getirdi. Yüzyıllar sonra Avrupa'nın zulmünden kaçarken kavmi gidip Filistin'i işgal etsin diye yapmadı. Burayı tekrar etmek istiyorum; Firavun'un zulmünden, Mısır'dan, Hz. Musa kavmini kaçırdı, Allah ona yol gösterdi ve kavmi Filistin topraklarına hicret etti o zaman. Onlar hicret ettiğinde yine Kenan ilinde Filistinliler yaşıyordu, onlardan önce de Filistinliler vardı orada, ama böyle bir hareket yüzyıllar sonra, Avrupa'da ırkçılık ile karşı karşıya kalan Yahudilerin gidip Filistin topraklarını işgal etmesine gerekçe kılınmaz. Yeri gelmişken söyleyeyim siyonizm bir tane değil iki siyonizm var; biri Yahudilik içinden çıkan bir siyonizm var, bir de Hristiyanlık içinden çıkan siyonizm var. Hangi siyonizmin hangi siyonizme yön verdiği tartışılır. Onu bir gün enstitümüze gelin, beraber sohbet edelim, konuşalım; hangi siyonizm

hangi siyonizme yön veriyor? Bu önemli.

Şimdi bu bilgiler ışığında, bu peygamberlerin diyarı olması hasebiyle ve İslam'ın da bütün peygamberleri İslam peygamberi kabul eden son din olması hasebiyle Kudüs ve Mescid-i Aksa bir İslam davası olarak karşımızda duruyor. İşte bu duruşu bize anlatan İsrâ suresi'nin ilk ayeti ne diyor, Rabbimiz estezübillah; 'Subhânellezi esrâ bi'abdihi leylen mine'l mescidi'l-harâmi ila'l mescidi-l-aksalezi bâreknâ havlehû linuriyehû min âyâtinâ, innehu huves'semî'ul-basîr - Bir gece, kendisine bazı ayetlerimizi gösterelim diye kulunu Mescid-i Haram'dan çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksa'ya götüren Allah, eksikliklerden münezzehtir. O, gerçekten her şeyi işitmekte ve görmektedir' (sadakallahülazim). Bakın Rabbimiz ne diyor; "kulunu" diyor isim vermeden, kulundan kasıt Sevgili Peygamberimiz Muhammed Mustafa (sav) kulunu bir gece Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya hikmetli, rabbani bir yolculuğa çıkaran Allah her türlü eksiklikten münezzehtir. Niçin Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya 'linuriyehû min âyâtinâ - ayetlerimizi ona göstermek için', ondan önce Mescid-i Aksa geçtikten sonra ne dedi; 'bâreknâ havlehû - etrafını mübarek kıldık', etrafını mübarek kıldığımız yere bir gece yolculuğuyla götürdük ve orada ayetlerimizi ona göstermek için, O her şeyi işiten ve her şeyi görendir.

Şimdi Sevgili Gençler burada bu ayet üzerinde biraz duralım tabi zamanımı da çok aşmak istemem, bana ne kadar süre verdiğiniz bilmiyorum ama çok uzatmayacağım. Evet, şimdi ayete baktığımızda öncelikle ayet şöyle diyor; Ey Peygamberim, sen Allah'ın

peygamberi de olsan ve sen Beytullah-i Haram'ın, Mescid-i Haram'ın sakini de olsan, senin oradan çıkıp hikmetli bir gece yolculuğuna çıkmaman gerekiyor. Bu hikmetli gece yolculuğu nereye? Mescid-i Aksa'ya.

Bazıları diyorlar ki o gün orada bir mescid yoktu ki diyorlar. Zannediliyor ki mescid denen şey illa dört duvar olması gerekiyor, fakat öyle değil; orası tüm peygamberlerin secdegahıdır. 'Yeryüzü bana mescit ve temiz kılındı' - (Buhârî, Salât, 56), diyor Peygamberimiz. Mescid; binanın adı değildir, mescid alnını secdeye koyduğun her yerdir aynı zamanda. Ayrıca Mescid-i Aksa, Aksa 'yüce' demektir 'en yüce', 've tubelliğünâ bihâ aksa'l-ğâyât' derken bir duada (salaten tuncina duası) o en yüce gayeler demektir. Aksa mekânsal uzaklıktan söz etmiyor, onun için birkaç insan; bu Mescid-i Aksa aslında Cira-ne'de bir mescitti vesaire diyor. Bunlar hep kafa karıştıran şeyler. Asla itibar etmeyin; bilimsel hiçbir değeri yoktur, ilmî hiçbir değeri yoktur, ahlakî bir boyutu da yoktur. On dört asır sonra bir taraftan insanlar Mescid-i Aksa'da can verirken bu tür yanlış bilgilerle toplumun karşısına çıkmak doğru değildir, ahlakî değildir, insanî değildir.

'Bâreknâ havlehû - etrafını mübarek kıldık' 'linuriyehû min âyâtinâ - ayetlerimizi ona göstermek için'. İşte o ayetler miraca işaret ediyor, biz oradaki ifadeyi Necm suresindeki bazı ayetlerle ve sahih hadislerle mukayese ettiğimizde miraca işaret ediyor. Bu ayetten hareketle size bir şey söyleyeyim, iki çeşit yürüyüş vardır; biri yatay yürüyüştür biri dikey yürüyüştür. Yatay yürüyüşlerin adı isrâdır, dikey yürüyüşlerin adı miraçtır. Isrâ yatay bir yürüyüştür fakat miraç yükseğe çıkmak-

tır, yücelmektir. Isrâ olmadan miraç olmaz, hikmetli gece yolculukları olmadan miraçlara çıkılmaz. Ben bu ifadeleri Allah nasip etti Mescid-i Aksa'nın mihrabından cemaate anlattım. Dedim ki bu ayet bize şöyle söylüyor; 'Ey İslam Ümmeti, yücelmek mi istiyorsunuz, miraca çıkmak mı istiyorsunuz; o zaman yolunuz Mescid-i Aksa'ya varmadan miraca çıkamazsınız, tıpkı Peygamberiniz Mescid-i Haram'dan çıkıp Mescid-i Aksa'ya gelmeden miraca çıkamadığı gibi. Mescid-i Aksa özgürlüğüne kavuşmadan, Mescid-i Aksa mübeveve sığın (Yûnus suresi - 93. ayet) sadakatli bir sığınağa dönüşmeden, onun mübareklığı ve kutsiyeti arınmışlığı yeniden ortaya çıkmadan siz miraca çıkamazsınız. Ayet-i kerime bize bunu açıkça ifade ediyor. Şimdi bu ayetten alacağımız çok dersler var. Evet, 'isrâ ve miraç' bir açıdan Peygamberimizle ilgili iki kavramdır, ama bizim oradan çıkaracağımız dersler var; her birimizin isrâsı olmalı her birimizin miracı olmalı.

Her birimizin isrâsı nasıl olur; hayatı değerlendirerek, yolculuk yaparak, derûnumuza yolculuk yaparak, ruhumuzu, kalbimizi keşfederek. Her birimizin isrâsı gecenin gafletini, gaflet uykularından uyanıp zaman zaman Allah'a yakarmakla olur. Miracımız ise zaten Allah Rasulü 'essalâtü mi'râcu'l-mü'minin - namaz müminin miracıdır' buyuruyor bizim miracımız secdemizdir, bizim miracımız yüksek ahlakî değerlerle yükselmektir. Benim dünyada kendimle ilgili ve Müslümanlarla ilgili en büyük korkum, Müslümanların ahlakî üstünlüklerini kaybetmeleridir, ahlakî meşruiyetlerini kaybetmeleridir. Müslümanların dünyada karşı karşıya kalabilecekleri en büyük felaket, en büyük fitne, en büyük tehlike ahlakî üstünlüğü kaybetmesidir.

Ahlakî üstünlüğü kaybeden ümmet miraca çıkamaz, miraçlara çıkamaz; esfel-i sâfilinde kalır, ahsen-i takvîme çıkamaz. Onun için bütün bunların, bu ayetlerin, nasıl ki kutsal ile ilişkisi var, nasıl ki ibadetle ilişkisi var, ahlakla ilişkisi var, değerlerle ilişkisi var; bunları öyle yüzeysel okumamak lazım.

Filistin'de el-Halil kenti var, el-Halil'de Hz. İbrahim'in merkadi var Hz. İbrahim'in içinde defnedildiği büyük bir mabet var, yanılmıyorsa 94 yılında siyonistler burada bir katliama imza attılar (25 Şubat 1994 - El-Halil Katliamı), kendileri adam öldürdüler, sonra da burayı bütün ziyaretçilere kapattılar, turnikeler koydular, içinde Hz. İbrahim'in Hz. Yakup, Hz. İshak, Hz. Yusuf peygamberlerinin ve eşlerinin kabirleri var. Oraya girerken turnikelerden geçmek çok zoruma gitmişti. Zannediyorum, Anadolu Ajansı'ndan rica ettim; onu yayınlamayın dedim, ama sonra yayınlandı bir yerde. Oraya girerken dedim ki, sizi peygamberlerin katili olarak tarif ediyor Kur'an. Çünkü Yahudiler çok peygamber öldürdüler, Benî İsrâil çok peygamber öldürdü. Fakat şimdi de mezarlarını hapsediyor-sunuz, İbrahim'in mezarı âdetâ bir hapishaneye dönüşmüş vaziyette.

Kur'an-ı Kerim Hz. İbrahim ile ilgili bize şöyle buyurur; 'mâ kâne İbrâhîmu Yahûdiyyen ve lâ nasrâniyyen ve lâkin kâne hanîfen muslimâ - İbrahim ne Yahudi ne Hristiyan idi; bilakis o, tek Allah'a inanıp boyun eğmiş birisiydi' - (Âl-i İmrân suresi - 67. ayet), Kudüs bizim neyimiz olur biliyor musunuz; İbrahim bizim neyimiz ise Kudüs de bizim için odur. Şunu düşünelim; tamam, biz

Kâbe'den önce, Kâbe putlarla donatıldığı için Peygamberimiz bir süre Mescid-i Akşa'yı kiblegâh olarak kabul etti, kibleye yöneldi, sonra da orayı terk etti ve Mescid-i Haram'a yöneldi, 'inne evvele beytin vudî'a linnâsi lellezî bibekkete mubâraken vehuden li'l-âlemîn - Gerçek şu ki, insanlar için yapılmış olan ilk ev, âlemlere bir hidayet ve bir bereket kaynağı olan Mekke'deki evdir' (Âl-i İmrân suresi - 96. ayet) ayeti gereği çünkü ilk mabed Kâbe, ikinci mabed Mescid-i Akşa fakat Kâbe ile Kudüs'ün beraberliği ve birlikteliği, Mescid-i Akşa'nın birlikteliği ve beraberliği İslam'ın son din olmasının önemli simgelerinden bir tanesidir. Bunu hiçbir zaman unutmamak lazım yani niçin Rabbimiz Hz. Peygamber'e Mescid-i Haram ile Mescid-i Akşa'yı birleştirdi? Şimdi Suud kralları kendilerine bir unvan verirler 'hâdimü'l-haremeyni's-şerîfeyn' yani iki haremın hizmetkârı, aslında bu unvan Selahaddin Eyyubi ile başladı, Yavuz Sultan Selim ile devam etti. Yavuz Sultan Selim bir yerde hatip Cuma günü; 'karşımızda hâkimü'l-haremeyni's-şerîfeyn var' denildiğinde çok sinirlendi, hatta tarihî bir rivayete göre cübbesini fırlattı ve dedi ki; 'Ne hâkimü'l-haremeyni's-şerîfeyni, hâdimü'l-haremeyni's-şerîfeyn' dedi, iki haremın hizmetkârı... Sultan Vahdettin'e kadar Osmanlı Sultanları bu unvanı kullandılar ve bu unvanı iki ifade ile kullandılar; hamil kibleteyn (iki kiblenin hamisi), hâdimul-haremeyn (iki haremın hizmetkârı). Peki, sizlere soru; Osmanlılar hâdimü'l-haremeyn unvanını kullanırken Mekke ve Medine'yi mi kastediyorlardı? Hayır. Mekke Medine bir harem, Kudüs ve Halil bir harem, yani onlar ayırmadılar; birleştirdiler. İki hususa işaret ederek sözleşimi bitiriyorum.

Sevgili Peygamberimizin hadislerine baktığımız zaman pek çok sahih hadiste burası için Beytülmakdis ifadesini kullanıyor yani mukaddes kelimesini makdis diye ifade ediyor. Mescid-i Aksa meşhur şedd-i rihâl (üç kutsal mescide yolculuk) hadisi dediğimiz sadece üç yere ibadet kastıyla hicret edilir, ziyaret edilir hadisi vardır; Mescid-i Haram, Mescid-i Nebevî ve Mescid-i Aksa, Sevgili Peygamberimiz hadislerde Müslümanların zihinlerinde bir Kudüs bilincini inşa etmiştir. En meşhurlarından bir tanesi; eşi Meymune validemiz bir gün kendisine 'Beytülmakdis hakkında bize bir şeyler anlat Ya Rasullallah' dediğinde Allah Rasulü (sav); 'arzu'l- mahşeri ve'l menşer - orası yeniden diriliş mekânıdır' buyurur. Bu yeniden diriliş yani sadece dünya hayatından sonraki diriliş mi yoksa gerçekten Müslümanların dünyada yeniden dirilişi mi, -benim biraz dirilişçilik yönüm var, Sezai Bey'in (Sezai Karakoç) Diriliş (kitap)'ini severim- ümmetin dirilişini ifade eder. Orayı ziyaret edin buyuruyor Peygamberimiz, 'Peki, gücümüz yetmezse Ya Rasullallah?' - 'Eğer oraya gidemez ve içinde namaz kılamazsanız kandillerinde yakılmak üzere oraya zeytinyağı gönderin'. Bunun çok sembolik mecazi bir manası vardır yani orayı zulmette, karanlıkta bırakmayın orayı daima aydınlık bir mekân olarak tutun, buyuruyor Peygamberimiz (sav.). Hadislerde de, Kur'an-ı Kerimdeki mübarek, mukaddes gibi 'barekna havlehu', 'barekna fiha' ifadelerini destekleyen pek çok hadis var. Hadisler de bizim zihnimizde bir Kudüs bilincini inşa ediyor.

Son husus Sevgili Gençler, tabi burada sadece bir Kudüs ve Mescid-i Aksa meselesi yok; yaklaşık neredeyse yüz yıldır bir de burada başka bir mesele var. O da nedir?

Filistin Meselesidir. Fakat Filistin ile ilgili hususa geçmeden bu bilinç sebebiyledir ki Peygamberimizin vefatından hemen altı sene sonra Hz. Ömer döneminde Ebu Ubeyde bin Cerrah komutasındaki saha-be ordusu hiç kimsenin burnu kanamadan fethettiler ve sonra şehrin sahipleri şehrin anahtarlarını ancak halifeye teslim edeceklerini söylediler. O meşhur Hz. Ömer'in yardımcısı hizmetkârı ile birlikte nöbetleşe deveye binip çıktıkları yolculuk işte o yolculuktur. Hz. Ömer Kudüs'e vardktan sonra asıl büyük hadise yaşanmıştır. Hz. Ömer burada (Kudüs'te) bir emanname yayınlamıştır. Bu emanname o kadar muhteşem ki, Medine Vesikasını esas alıyor. Sadece birkaç cümle okuyayım sizlere; 'Bu Ömer bin Hattab'ın Kudüs-ü Şerif'teki (Asıl metinde o zaman Kudüs'ün adı İliya olduğunda doğrudan İliya ifadesi vardır, Hz. Ömer şehre girer girmez şehrin ismine dair bir değişiklik yapmamıştır; bu husus kendisinin hoşgörü yaklaşımının güzel bir örneğidir.) Tur-i Zeytun'da millet-i İseviye'nin şerefli patriği Safranbos'a verdiği ve bütün reaya ile papaz ve patrikleri içine alacak şekilde tanzim olunan yazılı bir ahidnamedir.' Kiliseler ev yapılmayacak yıkılmayacak, kısmen dahi işgal edilmeyecek, kiliselerdeki kutsal eşyalara dokunulmayacak, kimsenin malına mülküne el sürülmeyecektir. Kimse dinî inançlarından dolayı zorlanmayacak, horlanmayacaktır. Yurdunu terk etmek isteyenlerin, -diyelim ki ben Müslümanların idaresinde yaşamak istemiyorum,- gideceği yere kadar mal ve can emniyeti sağlanacaktır. Yurdunda kalmak isteyenler güven içinde yaşayacak, daha önce gitmiş olanlardan dönmek isteyenler geri dönebilecektir. Hasat elde edilinceye kadar hiç kimseden vergi alınmayacaktır.

Hristiyan reislerine bu ferman sahabe-i kiram huzurunda verilmiştir. Daha sonra bir de Yavuz Sultan Selim'in fermanı var, ben resmî bir ziyaret ile Kudüs'e gittiğimde oradaki müftüye ne hediye edeyim diye düşünüm Yavuz Sultan Selim'in fermanının bir imitasyonunu Topkapı Sarayından çıkardım onu çerçeveletip götürdüm. Fermanı okurken gözlerim yaşardı. Diyor ki, bu fermanı Hz. Ömer'in Emannamesine dayanarak kaleme alıyorum. Tarih nasıl süreklilik arz ediyor. Orada aynı zamanda Selahaddin Eyyubi'ye atıflar var, zaman olmadığı için giremiyorum.

Sevgili Gençler, Kudüs tarihini okuyun, Kudüs tarihinde ilginç bir şey göreceksiniz; Kudüs ne zaman Müslümanların idaresinde ise burada hangi dinler varsa, inançlar varsa insanlar barış içerisinde yaşamışlardır fakat ne zaman başka örneğin Haçlılar geldi her tarafı yerle yeksan etti. Yüzyıldır buranın asıl sahipleri olan insanlar topraklarından ki üçte biri neredeyse yok daha fazlası yarıya yakını kendi ülkelerini terk etmek zorunda kaldı orası bir hapishaneye dönüştü. Ben bir gece de Gazze'de kalmıştım o zaman. Gazze bir açık hava hapishanesi, iki buçuk üç milyona yakın insanın yaşadığı bir hapishane; denize kapalı, havaya kapalı, karaya kapalı... Ramallah tarafı ise 750-800 km duvarlar örülmüş, orası da ikinci bir hapishane; Kudüs şehri ise ayrı bir hapishane, Kudüs şehrinde bundan on sene önce ezan okunduğunda on dakika içerisinde Mescid-i Aksa'ya yetişebilen bazı insanlar şimdi ancak iki saat yolculuk yaparak gidebiliyorlar. Böyle bir mezalim var. Böyle bir Filistin boyutu var. Yüz binlerce insan burada hayatını kaybetti. Milyonlarca insan neredeyse elli yıldır, pek çok yerde; Ürdün'de, Beka Vadisi'nde, Suriye'de çadır

kentlerde yaşamaya devam ediyor. Beş altı milyon insan ülkelerini terk etti dünyanın her tarafına dağıldı. Bir de işin böyle bir zulüm boyutu var. Bütün bunları birlikte düşünmemiz gerekiyor.

Bütün bunlar içinde tabii ki sizin gibi güzel gençlerin böyle bir dünyada hızın ve hazzın neredeyse en büyük değer kabul edildiği bir dünyada sizin Kudüs'ü dert edinmeniz, kalbinizi birer Kudüs'e dönüştürmeniz başlı başına büyük bir değerdir. Hepinizi gönülden tebrik ediyorum. Cenab-ı Hak, -bizim neslimiz görmedi ama özgür bir Mescid-i Aksa'da evlatlarınızla çocuklarınızla sizlere buluşma imkânı versin.

Beni sabırla dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyorum, tekrar hepinize hayırlı geceler diliyorum, Allah'a emanet ediyorum.

Soru-Cevap

1. Mescid-i Aksa'nın varlığı ve durumu ile alakalı olumsuz yaklaşımlar söz konusu olabiliyor. Mescid-i Aksa ve Kudüs ile alakalı ortaya çıkan bu yorumların bir maksadının olduğunu düşünüyor musunuz? Kudüs, Mescid-i Aksa bilincinin bu kadar üst seviyede olması gereken bir zamanda, artarak devam etmesi gereken bir zamanda bu yorumların özel bir amaca hizmet ettiğini düşünüyor musunuz?

Kimseyi itham etmeden cevap vereyim sorununuza. Ben bu tarz tartışmalı konularda daima ya kardeşimizin bir yanlış bilgisi var

yahut az bir bilgisi var gibi düşünüp iyimser bakarım. Onun için kimseyi itham etmeden söyleyeyim. Bir defa İsrail’de kurulan enstitüler var. Bu enstitülerden üç tanesi İslam kaynaklarında Kudüs ile ilgili çok önemli çalışmalar ve yayınlar yaptılar. Bu enstitülerin temel hedeflerine baktığımızda diğer ikisini okumadım ama bir tanesini bütün yönleriyle okudum, bir tanesi aynen şöyle diyor; bizatihi Kur’an ve hadislerdeki kaynaklar ve tarihî kaynaklar dikkate alınarak Müslümanların Kudüs ve Mescid-i Aksa ile ilgili duygu ve düşüncelerinin gerçeklikle bağdaşmadığına dair bilimsel araştırmalar yapmak. Mesela tarihçi Yakubî diye bir zat vardır; Şii bir tarihçidir ve siz Emevi tarihini bir Şiiden öğrenmeye çalışırsanız orada bir gerçeklik bulamayabilirsiniz. Ne diyor Yakubî; Abdullmelik bin Mervan, Abdullah bin Zübeyr kıyamı vardı. Abdullah bin Zübeyr Kâbe’deyken kimse hacca gidemedi; meşruiyetini kaybetme korkusu yaşadı. Emevi Halifesi Abdullmelik bin Mervan millete bir şey bulmak için, bir Kâbe bulmak için Kubbestü’s Sahra’yı inşa etti ve insanları Kudüs’e yönlendirdi. Bunu oryantalist Goldziher vesaire de alıp kullanıyor. Sonra pek çok kimse kullanıyor bunu. İbn Şihâb ez-Zührî’ye rivayet olarak mal ediyorlar. İslam dünyasında bu iddianın asılsız bir yalan ve iftira olduğuna dair çok güzel araştırmalar yapıldığı halde, sadece şunu söyleyeyim; Ebu Hanifelerin, Şafîlilerin, İmam Maliklerin, Süfyân es-Sevrîlerin, Hasan Basrilerin yani İslam’ın ilk nesillerinin olduğu bir dünyada bir yönetici çıkacak Kâbe’ye alternatif bir mekân tasarlayacak ve onların hepsi de bunu kabul edecek yani bu tür aslı astarı olmayan rivayetler üzerine, tarihî rivayetler üzerine yanlış bilgiler inşa ederek insanların zihinlerini teşviş etmek

hakikaten çok üzücüdür. Onun için söylenecek çok şey var. Ben batıl gördüğüm için batılın reklamını yapmak istemem. Bütün bu iddiaları batıl görüyorum ve bunların reklamını yapmak istemem, ama zaman zaman bir kasıt ve yönlendirme var. Klasik oryantalizmin çalışmaları var, İsrail’deki enstitülerin çalışmaları var, bir Müslüman âlimin hocanın eksik araştırmalarla bu tarz çalışmalara, iddialara destek vermesi kabul edilebilir bir şey değildir; buna çok üzülüyorum.

Miraç gecesi oluyor, sosyal medyada; miraç var mı yok mu, Peygamber miraca çıktı mı vs. Evet miracın içine uydurma ve zayıf rivayetler karışmıştır, o tamam ama bir bütün olarak ümmetin on dört asırdır kabul ettiği bir hakikat var, o hakikati böyle üç beş bilgi kırıntısıyla tartışılır hale getirmek doğru değildir.

2. Diyanet İşleri Başkanlığı göreviniz vesilesiyle Mescid-i Aksa’ya ziyaretiniz gerçekleşmişti (2015), orada bir hutbe irad etmek nasip olmuştu; neler hissetmiştiniz?

Allah’ın bir lütfu, ikramı olarak görüyorum, min gayri haddin (haddim olmayarak), öyle tasarlanmış bir şey değildi aslında. Zaten 1947’den itibaren de böyle bir uygulama olmamış. İslam Dünyasından pek çok kimse gittiği halde hiç kimseye böyle bir izin verilmemiş. Ancak şu anda hala tek kişilik bir ordu diye isimlendirdiğim İkrime Sabri Hoca kalkıp minbere giderken geldi yanıma ve ben siz varken minbere çıkmak istemiyorum, burası Yavuz Sultan Selim’in, Selahaddin Eyyubi’nin minberidir aynı zamanda, dedi. Ondan sonra tabi ona hayır diyebilmek

mümkün değildi. Fakat oradaki sevinç çılgınlıkları -çünkü bir de sadece kaçak bir kayıt yapılabilmiş içeride kayıt yasağı vardı- hutbe boyunca on binlerce insan gözyaşı döktü. O bir hasretin tezahürüydü. Bu kadar ile iktifa edeyim. Hutbenin kendisi var kayıt olarak, zannediyorum alt yazılı olarak izlenebiliyor.

Ben Diyanet nöbetinde bulunurken bir hülyam vardı o da malumunuz bizde, Türkiye'den her sene ortalama 500 bin insan umreye gidiyor bu hakikaten çok yüksek bir rakam bir açıdan bakıldığında fakat Kudüs'e iki bin üç bin kişi ancak gidebiliyordu o zamanlar. Hülyam şu idi; rahmetli babam bize çok anlatırdı bizim Türkiye'de de, Osmanlı döneminde umreye gidenler önce Kudüs'e gidermiş, oradan tekrar Tebuk üzerinden Medine'ye giderlermiş. Acaba Kudüs ziyaretini umre ibadetinin bir parçası haline getirebilir miyim, diye bir çaba içerisinde olduk. Hamdolsun o yıllarda bir iki yıl içerisinde çok büyük bir hareketlilik oldu ve nitekim benim orada olduğum zaman -ki bir miraç gecesi idi- on bin vatandaşımız vardı o zaman yani aynı anda on bin insanın Türkiye'den orada olması, bu Kudüs'lüler için çok büyük bir bayramdı. Şimdi maalesef yine azaldı zannediyorum, salgın vesaire sebebiyle. Diyanet'teki arkadaşlar bunu devam ettiriyorlar. İnşallah daha da güçlenerek devam eder. Ben hepinize tavsiye ederim; mutlaka önce kendiniz sonra çocuklarınızla bir şekilde gidin. O avluya girdikten sonra benim bu anlattıklarımın hepsi denizde damla kalacaktır, nokta kalacaktır onu söyleyeyim yani, sadece yaşanır.

3. Kudüs İslam Konseyi'nden söz ettiniz, üyesi olduğunuzu ifade ettiniz. Biraz bahsedebilir misiniz?

Yüzyılın başında Kudüs ve Mescid-i Aksa ile ilgili bir âlimler konseyi kurulmuş. Şimdi o konseyin başında İkrime Sabri Hoca var. Daha önce de babası vardı. Genel olarak bir kişi de farklı bir dünyadan olur imiş. Üç ay önce orada bir eksik üye vardı; gıyabımda orada oturup seçim yapmışlar ve Türkiye'den bir kardeşimizin olması onlar için daha da bir güç kaynağı olur diye düşünmüşler, bize önerdiler, ben de tabi yani böyle bir şerefe nail olduğum için Allah'a hamdettim, kabul ettim. Ağır bir sorumluluk aynı zamanda. Dolayısıyla şimdi toplantılarımızı bu şekilde ekrandan yapmaya devam ediyoruz, on altı kişinin içerisinde bir üye olarak çalışmalara başladık.

4. Kudüs hassasiyetini özellikle gençler nezdinde ayakta tutabilmek için daha fazla neler yapabiliriz, nasıl bir çalışma içerisine girmek gerekir, bunun için de şahsi çabalarımız, sivil toplum kuruluşlarımızın çabaları, kamu kurumlarımızın çabaları noktasında ne gibi şeyler arttırılabilir? Öncelikle bu **yanlış ve eksik bilgileri ortadan kaldıran, Kur'an ve Sünnet eksenli doğru bir bilgilendirme ve bilinçlendirme yapmalıyız**, okumalar yapmalıyız. Hakikaten Kudüs'ün tarihini çok iyi kaynaklardan okumalıyız. Bu konuda çok güzel kitaplar çıktı, çok güzel yayınlar yapıldı. Kudüs'ün tarihi çok büyük bir medeniyet tarihi, bir İslam tarihi aynı zamanda, bir peygamberler tarihidir. İşin bilgi boyutunu bu şekilde çok iyi temellendirmeliyiz.

Ancak tabi bir başka boyutu; **Kudüs'ün bize kazandırmak istediği bir ahlak var; o ahlak ile ahlaklanmak gerekiyor.**

Benim bütün genç dostlara daima bir araya geldiğimizde 'hayatınızda üç boşluğa yer bırakmayın' diyorum; biri vakit boşluğu, biri zihin boşluğu, biri gönül boşluğu. Gençler, insan hayata bir kez geliyor. Bir kez geldiğiniz **hayatta boş geçen her vaktinize çok üzülün ve acıyın**, hiç boş vakit geçirmeyin, zamanı hep dolu dolu geçirin yani bir ekran uygarlığı kuruldu. Her insanın neredeyse üç dört beş saati bir ekranın önünde geçiyor. Hayatınıza kıymayın, **vakti çok iyi kuşanın değerlendirin**. İnsanın en çok yorulduğu vakit ne zamandır diye sorsanız bana, boş vakitlerdir, tatildir. Tatil insanı yorar; dinlendirmez. Öyle zannedilir. nun için zamanı çok iyi kullanın. İnşirah suresinin son ayeti rehberiniz olsun; 'fe-izâ ferağte fensab - Öyleyse, bir işi bitirince diğerine koyul.' (İnşirâh suresi -7), o zaman daha iyi dinlenirsiniz. Hayata çok şey sığdırın. Öyle insanlar var ki, milyonlarca insanın hayatında yaptığı iyilikleri kendi hayatına sığdırmıştır.

İkincisi zihin boşluğu, zihninizi daima bilgi, hikmet ve marifet ile doldurun. Bir de gönül boşluğu, orayı da daima ilahî muhabbetle, ilahî sevgiyle doldurun.

Kudüs, Mescid-i Aksa, Filistin niçin bu halde? Biz Müslümanlar yanlış bir halde olduğumuzdan dolayı; bu hali değiştirmemiz

lazım, bu halimizi değiştirmemiz lazım. Bunun için bir çaba içerisinde olmak gerekiyor. Zaten o çaba içerisindesiniz o yoldasınız gerçekten ben bu gece çok mutlu oldum. Zaman zaman umutsuzluğa kapıldığım zamanlar oluyor, ama bu kadar gencin bunu dert edinmiş olması dahi benim için çok büyük bir mutluluk vesilesi. Hepinizi gönülden tebrik ediyorum, Allah razı olsun diyorum.

Kudüs meselesi aynı zamanda İslam medeniyetiyle Batı medeniyeti arasındaki en önemli sıcak sürtüşme noktasıdır. Bu, ancak Kudüs değerlerini öne çıkaracak, bütün insanlığı kuşatacak bir merhamet sözleşmesiyle neticelenebilir. Bir de 'Kudüs Kriterleri' diyebileceğimiz ve bütün insanlığa takdim edilebilecek nitelikte bir çalışmamız var. İnşallah, sizler akademi olarak gelin; onu da sizlerle paylaşıyoruz.

Hepinizi Allah'a emanet ediyorum, geceniz hayr olsun; annelere, babalara, kardeşlere herkese selam ediyorum.

Kitap Önerileri

Kudüs ve Aksa - Bünyamin Erul \ Diyanet İşleri Başkanlığı Yay.

Kudüs Hatırası - Murat Kargılı, Proje Direktörü ve Sunuş: Halit Eren, Çev. Nafiz Akşehirlioğlu \ İİT İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA)

Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi

2. Ders Transkripsiyon Notları

Gazeteci - Yazar Taha Kılınç Dinler Tarihi Açısından Kudüs

Moderatör : Mahir Mustafa Demir

4 Haziran 2021 Cuma | 21.30

Dinler Tarihi Açısından Kudüs

Gazeteci - Yazar Taha Kılınç

Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi

3. Ders Transkripsiyon Notları

Araştırmacı Yazar Ali İhsan Aydın
Filistin'de Osmanlı Dönemi

Moderatör : Burak Paydaş

08 Haziran 2021 Salı | 21.30

Filistin'de Osmanlı Dönemi

Araştırmacı Yazar Ali İhsan Aydın

Öncelikle şunu belirtmeliyim konu Filistin'de Osmanlı yönetimi, 400 yıllık bir süreçten bahsediyoruz üzerine çok fazla mesela yalnızca Türkçede onlarca tez ve yüzlerce kitap olan bir bölge ve konu yani bu ağırlığı aslında omuzlarımda taşıyarak bu konuşmayı yapacağım. Benim uzmanlık alanım aslında Osmanlı'nın son dönemi yani 19. yüzyılda daha çok idari tarih ama hasbelkader Filistin ve Klasik dönemle de ilgilenmek durumunda kaldık ve özellikle vakıflar ve ülke çalışmalarıyla alakalı bazı çalışmalar yaptık, hem bunlardan hem de bazı konular çerçevesinden ilerlemeye çalışacağım yani her konuyu ayrıntılı bir şekilde elbette burada anlata-mam çünkü çok büyük ve çok geniş bir konu bu, kendimce topladığım bazı konular üzerinden gitmeye çalışacağım, bu yüzden öncelikle ben sunumu açmak istiyorum hem görsellerle desteklemiş oluruz hem bölge-den, neresi ve hangi konuyu anlattığımızdan daha iyi bir şekilde bahsetmiş oluruz..

Filistin'den bahsediyorsak, Filistin neresi önce bunu bir tanımlamamız gerekiyor, bugün anladığımız anlamda Filistin sınırları kabaca bu haritada gördüğümüz taralı alana tekabül ediyor.

Aslında bu üzerinde tam bir ittifak olmasa bile genel kabul görmüş bir sınır, Osmanlı döneminden sonra İngilizlerin burada hâkim olduğu dönemde yani 'manda idaresi' döneminde kabul edilmiş olan bir Filistin sınırı bu, tabi bugün genel olarak daha çok akademik çalışmalarda Filistin sınırı bu şekilde kabul görmüş oluyor ama tarihin büyük bir bölümünde İngilizlerin burada manda idaresi kurmasına kadar ki dönemde Filistin'den bu şekilde bahsedemiyoruz. Sınırları tam olarak belli olmayan farklı kişi ve kesimlerce farklı şekilde tarif edilen bir bölge burası hatta Osmanlı'da da Filistin farklı şekilde ele alınıyor birazdan değinmiş olacağız.

Örneğin yine bu harita da manda dönemi idaresine göre çizilmiş bir harita; .

İlk olarak Filistin tabirinin biz Helenistik dönemde ortaya çıkmış olduğunu biliyoruz, belki daha öncesinde vardır muhakkak ama bizim bilgilerimiz Helenistik döneme kadar gidiyor, tabi Helenistik dönemde bu Filistin tabiri ortaya çıktıktan sonra bu bölge Romalıların hâkimiyetine girdikten sonra, Romalılar idari olarak burada bir Filistin idaresi kuruluyor yani Filistin vilayeti anlamına gelecek olan bir idare kuruyor. Tarihte ilk kez Filistin bölgesi idari olarak Filistin ismiyle Romalılar tarafından yönetilmiş oluyor. Bu daha sonra İngilizlerin buradaki manda idaresini kurmasına kadar olan zaman boyunca hiçbir zaman Filistin bir daha Filistin olarak idare edilmedi, farklı devletlere bağlı olarak idare edildi, ancak daha çok mesela Gazze, Kudüs, Nablus ayrı ayrı idare edildi, bir bütün şeklinde bir vilayet halinde idare edilmedi. Osmanlı'da 18. yüzyılda ve 19. yüzyılda bununla ilgili teşebbüsler oldu ama hiçbir zaman tam anlamıyla Filistin ola-

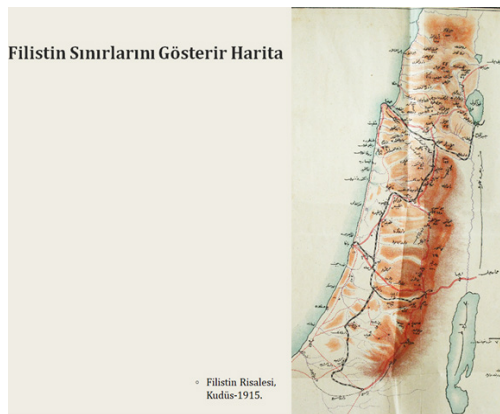
rak idare edilmedi Osmanlı döneminde de Osmanlı öncesinde de. İslam dönemlerini kastediyorum hiç bir zaman Filistin olarak idare edilmedi. Filistin tabiri aslında bilinmiyor değil biliniyor 'Arz-ı Filistin' olarak daha çok biliniyor. Örneğin İslam dönemlerinde az önce bahsettiğim gibi Filistin tabiri idari birim olarak kullanılmadı ama İslam dönemlerinden sonra Osmanlı döneminde ilk kez biz bu 'Arz-ı Filistin' ismi olarak geçiyor, Filistin tabirine Kâtip Çelebi'nin haritalarında rastlıyoruz daha önce çizilmiş olan Osmanlı haritaları var onlarda Filistin ibaresi geçmiyor. Batı menşeli haritalar var Kâtip Çelebi öncesinde, 16. yüzyılda çizilmiş haritalar var bunlar içinde Filistin bölgesini resmeden haritalar var ama Osmanlı kaynaklarında ilk kez biz Kâtip Çelebi de görüyoruz 'Filistin' ibaresini. Kâtip Çelebi'nin haritasında 'Arz-ı Filistin' olarak geçiyor. Kâtip Çelebinin iki tane bu bölgeyle ilgili haritası var ikisinde de 'Arz-ı Filistin' olarak geçiyor.

Örneğin bu birinci harita tam olarak şurada 'Arz-ı Filistin' diyor ve burada ilginç bir şekilde Kâtip Çelebi 'Arz-ı Filistin' ismini Şeria Nehri'nin doğusunda yani Ürdün üzerine yazmış bir şekilde görüyoruz yani Kâtip Çelebi bu bölgeyi tümünden Filistin olarak isimlendirmiş oluyor.

Kâtip Çelebi'nin ikinci haritasında yine solda gördüğünüz harita burada da 'Arz-ı Filistin' kavramını görüyoruz burada hemen Kudüs'ün güneydoğusuna tekabül eden bölgeye 'Arz-ı Filistin' dediğini görüyoruz yani tam olarak Filistin bölgesinden isimlendirme olarak Filistin'i zikrediyor burada ama Osmanlı Devleti Filistin tabirini bir idari birim olarak tam bir karşılığı olmadığından dolayı sınırları olmayan bir bölge Osmanlı döneminde Filistin, yalnızca haberdar olunan bir bölge.

Mesela soldaki haritada 1803 tarihli Osmanlı'nın ilk modern atlası olarak kabul edilen atlastan alınmış bir görüntü, burada da Filistin kavramını görüyoruz biz yine 'Arz-ı Filistin' olarak yine Kâtip Çelebi'nin ikinci haritasında koyduğu bölgeye tekabül eden bir 'Arz-ı Filistin' ibaresi var burada da.

Üçüncü haritamızda 1915 tarihli bu da bir asker tarafından yapılmış bir harita, az önce bahsettiğim haritalarla birlikte yani bu üç haritada Kâtip Çelebi olsun, Kâtip Çelebi zaten Batılı kaynaklara vakıf olan bir kişi olarak biliyoruz, nitekim az önce yine Kâtip Çelebi'nin haritasının yanında gördüğümüz harita, Cedîd Atlas'ta Batılı atlaslar örnek alınarak hazırlanmış bir atlas ve bu askerin çizdiği haritada yine zaten o dönemde Batılı kaynaklara vukufiyeti biliyoruz yani Osmanlı döneminde Filistin ibaresini daha çok Batıdan, Batılı kaynaklardan alınmış bir ibare olarak biz görüyoruz, örneğin şöyle bir şey anlatayım Filistin kavramı Osmanlı'dan sonra oradaki insanlar nezdinde teveccüh bulmuş bir kavram, Osmanlı Devleti Filistin kavramını kullanıyor ama nasıl kullanıyor; II. Abdülhamid döneminde daha çok kullanıyor yani 19. yüzyılın sonlarına kadar resmi yazışmalarda resmi belgelerde Filistin kavramı kullanılmıyor yani aslında bunun bir arkeolojisinin yapılması gerekiyor, Osmanlı belgelerinde, yazışmalarında Filistin kavramı ilk olarak ne zaman ortaya çıktı şeklinde ama biz yazışmalara kabaca baktığımız zaman daha çok 1880'lerden itibaren çok fazla kullanılmaya başlanıyor. 1880'lerden itibaren de ne oluyor buraya Yahudiler özellikle Avrupa'dan ve Rusya'dan göç etmeye başlıyorlar ve bundan sonra Arz-ı Filistin'e Yahudilerin iskân ettirilmemesi ile ilgili olan belgelerde daha çok Filistin kavramını görüyoruz. Osmanlı dönemindeki halkın nezdinde Filistin kavramı çok yer etmiş bir kavram değildi. Mesela benim Filistin'de çok iyi bir tanıdığım var 45'li yaşlarında o da küçükken babasından ve babasının jenerasyonundan şunu duymuş kendilerini daha çok Şamli olarak tabir ediyorlar yani Filistinlilik kavramı o ka-

dar yaygınlık kazanmamış henüz o dönemde bile yani bahsettiği dönem 60'lar 70'ler belki ama bugünkü jenerasyonda tabii ki kendisinin yaşadığı günümüzde de Filistin kavramı çok net bir şekilde insanların zihninde yer etmiş ama Osmanlı döneminde bu Filistin kavramının tam olarak yerleşik olmadığını burada çok anlatmaya çalışıyoruz. Filistin ibaresi kullanılıyor haritalar da kullanılıyor yazışmalarda kullanılıyor. Halkın nezdinde de bu kavram ortaya çıkıyor ama daha çok Osmanlı'nın son dönemi ve Osmanlı sonrası asıl ortaya çıkan bir kavram Filistin kavramı.

Osmanlılar burayı ilk olarak Yavuz Sultan Selim'in Mısır üzerine gerçekleştirdiği sefer esnasında kontrol ediyor yani Sinan Paşa burada Gazze civarında Memluk kuvvetlerini yendikten sonra Yavuz Sultan Selim Memlukler üzerine giderken Gazze'ye geliyor ve Gazze'de iken orada Kudüs'e gidip gitmemesi yani Kudüs'ü ziyaret edip etmemesi konusu üzerine konuşuluyor, istişareler ediliyor, tabii ki Kudüs idari olarak ele geçirilmiş oluyor hâkimiyet altına alınmış oluyor ama padişah Kudüs'e gideyim mi gitmeyeyim mi diye danışıyor. Burada gitmemesi yönünde tavsiyeler var güvenlik amacıyla yani Yavuz Sultan Selim'e güvenliğiniz tehlikeye girer tehdit altında olabilir gitmeseniz daha iyi olur Memluk üzerine seferimize devam edelim şeklinde tavsiyeler var ama burada İdrîs-i Bitlisî'nin kendisine söylemiş olduğu söz belirleyici oluyor ve Yavuz Sultan Selim'i Kudüs'e gitmeye ikna ediyor, ekranda yazılı daha çok günümüz Türkçesin e aktarılarak yazılmış bir yazı olduğu gibi alınmamış ama şunu diyor;

“Bu mukaddes toprakların hükümdarı olmak zâhiri ve manevi saltanat gereğince Hz. Süleyman ve Hz. Davud peygamberlere mahsustur ve onlara nispet edilir. Güçlü sultanlar ve padişahlar, Rasulullah'ın halifesi ve o peygamberlerin halefleri mesabesinde dirler. Menzil ve makama yakın olunması itibarıyla halef olunana tazim ve saygı göstermekse yüce şanlı padişahlara layıktır.”

(İdrîs-i Bidlisî)

Kudüs yani buradaki mukaddes beldeler Hz. Süleyman ve Hz. Davud'la ilişkilendirilir, yani sizde Hz. Peygamberin bir halifesi olarak ve aynı zamanda önceki Hz. Süleyman ve Hz. Davud'un da bir anlamda halifesi olarak orayı ziyaret etmeniz onlara saygı göstermeniz ile eşdeğerdir ve sizin şansınızı arttırır dedikten sonra sembolik olarak onu Kudüs'e ziyarete ikna ediyor, belki de Yavuz Sultan Selim'in de zihninde bu vardı oraya gitmek vardı ziyaret etmek vardı ama bu şekilde İdrîs-i Bitlisî'nin sözüyle birlikte Yavuz Sultan Selim oraya gidiyor, ziyaret ediyor, orada bazı yerleri ziyaret ediyor Mescid-i Aksa'ya gidiyor, bazı insanlara, ulemaya ve muhtemelen talebelere ihsanlar da bulunuyor bir şekilde sonra devam ediyor Memlukler üzerinde yürüyor. Burada İdrîs-i Bitlisî'nin bu sözü söylemesi aslında bize Osmanlıların Kudüs'e bakışını da göstermiş oluyor yani Osmanlılar Kudüs'e mukaddes bir belde nazarıyla bakıyor. Osmanlılar Kudüs'ü ve Filistin'i hâkimiyetleri altına almadan çok önce başlıyor, Kudüs'e ve Filistin'e olan ilgileri, II. Murad'ın (Fatih Sultan Mehmed'in babası) Kudüs'te bazı vakıfları var vasiyetnamesinde bazı gelirlerini Kudüs'e Mescid-i Aksa'ya gönderiyor yani orada henüz daha Osmanlı idaresi yok oraya bir sefer söz konusu de-

ğil ama ilgi o zamandan itibaren başlamış mukaddes bir belde olarak görmek üzerine başlamış ve bu durum Osmanlıların son dönemine kadar devam ediyor. Yavuz Sultan Selim şehri hemen aldıktan sonra yönetime geçen Kanuni Sultan Süleyman Kudüs için yaptırdığı çok önemli faaliyetler var, bunlardan en önemlilerinden bir tanesi Kudüs surlarını yeniden imar ettirmesi yani Haçlı Seferleri esnasında tahrip olduğunu biliyoruz biz, o dönemden Kanuni Sultan Süleyman dönemine kadar Kudüs surları harap bir vaziyetteydi daha Kudüs surlarını inşa ettirecek zenginlikte ve kudrette bir yönetim oraya hâkim olamamıştı. Kanuni Sultan Süleyman döneminde bu surlar imar ettiriliyor hatta bu anlamda Kanuni Sultan Süleyman'a Hz. Süleyman'a atfen ikinci Süleyman denildiği de bilinir. Kanuni Sultan Süleyman'ın Kudüs'te el-Halil\ Yafa Kapisına yaptırdığı bir kitabe var bu kitabe aslında çok önemli, Osmanlıların Kudüs'e olan bakışını ifade ediyor.

Kanuni, kendi iradesiyle mi bunu yaptırdı yoksa yaptırılıp bunu destekledi mi onu bilmiyoruz ama sonuçta Kanuni'nin emriyle inşa ettirilen surlar var ve bu surlar üzerine bir kitabe yerleştiriliyor kitabe de; 'la ilahe illallah ibrahim halilullah' yazıyor yani oranın kutsiyetine atfen bu yazılıyor tabii ki bunun

diğer bir anlamı da şu; orada yaşayan insanlar Müslüman olsun Hristiyan olsun Yahudi olsun herkes bu surlar içerisinde güvenli bir şekilde yaşayacaktır bir sembolü olarak bu oraya konuluyor. Hz. İbrahim'e atıfta bu anlama geliyor.

Filistin:

«Cevelangâh-ı Musa, Mehd-i İsa, menakıb-ı mühimme-i İslam»

Ahmed Macid, Kudüs Mutasarrıfı

Kudüs:

Kuds-i Şerif, beytü'l mukaddes, beytü'l makdis, sâlis-i haremullah,

«Mekke-i Mükerrreme ve Medine-i Münevvere Harem-i Mescid-i Aksâ ve Kuds-i şerif-i mübarekin hâdimi ve hâkimi.....es-Sultân Selim Han» (III. Selim)

Alaattin Dolu, Osmanlı Kroniklerinde Kudüs Algısı.

Örneğin Osmanlı yönetimi boyunca Osmanlılar, bu pek çok belgede yazışmada geçen tabirler bunlar Kuds-i, Şerif, Beytü'l Mukaddes, Beytü'l Makdis, Sâlis-i Haremullah (Mescid-i Aksâ'dan bahsederken) bu tabirler kullanılıyor bunlar pek çok eserde görülüyor, III. Selim de kendisinden bahsederken Yavuz Sultan Selim'in 'hâdimu'l haremeyniş-şerif' dediğini biliyoruz ama III. Selim burada şunu da ekliyor; Mekke'den bahsediyor, Medine'den bahsediyor ve üçüncü olarak da Kudüs'ten bahsediyor oranın da hâdimiyim diye kendisini ifade ediyor. III. Selim bunu böyle ifade ediyor ama III. Selim ile birlikte pek çok padişahın Kudüs ve çevresine özel ihtimam gösterdiğini biz biliyoruz, padişah olarak oradaki eserlerle alakalı olarak zaten tamirat sağlayacak ama özel ihtimam gösterip oralara bazı vakıflar tahsis etmesi bazı gelirleri oraların vakıflarına tahsis etmesi ayrı bir konu bunu biraz ileride başka bir tabloda göreceğiz hangi padişahlar Kudüs

için vakıf yaptı, oraya gelirlerini aktardı şeklinde. Osmanlı Devleti'nin son döneminde Kudüs'te idareci olan Ahmed Macid de merkeze gönderdiği bir raporunda Kudüs ve çevresinin nasıl anlaşıldığını bize ifade ediyor veciz bir şekilde; 'Cevelangâh-ı Musa' diyor yani 'Hz. Musa'nın dolaştığı yerler', 'Mehd-i İsa' diyor 'Hz. İsa'nın doğduğu bölge' Filistin'i tabir ediyor ve Menakıb-ı Mühimme-i İslam yani 'İslam'ın önemli mekânlarının olduğu bir bölge' olarak burayı tarif ediyor ve buranın ehemmiyetine aslında vurgu yapıyor yani Osmanlılar orayı hâkimiyetleri altına aldıktan itibaren son dönemlerine kadar buralara mukaddes beldeler nazarıyla bakmışlar, Ahmed Macid'in de orada mutasarrıf olduğu tarih 1910'lar yani tam son döneme denk geliyor, bu bakış açısını anlatması bakımından önemli.

	Tarihler	Müslüman	Hristiyan	Yahudi
Aclun	1525	-	-	-
	1538	32.317	1.797	278
	1550	34.075	1.778	
Gazze	1525	23.911	2.227	600
	1538	38.017	2.502	565
	1550	55.724	4.089	677
Nablus	1525	-	-	-
	1538	31.414	224	504
	1550	40.392	165	356
Kudüs	1525	9.979	2.646	995
	1538	21.334	3.192	1.236
	1550	39.276	5.730	1.678
Safed	1525	24.243	125	1.955
	1538	31.528	162	611
	1550	71.542	434	6.224

Kaynak: Mustafa Öksüz, Şam Eyaleti'nin Güney Sancaklarında (Filistin) Nüfus XVI. yy

Osmanlı Devleti orayı hâkimiyeti altına aldığı zaman neler değişti, öncelikle orada nüfus değişti, bir defa şehirler artık güvenli bir hal almış oldu ve bu şekilde orada nüfus arttı, bu nüfusun artmasını da biz burada tabloda görüyoruz. Filistin Bölgesinde bulunan şehirler bunlar her biri ayrı yönetim her biri ayrı yer olarak idare ediliyor. Aclun, Gazze, Nablus, Kudüs ve Safed bunlar sancak, bunları tarihlerden bakabiliriz, örneğin Aclun'da 1538'de ki nüfus (Müslüman nüfusu) 32.317 iken 1550'de 34.075'e çıkıyor burada çok bir oynama olmamış ama Gazze'de yirmi beş sene içinde nüfus iki katından daha fazla artıyor. Nablus için yine bir artış var Kudüs için zaten artış var tabloda görüldüğü gibi bunlar sancak bazında yani şehirlerin kendi iç nüfusu değil köylerle birlikte oraya bağlı olan kazalarla birlikte sancakların nüfusları bu çalışmayı yapan Mustafa Öksüz'ün tezinden derledim ben bu bilgileri dağınık olarak görünüyor ama bunları toparlamış olduk.

Filistin Nüfusundaki Değişim (Gazze, Kudüs ve Safed için)

Yıl	Müslümanlar	Hristiyanlar	Yahudiler	Toplam
1525	64.133	4.998	3.550	72.681
1550	166.542	10.253	8.579	185.374
1914	516.381	67.231	31.771	615.383

1914 yılı için kaynak: Kemal H. Karpat, Osmanlı Nüfusu

Filistin genelinin nüfus bilgilerine bakacak olursakta Müslümanlar 1525'te 64.133 olarak gözüküyor, 1914'te 516.381 kişiye çıkmış oluyor Müslümanlar.

Hristiyanların nüfusu ayrı olarak gösteriliyor 1525'te 4.998 iken 1914'te 67.231'e çıkıyor Osmanlı'nın son döneminde. Yahudilerde 1525'te 3.550'den 1914'te 31.771'e kadar çıkıyor toplamda Osmanlı bu bölgeden çekilirken 615.383 civarında yani bu sayılar farklılık gösterebiliyor çünkü sayımlardan ötürü ama yaklaşık olarak takribi olarak Osmanlı vatan-daşı olup bölgede iskân edilmiş olan yaşayan insanların nüfusları nüfus bilgileri bu şekilde.

Filistin İdari Taksimatı Haritaları

Osmanlı burayı aldıktan sonra nasıl idare etti buna bir bakmamız lazım aslında bu benim gösterdiğim haritalar 19. yüzyıldan ama takribi olarak bu şekilde yani parça parça yönetiliyor; Kudüs ayrı, Nablus ayrı, Akka ayrı olarak idare ediliyor yani bu sancak isimleri değişebiliyor.

Az önce Aclun'dan Leccun'dan bahsettik bugün Kudüs sağıdaki haritada kırmızı olarak taralı olan bölge; Kudüs Mutasarrıflığı ama Klasik dönemde Gazze ayrı bir sancak olarak idare ediliyor, bunlar değişiyor ama şunu bilmemiz lazım Osmanlı Devleti burayı bütün olarak idare etmedi sancakları ayrı ayrı daha çok 'Şam Eyaleti' üzerinden idare etti.

Şam merkezi var. Şam'da bir eyalet (vilayet) merkezi ve Kudüs, Nablus, Akka bu bölgelerdeki idare merkezleri Şam'a veya Sayda'ya veya Beyrut'a bağlı olarak idare edildi birer sancak olarak idare edildi, yani Osmanlı'da buraya Klasik dönemde tarz olarak nasıl idare ediliyordu diye soracak olursak merkezden birisini gönderiyor o gönderdiği kişi sancak beyi olarak burada görev yapıyor ve inisiyatif onun elinde oluyor ve bölgeyi idare ediyor, tabi zamanla gönderdiği bu kişiler orada kalmaya devam ediyorlar ve onların soyundan gelen kişiler orada idareci olarak kalabiliyorlar çünkü o aile orada güç kazanmış oluyor ve ondan sonra gelen onun çocuğu oğlu veya daha yakın birisi orada idareci olarak kalabiliyor, Osmanlı Devleti onu idareci olarak tanıyor, atamasını yapıyor ve onlar idareci olarak orayı idare ediyor ama bu durum 17. yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı Merkezi İdaresi açısından sorun olmaya başladı ve artık her bir idareciyi merkezden göndermek istedi çünkü çok fazla oradaki idareye karışamıyordu sürekli oradaki aileler güçlü aileler daha önceden oraya gitmiş olan aileler yönetimde söz sahibi olduğu zaman çok fazla karışmadığı için her bir idareciyi yeniden merkezden göndermek üzerine bir tasarruf kullanmaya başladı, bu kimi yerlerde bazı isyanlara neden oldu, Osmanlı Merkezi İdaresi bazen geri adım attı

bazen atmadı ama 18. yüzyılın başlarından itibaren mesela Kudüs'te 1703'te bir isyan var o bastırılmıyor anlaşıyor gidiliyor mecburen ama 1700'ün ortalarından itibaren de Osmanlı merkezden görevliler gönderiyor. Bazen de Şam'daki vali buraya kendi adamını gönderiyor gerek Nablus olsun, Kudüs, Gazze, Safed olsun bazen kendi adamını gönderiyor bazen de merkezden gönderiliyor mesela Şam'daki vali kendi adamını gönderdiği zaman bir 'mütesellim' olmuş oluyor ama merkez birisini gönderdiği zaman bu 'mutasarrıf' olmuş oluyor merkezden gönderildiği zaman merkeze bağlı oluyor vali bir adam gönderdi zaman vilayete bağlı olmuş oluyor yani bu durum aslında biraz karışık ama neticede şu var parçalı bir şekilde yönetiliyor bir bütün halinde yönetilmiyor. Bu ne zaman değişiyor ya da değiştirilmek isteniyor şöyle bir mesele var 19. yüzyılın ortalarında Kavalalı Mehmed Ali Paşa İsyanı sırasında Filistin bölgesi de Mısır'da bulunan Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın hâkimiyetine giriyor. Burada 10 yıllık Kavalalı Mehmed Ali Paşa dönemi devam ediyor, tam bu dönemde Filistin'de Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa Avrupalılara birtakım imtiyazlar veriyor, Avrupalıları buraya çekiyor kendisini desteklemesi için. Avrupalılar buraya rağbet etmeye başladığı zaman 1830'lu yıllarda misyonerler içinde aslında yeni bir dönem başlamış oluyor bölge için tam o dönemde aslında burada konsolosluklar açılmaya başlıyor.

Misyonerlik faaliyetleri artmaya başlıyor ve misyonerler burayı tekrar geri alabilir miyiz, Hristiyanlığın kutsal beldesi olarak idare edebilir miyiz diye, mesela bildiri yayımlıyorlar burası ayrı bir idare şeklinde teşki-

latlandırılсын diye tam bu da 1840 tarihinde Osmanlı Devleti Avrupalılarla işbirliği yapıp Filistin bölgesini Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın elinden aldıktan sonra yani Avrupalılarla işbirliği yapması Osmanlı Devleti'nin Avrupalıların Hristiyanların birtakım fikirlerini besliyor, biz burayı tekrar alabilir miyiz fikri tam bu karışık dönemde burayı bir Filistin idaresi olarak Osmanlı Devleti'nden bağımsız bir şekilde örgütleyebilir miyiz diye düşünceler var bazı yazışmalar var neticede tabii ki böyle bir şey olmuyor Osmanlı Devleti burayı Şam Eyaleti'ne daha sonra Sayda Eyaleti'ne bağlı bir şekilde idare etmeye devam ediyor ancak 1872 yılına geldiğimizde burada aniden bir 'Kudüs Vilayeti' kuruyor, Kudüs Vilayeti dediğimiz ismi Kudüs ama aslında 'Filistin Vilayeti', yani bu taralı gördüğümüz Akka, Nablus ve Kudüs'ün olduğu bölge Kudüs merkezli bir şekilde idare edilmeye başlanıyor oraya vali atanıyor iki aylık bir süre boyunca burası bu şekilde idare ediliyor ama iki ay sonra hemen bundan vazgeçiliyor.

Akka ve Nablus yeniden Şam'a bağlanıyor Şam'da idare edilmeye başlanıyor ama bu sefer Kudüs daha önce olmadığı bir şekilde doğrudan merkeze bağlanıyor yani Osmanlı Eyalet (Taşra) Teşkilatında, daha sonra vilayet ismini alıyor, sancaklar eyaletlere\vilayetlere bağlıdır, doğrudan merkeze bağlı değildir vilayetler doğrudan merkeze bağlıdır ama Kudüs doğrudan merkeze bağlanıyor çünkü burada artık farklı bir durum ortaya çıkmış Avrupalıların buraya önem göstermesi ile birlikte gerek Ruslar gerek Fransızlar gerek İngilizler burada çok fazla etkin bir hale gelmiş oluyor ve bazı imtiyazlar koparmaya çalışıyorlar Osmanlı yöneti-

minden. Osmanlı Devleti de burayı daha iyi idare edebilmek için yani her alınan kararda kendisinin söz sahibi olabilmesi için Kudüs'ü yani kırmızı taraflı olan bölgeyi doğrudan İstanbul'a bağlıyor. Bu Osmanlı Taşra Teşkilatında tek örnek değil tabii ki mesela Zor Mutasarrıflığı, Bingazi Mutasarrıflığı, İzmit Mutasarrıflığı gibi birkaç örnek var doğrudan İstanbul'dan yönetilen yani Osmanlı özel ihtimam gösterdiği bölgeleri doğrudan merkeze bağlıyor bu dönemde, merkezden idare ediyor Kudüs'te bunlardan birisi hatta Kudüs idari olarak aslında bir sancaktan çok daha zor çetrefilli hem kalabalık hem büyük bir bölge bunu oraya giden pek çok mutasarrıfta söylüyor diyor ki; Kudüs Mutasarrıflığı\Sancağı Anadolu ölçülerine göre pek çok vilayetten daha önemli daha kalabalık ve daha özel ihtimam gösterilmesi gereken bir yer, burayı biz aslında vilayet yapmalıyız' diye raporlarında yazıyorlar yani Kudüs'ün öneminden dolayı ama bu kabul görmüyor Kudüs idari olarak sancak şeklinde yani mutasarrıflık şeklinde kalmaya devam ediyor. Aslında Kudüs'ün önem kazanması az önce bahsetmiş olduğumuz mukaddesatından dolayı değil, Kudüs 19. yüzyılın ortalarından itibaren artık mukaddesatı ile değil oradaki karışık durumdan dolayı önem kazanmaya başlıyor yani bir idare merkezi olarak ön plana çıkıyor. Mesela Yasemin Avcı hoca bunu kitabında güzel bir şekilde anlatır. 19. yüzyılın ortalarına kadar Kudüs dini bir merkezdi ama artık idari bir merkez haline geliyor ve çok büyük bir bölge Kudüs'ten idare ediliyor bunun en önemli sebebi de Kudüs'ün sınırında yer alan Mısır çünkü Mısır Kavalalı döneminden itibaren aslında bölge için bir tehdit unsuru haline geliyor yani 1840'lardan itibaren de halen bu tehdit alttan alta

devam ediyor. Özellikle de 1882'de İngiltere Mısır'ı işgal ettikten sonra zaten çok daha özel bir önem kazanmış oluyor yani İngilizlerle sınır olmuş oluyor ve bu anlamda Kudüs'ün oradaki ehemmiyeti idare merkezi olarak önem kazanıyor ama yine de mutasarrıflık olarak merkezden idare edilmeye devam ediliyor, idari olarak bu şekildeydi.

Bu çizgiler (görseldeki siyah çizgiler) Kudüs şehir merkezindeki mahalleleri gösterir. Osmanlı son dönemine kadar 1850'lilere kadar Kudüs yalnızca şu sur içi şehirden ibaret bir şekilde yani şu dışarıda gördüğümüz yerleşimler daha sonra ortaya çıkmış 1850'lilerden sonra ortaya çıkmış. Kanuni Sultan Süleyman bu surları yaptırmadan önce şu mahalleler (sur içindeki mahalleler) arasında duvarlar vardı akşamları bu duvarlardaki kapılar kapatılırdı güvenlik açısından ama surlar inşa edildikten sonra duvarlara ve kapılara ihtiyaç kalmadı, surların kendi kapıları zaten var bunlar kapatılarak devam edilmeye başlandı.

Bu çizgiler (görseldeki siyah çizgiler) Kudüs şehir merkezindeki mahalleleri gösterir. Osmanlı son dönemine kadar 1850'lilere kadar Kudüs yalnızca şu sur içi şehirden ibaret bir şekilde yani şu dışarıda gördüğümüz yerleşimler daha sonra ortaya çıkmış 1850'lilerden sonra ortaya çıkmış. Kanuni Sultan Süleyman bu surları yaptırmadan önce şu mahalleler (sur içindeki mahalleler) arasında duvarlar vardı akşamları bu duvarlardaki kapılar kapatılırdı güvenlik açısından ama surlar inşa edildikten sonra duvarlara ve kapılara ihtiyaç kalmadı, surların kendi kapıları zaten var bunlar kapatılarak devam edilmeye başlandı.

Kudüs'te Kanuni'nin en önemli faaliyetlerinden birisi de oraya su getirilmesidir, bildiğimiz gibi bu bölge su bakımından çok zengin değil yalnız şu gördüğümüz havuzlar yağmur suyuyla doluyor ve bu sular bir şekilde Kudüs'e getiriliyor harita da nasıl getirildiği gösteriliyor.

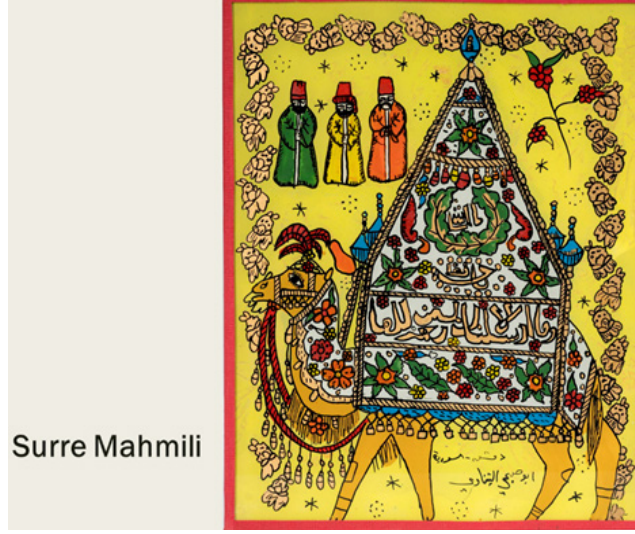
Bu bakımdan Osmanlı tarihi boyunca da Kudüs'e su sağlamak çok önemli bir meseleydi, örneğin Akka şehri, Akka şehrinin hemen üst tarafında dağlar var ve o dağlardan kolay bir şekilde su sağlanabiliyor Akka şehrine, suyuyla su getiriliyor ve içme suyu oradan sağlanabiliyor, uzun bir yol ama bir yağmur suyu gibi havuzda yani sarnıçta toplamaya gerek olmadan getiriliyor nitekim Yafa'da öyle su bakımından bu kadar zor bir yer değil Kudüs özel olarak zor bir yer ve Kanuni Sultan Süleyman'ın yaptırmış olduğu ya da tamir ettirmiş olduğu bu havuzlar ve su yolları Kudüs'e bir can katmış ve orada pek çok çeşme yapılmış Mescid-i Aksa'ya gelmiş etrafında Kudüs'ün içindeki farklı bölgelerdeki çeşmelere dağıtılmış bu su.

Örneğin suyun önemini anlamak açısından Osmanlı'nın son döneminde yani 1901'de tekrar bu su yollarının tamirine ihtiyaç duyuluyor ve II. Abdülhamid'in doğum gününe tekabül eden bir günde merasim düzenlenerek su yolu açılıyor yani burada mutasarrıf var Kudüs'teki askeri görevliler var diğer görevliler var ve arkasında halk var bu şekilde özel bir törenle açılıyor.

Gördüğünüz gibi sebillere, çeşmelere, şadırvanlara sular sağlanıyor, bu da oradaki refahı artırıyor insanların oraya teveccühünü artırıyor.

Mesela Osmanlı dönemi boyunca Kudüs'ün kutsiyetinden dolayı oraya surreler gönderiliyor. Aslında surre hac kervanıyla birlikte Hicaz'a gönderilir, Mekke Medine gönderilir ama bir de Kudüs'e gönderiliyor üçüncü kutsal şehir olmasından dolayı yani belli tahsisatlar ayrılıyor. Anadolu'dan İstanbul'dan Balkanlar'dan pek çok vakıftan veya kişiden bu tahsisatlar önceden belirleniyor kime verileceği nereye verileceği hangi vakfa verileceği hangi iş için verileceği bunlar hac kervanı ile birlikte gidiyor ve Kudüs surresi Kudüs'e uğruyor ve orada dağıtılacak olan meblağ miktar yerlerine göre dağıtılıyor bu da yine Kudüs'ün kutsiyetinden dolayı üç önemli kutsal şehirden biri olmasından dolayı.

Vakıfların çok önemli bir kısmı Sahratullah ve Mescid-i Aksa Vakfı adına vakfediliyor. Örneğin benim belirli birikimim var ben bu

birikimi vakıf yapıp Mescid-i Aksa Vakfına aktarıyorum, diyorum ki orada gece gündüz Kur'an okuyan insanlara harcansın bu diye, örneğin dükkânım var o dükkânın kirasını oraya tahsise ediyorum ve sürekli oraya akıyor oradaki o iş için kullanılıyor. Sahratullah yine aynı şekilde Halilü'r-Rahman Vakfı var yine o da aynı şekilde pek çok vakıf, pek çok kişi buraya birikimlerini vakfediyor ve Osmanlı döneminde Kudüs'te vakıfların sayısı artıyor.

Bizim yaptığımız özet bir araştırmada Osmanlı'nın devraldığı yani Kudüs şehri ve Kudüs'e bağlı olan köyler yalnızca buna dâhil 140 civarında vakıf Osmanlı'ya devroluyor Osmanlı öncesinde kurulmuş faal devam ediyor ve Osmanlı burayı aldığı anda 140 civarında vakıf var ama bu vakıflar Osmanlı dönemlerinde artıyor çok fazla vakıf buna ekleniyor.

Az önce saydığım yerde Osmanlı'nın son dönemlerine kadar isim olarak 600'e yakın vakıf ismi ortaya çıkıyor yani 140'tan alıp bunu 600'e çıkarıyor, bunların her biri faal miydi bunun için ayrı araştırmalar gerekiyor tabii ki bunu Filistin'e uyarladığımızda 1000'den fazla belki 1500 belki 2000 vakfın ismine tekabül edebilir.

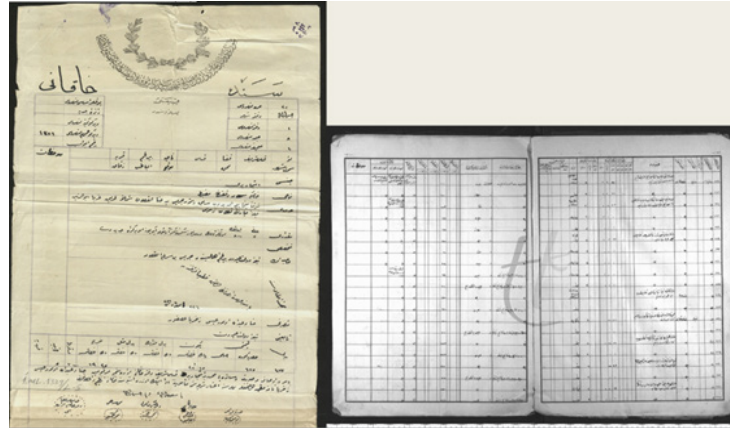
Vakıflar da zaten sosyal hayatın işleyişine daha çok katkı sunuyor en alt tabakadan üst tabakalara kadar her kesime eşit bir şekilde hizmet götürme amacıyla kurulmuş olan vakıflar yalnızca belirli bir zümre değil tüm insanlara bu hizmeti götürüyor bu sebeple çok fazla vakıf kuruluyor özellikle Kudüs'te bu vakıfların sayısı çok fazla.

Ama vakıfların ayrı bir önemi daha var evet sosyal hizmet sağlıyor, hayatı düzenliyor ama bunun yanında bir de mülkiyet penceresinden bakmak gerekiyor vakıflara. Bu ne demek; bir vakıf kurulduğu zaman buraya araziler mülkler tahsis ediliyor yani vakıf mülkü haline getirilmiş oluyor ve bu vakıf mülkü de tabii ki devletlerden bağımsız bir

şekilde aslında sonsuza kadar yaşaması gereken devam etmesi gereken bir özelliğe sahip. Yaklaşık olarak 600 tane vakfın çok fazla mülkü var, araziler, tarım arazileri, dükkânlar, evler, hanlar hamamlar buraya vakfedilmiş artık o vakfın malı haline gelmiş bu mallara bu mülklere kimsenin dokunamaması gerekiyor normal şartlara göre ama tabii bugün geldiğimiz şartlarda bu vakıf mülklerinin esamesi okunmuyor, çok büyük bir kısmı oran veremiyorum ama belki %90'ların üzerinde bunlara el konulmuştur bir vaziyette aslında el konulamaması gerekiyor bugün uluslararası hukuk bu vakıf hukukunu tanıyor ama fiili durumdan ötürü bunlara el konulmuş vaziyette fakat kanunlara hukuklara göre buna el konulamaması gerekiyor yani bu da aslında bizim çıkış yollarımızdan bir tanesi olarak gözüktüyor, şahıs mülkü ve vakıf mülkleri yani bu vakıf mülkleri aslında doğru ve düzgün bir şekilde tespit edilebilirse bunlar ortaya konulabilirse hangi vakfa ne şekilde bağlı olduğu ne şekilde onun mülkü hale getirildiği bunlar bugün gündeme getirilebilir yani somut örnekler üzerinden birtakım adımlar atılabilir.

Kudüs'te Padişah / Sultan Vakıfları		
Sultan II. Murad Vakfı	1446	2000 Filori Sahratullah ve Kudüs fukarası için.(Vasiyetname)
Haseki Sultan Vakfı	964-1557	İmaret, Medrese, Han (Vakfiye)
Sultan Süleyman Vakfı	967-1559	Haseki Sultan İmareti için takviye
Sultan Süleyman Vakfı	968-1560	Hiz. Davud Zaviyesi için takviye
Sultan II. Selim Vakfı		Sahratullah'ta Kuran okutulması için Edirne'deki vakfından akar, Kudüs'te Kamame Kilisesi'nin gelirleri II. Selim Vakfı'na tahsis.
Sultan III. Murad Vakfı	1003-1594	Sahratullah'da Kuran okunması için vakıf yaptı. (500 Altın)
Sultan I. Ahmed Vakfı	1020-1611	Sahratullah'a iki saf altından kandil Vakfetti.
III. Mehmed Vakfı	1006-1597	Sahratullah Vakfı'na 100 altın takviye.
II Osman Vakfı	1026-1617	Esediyi Zaviyesi için Zeytinadağı'nda yer ve akarlar tahsis.
IV. Murad Vakfı	1033-1623	Nakşibendi Zaviyesi'ne Gavâime semtinde akarlar tahsis.
Sultan İbrahim Vakfı	1050-1640	Şeyh Muhammed bin Hoca Şemsiddin Vakfı için tahsis.
Sutan IV. Mehmed Vakfı	1066-1655	Haseki Vakfı'na Kudüs'e bağlı bazı arazilerin tahsis Ahkam Kaydı (1168), Sahratullah için para ve akar tahsis.
Pertevniyal Sultan Vakfı	1289-1872	Mescid-i Aksa ve Sahratullah'ın aydınlatılmasına ve Kuran okutulmasına tahsisat.

Örneğin 19. yüzyılda yani şu sağdaki haritada taralı olan bölge solda daha büyük bir şekilde görünüyor, 33 tane köy ismi var bu 33 tane köyde Haseki Hürrem Sultan'ın mülkleri var arazileri var burada yapılan tarımlardan belli miktarlar bu vakfa aktarılıyor tabii ki şu sağdaki haritaya bakacak olursak bunun dışında kalan bölge özellikle şurada Yafa'da bundan daha fazla Haseki Hürrem Sultan'ın mülkleri var yani burada diyelim ki 100 dönüm ise Yafa'da muhtemelen 160 dönümlük bir arazi var yani Yafa daha fazla, Gazze'de de kısmen var ama daha çok Kudüs ve Yafa'da Haseki Hürrem Sultan'ın mülkleri var bunlar nedir; tarla, bağ bahçe, birtakım dükkânlar bunların gelirleri sürekli Haseki Hürrem Sultan Vakfı'na aktarılıyor.

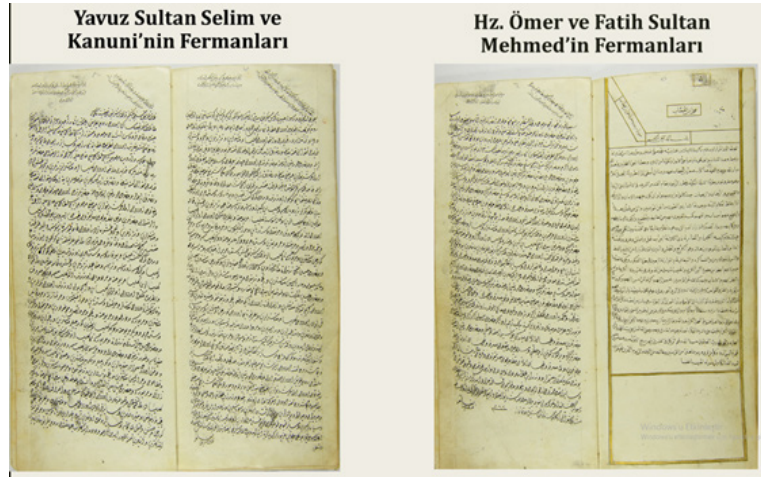
Örneğin bu mülkler için orada tasarruf sahibi olan kişilere tapu senetleri düzenleniyor, burada da Haseki Hürrem Sultan'ın mülkü olduğu açıkça belirtilmiş durumda. Sağdaki defter sayfasında da bütün bu mülklerin kaç dönüm olduğu, kimlere tahsis edilmiş olduğu, bunun sınırlarının ne olduğu gibi bilgiler var.

Köy Adedi	Mahalle	Tapu Kayıt Hareketleri	İlk Tescil		
			Adet	Dönümü Verilenler	Dönüm
33	9	20.094	8.336	7.754	42.459,92

Bunlardan hareketle örneğin yalnızca Haseki Hürrem Sultan Vakfı ile ilgili bunu söylüyorum; az önce bahsettiğim gibi sadece Kudüs'te taralı olan bölgede 33 tane köy var yani Kudüs şehri içinde de 9 tane mahalle var. 20.094 tane tapu hareketliliği var yani alım satım ilk kez verilmiş büyük bir kısmı yani bunların 8.336 tanesi ilk kez verilmiş ama daha sonra ne olmuş bunlar tasarruf hakları alınmış, satılmış veya miras kalmış babadan oğluna, bunların dönüm miktarı ise 42.459,92 dönüm yani yine az önce taralı olarak bahsettiğim alan bu, bunu genişletecek olursak çok daha fazla arazi Haseki Hürrem Sultan Vakfı'na tahsis edilmiş bir vaziyetteydi. Bugün biz bunları ortaya koyabilirsek somut olarak atabileceğimiz bazı adımlar ortaya çıkmış olur.

Bu gördüğümüz Osmanlı'nın son döneminde Kudüs'ün giriş kapısı olan el-Halil Kapısı'nın oradan bir görüntü burada II. Abdulhamid'in yaptırmış olduğu saat kulesi var. Az önce bahsetmiştim Avrupalılar buraya Osmanlı'nın son döneminde çok fazla ihtimam gösteriyor şehir oldukça canlanıyor şehrin dışında yapılaşma, imar artıyor, misafirhaneler, kiliseler yapılıyor yerleşimler açılıyor, taşımacılık faaliyeti artıyor önce Yafa ile Kudüs arasında zaten Kudüs'e gelen ziyaretçilerin çok büyük bir kısmı Yafa'ya gemiyle geliyor Yafa'dan da Kudüs'e geliyorlar. Burada bir araba hattı yani gördüğümüz at arabaları hattı işletilmeye başlanıyor, daha sonra burada bir tramvay hattı işletiliyor ve bu tramvay oldukça yolculuğu konforlu bir hale getiriyor ve kısaltıyor. Ama burada özellikle Kudüs ama yalnızca Kudüs değil Kudüs ile birlikte diğer bölgelerde de Osmanlı'nın hâkimiyeti Avrupalıların oraya ilgisi ile birlikte zayıflıyor demeyeyim ama orayı kontrol etme ihtiyaçları daha fazla artıyor çünkü bir anda nüfus çok fazla artıyor, yapılaşma artıyor, çok fazla insan geliyor, orada misyonerlerin faaliyetleri artıyor, birtakım cemaatlerin faaliyetleri artıyor, Yahudiler bir taraftan oraya geliyorlar Osmanlı'nın orayı kontrol etme ihtiyacı hâsıl oluyor ve burada işte birtakım jandarma kuvvetleri, polis kuvvetleri ihdas ediliyor. Belediye kuruluyor, belediye hizmetleri arttırılıyor ve Kudüs'te bu şekilde daha etkin olunmak isteniyor. Bu gördüğümüz saat kulesi de bunun tezahürlerinden bir tanesidir, şurada bir sebil görüyoruz bu sebilde yine son zamanlarda yapılmış olan Osmanlı idaresini simgeleyen yani Osmanlı hâkimiyetinin hala burada güçlü bir şekilde devam ediyor olduğu imajını vermek amacıyla yapılmış olan eserler.

Bunlardan da kısaca bahsedeyim mesela Yavuz Sultan Selim, Kanuni gibi padişahlar oradaki Hristiyanlar için bazı fermanlar hazırlıyorlar, onların orada haklarını ve hukuklarını teminat altına almak maksadıyla ama bunları hazırlarken de neye atfen hazırlıyorlar, Selahaddin Eyyubi'nin ve Hz Ömer'in vermiş olduğu fermanlara atıfla hazırlıyorlar. Osmanlı Hz. Ömer'den itibaren süre gelmiş olan bu gayrimüslimlerin hukukunu koruma ve onların muhafazacısı olma özelliklerini en başından son döneme kadar sürdürmek istiyorlar.

Örneğin 19. yüzyılda bunun bir örneğini görüyoruz Kamame Kilisesinde yaşanan bazı olaylardan dolayı, bu olaylar da kimler arasında yaşanıyor oradaki daha çok Rumlar ve Latinler arasında. Ermeniler var, Keldânîler, Süryaniler var kendi aralarında bazı meselelerde anlaşmıyorlar ve Osmanlı Devleti'nde hakem rolü üstlenerek bunların oradaki alanlarını belirliyor, sınırlarını çiziyor ve birtakım statüko oluşturuyor eskiden beri süre gelmiş olan statükoyu

19. yüzyılda da devam ettiriyor ve özellikle Vilayet Teşkilatı'nın düzenlenmesinden sonra 1864'lerden sonra daha önce de var ama artık hukuki bir şekilde 1864'lerden sonra oradaki gayrimüslimler, Hristiyanlar, Yahudiler, Ermeniler bunun içinde yönetime dahil ediliyorlar. İdare meclisleri var; sancak idare meclisi, kaza idare meclisi buralarda temsil ediliyorlar. Örneğin Rum Patrikliği'ni temsilen birisi var, Latin Patrikliği'ni temsilen birisi var, Yahudi Hahamlığı'nı temsilen birisi var bir de onlardan seçilmiş ayrıca temsilciler yer alıyorlar. Bu tabii ki 1864'te hukuki ve kanuni bir şekilde uygulanmaya başlanıyor. 1896'larda gayrimüslim temsiliyeti memuriyetlerde de ortaya çıkıyor yani Jandarma Teşkilatında, diğer memuriyetler de telgrafhanede, Nâfiya Dairesinde pek çok memuriyette artık gayrimüslimlerin de temsil edilmesi kuralı getiriliyor ve nüfusları ne kadarsa mesela on kişiden bir kişi gayrimüslim olacak bunlar da kendi aralarında kendi oranlarına göre belirlenecek şekilde teminat altına alınıyor.

“Mukaddes bir şehri düşman tahribatından sıyânet maksadıyla Kudüs tahliyeye karar verilmiştir.”

8 Aralık 1917 (TTK, 2017, s.89)

Son olarak da yine Kudüs'ün kutsiyetine atfen söylenmiş ve yazılmış bir ibareyi buraya aldım. İngilizlerle savaşa savaşa artık Kudüs'e kadar çekilmiş olan Osmanlı ordusu, Kudüs zaten surlarla çevrili bir şehir olduğu için Kudüs'ü teslim etmeleri kolay olmayacak tabii ki orada direnecekler normal bir şekilde surlar da buna yardım edecek belki de uzun bir direniş olacak ama bu durumu bölgedeki komutanlar merkeze sorduklarında merkezden şöyle bir yazı geliyor; 'Mukaddes bir şehri düşman tahribatından sıyânet maksadıyla Kudüs tahliyeye karar verilmiştir' yani diyor ki Kudüs mukaddes bir şehirdir, biz bugün orayı savunmaya kalkarsak şehir tahrip olacak yıkılacak, kutsiyetine binaen orayı tahliye edin diye karar çıkıyor zaten orayı tahliye ettikten sonra savaş yani savunma hattı geri çekiliyor ama devam ediyor yani birtakım mevzilerde halen İngilizlerle savaşmaya devam ediliyor.

Son olarak da böyle bir fotoğraf var İngilizlerin Yafa\el Halil Kapısı önünde düzenledikleri bir tören artık Kudüs'e girme törenleri. Evet, benim anlatacaklarım şimdilik bu kadar.

Soru-Cevap

1.Osmanlı Devleti'nde Filistin'deki toprak sınıflandırılması nasıldı ve yabancı unsurların topraklara yerleşimi varsa satışı devri neye göre gerçekleşiyordu?

Toprak sınıflandırılması, Klasik dönemde bildiğimiz gibi mîrî araziler var ve mîrî arazilerde insanlar tasarruf sahibidir orayı işletirler ve oranın mahsulatının 1\10'unu vergi olarak verirler şahıs mülkleri vardır çok az bunlar genelde mîrî arazi olarak geçiyor ve vakıf mülkleri vardır genelde bu üç çeşittir. Modern döneme gelindiğinde artık mülkiyet meselesi şahıs mülkiyeti meselesi ön plana çıkıyor. 1847'de bir kanunname çıkıyor, 1858'de arazi kanunnamesi çıkıyor bunlarla birlikte artık şahıs mülkiyetleri de daha ön plana çıkıyor ve kişilerin hakları arttırılıyor, şahıs mülkleri eskiden olmadığı kadar artmış oluyor yani kişilere ait mülkler ortaya çıkmış oluyor bu da tabii ki dünyada şahıs mülkiyetinin ön plana çıkması ile alakalı burada kişilere satılmış olan mülkler var elbette ama Osmanlı şu nazarla bakıyor; oradaki insanlar oranın tasarruf sahibi asıl mülkiyeti devlete ait siz oranın tasarruf hakkına sahip olabilirsiniz, istediğinizi devredebilirsiniz hatta

satabilirsiniz ama bunun öşrünü vermeniz gerekiyor şeklinde. Toprak satılmış mıdır bu şekilde satışlar yapılmıştır yani yabancılara toprak satılmıştır yani 1850'lerden sonra yabancılara da toprak satılmıştır ama Osmanlı'nın orada durduğu bir nokta var yabancılara toprak satılabiliyor 1880'lerden itibaren dışarıdan gelen Yahudilere toprak satılmıyor yani bu engellenmeye çalışılıyor bunun dışında yani kontrol dışı satışlar yani Osmanlı Devleti'nin hukuken tanımadığı satışlar elbette oluyor birtakım kişiler bazı arazileri alıyor hatta vekil olarak mesela Yahudi zengin kişiler birilerine aldırıyor onlardan sonra kendileri alıyor ama Osmanlı bunu engellemek için bazı yerlerde şunu yapıyor satın alınan arazileri 20 sene müddetle başkasına satılmaması gibi bazı yerlerde tedbirler koyuyor ama tabii ki bu çok fazla sıkı bir şekilde kontrol edilemiyor yani ama hukuki olarak Osmanlı Devleti'nin tanıdığı bir durumun dışında yerleşimler oluyor tabii ki Yahudiler geliyor yerleşiyor bir şekilde onlar arazileri alıyor başkasından alıyor vesaire belki kâğıt üstünde başka birine ait olan bir arazi orada Yahudi orayı kullanıyor, cevap olmuştur umarım.

2. Osmanlı egemenliği süresince Kudüs'te Yahudiler ve Müslüman halk arasındaki ilişki nasıldı?

Osmanlı döneminde bir çekişme yoktu hatta Osmanlı döneminden sonra Nekbe dönemlerinde 1948'lere kadar orada yerleşik olan Yahudilerle Filistinliler iyi anlaşıyorlar yani komşuluk ilişkileri var hatta oradaki Yahudiler Arapça konuşuyor özellikle Avrupa'dan gelenler hariç oranın yerli Yahudilerinden bahsediyorum birbirlerini anlıyorlar gidip geliyorlar ama 48'de bir anda olaylar değişiyor ve oradaki Filistinliler hiçbir şekilde tahmin edemeyeceği şeylerle karşılaşılıyorlar daha önce ön göremedikleri bir durumla karşılaşılıyorlar çünkü Yahudilerle aralarında bir problem yok. Birtakım çeteler faaliyetler göstermeye başladıktan sonra işler değişiyor.

3. Padişahlar Kudüs'ü ziyaret ediyorlar mıydı?

Yavuz Sultan Selim haricinde Kudüs'ü ziyaret eden padişah yok. Alman İmparatoru geliyor ama padişahlar gitmiyor Hac'a da gitmiyor padişahlar çünkü İstanbul'da durmaları gerekiyor ancak seferle bir yerlere gidiyorlar onun haricinde ziyaret maksadıyla mesela Abdülaziz'in ziyaretlerini biliyoruz, ziyaret maksadıyla çıktığı gezileri var ama sefer haricinde padişahlar Hac'a da gidemiyorlardı Kudüs'e de gelmemişlerdir.

4. Osmanlı döneminde yapılıp sizi en çok etkileyen eser veya onarım çalışması nedir?

Burada asıl bir eserden ziyade şunu göz önünde bulundurmak gerekiyor Osmanlı Devleti devraldığı mirası korumaya yönelik

olarak politikalar geliştiriyor yani Kudüs ve Kudüs'ün dışındaki şehirler pek çoğu surlarla çevrili ve belli bölgede yoğunlaşmış kemikleşmiş çünkü buralar çok eski yerleşimler; Kudüs, Gazze, Yafa, Akka çok eski yerleşimler yani bu şehirlerin surları da çok eskidir. Osmanlı Devleti burayı aldığı anda buraya yeni şeyler katmak yerine olanı muhafaza etmeye yöneliyor zaten. Nedir mesela su ihtiyacı var su getiriyor yani yeni bir bina yapmak yerine zaten çok simgesel bir yapı var; Mescid-i Aksa onu muhafaza ediyor surları tamir ediyor, vakıflar kuruyor yani bence önemli olan hadise çok fazla vakıf kurulması bu vakıfların teminat altına alınması ve vakıfların devletten bağımsız bir şekilde idare edilmesi. yani vakıflar II. Mahmud artık merkezden idare edilmeye başlanıyor. O döneme kadar vakıflar vakfiyesinin şartlarına göre idare ediliyor. II. Mahmud sonrası da vakfiyesinin şartına göre idare ediliyor ama koordinasyon merkezden sağlanıyor yani daha çok bu vakıflara verilen önem ve hatta öngörü belki de yani tamam eski dönemlerde bu öngörü belki bu şekilde yoktu ama mülkleri bu kadar fazla mülkü vakıflara tahsis etmek, bugün mesela biz bir ucundan tutabiliyoruz bunun diyoruz ki bakın bu kadar vakıf var bunların bu kadar mülkünün olması gerekiyor nerede bunlar bunların buraya geri iade edilmesi gerekiyor şeklinde söyleyebiliyoruz ama bu kadar vakıf kurulmasa bu kadar mülk oraya tahsis edilmese bugün bunu söylemeyecektik çünkü devletin olan daha sonraki devlete geçer hukuken. Mesela İngiltere geldi o da devlet mülklerini kendi manda yönetiminin mülkü haline getiriyor ama vakıf mülkü ve şahıs mülkü geçmez devlete oradaki vakfın ve şahsın olmasına devam eder. Nitekim Selahaddin Eyyubi

Vakfı'nı kurduğunda aradan kaç tane devlet geçti Memlukler geçti Osmanlılar geldi hala yaşamaya devam etti.

5. Filistinliler Osmanlı'ya ihanet etti ifadesi çok kullanılıyor bu durumu açıklayabilmeniz mümkün mü?

Bu konuyu mesela iki kişi karşılıklı konuşuyor olsak bir yerde böyle konferans tarzında değil de kim nasıl ihanet etti ne şekilde, ne zaman, ne boyutta yani çok fazla soru sorarak anlamaya çalışabilirdim. Bu 'ihanet etti' kalıbı aslında kolay kullanılacak bir şey değil. Tamam, bazı insanlar mülklerini arazilerini satmış olabilir ama yani orada bir ihanetin aslında tanımını çizmek lazım ihanet ne demek yani ihanet etti gibi bir şey diyemiyoruz çünkü toptan Osmanlı'ya cephe alınmış bir vaziyet yok. Osmanlı idaresinden rahatsız olan insanlar var mıydı o dönemde vardı her yerde olduğu gibi her idare de birtakım insanlar rahatsız olabilir ama bu genel bir ihanet kalıbına sığdırılabilecek bir şey değil.

6. Osmanlı'nın kurmuş olduğu vakıflar üzerinden Filistin ve özelde Kudüs'e verdiği ehemmiyeti nasıl okumalıyız?

Kutsiyet üzerinden biraz anlamamız gerekiyor yani özellikle Klasik dönemde 19. yüzyıl öncesinde Osmanlı oraya kutsal bir belde olarak bakıyor. Osmanlı oraya hâkim olmadan önce de oraya vakıflar tahsis ediyor, oradaki ilk Osmanlı vakfı bir kadın vakfı kendisinin orada kurduğu bir vakıf. II. Murad oraya bazı gelirler gönderiyor ama bir vakıf kurarak göndermiyor bazı gelirler oradaki vakfa tahsis ediliyor ama orada bir

de Osmanlı hanedanına akraba bir kadının kurduğu vakıf var ismi şimdi aklıma gelmedi ama Osmanlılar orayı hâkimiyetleri altına almadan önce oraya vakıf kuruyorlardı ama bunun nedeni orayı kutsal görmelerinden dolayı yani orayı üçüncü kutsal şehir olarak görmelerinden dolayı bir kutsiyet atfediyorlar bu yüzden oradaki vakıflar bu kadar fazla.

7. Eskiden vakıf olan köyler var mı diye bir sorumuz var?

Evet, az önce sunumda gösterdim Kudüs'te mavi noktalarla 33 tane köy dedim ama bunlar şöyle oluyor. Hürrem Sultan zamanında vakfı kurduğu zaman 1550'lerin başlarında köyler tahsis ediliyor ama o zaman usulde ne deniyor örneğin farklı köylerin İseviye Köyü, Maliha Köyü, Eriha Köyü (Eriha o zaman köy), Lifta Köyü buraya tahsis edildi oranın gelirleri artık vakfa gelecek şekilde yazılıyor. Haseki Hürrem Sultan'a tahsis edilmiş yaklaşık 30 tane köy var bu köylerinde o dönemdeki usule göre oradan alınmış olan mahsulün bir miktarı vakfa gönderiliyor ama zamanla bu köylerin sayısı artıyor muhtemelen ya köylerin bölünmesinden dolayı ya da köylerdeki tarım arazilerinin çok fazla artmasından dolayı köylerin isimleri artıyor ve o köylerdeki arazilerin artık hepsi değil bir kısmı muhtemelen 16. yüzyıldaki gelire denk olan gelir 19. yüzyılda da korunarak o köydeki arazilerin bir kısmına tekabül eden araziler artık Hürrem Sultan Vakfı'nın olmuş oluyor ve o gelirler artık vakfa tahsis edilmiş oluyor yani bu biraz değişken daha sonra köy eklenebiliyor o köy yerine alınıp yerine başka bir köy verilebilir ama daha çok tabi köylerdeki arazilerden bahsediyoruz burada.

8. Kudüs'teki vakıfların mülkleri ele geçirmişse, günümüzde de vakıf mallarının el konulduğu şeklinde bir olay var, nasıl hareket edebileceğimiz konusunda tavsiyeleriniz neler olur neler yapabiliriz?

Öncelikle bunun tespit edilmesi lazım Filistin'de ne kadar vakıf vardı ve bu vakıfların ne kadar mülkü vardı bunların önce bir tespit edilmesi lazım ilk mesele bu, konu burada Osmanlı dönemi mülkiyet araştırmalarına geliyor. Daha sonra bunlara manda döneminde ne oldu diye bakmamız gerekiyor ikinci ayağının bu olması gerekiyor ve manda döneminden sonra bugün bu vakıf mülklerin arazilerin yerlerinde ne var buna bakmak gerekiyor ve daha sonraki bunun adımı ne olabilir muhtemelen bunu hukuki mevzular haline getirip bazı müracaatlar yapılması gerekiyor diye düşünüyorum.

9. Kudüs kültür tarihi ile alakalı hangi eserleri tavsiye edersiniz?

Yani şunu söylemem gerekiyor öncelikle Filistin'le ve Kudüs'le ilgili bizim daha çok yapılan çalışmalar siyasi boyutta şu anda yani özel olarak kültürel anlamda yapılmış olan çalışmalar ağırlıkta değil. Tezlerde kitaplarda bölümler halinde ya da pasajlar halinde yer alıyor ama mesela şimdi hatırladığım kadarıyla 'surre ile alakalı' tezler var, 'Selimnâmeler ve Süleymannâmelerde Kudüs' gibi tezler var. Mesela Alaattin Dolu hocanın bir tane makalesi var 'Osmanlı Kroniklerinde Kudüs Algısı' kültürel olarak entelektüel birikimi ele almış oluyor yani diğer eserlerin içinde pasajlar ve parçalar halinde daha çok var ama çalışmalar büyük oranda siyasi tarihi üzerine yoğunlaşmış durumda bu da çalışmaların

aslında az olmasından kaynaklı ama kültürel anlamda, vakıf konularında diğer konularda da artacaktır. Mesela Hasan Hüseyin Güneş hocanın kitabı da var tezi de bu konuda bir tane mahalleyi baz almış; 'Kudüs'te Meğaribe Mahallesi' nasıl ne zaman kuruldu kimler kurdu ne vardı ve sonra nasıl yok olduğu üzerine odaklanmış bir çalışma vakıflardan bahsediyor kimler vardı kimler yoktu bunlardan bahsediyor. Aslında çalışmalar var ama bunlardan daha ziyade siyasi boyutta bugün ama onlar da yavaş yavaş artacaktır.

10. Osmanlı döneminde kültürel zenginlik oldukça fazla ama birçok etnisitenin olduğu bu ortamda kültürel çatışma dini mabet ve kutsal günler münasebetiyle bir çatışma ortamı olmuş mu?

Osmanlı döneminde Müslümanlar, Hristiyanlar ve Yahudiler diye ayıracak olursak böyle bir çatışma yok. Çatışma şöyle var; Hristiyanlar kendi içlerinde bölünmüş bazı cemaatlara bazı yapılar Rum Ortodokslar, Katolikler yani Latinler, Ermeniler var daha çok zaten bu üçü bu gruplar kendi aralarında çatışıyor tam anlamıyla çatışmalar yaşanıyor çünkü Kamame Kilisesi var zaten Kudüs'te çok meşhur, Beytullahim de Doğu Kilisesi var özellikle bu iki mekân üzerinden oradaki ayinlerde kimin söz sahibi olacağı orada hangi mekânda kimin duracağı hangi merdivenin hangi basamağını kimin temizleyeceği gibi mevzular çok fazla Osmanlı döneminde yani bununla alakalı kargaşa var çatışma var. Osmanlı bu konularda hakem rolü görüyor çatışmada içlerinden çıkamadıkları zaman Osmanlı müdahale ediyor ve bir karar veriyor orada mevzuyla alakalı o şekilde çözüme kavuşturuluyor. Bugün de hatta Kamame

Kilisesi'ndeki cemaatler arasındaki bu bölünme Osmanlı dönemindeki yapılan tasnif ile devam ettiriliyor hatta zaten oranın kapısının kilidini açan Müslüman aile var Selahaddin Eyyubi zamanından beri.

11. Osmanlı'nın son zamanlarına kadar Filistin ifadesi kullanılmaz dediniz nasıl hitap edilirdi bölgeye şeklinde bir sorumuz var?

Osmanlı Devleti mesela Kudüs'teki bir meseleyle alakalı merkezden oraya yazı gönderiyor padişah bir karar veriyor bir konuyla

alakalı diyor ki Kudüs kadısına ve Şam hâkimine veya kadısına değil bazen naibine hüküm gidiyor. Akka kadısına hüküm gidiyor oradaki idarecilerin Kudüs'ü veya Akka'yı, Nablus'u zikrederek hitap ediyor ama dediğim gibi Filistin son dönemde kullanılmaya başlanılıyor bu daha çok oraya Yahudilerin yerleştirilmemesi ile alakalı meselelerde daha çok kullanılıyor. 'Arz-ı Filistin' tabiri kullanılıyor bazı raporlarda da oranın önemine binaen yazılmış olan metinlerde yine Filistin ibareleri geçiyor, 'Arz-ı Filistin' şeklinde.

Ek - Sunumdan iki bölüm;

Osmanlı Dönemi Kudüs Vakıfları;

- Osmanlı Döneminde Kudüs'e Yapılan İlk Vakıf **İsfahan Şah Vakfı**'dır. Osmanlı Medresesi'ne Yapılan Vakfın Tarihi 1436'dır.
- Osmanlı Döneminde Kudüs'e Yapılan İlk Sultan Vakfı **Sultan II. Murad Vakfı**dır. / 1446 (Mescid-i Aksa'da Kuran Okunması ve Kudüs Fakirleri İçin Para Gönderilmesi Şartı)
- Osmanlı Kayıtlarına Göre Kudüs İçin Kurulan Son Vakıf 1322 M. 1904 Tarihlidir. (**Piskopos Keyfork (Kevork) Vakfı** / Mar Yakub Manastırı İçin)
- Osmanlı Kayıtlarında Bulunan Son Vakıf Kaydı 1341 M. 1923 Tarihlidir. (**Sahratullah Vakfı, Mescid-i Aksa Vakfı ve Halilürrahman Vakfı**)

Osmanlı Öncesi Kudüs Vakıflarından Örnekler:

- **Emir Selahaddin Vakfı:** 574 M. 1179 (Vakfiye Kaydı/522 Numaralı Tapu Tahrir Defteri) [Selahaddin Eyyübi'nin Kudüs'ü fetih tarihi 1189]
- **Ebu Medyen El-Mağribi Vakfı:** 703 M. 1303 (Vakfiye/Vakıflar Arşivi)
- **Bayezid-i Bestami Vakfı:** 776 M. 1374 (Vakfiye Kaydı/522 Numaralı Tapu Tahrir Defteri)
- **H. Ömer ibnu'l-Hattab Camii Vakfı:** 1148 M. 1735 (Hurufat Defteri/ Vakıflar Arşivi)
- **Osmanlı Öncesi Kudüs Vakıflarının Tahmini Sayısı: 140 Civarı.**

Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi

4. Ders Transkripsiyon Notları

Prof. Dr. Mim Kemal Öke
Siyonizm

Moderatör : Fatih Muhammed Çakmak

11 Haziran 2021 Salı 21.30

Siyonizm

Prof. Dr. Mim Kemal Öke

Moderatör: Siyonizm dediğimizde akla gelen nedir? Siyonizm'i genel bir şekilde nasıl tanımlayabiliriz?

Tanımlanması çok zor yani tanımlanması çok zor derken şunu kastediyorum; herkesin kendi zannına göre bir Siyonizm'i var. En-teresan olan kısmı şudur; Siyonistlerin de kendi aralarında çok farklı zanları var kendi ideolojileri konusunda. Şunu söylemek mümkündür:

1.Tarihsel bağlamda aldığımız vakit, Siyonizm'i tarihin her döneminde farklı amaçlar ve araçlar manzumesini görürüz yani tek bir yekpare bir Siyonizm yok hiçbir zaman olmadı. Tabii ki bunun özünde belli bir ortaklaşılın ortak bir payda var ama onun ötesinde bu ortak paydayı tanımlama konusunda gerek amaç konusunda gerekse bu amaca ulaşmak için kullanılabilecek araçlar konusunda farklılıklar vardır. Her dönem böyle olmuştur. Siyonizm'in ortaya çıktığı dönemlerden itibaren aynı tarihi kesitini dahi alsanız o zamanlarda dahi böyle farklılaşmalar vardı.

2.Zaman içerisinde de evrimi olmuştur yani zaman içerisinde de aynı fikri savunan o hizipler içerisinde Siyonizm'in ne olduğuna ne olması gerektiğine ilişkin de gelişime değişime rastlanmıştır.

Şimdi bunu söyledikten sonra geriye doğru dönelim isterseniz yani çok hazır cevap veyahut da tekdüze bir genellemeyi asla ve asla düşünmemek lazım eğer hakikaten eşyanın hakikatine vasıl olacak isek, bilimsel olacaksak objektif kriterler üzerine bunu inşa edecek isek. Ama şu var:

Siyonizm dediğimiz vakit kelime anlamıyla 'sahyoun' yani siyon'dan geliyor. Siyon, Kudüs'teki bir bölgenin, bir dağın adı. Burası da Museviler için çok önemli, Hz. Musa'dan itibaren gelen ve Musevilerin tarihsel, metafiziksel, dinsel unsurlarıyla kutsadıkları çok önemli bir yer. Zeytin Dağı, Falih Rıfkı Atay'ın da bu konuyla ilgili bir kitabı var. Şimdi bu Musevi tarihi açısından, Musevi dini açısından, İbranilerin tarihsel yürüyüşü açısından çok önemli ve kutsal bir yerdir. Siyon dediğimiz vakit Siyon Dağı yani onlar kendi ayinleri içerisinde Tora'ya ya da Tevrat'a baktıkları vakit yani "gelecek sene Siyon Dağına hâkim olacağımız zaman" diye de dua ederler. Dolayısıyla İbranioğulların içerisinde Musevi iseniz mutlaka ve mutlaka sizin için Siyon çok önemlidir. Burası, sizin açınızdan Erez Israel'dır ve bu toprakların Museviler tarafından meskûn olması, daha ileride mahfuz olması, daha ileride kendilerine ait olması mündemiçtir. Yani Museviler açısından, İbranioğullarının tarihsel yaklaşımı açı-

sından, kendi dinlerinin gereği ve gerekçeleri açısından bu çok önemli. Yani biz Siyonizm'i geriye kadar götürebiliriz, Hz. Musa dönemi kadar götürebiliriz ama burada biz ne diyoruz, Siyonizm diyoruz, izm'i koyduğumuz andan itibaren bunun bir politik ideoloji olduğunu düşünerek varsayıyoruz. Şimdi bu biraz evvel söylediğim dinsel bağlamda siyon düşüncesi, siyon emeli ile daha sonra 19. yüzyıl 'da gelişen Siyonizm arasında belirgin paralellikler var mı? Var ama varyasyonları da var. Peki, bunu böyle söyledikten sonra şunu ortaya koymamız lazım. Neden 19. yüzyıl'da bu Siyonizm ortaya çıkıyor? Yani bir siyasal doktrin olarak birden bire uluslararası siyasal sistemin içerisine dökülüyor. Bunun ortaya çıkışındaki temel nedenler nelerdir? Bunun üzerinde durup buradan itibaren tahlilimizi yapmak mecburiyetindeyiz.

Moderatör: Aslında Siyonizm bilindik Yahudilikten farklı, belki miladi takvime göre konuşacak olursak milattan öncesine kadar giden bir Yahudilikten çok daha farklı belki onun modern, post modern yorumu diyebileceğimiz bir noktada yer alıyor, bu çerçevede Siyonizm ana motivasyonunu belki felsefesini özünü ruhunu nereden alıyor?

Siyonizm dediğimiz vakit biraz önce dediğiniz gibi ruhunu o dönemin içerisindeki iki olay Siyonizm'in oluşmasında önemli olmuştur.

Bu iki olaydan birincisi ve en önemlisi; Batı'da, Avrupa'daki giderek ırkçılaştıran ve faşizmin adeta öncülü olan bir milliyetçi düşüncenin, nasyonalist (ulusçu) düşüncenin

antisemit bir eksen kazanması neticesidir. Avrupa'ya baktığınız vakit Avrupa'da o dönemlere milliyetçilik çağı diyoruz değil mi, (romantik çağ arkadan da milliyetçilik çağı geliyor) nasıl Doğu Avrupa'da Sırlar, Yunanlar, Ruslar arasında şu 'Pan Hareketleri' başlıyor Avrupa'nın kendi içerisinde de Alman milliyetçiliği, Avusturya milliyetçiliği, Fransız, İngiliz vs. derken böyle bir milliyetçiliğin kabbardığını yani ulusal bağlamda etnik tabanda bir milliyetçiliğin alevlendiğini görüyoruz. Bunun bizim kültürümüzdeki karşılığı asabidir yani 'ırkçı bir asabiye' geliyor. Bu Bediüzzaman Said Nursi Hz.'nin de söylediği gibi milliyetçilik ilk başta, bu tür bir milliyetçilik, Batı tarzı milliyetçilik çok zarar verir ama "hubbul vatana" dökülen bir milliyetçilik her zaman için makbuldür ve dinimizin de belli çerçevede içerisinde kabul buyurduğu önemli değerlerden bir tanesidir ama Avrupa'da milliyetçilik dediğimiz vakit, bu milliyetçiliğin fevkalade ırkçı, bölücü, tahakküm edici, başkalarını ötekileştirip onları yok etmeye yönelik hatta psikiyatrik bir nöbet içerisinde olduğunu da belirtmemiz lazım. Biz mesela bu topraklarda milliyetçiliği güzel bir şey olarak addedip bakabiliriz ama Avrupa'da insanları birbirine kırarak önemli bir bölücü, yıkıcı bir ideoloji olarak ortaya çıkar burada bu milliyetçilik çağında milliyetçilik yükselmeye başlarken bu milliyetçilik ırkçılığa döküldüğü andan itibaren "aryan" yani "ari" ırkın dışındaki diğer ırkları da küçümsemeye, kınamaya ve onları bir şekilde etnik temizlik (bugünün tabiriyle söylüyorum) tabi tutmaya yönelik de bir gelişme oluyor. Bunu aslında 1492'ye kadar götürebilirsiniz engizisyonu ve Endülüs üzerinden, İspanya'nın Moriskoları ve oradaki Musevileri nasıl bir göçe zorladıkları ve orada katliama zorladıkları ve engizisyon

mahkemelerince onları darağaçlarına çektiğini de düşünebiliriz. Ama biz burada şimdi diyoruz ki milliyetçilik, ırkçı boyutlar kazandığı andan itibaren hedefledikleri Museviler olmuştur. Avrupa'da yaşayan Musevilere yönelik antisemitik birtakım eylemler ortaya çıkar. Bu eylemlerin ortaya çıkması ile Avrupa ciddi bir Yahudi sorununa sahip olduğunu düşünmeye başlar yani bu Yahudiler Avrupa'da olmamalıdır. Peki, Yahudi düşmanlığı niyedir? Bugün dahi devam ediyor değil mi, Yahudi düşmanlığının kökenleri nerededir? Hristiyanlığın içerisinde vardır çünkü onlar kendi açılarından Hristiyanlığın büyük peygamberi Hz. İsa'ya(ra) karşı ne kadar kötü davranmışlardır o zamanın ruhban sınıfı. Bu affedilecek bir şey değildir, Mel Gibson'un Tutku filminde bile vardır. O Musevi düşmanlığı, tarih öyle veya böyle bu dinsel bağlamda bir antisemitizmdir.

İkincisi; ırkçı teorilerin gelişmesi, milliyetçiliğin gelişmesiyle birlikte bunun üzerine Hristiyan dünyasında daha laik olan ve onunla tamamlanan ikinci bir antisemitizm ortaya çıkar. ırkçı bir antisemitizm ortaya çıkar bu da nasyonalist düşüncenin tabi neticesi olur.

Üçüncüsü; ekonomi bağlamıdır. O dönemde Musevilerin Avrupa'daki yerleşimlerinde ortaya çıkmış, ünlüleşmiş Museviler ya büyük bankerlerdir yahut da sol ve devrimci hareketin içerisinde. Bir yanda sosyalistler içerisinde bir yanda kapitalizmin en ucunda. Bu öyle bir ekonomik tabloyu Avrupa açısından karşısına getirdi ki o zaman dediler; "biz, iktisadi açıdan Museviler tarafından sömürülüyoruz ve Avrupa'daki büyük ekonomik depresyonların sebepleri de

onlardır." Böylece burada Yahudi düşmanlığı içerisinde ekonomik boyutta oluşmaya başlıyor. Şimdi bunun neticesi ne oluyor? Bunun neticesi şudur; Avrupa'da üçlü bir program uygulanıyor. Bu Yahudi sorununu çözmek için **birinci** meselemiz; "o zaman sizi Avrupalılaştıracağız" yani diyorlar ki asimilasyona tabi olacaksınız yani aydınlanma çağının getirdiği tarzda daha laik, daha seküler, daha Avrupa vatandaşı olacaksınız dininizi, inancınızı bir tarafa bırakacaksınız. Dininizi, inancınızı belki evinizde kullanabilirsiniz ama kamuoyunda bu olmaz. Museviler diyor ki; "bizim kendi dinimiz var bizim kendi inancımız var biz bunları yaşamak isteriz." Asimilasyon çöküyor, entegrasyon da çöküyor. O zaman **ikinci** olarak Avrupa diyor ki; "bu Yahudi sorununu çözmenin bir yolu var. O zaman biz bunları dışlayacağız." Nasıl 1492'de İspanya'dan dışlanmışlarsa şimdi bütün Avrupa'dan biz bunları dışlayacağız, diyorlar. Peki, nereye dışlayacağız biz bunların **üçüncüsü** imhadır. Yahudi sorununda üçüncü aşamayı Hitler getirmiştir o top yekûn imha konusu. Dönelim ikinciye çünkü Osmanlı Devletini ilgilendiriyor yani II. Abdülhamid'i ilgilendiriyor. İkinci aşamaya geldiği vakit; "biz atalım gitsinler" diyorlar nereye gidecekler? Nereye gitmek istiyorsunuz diyorlar ne derler? Pogrom (Rusçada "zulmetmek, şiddet kullanarak yok etmek") yapıyor üstlerine varılıyor, gettolarda oturduğu halde gettolar basılıyor. Katliamlar başlıyor, 19. yüzyılın başından bahsediyoruz. Museviler de burada çok sıkıntıda, gidelim diyorlar. Nereye gideceğiz? 'Erez Israel' yani Filistin'e gideceğiz diyorlar. Filistin onlara ait değil, Filistin Osmanlı'nın bir toprağı. Batılılar diyor ki; çok güzel, şahane bir şey bulduk biz buradan Musevileri alıyoruz hemen Osman-

lıya park ediyoruz oraya gönderiyoruz zorla-
yarak tardediyoruz (uzaklaştırmak, savmak)
oraya bir de onlar oraya geldiği vakit onla-
rın oradaki varlığından da biz yararlanıyoruz
çünkü dönem milliyetçilik çağı olduğu kadar
bir de emperyalizm çağıdır. Emperyalizmde
de siz onları destekleyerek oraya yerleştiri-
rseniz orada adeta bu koloniler, Batılıların
çıkartını Avrupalıların çıkartını da koruyacak
size önemli bir stratejik altyapı sağlar yani
siz Osmanlı Devletine müdahalede buluna-
bilirsiniz, bak bunlar benim uyruğumda sen
bunlara iyi davranmak mecburiyetindesin
vs. tarzında birtakım bir iç müdahaleler (hi-
maye sistemi diyor Osmanlı buna) bu hima-
ye sisteminin neticesi olur. Yani Avrupa'nın
kendi içindeki sosyopolitik hatta psikolojik
bir illetin nöbet haline gelmesi, hummaları-
nın tutması, öteki düşmanını tutması netice-
sinde Antisemitizm oluyor. Bunun karşılığın-
da şimdi nereye doğru geliyoruz?

Musevi topluma baktığımız vakit, Musevi
toplumunu ne yapacağız diyorlar. Bir kısmı
Avrupa'da kalıp bu şartlara razı oluyor. Bir
kısmı kaçalım buradan diyor ve göçler baş-
lıyor. Yani Siyonizm aslında ilk 19. yüzyılda
Yahudi sorunu ile Avrupa'da Yahudi sorunu
nüksedince Musevilerin Osmanlı Devleti-
ne, Filistin'e doğru göç etmelerini öneren
ve bunu sağlayan bir düşünce olarak orta-
ya çıkmaya başlıyor daha yani humaniterian
da diyemezsiniz ama bunun arkasında da
tekrar tabii ki o topraklara yerleşmek vardır.
Mesela Siyon Aşıkları hareketi, siyon adı ile
çeşitli akımlar cemiyetler kurulmuş ve bu
cemiyetler de bu göçü organize etmeye ça-
lışmışlardır yani NGO (STK - Sivil Toplum K.)
olarak düşünelim bugünkü tanımla.

Asıl önemli olan meselenin 'Siyasal Siyonizm'
olarak ortaya çıkışıdır. Şimdi burada Dr.The-
dor Herzl diye biri çıkıyor ortaya, bir Viyana
gazetesinde yazar, sol tandaslı(meyilli), pek-
te böyle dini tarafı da yok ama diyor ki; "bu
Yahudi sorununu bir tek şekilde çözebiliriz.
Bizim, Filistin'de bir devlet sahibi olmamızla
çözülebilir." Der Judenstaat - Yahudi Devleti
adında da kitap yazıyor. Filistin'de bir devle-
timizin olması lazım tüm Yahudileri alacağız
oraya götüreceğiz orada bir devletimiz ola-
cak böyle bir devletin olması bize saygınlık
sağlar, bize güvenlik sağlar.

Yani;

-Antisemitik dalganın yükselmesi.

-Musevilerin de kendi içerisinde nasyonaliz-
me doğru dökülmeleri.

Avrupa'da nasıl ki Musevilerin üzerine gi-
dilmiş ve onlar da bir reaksiyon olarak Av-
rupalılar gibi belli bir asabiye içerisinde gir-
mişlerdir. Politik, nasyonalist hatta ırkçı bir
reaksiyon bumerang gibi karşımıza tekrar
oradan çıkıyor orada Dr. Herzl diyor ki bi-
zim din değil o kadar ama biz ırk üzerine,
etnik temeller üzerine, laik ve seküler temel-
ler üzerine bir ideoloji kuruyoruz diyor. Bu
bütün dünyadaki Musevilerin gelip burada
yerleşmesini içeriyor diyor. Burada bir dev-
let kurulmasını içeriyor diyor. Buradaki ha-
tıratının içerisinde, yazmış olduğu şeylerin
içerisinde Nil'den Fırat'a kadar geçiyor yani
Nil'den Fırat'a kadar geniş bir toprak olarak
Erez Israel aslında nerden nereye uzandığı-
nın tam tanımını zaman içerisinde değiştiği-
ni, giderek genişlediğini Herzl'in de burada

Nil'den Fırat'a kadar toprakları işaretlediğini de ifade etmek mecburiyetindeyiz. Yani, Herzl'in burada 19.yy'da bunu bir siyasi bir doktrin olarak koyuyor ortaya ve 'Siyasal Siyonizm' dediğimiz andan itibaren de bunun politik spektrumun içerisinde sol cemahta yer aldığını da belirtmek mecburiyetindeyiz. Peki, zaman içerisinde böyle mi kaldı? Bugüne baktığımız vakit aslında, belki ileride bunlara geliriz, ideoloji sağa doğru da kaymaya başlamıştır yani Haredi dediğimiz daha ırkçı, daha dinci bir boyut da kazanmıştır. Bunu da ifade etmeliyiz yani zaman içerisinde Herzl'in düşüncesinin dışında, Siyonizm'in de farklı boyutlar kazandığını görürüz. Dr. Herzl'in başarısı neydi?

1.Dedi ki; Musevileri sevmiyor musunuz? Yahudi sorunu mu? Tamam, Yahudi sorununu ben kabul ediyorum. Ben sizi Yahudi sorunundan kurtaracağım dedi. Siz bana destek verin, padişah nezdinde destek verin, sıkıştırın onu ben burada devleti kurayım. Ben sizin yapmak istediğinizi taşeron olarak yapan bir adamım, destekleyin beni dedi. Dolayısıyla çok enteresan başka bir şey oldu. Herzl'in Siyasal Siyonizm'i, Batıdaki emperyalistler tarafından benimsendi yani bir 'Emperyalist Siyonizm' doğdu yani bir 'Hristiyan Siyonizm'i' doğdu, biz de Siyonistiz, gitmenizi istiyoruz biz size yardım edelim denildi. Dolayısıyla Siyonizm bir şekilde Avrupa'nın özellikle de Osmanlı İmparatorluğu üzerinde, emperyalist düşünce ve uygulamalarının uzantısı, aleti haline geldi yani bu meseleye dikkat çekti.

2.Avrupalılarla gitti konuştu, böyle bir sorun varsa ben size yardım edeceğim dedi.

3.Dünyadaki bütün Musevileri örgütlemeye başladı. Dünyanın her tarafında Siyonist dernekleri kurmaya başladı. Ağ gibi gelişti, büyük bir şebeke haline getirdi yani. Bugünkü Dünya Musevi Ajansının da kökenleri buradadır yani. Bunu yaptı dünya üzerinde uluslararası bir şebekenin oluşması hakikaten Herzl'in başarısıdır, bununla beraber bu örgütlenme durumunu fazla da abartmamak lazım çünkü her Musevi, Siyonist değildir hatta bazı Museviler, Siyonizm'e karşıdırlar. Birkaç sebepten dolayı karşıdırlar.

Bunlardan birincisi şudur; dindar Musevilerin (Hasidikler mesela) düşüncesi içerisinde tabii ki Filistin'de bir devlet kurma amacı var ama bu amacın insan eliyle yapılması değil Tanrı'nın eliyle gerçekleşmesi gerekmektedir. Dolayısıyla Dr. Herzl, Siyasal Siyonizm ve arkasındaki bütün örgüt aslında Allah'ın burada onlar açısından öngördüğünü naksetmektedir dolayısıyla bu da bir bidattir bunun yapılmaması gerekir. Bugün mesela son süreçte gördük İsrail'in Gazze'deki vs. son olayların neticesinde bazı Museviler geldiler Filistinliler ile beraber oturdular hepsi hasidikti böyle uzun zülüfleri ile birlikte geldiler. Onlar Siyonizm'e bu şekilde karşıdırlar. Ama onların da düşüncesi içerisinde bu vardır ama Tanrı tarafından bunun gerçekleşmesini isterler.

İkinci her Musevi Siyonist değildir çünkü böyle bir Siyonizm ortaya çıktığından itibaren Avrupa'da o günlerde de hatta bugünlerde de Museviler, Batıda yaşamak isteyen Museviler veya dünyanın başka taraflarında yaşamak isteyen Museviler yani ev sahibi devletlerle ve milletlerle iç içe geçmiş Mu-

seviles çok rahatsız olmaktadırlar. Çünkü İsrail'in dış politikası veya Herzl'in o zaman yaptıkları onların kendi yaşadıkları ülkelerde onları rahatsız etmektedir çünkü Yahudi düşmanlığı ister istemez artmaktadır ve bu da onlara karşı ciddi reaksiyonlara sebep olmaktadır. Siz bizim rahatımızı kaçıırıyorsunuz, diye karşı çıkmaktadırlar.

Üçüncü kısma baktığımızda tarihte de böyle olmuştur, Herzl'de biraz kol kıvırdı yani kol kıvırdı derken Musevileri zorladı bazı şeylere yani para konusunda. Daha sonra mesela Menahem Begin vardı İrgun terör örgütü 1948'de Siyonizm'in amaçları yerine gelip de Filistin'de bir İsrail Devleti'nin kurulması kararı çıktığı andan itibaren "ne işiniz var hadi herkes geri oraya" dediler. "Yok, biz gelmiyoruz " diyenler de vardı Avrupa'nın içerisinde, onları zorladı. Yani, İrgun gibi terör örgütleri biliyorsunuz Avrupa'da yaşayan Musevilere de yönelik bazı terör eylemlerinde bulundu hatta bunlar belgelere geçmiştir, bir Musevi göçmen gemisini dahi batıran Siyonistti. Dolayısı ile Herzl'in bu hareketi bütün Musevilere yönelik bir ideoloji haline gelmiştir demek mümkün değildir ancak zaman içerisinde İsrail Devleti'de kurulduktan sonra İsrail Devleti'ne yönelik tehdidi kabartarak veya köpürterek herkesi Siyonistleştirme gibi bir ajitasyon içerisine girmiştir İsrail. Hem kendi ülkesinde yaşayanlar için hem de diaspora içinde yaşayanlara. Yani Siyonist değilsen eğer vatana ihanet ediyorsun tarzında bir düşünce yapısını da bunların üzerine yerleştirmiştir. Bu kendi açısından da bence önemli bir nokta. Zaman içerisinde bunun adeta İsrail Devleti'nin yurtseverliği için vazgeçilmez, onun dışına çıkılmaz bir ulusal şuurlu ve idrak meselesi haline gelmesi.

Moderatör: İki soruyla isterseniz devam edeyim hocam çünkü birbiriyle bağlantılı olduğunu düşünüyorum. Birincisi 'asabiye' dediniz, asabiye hem ister ırk bağlamında ister nezhep bağlamında ister belki menfaat çünkü Maslow'da bunu ihtiyaçlar manzumesi olarak ihtiyaçların bir araya getirilmesi olarak bahsediyor bu birlikteliğin sonucu, insan gruplarının ya da belli odak gruplarının bir araya gelerek belli amaçları, belli idealleri gerçekleştirme hissine tekabül ediyor. Bu bağlamda da aslında Herzl ile birlikte sembolleşen ve bugüne uzanan Siyonizm'de ciddi bir milliyetçilik, asabiye bağlamıyla bir araya geliyor. Hocam burada birinci sorum, biraz bahsettiniz ama daha açmak açısından özellikle iktisat, ekonomi, şirketleşme gibi yani devasa holdingleri biz, Siyonistler tarafından Siyonist lobileri yani bu anlamda lobiciliği de belki biraz daha konuşabiliriz. Bu şekilde çeşitli kademe kademe oluşmuş bir yapıdan bahsediyoruz. Bu anlamda Siyonizm'in temel yapı taşlarını biraz daha açabiliriz. İkinci sorum Herzl özelinde de burada şöyle bir durum var tabii ki birden olmadı muhtemelen bu hikâye, birden başlamadı. Mesela şöyle bir anlatım var; Herzl özellikle Osmanlı'da Abdülhamid döneminde saraya ilk girişi gazeteci kimliğiyle giriyor daha sonra içeriden Sultan Abdülhamid'in yakınında olan kişilerle irtibat kuracak hatta en son padişahın huzuruna çıkacak kadar da sarayda nüfuz elde ediyor. Bu noktada, Herzl'den başlayıp hocam o ilk sorumdaki Siyonizm'in belki Herzl etrafında örülmüş yapısını biraz daha detaylarla konuşabiliriz isterseniz?

Tabi. Şöyle söyleyelim, Herzl'in yaptığı önemli bir şey var daha sonra da onu Birinci Dünya Savaşına giden yollar içerisinde Ja-

botinsky yapacaktır. Herzl'in söylediği şey şudur: "İtilip kakılmak bizim için yeter şu andan itibaren biz kendi ayağımızın üzerinde duracağız ve kendimizi güçlü hissedeceğiz" tarzında bir ideolojiyle gelmiştir. Öylesine bir nasyonalist endoktrinasyon (eleştiri ve tartışma kabul etmeyen bir öğreti biçimi) yapılmıştır ki mesela Filistin'e kaçak yollarla giren Siyonist göçmenler burada yerleşim merkezleri ve tarım çiftlikleri kurdukları vakit o yöredeki Araplara yani aslında onlar da Sami ırkından gelmekle birlikte çok kötü davranmaya başlamışlar. Yani Avrupalılar Avrupa'da kendilerine nasıl kötü davranmışlarsa onlar da adeta çok enteresan bir şekilde bunun psikolojide bir karşılığı vardı, onlar da buradaki Araplara kötü davranmaya başlamışlar ve dolayısıyla Araplar kendilerini istemediler yani Arapları ezmeye başladılar orada.

İkincisi, mesela Herzl'in söylediği şeylerden bir tanesi şu; bugüne kadar bizi küçümsedikler çünkü biz hep parayla uğraştık, hep bankerlikle uğraştık biz diyor. Bizim bir ırk olarak, bir millet olarak yükselmemiz ve diğer milletler üzerinde belli bir statü, irtibat kazanmamız için bizim tarım yapmamız lazım diyor. Rothschildların yardımı buna mütevellittir. Jabotinsky ortaya çıktığı vakit Jabotinsky diyor ki; "biz savaşmalıyız, savaşan insanlar olarak kendimizi göstermeliyiz biz" diyor ve biliyorsunuz 'Siyon Alayları' şeklinde Çanakkale'de karşımıza çıkıyorlar. Daha sonra da diğer Kudüs'teki cephelerde vs. biz onları görüyoruz. Önce casuslar olarak görüyoruz sonra düzenli ordu içerisindeki alaylar olarak görüyoruz ve bunları daha sonra terör örgütü olarak gördük. Terör örgütü olarak onlardan en fazla şikâyetçi olan İngiltere'ydi

(Büyük Britanya İmparatorluğu) yani manda döneminde İngilizleri çok vurdular ama biz terörü de beceririz dediler. Daha sonra ise İsrail'in kurulmasından itibaren ordu olarak kendilerine reva görülenlerin aynısını belki daha fazlasını yapmaya başladılar.

Bunun ötesinde de şunu söylemek lazım; Avrupa'daki bu Yahudi sorunuyla karşılaşmış Musevi dünyasına baktığımız vakit, azınlık psikolojisiyle birbirlerini çok tutacaklardır. Kendilerine bırakılan iktisatta yükseleceklerdir. İktisadi hayatın içerisinde çok önemli konumlara geleceklerdir.

Bir diğeri kendileri açısından son derece önemlidir; medya. Çünkü Yahudi sorununa karşı ciddi bir reaksiyon olacaksa Batı dünyasında bunu medyada bu kanaati perçinlemek lazımdır. Yani yazık oluyor bu Musevilere tarzında. Daha da ötesinde lobiler konusudur. Güçlü lobi oluşturmak onların çok önemli maharetlerinden bir tanesidir. Enteresandır, bugünkü mesela nasıl tarih devir daim ediyor şimdi Musevilerin sahip olmuş olduğu ve 19. yüzyıl'da kullanmış oldukları bu mecralar bugün Filistinliler tarafından kullanılıyor. Filistinliler de bir azınlık psikolojisi içerisinde Arap âleminde fevkalade önemli, üstün başarılı bir kesim haline gelmiştir. Şimdi bunun devamını şöyle ifade edebiliriz. Gerek Siyonizm'in gerek İsrail'in başarısı diasporaya bağlıdır, yani diaspora derken Musevilerin her yaşadığı yer. Diasporanın gücüdür ve bu diaspora lobiler ile birlikte İsrail'e destek olmak için Tel Aviv tarafından özellikle yönlendirilir. Ben öğrenciyken Cambridge Üniversitesinde bir İsrail derneği vardı. Ben ne yapıyorlar diye

merak ettim, baktım kimse de beni tanımıyor nasıl olsa o zamanlarda 1974 yılında. Ve cephelere silah alınması için vs. İngiltere'de Cambridge Üniversitesinde bulunan öğrencilerin belli bir rakamla, mecburi olarak yardım etmeleri gerektiği de orada bizzat büyükelçinin toplantıya katılmasıyla gerçekleşiyordu. Yani o diaspora çok önemlidir. O diasporayı da bir arada tutan işte Siyonizm'dir, o Siyonizm düşüncesidir, yaklaşımıdır.

Şimdi gelelim biraz evvel söylediğiniz noktaya. Dr. Herzl Batıyı arkasına aldı ama gidip de Osmanlı Devleti ile konuşması icap ediyordu çünkü kendi kendine gelin güvey olmak doğru değildi bu topraklar arz-ı Filistindi. Filistin çok özel bir statüye sahipti hakikaten de ben de teyit edeyim 1517-1917'de Osmanlı gerçekten de dünya tarihinde olmayacak bir şeyi gerçekleştirdi. Oradaki Musevileri, Hristiyanları ve Müslümanları barış içerisinde bir arada tuttular. Sizi şerefimle, ilim adamlığının namusuyla temin ederim ki o belgeleri görmüş bir insan olarak da söylüyorum, nasyonalizmin en yüksek olduğu ve etnik, mezhep ve dahi dini alevlenmelerin olduğu yüzyıllarda dahi kimsenin burnu kanamadı. Beyrut'ta da olmadı, bu Osmanlının çok büyük başarısıdır. Bütün sıkıntılar İngilizler geldiği vakit 1917'den sonra oluyor ve ondan sonra İngilizler de buradan kaçıyor. Böyle bir alan bu yani, ideal bir Birleşmiş Milletler olsa ancak Osmanlı kadar burada tarafsız olabilirdi onu da söyleyeyim, hakkını vermek lazım. Şimdi II. Abdülhamid'e Herzl geliyor kendisiyle zor görüşmüştür ama görüşmüştür Vambery, Newrinsky öncülük etmiştir bu iki adamda çok önemli insandır. II. Abdülhamid ile olan ilişkileri de başka bir

toplantı konusu olabilir. II. Abdülhamid şunu söylüyor; "Sen Filistin'de bir devlet kurmak isteyen bir örgütün, bir uluslar aşırı örgütün lideri olarak karşıma çıkarsan ben seni kabul etmem" diyor. Çünkü imparatorluğun içerisinde zaten milliyetçilik sorunları var. "Ama sen bir gazeteci olarak gelersen seninle konuşurum" diyor. Gazeteci olarak geldiği vakit gazeteciliğin dışında da konuşuyor. Şimdi bazı yerlerde çok abartıyorlar geldiği zaman kovdu vs. yok, II. Abdülhamid çok kibar bir insandı, zarif, nezaket içerisinde birisiydi. Şimdi II. Abdülhamid gibi bir insan, böyle bir hükümdarın Yahudi sorununa karşı Avrupa'da olan bu mezalime karşı kayıtsız kalması düşünülemez. Beyazıt 1492'de Musevileri getirmişti bu Türk'ün âli cenaplığıdır. Osmanlının cömertliğidir, asaletidir. Yüzyıllardır Osmanlı Devleti sığınmacıların can simidi haline gelmiştir. O geleneğin temsilcisidir işte II. Abdülhamid. Buyur, ne söyleyeceksin" diyor. Diyor ki; "efendim benim böyle bir projem var". Abdülhamid; "bu böyle olmaz bir siyasi soruna cevaz veremem. Buraya geldiniz Arapları taciz ettiniz onlara ait olan bir toprağı da ben size veremem ama benim Musevi sorununa karşılık kayıtsız kalmamı bekleyemezsiniz, imparatorluğum açıktır biz size kucağımızı açarız. Rumeli'de de olsun Anadolu'nun çeşitli yerlerinde de olsun biz sizlerin göçünü sağlarız."

Bununla ilgili o kadar çok insancıl anekdot vardır ki bir gün böyle uzunca ben size anlatırım nasıl bu göçmenlere kucak açtığını nereye isterseniz gelin ama Filistin olmaz diyor çünkü Filistin'de sorun var. Ben sizin amacınızı biliyorum, Yahudi Devletine müsaade edemem ben diyor Sultan II. Abdülhamid. Şimdi tabi çok tkanıyor burada Dr.

Herzl, II. Abdülhamid de ısrarcı herhangi bir şekilde geri adım atılacak bir konu değil. Fakat Herzl çok akıllı çok kurnaz, çok iyi bir diplomat. II. Abdülhamid karşısına bir tsunaminin geleceğini fark etmiş vaziyette. Bu tsunami nedir? Bu tsunami; Musevi-Hristiyan ittifakıdır. Bu Musevi-Hristiyan ittifakı emperyalizmin şemsiyesi altında Osmanlıya doğru uruc ediyor. Bunu Abdülhamid'in kırması lazım. Diyor ki; "sen onlarla çalışıyorsun bak ben sana izin verdim istediğin yere gelebilirsin dedim ama biz seninle anlaşsaksak farklı bir boyutta anlaşalım" diyor. "Benim vukua gibi gırtlığımı sıkıyor" diyor. Nedir sıkın şey? Düyun-u Umumiye. "Paranız varsa size de senet vereceğiz biz" diyor. "Bizi Düyun-u Umumiyeden kurtarın karşılığında biz senet verelim. Siz burada rahat değil misiniz dünyada en rahat yaşayabileceğiniz Musevilerin en rahat yaşayabileceği yer Osmanlı Devleti değil mi? Siz bize nasıl ihanet edersiniz, siz bize nasıl karşı çıkarsınız. Size en kötü davrananlar Hristiyanlar, Hristiyan emperyalizmi değil mi? Öyleyse gelin imparatorluğun içerisinde istediğiniz yerde yaşayabilirsiniz. Sizin haklarınıza da ben sahip çıkarım. Sizin haklarınızı da ben savunurum ki savunuyorum" diyor II. Abdülhamid. Ama "Düyun-ı Umumiye'yi konsolide edin", konsolide etmesi demek Avrupalıların borç senetlerini vs. tamamen almak ondan sonra da biz sizinle bu konuda anlaşırız diyor, biz size borçlanalım yani anlamında. Enteresandır, Müslüman-Musevi ittifakı aslında çok da yanlış bir şey değildi çünkü Hz. Ömer de aynı şeyi yapmış. Haçlı Seferleri karşısında Selahaddin Eyyubi de aynı şeyi yapmış düşündüğümüzde. Yani dünya tarihini değiştirecek, emperyalizmin çarkına çomak sokacak bir nokta, bu gerçekleşmedi. Bun-

dan sonra da gerçekleşmesi çok zor olacaktır zaten çünkü buna izin vermedi. Hristiyan Emperyalizmi buna izin vermedi. Ve ondan sonra Herzl'in II. Abdülhamid'e verdiği sözü kırarak Osmanlı Devletine yönelik, Filistin'e yönelik yerleşimler, göçler 'aliya' diyoruz bu büyük göçlere ve orada yerleşimler başladı. II. Abdülhamid buna karşı, bu Musevilere iyi davranın, bunları taretmeyin, tarededecekseniz de bizim ülkemize doğru göndermeyin çünkü burada ciddi bir cemaatler arası çatışmanın tohumunu atıyorsunuz siz buraya diye Batı'daki sefirlerine talimat gönderdi. Yani Batıdaki sefirler gittiler bu Musevi göçünü durdurun dediler göçe karşı pasaport verilmedi. Ama Museviler gelip de Filistin'i ziyaret edip hacı olmak istiyorlarsa olabilirlerdi ama belli bir zaman sonra da gitmek mecburiyetindeydiler. Osmanlı buna 'Duhûliye Nizamları'dıyordu. Daha sonra toprak satın almaları yasaklandı. Ama eğer Araplar toprak satıyorsa ve yahut da toprağı Arabın üstüne kalıp yine Musevi ya da Siyonist bunu işletiyorsa buna yapacağı bir şey kalmamıştır. Ama Filistin'deki Siyonist nüfusu Musevi yerleşim merkezleri giderek artmaya başladı. O zaman Filistin'in demografik kompozisyonu değişmeye başladı ve ondan sonra da tabii ki II. Abdülhamid'den sonra İttihatçıların iş başına geçmesi, itttihatçıların iş başına geçmesinden sonra da yalnız şuna da işaret etmek isterim. Şimdi biz hep böyle II. Abdülhamid'e takılıyoruz ve zannediyoruz ki II. Abdülhamid ve Herzl görüşmesinin dışında başka hiçbir görüşme olmadı. Dolu görüşme var, İttihat ve Terakki döneminde çok fazla var asıl zaten iş oralarda gerçekleşmeye başlıyor yoğun ilişkilere giriliyor. İttihat ve Terakki döneminde de hani hep bunu diyoruz ya İttihatçılar, Masonlarla, Siyonistlerle iş

birliği yaptılar Kudüs'ü vs. sattılar falan bu da doğru değildir. İttihat ve Terakki'nin içerisinde yardımcı olmaya çalışan Siyonizm'e tabii ki bazı milletvekilleri, Musevi milletvekilleri vardır ama onun ötesinde İttihat ve Terakki üzerine de 1913'ten sonra iş başına geldiği vakit Filistin'e Musevi göçünü durdurmuştur. İlginçtir Siyonistlerle en yakın iş birliği yapan eski paşalardır. Bu biraz tarihi ezber bozma hadisesine geliyor. Bunun tabii çeşitli vesileleri var.

Moderatör: Herzl'in fikir babalığını yaptığı 19. yüzyılın sonlarından bu yana Avrupa ve pek tabii Osmanlı'nın politikasının etkilediği Siyasi Siyonizm ki bunu başlangıçta anlatınız, Siyasi Siyonizm bugünlerin realpolitigi-ne uzanıyor çünkü Amerika Başkanı Donald Trump Balfour Deklarasyonunun 100. yılında Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıdı. Bizim de tepki gösterdiğimiz gibi dünya ayağa kalktı. Peki, nasıl oluyor da üç dinin kutsal kabul ettiği Kudüs bütün kıtaları harekete geçirmeyi başarabiliyor? Yani bugün Siyonizm belki işin sonuç kısmı. Kadim şehir Kudüs ve Siyonizm bağlamında dünden bugüne nasıl bir merkezîyet var? Bugün Kudüs bizim için ne önem ifade ediyor?

Şöyle söyleyelim. Benim her zaman üzerinde durduğum bir konu vardır; 21. yüzyılda mutlaka ki Kudüs-i Şerif yani Osmanlı'nın mutasarrıflığı olan Kudüs-i Şerif bir uluslararası statüye kavuşmalıdır. Eğer Osmanlı olsaydı, Osmanlıya bırakılırdı. Türklere de bırakmaz onlar şimdi. Biz elimizden geleni yaparız orada ecdadın geleneğine, töresine ve hassasiyetine sahip çıkarak ama bırakmazlar. Ama yapılacak en yanlış iş yapıldı o da bunu tek bir devlete devretmekti.

1970'lerde, 1973 yılında ben Robert Kolejinden mezun oldum ve Cambridge Üniversitesine gittim, 1978-79'a kadar oradaki eğitimim devam etti. 1979'da da Birleşmiş Milletlere gittim. 68 kuşağı olarak şuna inanıyorduk. Filistin meselesi, Filistinlilerin meselesi, Filistin meselesi dediğimiz vakit sanki Filistin bir sorunmuş gibi ortaya konuluyor - Değil. Orada bir sorun varsa İsrail sorundur aslında. Filistinlilerin sorunu olarak ortaya çıkmıştır. O zaman Birleşmiş Milletlerin şöyle bir düşüncesi vardı ve çok da doğru bir düşünceydi bu ben de onun için bu tezi aldım çünkü bir siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler öğrencisi ve ileride öğretim üyesi namzeti olarak Mim Kemal Öke ve o zamanın ortak kanaatine kapılarak diyorduk ki bu mesele çözülürse dünyadaki tüm meseleler çözülür. Burası çok merkezi bir yerdir çünkü burada bir halkın vazgeçilmez hakları gasp edilmiş ve bu İkinci Dünya Savaşı sırasında ve daha öncesinde dünya devletlerinin babaları, büyük güçler tarafından da fevkalade sömürülüp itilip kakılan bir millet tarafından yapılmış dolayısıyla bu yanlışın düzelmesi lazım. Yani dünya self-determinasyona, demokrasiye, barış içerisinde bir arada yaşamaya inanıyorsa, uluslararası hukuka inanıyorsa, hakkaniyete inanıyorsa Filistin'deki sorun çözölmeli, Filistin'deki sorunu çözen bütün dünyadaki sorunları da çözebilir bu bir kıstas olur bu bir içtihat olur diyorduk. Niye Filistin meselesi, Kudüs meselesi neden bu kadar önemli? Filistin'in içerisinde Kudüs'e de baktığımız vakit üç tane büyük din var. Üç tane büyük din açısından kutsal burası. Stratejik açıdan önemli olan tarafı vardır, ekonomik tarafı vardır vs. ama her şeyin ötesinde aslında Birleşmiş Milletlerin olması gereken yerde yani New York değil bu-

rasıdır Kudüs-i Şeriftir. Kudüs-i Şerif üç din açısından da kutsal bu kutsallığın getirdiği bir mesuliyet var. Yani bu bir iddiadır nasıl bir iddiadır? Burada barışı sağlayan, sulhu sağlayan dünya üzerinde aslında gerçekten de büyük bir devlet olur. Silah sayısıyla değil, yönetim becerisiyle. Bunu da çok şükür ec-dada burada dua etmeliyiz, Osmanlılar sağlamıştır, Selahaddin Eyyübi sağlamıştır, Hz. Ömer sağlamıştır. Dolayısıyla bu bir merkezi yerdir. Dünya açısından bu kadar önemli. İslam tarihi açısından bu kadar önemli, Türkler açısından bu kadar önemli çünkü az evvel dediğim gibi Yavuz Sultan Selim'in buraya girişi ile birlikte daha sonra Allenby'nin girişi ile tamamlanan bir süreç 1517-1917'ye baktığımız vakit Türkler hakikaten Osmanlı Devleti burada muazzam bir sicil bırakarak gidiyor. Bizim kayıtsız kalmamız mümkün değil ama şimdi maalesef dünya bu ciddi soruna karşı lakayt maalesef bunun çeşitli sebepleri var. Türkiye bu mevzuda dünyaya örnek olacak tarzda davranışlarda bulunuyor. Amerika'dan bahsettiniz, Amerika'da da inanınız diaspora Yahudilerinden İsrail'in bu agresif, saldırgan, faşizan dış politikasına karşı olanlar da vardır fakat burada müthiş bir holokost istismarı vardır. Yani İsrail'in dış politikası bu kadar da agresif olmak mecburiyetinde değildir dediğiniz andan itibaren "sen de mi holokost taraftarısın?" tarzında hemen lobiler ortaya dökülüyor medya vs. sizi durduruyor. İşte mesele buradadır yani holokostu istismar edenler aslında bugün holokostun daha ağırını Filistinler üzerinde yapıyor ama nedense o görülüyor. Aynen bugün mesela Avrupa'da Ermeni tehcirini kabul etmediğiniz vakit sizi ne kadar suçluyorlar hukuken de yasak haline geldi vs. ve kendimizi savunamayacak hale geldik, sa-

vunmaya kalktığınız andan itibaren de bizim ciddi kanuni muidelerle karşılaşmamız mümkündür, bunu burada ifade etmek isterim.

Moderatör: Hocam peki, bu geldiğimiz noktada örneğin İngiltere baş aktörlerden biri olarak kabul ediliyor. Avrupa'ya belki isim vermediniz ama Avrupa'nın birçok devleti bu anlamda aktif hem geçmişte hem bugünde bir şey olduğunda herhangi bir şey İsrail aleyhine bir durum olduğunda hatta İsrail'in mezalimi arttığında bile birçok Avrupa ülkesinin insanlık onurunun ya da şiddetinin karşısında insanoğlunu koruyup şiddetin karşısında durması gerekirken bir bakıyoruz Siyonist İsrail'in yanında yer alabiliyor. Bu noktada bahsettiğim ülkeler veya sürecin başından bu güne Siyonizm'i destekleyen aktif rol aldı diyebileceğimiz ülkeler hangileridir?

Filistin sorununda destek giderek azalmakta hatta hani Arap liline veyahut da İslam Konferansı Teşkilatına baktığımız vakitte orada çok cılız, seyrek sesler çıkmaktadır. Tabi bunun birkaç sebebi var, bu sebeplerin üzerinde duralım. Bir kere Batıya baktığınız vakit lobiler, diaspora fevkalade önemli bir levyedir. Yani İsrail dış politikasının tasdiki açısından fevkalade önemlidir. İsrail dış politikasını telin etme konusunda da fevkalade burada reaksiyonel davranıp dediğiniz gibi bu konuda kamuoyunu geriletebilecek oluşabilecek bir kamuoyunu bertaraf edebilecekte bir güce sahiptir. İkinci nasyonal, self determinasyon, Birleşmiş Milletlerin kararları, Birleşmiş Milletler 1948'de iki devlet olacaktır vs. dedi Filistin'e yer vereceğim vs. dedi fakat Filistinlilerin haklarını savunmada Avrupa iki sebeple ayak sürüdü. Bunlardan

bir tanesi, İsrail'in her zaman için stratejik bir müttefik olma konusuydu yani İsrail'in stratejik bir müttefik olarak görülmesinden itibaren İsrail'den sarfınazar edemezsiniz hem iç politika hem dış politika dolayısıyla. Bu bizi bile zora sokardı, mesela Ermeni sorunu geldiği vakit Ermeni sorununda Türk Dışış-leri camiası çok uzun yıllar ya peki kimle iş-birliği yapacağız da bu Ermenileri gerileteceğiz, soykırım geçmesin dedikleri vakit İsrail lobisiydi. Yahudi lobisiydi Amerika'daki ama Yahudi lobisi de İsrail'in dış politikasını bu şekilde kabul edin diye bunun faturasını da çıkartıyordu bize. Demek ki İsrail'in stratejik bir müttefik olması Batılı açısından Avrupa, Amerika açısından önemlidir.

Filistinlilerin sorunlarına sahip çıkmak etik olarak felsefi olarak uluslararası ilişkilerin değerleri olarak fevkalade önemli geçerli ve yerindedir, caizdir ancak Filistinlileri desteklemede çekinmişlerse bunun sebebi bir ideolojiktir. Nedir ideolojik? 1970'leri siz bilmezsiniz. 1970'lerde Filistin örgütleri, Filistin davasını savunan örgütler sol tandasıydı. Filistin kampları vardı. Münih Olimpiyatlarında eylemler vardı. Leyla adlı mesela önemli bir gerilla vardı. Mesela Yaser Arafat'ın FKÖ'sü sadece Filistin'de bir devlet kurmak değil Filistin'de sosyalist ve devrimci bir devlet kurma peşinde idi. Sonra zaman içerisinde bundan vazgeç biz seni destekleyelim dediler ama soldan korkan Filistin meselesine elini sürmedi. İki İslamcılıktan korkanlar aman diyorlar bize yaklaşmayın bunların içerisinde sadece Avrupalılar değil Arap devletleri de var. Yani Arap Baharını düşünün, Arap Baharında demokrasinin gelişmesinin önünü niye kestiler Mısır'da veya

başka bir yerde çünkü orada demokrasiyi savunan, İslami hassasiyeti olan partiler ve gruplar ve dernekler ve halktı. Aynı şekilde bugün de bunu görüyoruz. Dolayısıyla bu sadece Avrupa'nın Orta Doğu'daki çıkarlarına aykırı bir gelişme değil aynı zamanda Arap ülkeleri içerisinde de laik faşist rejimlerle de tehdit eden bir gelişmedir. Dolayısıyla ona da karşı çıkıyorlar. Benim mesela şu kitabım Arapça'ya çevrildi. Korsan yayınlandı oralarda ben de kitabı görmedim ama çeşitli yerlerde yayınladılar ama hiçbir ülke buna yaklaşmadı. Dolayısıyla Arap ülkelerinde böyle bir tereddüt var. İslamofobi, İsrail'e ya-rıyor, İsrail tarafından körükleniyor, yükseltiyor, köpürtülüyor Anti-İslamizm olarak dönüyor, Anti İslamizm olarak döndüğü vakit aynı zamanda da Anti-Filistin olarak bugün karşımıza çıkıyor. O zaman ne diyorsunuz siz, peki bunları niye görmüyorlar diyorsunuz. İsrail'in orada yaptığı çocuk katliamını görüyor da gözünü kapatıyor, yokmuş gibi farz ediyor mesele buradadır. Meselenin siyasi arka planına burada bakmak lazımdır.

Moderatör: Hocam diaspora dediğiniz için bunu biraz daha somut yansımaları olarak sormak istiyorum. Örneğin bir Siyonist lobisi ya da diasporanın yansıması olan bir ürünü ya da önemli bir şehrin ya da şehrin önemli bir meydanında yürürken herhangi bir dükkânda, köşesinde vs. bir oyun oynarken oyunda, bir meşrubat içerken meşrubatta biz bu durumu görebiliyor muyuz? Önemli motivasyon kaynaklarından ve güç unsurlarından biri ekonomi olmuş. Bu çerçevede Siyonist diasporayı ve yansımalarını nasıl görebilir nasıl tanıyabiliriz bilhassa bilinçli gençler olarak?

Sorunuzu oradan hareketle şuna dönüştüreyim. Bilinçli gençler olarak bu sorunun çözümlenmesi konusunda ne yapabiliriz? Ne yapılmalıdır, nasıl bir tavır ve hareket içerisinde olunmalıdır? Onu söyleyeyim.

Bu ekonomik ilişkiler, şu anda küreselleşen dünyada dış politikada siyasal amaçlı ambargolara ve boykotlara yer vermeyecek kadar sıkıntılı bir konjektöre sahip. Buradan neyi söylemeye çalışıyorum? Biz şimdi Ermeni sorununda soykırım geçirdiler Amerikalıları boykot edelim diyoruz, Fransa soykırımı kabul etti Fransız mallarını boykot edelim diyoruz. Ben hatırlıyorum bir benzin istasyonuna geldiğim vakit pompacı “ya hocam yapmasınlar, etmesinler ben ekmeksiz kalacağım” dedi. Yani şöyle söyleyeyim; İsrail veya diaspora kaynaklı küresel ekonomik şirketler sizin ülkenize girdiklerinde öylesine bir ağ ve şebeke oluşturuyorlar ki bundan çok kısa bir zaman içerisinde kurtulmak mümkün değil. Kurtulmak için giriştiğiniz her hareket size büyük maliyetler getirir ve sizi yıkar. Bu bilinçli bir şekilde örülmüştür keşke biz bunu öbür tarafa doğru yapabilirsek keşke bizim ekonomimiz yüksek olup da onların ülkelerinde biz böylesine bir ahtapotu vücuda getirebilsek. Buradaki boykotun en fazla bizi zarara uğratacağını biliriz. Burada bilinçli tüketici olmanın da yararı vardır tabi. Önemli olan peki, biz gençler olarak ne yapabiliriz?

Burada kendi açımızdan şunu düşünmeliyiz; uluslararası ilişkilerde şu anda yapacağımız her eylemin İsrail dışında hatta Müslümanların dışında genel bir kitleyi harekete geçirebilecek nasıl bir tema, nasıl bir değer sistemi, nasıl bir söylem içerisinde olması gerektiği-

dir bu ciddi bir meseledir. Yani açıkçası şunu söylüyorum; bizim burada tepkimizi ortaya koyma biçimimiz kendi kalemize gol atmak gibi olmasın çünkü bu zaten tahrik ediliyor yani isteniyor ki Filistin konusunda İsrail'i adeta haklı çıkaracak bir reaksiyona girsinler. Dolayısıyla üçüncü partiler desinler ki; Aa işte bak gördünüz mü bunlar da böyle yapıyorlar, terör, şiddet vs. O zaman ne olacak? O zaman bizim burada ilkelere dayanmamız lazım. Bizim burada ilkelere dayanmamız lazım derken Nelson Mandela'dan bahsetmek mümkün, Gandi'den bahsetmek mümkün, kaba güç yerine insanların burada vicdanına hitap edecek ciddi politikaların siyasetlerin ve stratejilerin üretilmesi lazım bunu kafa yapar, kalp yapar. Biz sokaklardaki birtakım eylemlerle vicdanımızı rahatlatıyoruz ondan sonra çekiliyoruz Filistinli yine aynı sıkıntıyla devam ediyor. 1970 dedim, 1979 ve 80'ler ben BM'deyim ve sorun hep geriye doğru gitti, daha kötü duruma gitti. O zaman bizim nerede bir Arap lobisi var, '1974 Petrol Ambargosunu' hatırlar mısınız? Araplar, 73 Savaşından sonra petrol ambargosu getirdiler ve dünya, batı ülkeleri bir anda feleğini şaşırdı hiç beklemiyorlardı. Benzinler vs. yok. Güzel bir çabaydı girişi çok güzeldi. Sonra ne oldu? İngiltere petro dolarları çekmek için Londra'daki sokak levhalarını bile Arapça yazmaya başladı. Arap zenginlerini, petro dolarların zenginlerini Londra'daki kumarhanelerde kendi ülkelerinin içerisindeki yatırımlara çektiler. Günün tabiriyle üzerlerine çöktüler.

Moderatör: Kudüs'e gittiğinizde girişlerde, çıkışlarda, kontrol noktalarında bir sindirme psikolojisi hissediyorsunuz. Bizler de meza-

lim zihniyle hareket edebiliyoruz. Bizim bir de imanımız var, biz Allah'a iman ediyoruz. Sünnetullah'ın da çalışanın bu gayretinin neticesi olarak Allah'ın zaferi vereceğini de biliyoruz. Bu noktada biz neredeyiz ne yapabiliriz?

Hiz. Mevlana Hudâvendigâr Hiz.'i dördüncü defterde, Mescid-i Aksa'nın yapılışına değinir. Süleyman peygamberden kıssalar aktarır ve der ki Türkçesi şöyle; "O Mescid-i Aksa'nın fazileti, üstünlüğü toprağından ve taşından değil fakat onun banisi inşa edeninde hırs ve savaş olmadığından." Yani bizim burada müspet hareket tabii ki önemlidir. Müspet hareketin ötesinde de şunun hatırlanması lazım. İsrail, Batı'ya yaklaştıkça kendini daha büyük bir tehlikeye ve ateşe atıyor. Batı'ya yaklaşıp ve sırtını vermekle geçici olarak kendine bir güvenlik sağladığını düşünüyorsa burada da yanılıyor. Tarihte Museviler en yakın davrananlar Hristiyanlar değil Müslümanlar olmuştur. Bunun İbraniogulları tarafından bilinmesinde fevkalade yarar vardır yani Yahudi diasporası, İsrail'in içerisindeki kitleler biraz bunu düşünmek mecburiyetindeler. Müslümanlara yaklaştıkları sürece hatta mesela Türklere karşı belli bir kadirşinaslık içerisinde olmalıdırlar ki büyük ölçüde de bizim içimizde yaşayanlar da öyledirler çünkü tarihte onları mezalimden hep kurtarandır Türkiye. Sadece 1492'de değil bu antisemitik dönemde de Avrupa'dan hep kaçıp gelmişlerdir ve kaçtığı yerlere de yerleşmişlerdir. Yani İsrail'in çıkarı da Musevilerin çıkarı da her zaman için Müslümanlarla iyi geçinmekten geçmelidir. Bunu bir kere hakikaten kendi açılarından düşünmek mecburiyetindeler. Her şeye rağmen vicdanı, her şeye rağmen uluslararası ilişkilerdeki de-

ğerlere, moralist değerlere sahip çıkma meselesidir ve bunu da Batıya anlatma meselesidir. Batı bize geldiği vakit, demokrasiden yoksunsunuz şunu bilmiyorsunuz, özgürlük, insan hakları diyor. Yani şunu söylemeye çalışıyorum, bağırıp çağırarak değil ama bizim Müslümanlığın şanına uygun kalitede Müslümanlar olup bunu her mecrada onlardan üstün olduğumuzu çünkü bizim senin burada buyurduğun gibi bu değerlerin üzerine siyasetlerimizi inşa ettiğimizi belirtmek mecburiyetindeyiz. Tarih bizimle beraberdir, ecdat bizimle beraberdir, sicilimiz ortadadır. Uluslararası ilişkiler ve küresel toplumda barış olması İslam âleminin bu küresel sisteme entegrasyonu iledir. İslam âleminin küresel toplumu entegre etme meselesi uluslararası adaletin hakim olmasıyla gerçekleşir çünkü hep itiyorlar İslam âleminin burada da lokomotif rolünü Türkiye oynuyor. Yani Türkiye İslam âlemini taşıyor ve gerçekten de bunu hiçbir zaman unutmuyarak mesuliyetimizi bilmek mecburiyetindeyiz. X,Y,Z vs. nesillere şunu bunu diyorlar ama ben gençliğimizin sizin düşünce sistematığınızın içerisinde gençliğin bu önemli misyonu nizam-ı âlem için çok iyi sırtlayacağını biliyorum, bunun için dua ediyoruz. Bunun için biz katkıda bulunduğ size devrediyoruz ama inanıyorum ki bu mücadele bir fazilet mücadelesidir. Bu fazilet mücadelesinde başarılı olmak demek Cenab-ı Hakk'ın bizden beklediğini yerine getirmek demektir bu da adalettir, adaletin tecelli etmesi, Kudüs'ten başlamalı orası Birleşmiş Milletlerin gerçek mahallidir. Dolayısıyla bu Hiz. İbrahim makamına tekrardan biz adaleti getirebilirsek ki nasıl getirilebilir; sözle söylemlerimizle, davranışlarımızla, vicdanlarımızla, kalbimizle orayı fethetmek mecburiyetindeyiz. Hiz. Peygamberin miraca

çıktığı yerdir orası. Miraç, süfliden letafete geçme yeridir oraya sahip olacak olan insanlar burada Hz. Mevlana'nın beyitinde olduğu gibi buraya getirebilecekleri özel, oranın beklediği bir değeri kavuşturmak mecburiyetindeler o muhabbeti getirmek mecburiyetindeler.

Moderatör: Siyonizm'in çeşitli ilgi alanları var. Bu ilgi alanlarından olan, hocamızın da ilgilendiği çevre konusunda bilgi almak istiyorum. Siyonizm'in çalışma alanlarında olan Yeşil Siyonizm hareketinin Filistin topraklarında yaptığı meşru kılma yöntemleri nelerdir? Kısaca bilgi verebilir misiniz?

Çevre konusu veya başka bir şey konusu demeyelim. Gerek diaspora gerek İsrail bütün konularda çevreden tutunuz denizlerin temizliğinden uluslararası bütün nosyonları, BM'nin önem verdiği bütün konulara girmiştir. Biz burada eksikiz işte niye yokuz biz buralarda? Çevre konusunu çevre üzerine Musevi dininin, çevre üzerine Hristiyan dininin, çevre üzerine İslam dininin yazdıklarına bakın, Seyyid Hüseyin Nasr'in kitabına bakın. Burada bizim ortaya çıkmamız lazım bu konuları bizim savunmamız lazım. Bu konular hafiz-i âlemdir, Cenab-ı Hakk'ın bize lütfettiği büyük bir nimettir. Biz buralarda oturup mangal yakalım. Mangalcılıkla olmaz oralarda hep sen olacaksın. Yunanlar da böyle yapıyor, nerede bir platform varsa orada onun içerisinde vardır. Deniz temizliğine gider, uluslararası toplantılar da deniz temizliği önemlidir der ikinci toplantıda Türkler Ege Denizini kirletiyor der, üçüncü toplantıda Türkler Ege Denizini kirlettikleri için Yunanistan'ın Ege Denizine sahip olması yararlıdır çünkü biz Ege Denizini temiz

tutarız der. Peki, Müslüman nerede? Yani bunu anlatmaya çalışıyorum biz küresel düşünmek ve küresel evsafa iddia sahibi olan Müslümanlar olmak mecburiyetindeyiz, Türkler olmak mecburiyetindeyiz. İngilizceyi onlardan daha iyi bilmek mecburiyetindeyiz. Arapçayı bilmek mecburiyetindeyiz. Uluslararası toplantılarda Kamuran İnan bir çıkardı perişan ederdi koyardı. Bu kalitede insanların çıkması lazımdır. Kalite Müslümana yakışır. Kalite Müslümanın özelliğidir.

Öneriler:

Siyonizm ve Filistin Sorunu (1880-1923) - Mim Kemal Öke \ Timaş Yay.

Bölgeyi sıkı takip edin.

Özellikle de Arapça öğrenin, Arap tarihçesi konusunda Arap ajanslarını takip etmeye çalışın.

Kendi tarihimiz açısından Filistin konusunda hocaların çıkardığı kitapları okuyun.

Moderatör: Hepimizin gönlüne de zihnine de dokunacak bir söyleşi oldu diye ben naçizane düşünüyorum. Bu bağlamda son söyleyecekleriniz neler olur onlarla dilerseniz yavaş yavaş kapatalım.

Hepimiz dua ediyoruz, hepimiz çalışmak mecburiyetindeyiz. Filistinlilere de yardımcı olmak mecburiyetindeyiz ama Filistinlilerin de gerçek Müslüman olma yönündeki ikmallerini de tamamlamaları gerektiğini ifade edelim. Dolayısıyla bizim bu çerçevede inşallah kendi geçmişimize de sahip çıkarak

buraların ihya olacağını düşünelim ama bir korkumu da paylaşayım. Mescid-i Aksa ciddi bir devlet politikasıdır. Ben rahmetli Süleyman Demirel ile çalışmıştım, o Bosna meselesinde dünyayı ayağa kaldırmak lazımdır demişti. Bu onların çok önemli bir hedefidir artık mahşeri vicdan bu konuda çok hazırlıklı olmak mecburiyetindedir. Allah bize o günleri göstermesin. Allah nerede Müslüman varsa onlara da yardımcı olsun. Kudüs bizim namusumuzdur, Türkün namusudur. Peygamberimizin orada miracı ve bütün dinlere yönelik bizim oradaki sicilimiz buna âmirdir. Dolayısıyla Allah Türkü korusun çünkü bizim

bu meseleye sahip çıkmamamız için başımıza neler geliyor hiç olmazsa kendi içimizdeki vahdeti muhafaza edelim ki dış politikada da bunları savunabilecek duruma gelelim.

Önemlidir bakınız, Filistin meselesine solcular sahip çıkıyor diye Müslümanlar sahip çıkmamıştı Müslümanlar sahip çıkıyor diye solcular sahip çıkmamıştı ama öyle bir noktaya geldi ki bütün Türkiye bu konuda vahdet içerisinde. Filistin meselesi bizi birleştiriyor buradan hareketle bakın bizim için Filistin meselesi, Filistin'e sahip çıkma meselesi ne kadar önemlidir dolayısıyla inşallah bu mesele de çözülecekse Allah bize nasip etsin.

Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi

5. Ders Transkripsiyon Notları
I.Kısım

Ortadoğu Uzmanı Yazar Mütercim

Zahide Tuba Kor
İşgal Yıllarında Filistin

Moderatör : Ebrar Akgün

15 Haziran 2021 Salı | 21.30

İşgal Yıllarında Filistin

Ortadoğu Uzmanı Yazar Mütercim Zahide Tuba Kor

Bugün sizlere işgal yıllarında Filistin'i anlatacağım; ama takdir edersiniz ki konu çok geniş olduğundan hızlı bir yüz yıllık tur olacak.

İngiltere Kasım 1917'de Filistin topraklarını işgal etmeye başladı ve ardından 1920'den 1948'e kadar 28 yıl sürecek Filistin manda yönetimini kurdu. İngiltere'nin tabii ki bölgeye girişinin en önemli nedenlerinden biri, işgalden hemen evvel ilan ettiği Balfour Deklarasyonu'yla Yahudilerin Filistin'de bir milli yurt edinmesini kolaylaştırma vaadiydi. Bu vaadin pek çok sebebi vardı; vakit sınırlı olduğu için maalesef ayrıntıya giremeyeceğim, ama büyük kısmının doğrudan Birinci Dünya Savaşı şartlarıyla bağlantılı olduğunu belirtiyim. İngiltere, Birinci Dünya Savaşı'nı kazanmakta Yahudilerin hem siyasetten hem diplomatik olarak hem de iktisaden büyük faydası olacağını düşündü. En değerli sömürgesi olan Hindistan yolunu güvence altına almak gibi stratejik saikler de vardı. Keza dini, ideolojik ve şahsi nedenler de mevcuttu. Dolayısıyla İngiltere'nin Balfour Deklarasyonu'nu ilanı çok geniş bir sebepler manzumesinin ürünüdür ve özellikle İngilizlerin Birinci Dünya Savaşı'nı kazanma isteğiyle doğrudan bağlantılıdır. Yine İngiltere'nin Filistin politikası da, genel Ortadoğu politikası da İngilizlerin küresel stratejisinden ve çıkarlarından bağımsız değildir. Ama ayrıntıya giremeyeceğim. İngiliz manda dönemine girmeden evvel 1917 Balfour Deklarasyonu'nu paylaşmak istiyorum.

Saygıdeğer Lord Rotschild,

Majestelerinin Hükümeti adına kabineye sunulan ve kabul edilen Yahudi Siyonist isteklerini sempati ile karşılayan müteakip deklarasyonu iletmekten memnuniyet duyuyorum.

Majestelerinin Hükümeti, Filistin'de Yahudiler için bir Milli Yurt kurulmasını uygun karşılamaktadır ve bu hedefin gerçekleştirilmesini kolaylaştırmak için elinden geleni yapacaktır. Filistin'deki mevcut Yahudi olmayan toplumların sivil ve dini hakları ile başka ülkelerde yaşayan Yahudilerin sahip oldukları hak ve politik statülerine zarar verecek hiçbir şeyin yapılmayacağı açıkça anlaşılmalıdır.

Bu deklarasyonu Siyonist Federasyonu'nun bilgisine sunmanızdan memnuniyet duyacağım.

Filistin'de İngiliz Manda Dönemi:

Filistin Mandası, İngilizlerin Ortadoğu'da Osmanlı sonrası kurduğu manda yönetimleri arasında en istikrarsız olup beklentilerini gerçekleştiremeyecekti. Balfour Deklarasyonu'nda yer alan Yahudilere milli yurt vaadi ile orada yaşayan Filistinlilerin sivil ve dini haklarını koruma vaadi birbirleriyle çelişen şeylerdi aslında. Dolayısıyla İngilizlerin 28 yıl sürecek manda yönetimi, Balfour Deklarasyonu'ndaki çelişkilerle nasıl baş edeceği kararsızlığıyla geçecekti. Aynı zamanda bu vaat muğlak; Yahudi önderler, "Filistin Yahudi halkının milli yurdu olarak yeniden kurulmalı" ifadesiyle daha net bir İngiliz vaadi istiyorlardı. Ama İngilizler daha muğlak ve daha sınırlı bir vaatte bulunacaktı.

Bu süreçte Yahudi göçleri ve toprak alımları arttıkça Filistinlilerin rahatsızlıkları da artacak ve sık sık isyan edeceklerdi. İngilizler Filistinlilerin her isyanını bastırmak için "Tamam, Balfour Deklarasyonu'ndan geri adım atıyorum, Yahudi göçünü kısıtlayacağım" gibi sözler verecekti. Ama bu sefer de Yahudi tarafı ayaklanacak ve İngilizlere Filistin tarafına verdiği sözden geri adım attıracaktı. Dolayısıyla İngiliz manda dönemi iki ileri bir geri adımlarla geçecek ve Ortadoğu'daki diğer manda yönetimlerinin aksine İngilizler burada yerel halkı kullanarak bir yönetim kuramayacaktı. İngilizlerin Fransızlardan farklı bir yönetim modeli vardır; kendisi doğrudan yönetmek yerine yerelden kendine yakın adamları devşirir ve sanki yerel kendini yönetiyormuş gibi bir izlenim verir. Tabii ki o yöneticilerin arkasında da danışman sıfatıyla bir yığın İngiliz asker ve sivil bürokrat

vardır. Filistin'de bunu yapamayacaktı. İlk 10 sene İngilizlerin Filistinler ile Yahudileri bir araya getirerek bir yönetim modeli, yaşama-yürütme organları kurmak, onların da tepesine İngiliz Yüksek Komiseri'ni geçirme hedefi vardı, tıpkı diğer yerlerde olduğu gibi. Ama bunu başaramayacaktı. Getirdiği modelleri tabii ki Filistinliler kabul etmeyecekti. Sonunda 1929'da Filistinlilerin önemli isyanlarından biri patlak verdiğinde İngilizler iki toplumlu bir yapı oluşturma imkân-sızlığını anladılar. Bundan sonra İngilizlerin politikası olabildiğince yönetimi kendi elinde tutabilmek, huzursuzlukları bastırmak ve Filistin'de kalış süresini uzatabilmektir. Bunun için artık doğrudan kendisi yönetmeye başlayacaktı. Dolayısıyla İngilizler 28 yıl sonra Filistin'den çekilirken arkalarında ne bir ordu yapısı ne bir meclis ne bir hükümet, kısaca hiçbir devlet kurumu bırakmadan ayrılacaklardı. Ama tabii bu 28 yıllık süreçte altyapı, okullar, hastaneler gibi çeşitli yatırımlar yapacaklardı.

'1929 Büyük Buhran' dediğimiz 20. yüzyılın en büyük küresel ekonomik krizi bir dönüm noktası olacaktı. Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda İngiliz İmparatorluğu dünya çapında zirvesine ulaşacaktı; ama aynı zamanda Birinci ve İkinci Dünya Savaşı ile 1929 Krizi, küresel İngiliz İmparatorluğu'nun da geri çekilişinin başlangıcıdır. Neden? Çünkü hem Birinci hem İkinci Dünya Savaşı'nda kendi toprakları da savaş alanı olacak ve ciddi yıkım yaşayacaktı; dolayısıyla savaştan sonra kendi ülkesini yeniden yapılandırması gerekiyordu. Halkın öfkesinin biriktiği ve içeride ekonomik kriz yaşadığı bir dönemde kaynakları artık dışarıya istediği gibi aktaramazdı. Dolayısıyla özellikle 1929 Burhan'ından

sonra sömürgelerine aktardığı paraları iyice azaltacaktı. Peki, Filistin'de bu boşluğu nasıl dolduracaktı? İşte 1930'larda Yahudi iş adamlarının, zenginlerin, bankerlerin Filistin'e göçünü ve orada yatırım yapmasını teşvik edecekti. Bu da 1930'larla birlikte Yahudilerin iktisaden kendi ayakları üzerinde duran yapılar kurmasının önü açacaktı. Bu arada Yahudi önderler İngiliz manda dönemini kendi müstakbel devletlerinin altyapısını oluşturmak için bir fırsat bilecekti. Temel politikaları iş piyasasını ele geçirme, iş gücünü Yahudileştirme, aynı zamanda olabildiğince çok toprak elde etme ve kendi kendine yetebilir hem bir iktisadi hem de bir siyasi yapı kurma olacaktı.

Aslında daha İngilizler Filistin'e gelmeden müstakbel Yahudi devletinin altyapısını oluşturma çabaları başlayacaktı. Yahudi göçlerinin ve toprak alımının kolaylaştırılması için 1901'de Yahudi Milli Fonu, ardından Filistin Vakfı Fonu kurulacaktı. Daha henüz İngiliz devleti ortada yokken 1903'te İngiliz Filistin Bankası kurulacaktı. Bu, İngiliz Yahudilerinin kurduğu özel bir bankaydı; bugün hala İsrail'de bu banka ayakta. 1918'de İngilizler geldikten hemen sonra bugün Knesset'in ilk nüvesi olan bir meclis kurulacaktı. Ertesi yıl 1919'da istihbarat teşkilatları kurulmaya başlanacaktı; Mustagripler denen, Filistin'de doğmuş, Arapça bilen, Arap kültürüyle yetişmiş Yahudiler Filistinlilerin içine sızıp bilgi toplaması için kullanacaktı. Bu dönemde Filistinli grupların İngilizlere veya Siyonistlere karşı tertip ettikleri bütün toplantılara sızıp Filistin liderlerinin planlarını önceden öğrenip kendi Siyonist önderlerine ileteceklerdi. Mustagripler bugün hala Filistinliler arasında faaldir. Mesela Filistinlilerin eylemlerinde

en ön safta yer alırlar, "Kahrolsun İsrail" diye slogan atarlar, tekbirler getirirler, Filistinlileri iyice galeyana getirip sonra kendi kimliklerine bürünürler, etkili Filistinlileri ifşa edip ya İsrail askerlerinin, polislerinin gözaltına almasını sağlarlar ya da bu işi bizzat kendileri yaparlar. Yani istihbarat toplamada etkilidirler... Kısaca manda döneminde Siyonist önderlerce kurulan yapılar bugün büyük ölçüde devam etmektedir. Ayrıca manda döneminde İngilizlerin Filistinlileri bastırmak ve etkisizleştirmek için çıkarttığı kanunlar da bugün İsrail hukuk sisteminde büyük ölçüde varlığını sürdürmektedir. Dolayısıyla bu dönem iyi bilmek, iyi anlamak önemlidir.

Bu arada gerek 1936-1939 Büyük Arap İsyanı sırasında gerekse İkinci Dünya Savaşı yıllarında Arapça bilen Yahudiler, Filistin köylerini tek tek gezecekler, her köyde toprak yapısını, yetişen bitkileri, zirai faaliyetleri tespit edecekler; hangi aileler Siyonistlere ve İngilizlere karşı direniyor, hangi aileler şehit vermiş öğrenecekler; köy camisinin, evlerin ve muhtarlığın yerini tespit edip krokisini çıkartacaklar, hatta köy muhtarlarıyla ahablık kurup evlerine kadar misafir olacaklardı. Bütün bu bilgiler dosyalanacak ve İsrail'in kuruluşu arifesinde 1948'de raflardan indirilerek etnik temizlik aşamasında kullanılacaktı. Ne görüyoruz? İngilizler gelir gelmez temelleri atılan ve aslında daha da öncesine giden istihbarat alanında ilk kurumsallaşmalar, İsrail'in kurulmasını kolaylaştıracak ve bugüne kadar varlıklarını daha da gelişmiş formatlarda sürdüreceklerdi.

Yine 1920'de Hisradut denen işçi sendikası kurulacaktı; bu işçi sendikası Filistin'de hem bir işveren hem de bir işçi sendikası işlevi

görerek ekonominin çok geniş bir alanını elinde tutacaktı. Bugünkü İşçi Partisi, -ki hem İsrail'in kuruluşunda etkilidir hem de uzun yıllar ülkeyi yönetmiştir- bu Hisradut içinden çıkacaktı. Yine bu Hisradut içinden Hagana denen manda döneminin en önemli çetelerinden biri çıkacaktı. Filistinlilerin 1919 İsyanı'ndan sonra, Yahudileri savunma adına 1920'de kurulacaktı. Daha sonra 1930'larda İrgun, Stern gibi başka çeteler de ortaya çıkacaktı ki bu çeteler aslında birer terör örgütüdür ve günümüzün terör örgütü tanımına da uyarlar. Dolayısıyla İsrail'in kuruluşuna giden süreçte Hagana, İrgun ve Stern çetelerinin terör faaliyetleri önemli bir faktör olacaktı. Hatta İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna doğru Hitler'in yenileceği kesinleşince bu çeteler, daha evvel İngilizlerden aldıkları askeri eğitimi ve silahları bu defa İngilizlere karşı kullanarak onlara savaş açacaklardı. 1944-1947 arası İngilizlerin baş edemeyeceği silahlı terör faaliyetlerine girişeceklerdi.

Yine 1920'de Filistin-Siyonist İcra Kurulu kurulacak ve bu, 1929'da Yahudi Ajansı'na dönüşecek, adeta devlet içinde devlet gibi çalışacaktı. İsrail kurulusu kurulmaz Yahudi Ajansı İsrail hükümetine dönüşecekti. Yani ne görüyoruz? Tekrar söylüyorum, Siyonistler bu dönemi müstakbel devletlerinin alt yapısını kurarak geçireceklerdi. Aslında bu süreç daha İngilizler gelmeden başlayacaktı. Mesela 1914 ilk Siyonist eğitim birimleri kurulacaktı. 1923'ten sonra ise özerk eğitim sistemine geçeceklerdi. Bu noktada çarpıcı bir detayı da paylaşmak isterim. 1881 Beyaz Rusya'dan gelip Kudüs'e yerleşen bir Yahudi (Elizer Ben-Yahuda), ölü bir dil olan İbrani'ceyi modern bir formatta yeniden diriltirek

ileride farklı ülkelerden göçen Yahudileri milli bir dil altında buluşturacaktı. Bakın, daha İngilizler ortada yokken bütün bunlar başlıyor. Yine 1880'lerden itibaren bir milli tarih ve milli kültür icat etme çalışmaları başlayacak ve arkeoloji bu noktada en önemli araçlardan biri olacaktı. Bu arada Yahudilerin bugüne kadar Filistinlilere karşı kullandığı birçok araç vardır, bunlardan biri de arkeolojidir. Yeni bir toplum, yeni bir kimlik icadında kendilerini antik çağa, eski İbrani atalarına bağlarken arkeolojiyi kullanacaklardı. Manda dönemini aynı zamanda iyi bir hukuk, sağlık ve eğitim sistemi kurarak geçireceklerdi.

Aynı dönem Filistinliler kurumsallaşamayacaktı; daha doğrusu Filistinlilerin her türlü kurumsallaşma girişimi, ya kendi aralarında ki rekabet nedeniyle ya da İngilizlerin veya Siyonistlerin yahut çevre ülkelerdeki Arap güçlerin bu rekabeti aleyhte kullanması yüzünden pek de başarılı olamayacaktı. Bir de İngilizler, Filistinlilerin her isyanıyla birlikte mevcut kurumsal yapısını çökertecekti.

Filistinlilerin kaderini etkileyen en önemli gelişme 1936-1939 Büyük Arap İsyanı'dır. İngilizler bu isyanı öyle kolayca bastırmayacak, hem Yahudi çetelerini eğitip donatıp kullanacak hem de bölgeye büyük bir askeri yığınak yapacaktı. Bu isyan çok önemlidir; zira isyanın sonunda eli silah tutan genç Filistinli erkeklerin ve aynı zamanda Filistinlilere siyasal alanda önderlik yapan şahsiyetlerin birçoğu ya öldürülecek ya hapse atılacak ya da sürülecek ve dolayısıyla Filistinliler 1948'de İsrail'in kuruluşuna giden süreçte başsız kalacaklardı. Yine bu isyan süreci sonunda Filistinlilerin elindeki direniş araçları ve silahları İngilizlerce tamamen toplanacak

ve dolayısıyla Filistinliler, İsrail'in kuruluş sürecinde yaşanan iç çatışmaya ve 1948 Arap-İsrail Savaşı'na çok az bir silahla gireceklerdi. Kısaca 1936-1939 İsyanı, Filistinlilerin kaderinde önemli bir dönüm noktası olacaktı. İsrail'in kuruluşuna giden yolda önemli adımlardan bir tanesi de 1944-1947 Yahudilerin İngilizlere karşı isyanıdır. İngilizler bu süreçte Filistinliler ve Yahudiler arasında ortak bir yönetim modeli kurmak için uğraşacak ve başarısız olunca konuyu 1947'de Birleşmiş Milletler'e havale edecekti.

(Konuşmacı Hocamız bu kısımda harita üzerinden anlatım yapmaktadır.)

İlk haritada gördüğünüz üzere, 1920'den 1947'ye kadarki süreçte Yahudilerin elindeki topraklar bütün Filistin'in sadece %6'sı kadar. Hani anlattım ya 1901'den itibaren toprak alımı ve göçler için fonlar kurulacak vesaire diye. Siyonist önderlerin bütün bu çabalarına ve İngilizlerin de süreci kolaylaştırmasına rağmen elde edebildikleri toprak parçası sadece %6'dır. Peki, ne olacak? 1947 Kasım'ında Birleşmiş Milletler'deki oylama sonucunda Taksim Planı'yla iki devletli çözüm masa başında kabul edilecek. Plan'a göre sarı topraklarda bir Filistin Devleti, turuncu alanda bir Yahudi Devleti kurulması, Kudüs'e de uluslararası bir statü verilmesi kararlaştırılacak. Peki, masa başında verildi ama bu turuncu bölgelerde hala daha Filistinliler yaşıyor, ne olacak? Karar çıktıktan

sonra Yahudi çeteler kendilerine bırakılan turuncu alanları elde etmek için tedhiş ve gözdağı politikasına başlayacaktı.

Önce şehirlerdeki Filistinlileri korkutarak onlara iki seçenek bırakacaklardı: ya ölüm ya da sürgün. Dolayısıyla daha Aralık ayında 70.000 şehirli Filistinli topraklarını terk etmek zorunda kalacaktı. Daha sonraki süreçte sıra kırsala gelecekti. Şöyle anlatayım: Aralık 1947 - Mayıs 1948 arasında Filistinliler ile Yahudiler arasında iç çatışma dönemi yaşanacak ve bu dönemde Yahudi çeteler turuncu ve hatta sarı alanlardaki Filistinlileri kaçırtmak için her yolu deneyeceklerdi. Özellikle Nisan ayına gelindiğinde D Planı devreye sokulacaktı. Bu planın iki boyutu var: Birincisi, Filistin köylerini ele geçirerek haritadan silmek ve yerli nüfusu terörize ederek müstakbel Yahudi devleti dışına sürmek. İkincisi, İngilizlerin çekilirken boşalta-

cağı sivil ve askeri tüm tesisleri hemen ve sistematik biçimde teslim almak, bunun için de İngiliz askeri ve sivil memurların sempatisini kazanmak... Dolayısıyla D Planı uyarınca Siyonist çeteler Nisan-Mayıs aylarında köylere girecek, direnen köyleri dört bir taraftan kuşatıp haritadan tamamen silecek ve erkekleri katledecekti. Direniş göstermeyen köyleri de üç tarafından kuşatacak, dördüncü taraftan Filistinlilerin kaçıp gitmelerini sağlayacaktı. Kısaca silaha eşlik eden psikolojik savaş metotları ve iktisadi yıkım politikasıyla Filistinliler yerlerinden edilecekti. 15 Mayıs 1948'de, yani İngilizlerin apar topar çekilip İsrail'in bağımsızlığını ilan edişinin ertesinde Birinci Arap-İsrail Savaşı başlamadan Filistin nüfusun üçte biri evlerini terk etmiş olacaktı.

5 Arap ülkesinin İsrail'e açtığı savaşın sonunda ise üçüncü harita ortaya çıkacaktı. Bakın, 1947'de Yahudilerin ellerinde Filistin topraklarının sadece %6'sı varken BM'de masa başında kendilerine bahşedilen %56'lık toprağı bu savaşın sonunda %78'e çıkaracaklardı. Batı Şeria ile Doğu Kudüs Ürdün'ün, Gazze Şeridi de Mısır'ın eline geçecekti ve böylece 1948 yılı itibarıyla Filistinlilerin kendi kendilerini yönettikleri bir toprak parçası kalmayacaktı. Zaten öncesinde de İngiliz manda yönetimi vardı. Kısaca, Osmanlı'dan sonra Filistinlilerin kendi kendilerini yönettikleri bir idari yapı 1994'e kadar kurulamayacaktı. Şöyle özetleyeyim: Filistin toprakları 1948'e kadar İngiliz mandası altında; 1948'den 1967'ye kadar Mısır, İsrail ve Ürdün arasında paylaşıyor; dördüncü haritada göreceğiniz üzere, 1967 Savaşı'nda İsrail'in 6 günde topraklarını üç kat arttırmasıyla birlikte bütün Filistin toprakları İsrail

işgali altına giriyor. Dolayısıyla 1994'te barış sürecinde bugün Filistin Devleti dediğimiz, ama aslında devlet olmayan otorite kurulan kadar Filistinlilerin kendi kendini yönettiği bir yapı olmayacak.

Peki, 1947'ye kadar manda sınırları içinde yaşayan 1 milyon 400 bin Filistinlinin kaderi, gerek iç çatışma gerekse 1948 Savaşı'ndan sonra ne olacaktı? İsrail'in işgal ettiği toprak parçasında Filistinlilerden geriye 150 bin kişi kalacaktı. 800 bin Filistinli yani %60'lık nüfus ülkelerini terk etmeye zorlanacaktı. Batı Şeria'da 400 bin, Gazze'de 50 bin Filistinli kalacaktı. Bu arada bugün İsrail içinde yaşayan Filistinli nüfus 1 milyon 800 bine ulaştı, yani İsrail nüfusunun %20'sini oluşturunyorlar.

İngilizler Sonrası İsrail'in İşgal Yıllarında Filistin ve Filistinliler:

Peki, 1948 Savaşı'ndan sonra Filistinliler neler yaşayacaktı?

İsrail içinde 150 bin Filistinli kalacak; ama İsrail'in etnik temizlik politikası 1948'den sonraki süreçte daha düşük düzeyde de olsa devam edecekti. Savaş sırasında ve öncesinde 1300 Filistin köyünden 550 kadarı neredeyse tamamen yok edilecekti. 1950'lerde 150 köy daha ortadan kaldırılacaktı. Aslında şu yaşanacaktı: Filistinlerin köyleri ve şehirlerdeki evleri ya tamamen yıkılacak ya da yeni gelen Yahudi göçmenlere verilecekti. Ayrıca yapılan hukuki düzenlemelerle yerinden edilmiş Filistinlilerin geri dönüşü engellenecek, İsrail içinde kalanların da toprak

satın alması yasaklanacaktı. İsrail'in içinde bugün hızla artan büyük bir Filistinli nüfus var; bunların bir kısmı, mülk edinme yasağı yüzünden kendi evinde veya akrabalarının evinde kiracı olarak yaşıyor. Yine 1950'lerden bugüne İsrail, her vesileyle Filistinlileri mülksüzleştirmek için uğraşacak ve çeşitli bahanelerle, mesela 1953'teki bir kanunla ordunun uygun gördüğü yerlerde güvenlik gerekçesiyle herhangi bir toprağa el koymasına izin verecekti. Dolayısıyla Filistinlilerin yaşadığı bölgelerin birçoğunun etrafı askeri bölgelerle kuşatılacaktı. Askeri bölgelerle kuşatılmadıysa etrafına Yahudi yerleşimciler yerleştirilecekti. Keza arkeolojik alan, sit alanı ilan edilerek Filistinliler her fırsatta mülksüzleştirilecekti. Bakın, bugün İsrail içinde Filistinli nüfusun oranı %20 olmasına rağmen İsrail topraklarının sadece %3'nün mülkiyetine sahipler. Çünkü 1948'den sonraki süreçte İsrail, Filistinlilerin sahip olduğu toprakların %92'sine çeşitli bahanelerle el koyacaktı.

Yani ne görüyoruz? En temel politikalardan biri mülksüzleştirme, topraksızlaştırma ve bu, on yıllardır devam eden bir süreç, hatta bugün hala devam ediyor. En son Kudüs'te olaylar başlamadan evvel Yafa şehrinde geçmişte tehcir ettirilmiş Filistinlilerin evlerinde şu an kiracı olarak yaşayan Filistinlilerin çıkartılması süreci yaşanıyordu. Bizim TOKİ'ye benzer İsrail'in konut şirketi bu tarihi evleri restore edip fahiş fiyatlara açık artırmayla satıyor. İsrail içindeki Filistinlilerin çoğunun maddi durumu iyi olmadığından daha evvel kira ödeyerek yaşadıkları bu evlerden restorasyon, açık artırma vb. bahanelerle çıkartılmaya çalışıyor. On yıllardır büyük şehirlerde yaşayan Filistinlileri temizleme girişiminin bir uzantısı bu aslında.

İsrail 1948'den 1966'ya kadar Filistinli nüfusun yaşadığı yerlerde askeri yönetimler kuracak ve buraları gayet keyfi bir şekilde yönetecekti. Bugün Filistinlilerin yoğun yaşadığı İsrail içindeki yerlerin haritasını size göstermek istiyorum; yeşil alanlar yoğun oldukları noktalar. (Aşağıdaki harita kastedilmektedir.)

Askeri yönetim ne anlama geliyordu? Filistinliler kendi yaşadıkları bölgeden çıkıp bir diğerinde tanıdığına, akrabasına İsrail'den izin almadan gidemeyecekti. Yani İsrail Filistinlileri belli ceplere hapsedecek, etrafına Yahudi yerleşimleriyle, askeri bölgelerle vesaire kuşatacaktı. 1967 işgali arifesinde askeri yönetim kaldırılıp sivil yönetime geçilecekti. Filistinliler şu an serbestçe hareket edebiliyor; ama o ilk 20 yıllık dönemde ciddi sıkıntılar yaşayacaklardı. Yine 1948 Savaşı

Filistinlilerin önemli bir kısmını mülteci durumuna düşürecek, mülksüzleştirilecek diye az evvel anlattım; kanaatimce en önemli şey, birbirlerinden kopartılmaları, bireyselleştirilmeleri olacaktı. Mesela 1949 ateşkes hattının ortasından geçtiği bir köyden bahsedilir; bir tarafı Ürdün'ün, diğer tarafı İsrail'in kontrolünde kalacak ve bu 20 yıllık süreçte köydeki kardeşler, akrabalar kopacak ve birbirlerine yabancılaşacaktı. Yine mülteci konumuna düşmek dedik; aileler kopacak... Kimisi Ürdün'e, kimisi Lübnan'a, kimisi Suriye'ye gidecek, kimisi Batı Şeria'da veya Gazze'de kalacak. O dönem bugünkü iletişim imkânlarının olmadığını düşünürseniz kopuşun ne demek olduğunu daha iyi anlarsınız. Filistinliler çil yavrusu gibi dağılacaklar ve dolayısıyla bütüncül bir kimlik ta ki el-Fetih, Filistin Kurtuluş Örgütü gibi yapılar ortaya çıkana kadar oluşmayacak. Filistin kimliğinin oluşumunda direniş hareketleri etkili bir faktöre dönüşecek.

Batı Şeria ve Doğu Kudüs'te Ürdün, Gazze'de Mısır yönetimi de Filistinlileri ordu ve istihbarat aracılığıyla sıkı kontrol altında tutacaktı; siyasal hak taleplerini bastıracaktı; silahlanma çabalarını kısmen engelleyecek, kısmen kendi denetimleri altında müsaade edecek ve dolayısıyla Filistinlilerin kendi kendine İsrail'le mücadele imkânları çok sınırlı olacaktı. Gazze'de direniş vardı, ama Mısır yönetiminin kontrolü altında olacaktı. Bunda İsrail'in uyguladığı topyekûn misilleme politikası da etkili, ama ayrıntıya giremeyeceğim.

Burada önemli bir şey daha var. 1949'da sınırlar çekilecek ve Filistinliler dağılacaktı.

Sınırın diğer tarafına sığınan Filistinliler, terk etmek zorunda kaldıkları köylerinden hayvanlarını, geçim kaynaklarını almak için sızmaya çalışacak, İsrail askerleri bunları yakaladığında ya öldürecek ya da aç susuz halde güneydeki çöllere atacaktı. Yani bir şekilde geri dönmeye, İsrail içine girmeye çalışan Filistinliler ağır şekilde cezalandırılacaktı.

Filistinlilerin ilk silahlı direniş hareketi el-Fetih 1959'de Kuveyt'te kurulacaktı. Ama Filistin direnişinin asıl etkili hale gelmesi 1967 Savaşı'ndan sonradır. El-Fetih dışında 1950'ler ve 1960'larda sürgünde kurulan siyasal veya silahlı direniş hareketleri temelde Mısır lideri Cemal Abdülnasır'a büyük ümitler bağlayacak, Ortadoğu sokaklarının geneli gibi Abdülnasır'ı bir kurtarıcı olarak görecekti; çünkü Filistin'in kurtuluşu Arap dünyasının birleşip güçlenmesinden geçer kanaati yaygındı. Yaser Arafat'ın el-Fetih'i ise Filistin kimliği ve Filistin direnişi üzerinden kurulan ilk hareket olacaktı. İsrail'in 1967 Savaşı'nda bütün Filistin topraklarına ilaveten Mısır'ın Sina Yarımadası'nı ve Suriye'nin Golan Tepeleri'ni işgal etmesi bir milat olacaktı. Sadece 6 günde işgali altındaki toprakları üç katna genişletmesi, Filistinlilere kurtarıcı sandıkları Arap ülkelerinin kendilerine bile hayrı olmadığını gösterecekti. İşte bundan sonra Filistin siyasal hareketleri daha ciddi bir direniş hareketine dönüşecekti. Direnişi yapan gruplar, fedailer daha ziyade mülteci kamplarından çıkacaktı. Bu arada mülteciler sadece Ürdün, Lübnan ve Suriye gibi çevre ülkelerde yaşamıyor; bugün Batı Şeria'nın %30'u, Gazze'nin de %70'i mültecidir ve oralarda da mülteci kampları vardır.

Gelelim mültecilere... Nekbe'yle, yani 1948 Savaşı'yla birlikte mülteciler uzun süre çadırlarda kalacaklar, daha sonra Birleşmiş Milletler'e bağlı UNRWA teşkilatı tarafından kulübe tarzı kerpiçten derme çatma barınaklar yapılacak, sonra bunlar biraz daha büyüyecek ve birkaç katlı evlere dönüşecek, doğal nüfus artışı karşısında giderek büyüyen bugünkü mülteci kampları oluşacaktı. Filistinlilerin maddi durumu iyileştikçe kamplardan ayrılp şehirlerin içine karışacaklardı, ama maddi durumu olmayanlar mülteci kamplarında bugün hala sefil bir hayat sürüyorlar. Filistinli mültecilere yardım teşkilatı UNRWA'nın bütçesi ne kadar dersiniz, içler acısıydı. Kişi başına her yıl 13 dolar ayırabilecekti, sağlık için kişi başı yılda 4 dolardan az, eğitim için 12 dolardan az bir bütçesi vardı ve dolayısıyla mülteciler bu şartlar altında hayatta kalma mücadelesi verecekti. Size 1960'lar, 1970'lerde mülteci kamplarının nasıl olduğuna dair bir paragraf okumak istiyorum. Pamela Ann Smith 1984'te yayınladığı *Palestine and the Palestinians* kitabında şöyle yazar: *"Bu asgari yardımla yaşayan nüfus; insan hayatı için en temel gerekliliklerden yoksun mekânlarda, karanlık mahzenlerde, her tarafı dökük enkaz halindeki apartman dairelerinde ya da ağzına kadar dolu barakalarda ve kulübelerde yaşıyorlar... Mülteci kamplarının neredeyse tamamına yakın bir bölümü... bir odada beş ya da daha fazla kişinin yaşadığı son derece yoğun bir kalabalığı barındırıyordu. Kamplarda uygun yollar veya geçitler yoktu ve kampların çoğu kışları çamura, yazları ise toza gömülüyordu."* 2009'de Lübnan'daki Şatila mülteci kampına gitmiştim; aynı durumla karşılaşmışım. İki kişinin yan yana zor yürüyeceği yollar vesaire. Bir de Lübnan'da

Filistinlilerden nefret eden, bir an evvel çekip gitsinler diye hayat alanlarını daraltan bir yönetim var. Lübnan halkının da Müslüman kesimin bir kısmı ama özellikle Hristiyanların kahir ekseriyeti gayet olumsuz bir bakışa sahip. Bu arada Lübnan'daki Filistinlilerin varlığı, 15 yıl sürecek Lübnan İç Savaşı'nı ve 18 yıl sürecek İsrail işgalini tetikleyecekti. Dolayısıyla dedim ki 1948'den sonra Filistinliler bireyselleşecekti ama aynı zamanda her bir yerdeki Filistinli de ayrı bir hikaye yaşar hale gelecekti. İsrail içindeki 1948 Filistinlilerinin hikâyesi başkadır, Gazze'de yaşayanlarınki başkadır, Batı Şeria'dakinin bambaşkadır. Ürdün'dekinin hikayesi Suriye'dekinden, onunki de Lübnan'dakinden farklıdır. Körfez ülkelerindekiler veya Avrupa ve Amerika'ya gidenler bambaşka şeyler yaşarlar. Dolayısıyla herkes birbirinden farklı sıkıntılarla, zorluklar manzumesiyle yüzleşir. Velhasıl direniş hareketleri de çoğunlukla mülteci kamplarının içinden çıkacak ve buralarda adam devşirecekti.

İsrail, Filistin'in tamamını işgal ettikten sonra Ürdün toprakları üç yıllığına direnişin merkezi olacak ama daha sonra buradan kovulacaklardı. Filistinliler dışarıda komşu bir devletin içinde askeri bir güç oluşturmaya çalışacak ve bu güç sayesinde güçlenerek devlet içinde devlete dönüştüklerinde ev sahibi ülke için bir tehdit haline gelecek ve çatışmalar patlak verecekti. Ürdün'de de Filistin direnişi çok güçlendiğinde ve mevcut monarşi sarsıldığında 1970 Eylül'ünde Ürdün yönetimi, İsrail ve İngiltere'nin de yardımıyla Filistin kamplarına girecek ve 3500 Filistinliyi katledecek, Filistin direnişini tamamen temizleyecek ve bundan sonra

direnış kuzeye, Lübnan'a taşınacaktı, ta ki 1982'ye kadar. 1982'de İsrail FKÖ'yü ve direnişı temizlemek için Lübnan'ı işgal edecek ve sonunda Filistin direnişinin merkezi çok uzaklara, Tunus'a taşınmak zorunda kalacaktı.

Filistinlilerin hayatını mahveden aslında sadece İsrail değildir, yaşadıkları ülkelerdeki siyasal gelişmeler de hayatlarını doğrudan etkiler. Daha evvel de bahsettiğim gibi, ilk mülteci dalgası 1948'de yaşanacaktı, ikincisi 1967'de. Üçüncüsü, Saddam Hüseyin'in Kuveyt'i işgali ve akabinde yaşanan 1991 Körfez Savaşı'yla gelecekti. Körfez Savaşı arifesinde Yaser Arafat'ın Filistin davasına destek veren Saddam Hüseyin'e arka çıkması üzerine Kuveyt'te ve Körfez ülkelinde yaşayan 400.000 Filistinli bir gecede sınır dışı edilecekti. Filistinli mültecilerle hiç alakası olmayan bir olay; ama mültecilik işte budur arkadaşlar... İçinde yaşadığı ülkedeki siyasal gelişmeler bir mülteciyi hiç ilgilendirmeyebilir ama ilk bedel ödeyecek olan odur. Daha evvel Kuveyt, Filistinlilere en çok kapı açan, en çok destek veren ülkeydi; hatta Yaser Arafat'ın el-Fetih'i burada kurulacaktı.

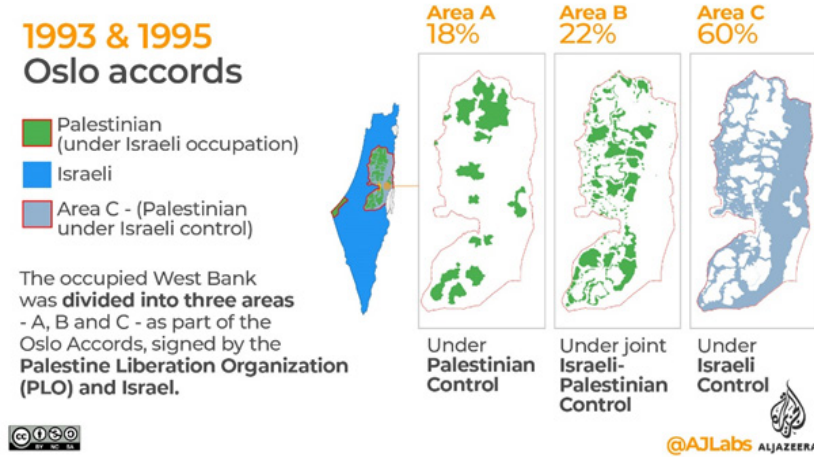
Şunu da söyleyeyim: Filistinli mülteciler aslında birçok Arap devletin bugünkü halini almasını sağlayacaktı. En başta da Ürdün'ün. Nitekim Ürdün bir çöl bölgesiydi, İngilizler buradan suni bir devlet kurmuştu, halkının çoğu da bedevi. Filistinli mülteciler Ürdün'ü gerçek bir devlete dönüştürecekti; çünkü daha eğitilmiş, daha okumuş yazmış, daha becerikli, daha çalışkandılar. Bugün Ürdün nüfusunun %60'ı Filistinlidir. Aynı zamanda Körfez ülkeleri de Filistinlilere çok şey

borçludur. Çünkü kurulduklarında yetişmiş insanları yoktu. Buralarda çalışan Filistinliler kazandıkları parayı Filistin'deki akrabalarına yollayacaklar ve Filistin'deki ailelerin birçoğu yurt dışında çalışan çocukları sayesinde iktisaden ayakta kalacaklardı. Neden?

Çünkü İsrail'in en temel politikalarından biri fakirleştirmek, Filistinlilerin iktisaden ayakta kalmasını engellemektir. İsrail 1948 ve 1967'de etnik temizlik politikası uygulasa da sonraki süreçte Filistinlileri -kısa süreli savaşlar hariç- bir daha kitlesel olarak kolay kolay öldürmeyecekti. İsrail'in yaptığı şey, öldürmemek ama öldürmamaktır ve bu noktada silahlı gücünden daha fazla psikolojik çökertme ve iktisadi yıkım politikası uygulayacaktı. Filistinlileri kendine bağlı ucuz ve sigortasız işgücüne dönüştürecek, böylece üretim maliyetlerini düşürecek. Yahudilerin yapmaya tenezzül etmediği işler Filistinlilere kalacaktı. Mesela inşaat sektörünün yarısı, çiftçilerin ve işçilerin yarısı Filistinlidir. Fabrikalardaki işçilerin % 25'i Filistinlidir. Hatta 1967 işgalinden sonra Batı Şeria ve Gazze'deki işgücünün yarısı İsrail'de çalışır hale gelecekti. Neden? Çünkü İsrail'in politikası, Filistinlilerin kendi kendine ayakta kalır bir ekonomi oluşturmalarını engellemekti; çünkü siyasal bağımsızlığın anahtarı iktisadi bağımsızlıktır. Filistinlilerin kendi işlerini kurmasını engelleyecekti. Kendisiyle işbirliği yapan Filistinlilerin ise iş kurmasına müsaade ederek ödüllendirecekti. Tabii ki İsrail'den bağımsız iş kuranlar ve zar zor da olsa ayakta kalanlar olacaktı. Hiç yok diyemeyiz. Aynı zamanda Filistinliler İsrail'de kazandıkları parayla yine İsrail malı satın alacak, dolayısıyla bu para dışarı da gitmeyecekti.

Çünkü az evvel bahsettiğim gibi Filistinlilerin kendi iç üretimi kısıtlı olup ürettikleri daha pahalıya mal olmaktadır. Dolayısıyla şöyle bir döngü, bir bağımlılık ilişkisi ortaya çıkacaktı; hem Filistinlileri aşağılayıp hayat alanını daraltma hem de onları ucuz işgücü olarak kullanıp kendi ekonomisini güçlendirme ve aynı zamanda ürettiği malları onlara satın aldırıp para kazanma...

Velhasıl, İsrail'in Filistin'de ne yaptığını anlamak istiyorsanız o gün kaç adam öldürdüğüne değil; yasama meclisinden çıkarılan kanunlara, belediye meclislerinden çıkan imar yasalarına, yönetmeliklere odaklanmalısınız. Psikolojik olarak yaptıklarına bakmalısınız; İsrail'in çok ince psikolojik çökertme ve sindirme politikaları vardır. İktisadi alanda uyguladıklarına dikkat kesilmelisiniz. Konuşmamda da belirttiğim gibi Filistinlilere yönelik kullandığı daha birçok araçlar var; arkeoloji kazılara, sit alanları, askeri bölgeler gibi.

Bugün Filistin'in kendi içinde bir toprak bütünlüğü yoktur. Gazze üç tarafı duvarla çevrili olup ayrıca havadan, karadan, denizden kuşatılarak bir açık hava hapishanesine dönüştürülmüştür. Haritada da göreceğiniz üzere Batı Şeria bugün kendi içinde 165 parçaya ayrılmıştır. Filistin yönetimi, Filistin Devlet Başkanı Mahmut Abbas diyoruz. Ama gördüğünüz üzere Filistin yönetiminin elindeki topraklar birbirinden kopuk adacıklardır; aralarında ve etraflarında Yahudi yerleşimler, kapalı askeri bölgeler, Yahudilere mahsus yollar, doğal rezerv alanları ve tabii ki duvarlar vardır. Ve C bölgesi denen bu bölgeler doğrudan İsrail ordusunun kontrolündedir. Batı Şeria'nın üç etrafının çepeçevre duvarlarla çevrili olduğunu da hatırlatayım. Özetle, evet, ortada bir Filistin yönetimi vardır ama bizim devlet dediğimiz bu yapı gerçek anlamda bir devlet olmaktan son derece uzaktır. Batı Şeria'nın sadece %18'ini tamamen, %22'sini ise kısmen yönetmekte olup C bölgesi üzerinde hiçbir egemenliği yoktur.

Anlatılacak daha çok şey vardı; ama vakit kısa olduğundan bu şekilde toparlamış olalım.

Soru-Cevap

1. Arap medyasında Filistin işgali bir Arap sorunu olarak lanse ediliyor ve yerel halkların da, politikacıların da söylemleri bunun etrafında yoğunlaşıyor. Filistin Arap toprağıdır gibi sözlerle Filistin meselesine Arap milliyetçisi bir tavırla yaklaşıp çözüm hamasetle, milliyetçi bir tavırla aranabiliyor ve böylelikle Arap yöneticiler karşılarında bir tehdit unsuru olarak algıladıkları Türkiye yayımlacılığını bertaraf edilmiş oluyorlar. Sizce Filistin meselesi, ne ölçüde Müslümanların ortak bir davasıymış gibi algılanıyor?

Bence Filistinliler Müslümanların ortak davası olarak görüyor ve hatta Müslümanların bunu ortak dava olarak görmemesinden de şikâyetçiler. Her olayda Filistinliler “İslam dünyası nerede?” diye soruyorlar, sitem ediyorlar. Arap yönetimleri öyle veya böyle diyebilirler, bu çok da önemli değil. Sonuçta sahayı kim ne kadar etkileyebiliyor asıl mesele bu. Arap milliyetçiliği dediniz, aslında Arap milliyetçiliği 1967 Savaşıyla ilk büyük darbeyi aldı. 1980’lerde iyice sarsıldı. “Arap Baharı” ile birlikte Arap milliyetçiliği öldü. Arap yönetimleri şu an yeniden köpürtmeye çalışsa da ortada Arap milliyetçiliği diye bir şey kalmadı. Arap milliyetçiliğinin mezarı 2011 yılı itibarıyla çoktan kazıldı.

Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi

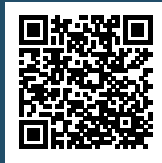
5. Ders Transkripsiyon Notları
II.Kısım

Kudüs Bilinci Derneği Dış İlişkiler Sorumlusu

Emine Çınar

Türkiye'deki Filistin Çalışmaları

Moderatör : Ebrar Akgün

15 Haziran 2021 Salı | 21.30

Türkiye'deki Filistin Çalışmaları

Kudüs Bilinci Derneği Dış İlişkiler Sorumlusu Emine Çınar

İlk derste Mehmet Görmez hocamızın bazı soruları vardı, kendisinin o konuşmasından bazı hususları hatırlatacağım: Kudüs bizim için neden önemlidir? Sadece tarihi bir şehir olduğu için mi önemlidir? Sadece Mescid-i Aksa orada olduğu için mi önemlidir? Hz. İbrahim'in hicret yurdu olduğu için mi önemlidir? Neden Kudüs tüm ilahi menşei dinler için önemlidir? Neden Kudüs ilahi dinlerin hatta insanlığın ortak meselesidir? Tüm bu soruları sorduktan sonra kendisinin daha önceki başka konuşmalarında da anlatmış olduğu önemli tespitleri, önemli izahları oldu. Bunlardan bir tanesi şu idi; "Allah'ın gönderdiği dinin tarih sahnesinde süreklilik kazanması üç hususa bağlıdır. Bu üç hususun ilki inanç esasları yani sâbiteler, ikincisi mukaddesat, üçüncüsünün ise şeaıdır. **Kudüs ve Mescid-i Aksa bir taraftan itikadımızın konusu diğer taraftan mukaddesat konusu ve aynı zamanda bir şeaır konusudur.**" Bu bilgiyi bir tarafa koyalım.

Ondan sonrasında ikinci konuşmacımız Taha Kılıncı beydi. Taha Bey de cevabını verdiği dört tane soru sordu. Bunlardan ilki şuydu: Muhtemelen aramızda Mescid-i Aksa'ya gitmiş kardeşlerimiz vardır. Orada yapılar var; Kubbetü's Sahra, Kible Camii gibi... Peygamber Efendimiz oraya kible olarak yöneldiği zamanda böyle yapılar yoktu. Orası sadece boş bir alandı ve buna rağmen Pey-

gamber Efendimiz ne yaptı? Allah tarafından yöneltildi sonucunda oraya yöneldi. Neden boş bir araziye yöneldi? **Bir mabet yokken o mabedin sadece hatırasına yönelmesinin hikmetini ne idi?** İkinci sorusu şu idi: Peygamber Efendimiz Taif'e gitmişti. Taif bir hicret yurdu olabilirdi ama olmadı. Medine oldu. **Neden Medine hicret yurdu oldu da Taif olmadı?** Üçüncü sorusu şuydu: Peygamber Efendimiz'in hüzün yılı diye ifadelendirilen acılarla dolu bir dönemi oldu ve bir nevi o dönemin hemen ardından teselli amacıyla adeta, ilahi irade Peygamber Efendimiz'i bir gece yolculuğuna çıkardı ve gece yolculuğunun ardından semaya yükseltti. İşte bu semaya yükselme hadisesi Mekke'den direk Kâbe'nin üzerinden olabilirdi ama ilahi irade bunu dilemedi. Bir Kudüs durağı bir Mescid-i Aksa durağı koydu ve ilahi irade onun oradan yani direkt Mescid-i Aksa'dan semaya yükselmesini diledi. Neden böyle bir şey oldu? **Neden Kâbe'den değil de Mescid-i Aksa'dan semaya yükseldi?** Dördüncü sorusu da şuydu: Kur'an-ı Kerim'e baktığımızda Kur'an-ı Kerim peygamberlerin hayatından uzun uzun bahseder ve özellikle İsrailoğullarının neler yaptığını, nasıl bir süreç içerisinde o dönemi yaşadıklarını uzun uzun anlatır. Düşünebiliyor musunuz, Kur'an-ı Kerim bize inmiş bir kitap ve bu kitapta 136 kere Hz. Musa'nın adı geçiyor. Evet, Hz. Musa'nın adı 136 kez geçiyor ki adı en

fazla geçen peygamberdir Hz. Musa. 44 surede geçiyor. Kuran- Kerim; Taha Suresi, Kasas Suresi, Araf Suresi gibi surelerde uzun uzun Hz. Musa'nın kıssasından bahsediyor. Bazı surelerde ise bir, iki ayet ile veya kısa bir şekilde bahsediyor ama toplamda 44 surede Allah; İsrailoğullarından, Hz. Musa'dan ve onun kıssasından bahsediyor. **Bu Kuran'ı Kerim bize inmiş. Neden uzun uzun İsrailoğullarından ve Hz. Musa'nın kıssasından bahsediyor?** İşte bu soruyu da sordu ve tüm bu soruların cevabını verdi.

Şimdi neden sözlerime bunlarla girdim, eğer özellikle bu iki konuşmacımızın anlattıklarını çok iyi derecede kavradıysanız bir şeyi de kavradınız demektir. Bu nedir? Eğer mukaddesatı çok iyi derecede kavradıysanız, özellikle siyerde o önemli hadiseleri idrak ettiyseniz o zaman bilirsiniz ki **mukaddesatın olduğu yerde aynı zamanda bir de mücadele vardır.** Aslında Hz. Âdem'den günümüze kadar gelmiş ve kıyamete kadar da devam edecek olan bir mücadele var: **Hak batıl mücadelesi.** Bu bugüne kadar geldi ve biraz önce söylediğim gibi kıyamete kadar da devam edecektir ve işte o **hak batıl mücadelesinin merkezi Kudüs, merkezinin merkezi ise Mescid-i Aksa'dır.** Eğer biz şeairi, mukaddesatı ve siyerde yaşanan olayları çok iyi derecede kavradıysak oradaki mücadelenin ne anlama geldiğini, neden olduğunu, nasıl bir süreç içereceğini, bunların hepsini kavrayabileceğiz. Ancak eğer biz bunları çok iyi derecede kavradıysak işte o zaman durum farklı olacak. O zaman benim anlatacaklarım da belki işinize yarasa bile çok etkili anlamda yaramayacaktır. Ama eğer bu dersleri çok iyi derecede hazmettiyseniz, anladıysanız işte o zaman

'Türkiye'deki Filistin Çalışmaları' başlığı altında anlatacağım kısımlar sizin için oldukça önemli olacaktır. Bugün Allah nasip ederse "Türkiye'deki Filistin Çalışmaları" başlığı altındaki konumu sizlere 4 bölüm içerisinde anlatmaya çalışacağım.

Birincisi: İsrail tarafı işgal ettiği topraklara yönelik Müslümanların faaliyetlerini engellemek için neler yapıyor? Önce bu sorunun cevabını vermeye çalışacağım. Bir işgal edilen toprak var, İsrail adını almış bir yapı var. Bu yapı size "Burada istediğiniz gibi faaliyet yapabilirsiniz" der mi? Demez. Bir takım engellemeler yapar mı? Yapar. Bu engellemeler ne olur? Bizim bunu çok iyi bir derecede bilmemiz gerekiyor. Eğer biz Filistin'e yönelik bir takım çalışmalar yapmak istiyorsak veya oradaki çalışmaların neler olduğunu bilmek istiyorsak öncelikle engellerin neler olduğunu da bilmemiz gerekiyor. Onun için Allah nasip ederse ben size özlü bir şekilde bu engellerin neler olduğunu vermeye çalışacağım.

İkincisi: İsrail'in engellemelerine rağmen 1948'den günümüze kadar oraya yönelik ne gibi çalışmalar yapıldı? İkinci sorumuz bu olacak. Bunun cevabını vermeye çalışacağım.

Üçüncüsü: Günümüzdeki çalışmalar ve faaliyetler nelerdir? Filistin'e yönelik ne tür çalışmalar yapılıyor? Ne tür faaliyetler vardır? Bu sorunun cevabını vermeye çalışacağım.

Dördüncüsü ise: Yapılması gereken çalışmalar ve faaliyetler nelerdir? Yani bugün yapılmayan ama aslında yapılması gereken ne tür çalışmalar vardır? Mesela hangi çalışmalar

eksiktir, neler tamdır? Tabi ben bu dört soruyu sordum, muhtemelen bazılarınız için- den “Sabaha kadar bu konu konuşulacak, biz de dinleyeceğiz.” diye geçirmiştir. Çünkü içerik olarak baktığımızda aslında uzun uzun konuşulması gereken bir konu ama ben size öz kısımlarını vermeye çalışacağım. Verebil- diğim kadarıyla ana noktaları vermeye çalışacağım ve özellikle engellemeler hususunu tam kavramanız için çalışacağım.

Biliyorum konu çok içerikli. Büyük bir ihtimalle hiç kimse bana bu konuyu teklif ederken benim bu kadar geniş bir perspektiften meseleyi hazırlayacağımı düşünmedi ama biz konuyu bu dört açıdan çok iyi derecede inceleyip kavramadığımız sürece Filistin’e yönelik çalışmalarımız isabetli, etkili, meyveli, semereli olmayacaktır. Bir takım çalışmalar yapacağız ama bu çalışmalar ne kadar etkilidir sorusunun cevabını verdiğimizde işte o zaman durum değişebilecek. Şimdi bu noktada ben artık ilk sorunun cevabına vermeye başlıyorum.

İsrail, işgal ettiği topraklar olan Filistin’e yönelik çalışmaları engelleme noktasında neler yapıyor? Hani biraz önce de söyledim ya Kudüs çok mukaddes, çok kıymetli önemli bir yer, aynı zamanda bir mücadele merkezidir. Mücadele merkezi olması hasebiyle siz oraya yönelik herhangi bir şey yapmak istediğinizde İsrail tarafından “Buyurun efendim istediğinizi yapabilirsiniz” falan denilmeyecektir. Pekâlâ, ne yapılacaktır? En başta şu yapılacaktır: Oraya hiç bakmayın, orayla hiç ilgilenmeyin, oraya dair hiçbir düşünceniz, bir fikriniz, bir bilginiz olmasın, hiçbir şeyiniz olmasın. En başta bu yapılmaya

çalışılacaktır. Yani bu ne demek? Orası toprak olarak işgal edilirken sizin de zihinleriniz işgal edilecek ve sizin zihinlerinizin oradan tamamen uzaklaştırılması sağlanacak. Onlar yani işgal edenler açısından kesinlikle bu yapılmak mecburiyetinde çünkü o toprakların işgalinin devamı ancak sizlerin zihinlerinizin işgalinin devamına bağlıdır.

Bizim zihinlerimizin yani biz Müslümanların -en genel anlamda- zihinleri işgalden kurtulduğu andan itibaren artık ne olacaktır? Orada işgal devam edemeyecektir ama oranın işgalinin devam etmesi çok önemlidir. İşte bunun devamının sağlanması için bizim zihinlerimizin işgal edilmesi gerekiyor. Pekâlâ, işgalci yapı ne yapıyor? Çalışmaları önlemek adına ne tür adımlar atıyor? Ana hatlarıyla söyleyecek olursak; davayı anlamından uzaklaştırmaya çalışıyor. Yani **bir Kudüs davası, bir Mescid-i Aksa davası var, kutsal bir dava, itikadi bir mesele, bir şea-ir!** İşte bunu zihinlerimizden uzaklaştırması gerekiyor. Bunun için değersiz, küçük, basit göstermesi gerekiyor.

Mescid-i Aksa’dan şüphe edin. Acaba Mescid-i Aksa Mekke’de bir yerde mi yoksa Kudüs’te bir yerde mi? Mesela bu tür soruları sorun kendinize, yani şüpheye düşün. Örneğin yine değersiz, basit gösterme noktasında yaptığı şey: Aslında oradaki kavga bir din kavgası değil oradaki kavga bir toprak kavgası. Bu, bize böyle alttan alttan lanse edilmeye çalışılan nokta: Oradaki bir toprak kavgası. Kendi içlerinde yani işgalciler arasında durum farklıdır ama bize “orada olan biten aslında bir toprak kavgası” anlayışı kabul ettirilmeye çalışılır ki biraz sonra bu hususta net örnekler de vereceğim.

Aynı zamanda mesela yine bizim önümüze getirilen, böyle alttan alta işlenmeye çalışılan bir anlayış: Bu mesele Filistinlilerin, Arapların meselesi! Siz neden Arapların meselesine müdahale ediyorsunuz ki? Niye ağrımadık başınızı ağrıtacaksınız ki?! Bırakın Filistinliler kendi dertleriyle baş başa kalsın.

Birinci yaptıkları davayı anlamından uzaklaştırma, ikinci yaptıkları ise Müslümanları birbirine düşürmektir. Çünkü Müslümanları birbirine düşürdüklerinde zaten Müslümanlar birçok noktada artık birbirleriyle uğraşmaktan davayla uğraşamayacaklar. Mesela Müslümanları birbirine düşürme noktasında başka ne diyecekler? Diyecekler ki "Filistinliler topraklarını sattılar!" Diyecekler ki "Vatanlarını savunmadılar!" Diyecekler ki "Osmanlı'yı arkadan vurdular!" Diyecekler ki "Davalarına ihanet ettiler!". Bunların hepsini dediler mi? Yıllarca dediler ama ne oldu biliyor musunuz? Bunlar yıllarca "Filistinliler topraklarını sattılar" şayiasından nemalandıkları için, bu söylenti ekmeklerine yağ sürdüğü için tekrarlayıp durdular ve de söyleyene de karşı çıkmadılar. Çünkü bu söylenti Müslümanların birbirine düşmesine sebep oluyordu. Ancak diğer tarafta bu söylentiden rahatsız da oluyorlardı. Zira "Filistinliler topraklarını sattılar" ifadesinde o toprağın Filistinlilere ait olduğu hakikati ortaya çıkıyordu, o vatanın Filistinlilere ait olduğu gerçeği yatıyordu. Şu anda günümüze gelince ne yaptılar? Yeteri kadar biz bundan nemalandık, yeteri kadar ekmeğimize yağ sürüldü, biz artık bunu dillendirmeyelim çünkü burada bir gerçek de barınıyor. E ne yapalım? Yeni bir şaya yayalım. Şimdi ne diyorlar biliyor

musunuz? Mesela özellikle Batı Şeria'daki yerleşimci adı altındaki işgalciler şunu iddia ediyorlar: "Biz geldiğimizde ne Filistin vardı ne de Filistinli vardı." Düşünebiliyor musunuz böyle bir ifadeleri var: Ne Filistin vardı ne de Filistinli vardı. Bu iddia karşısında biz onlara sadece bir soru soruyoruz: Madem siz geldiğinizde yani 1948'de Filistin yoktu, Filistinli de yoktu o zaman "Filistinliler topraklarını sattılar" derken "Bir dakika, nerede Filistin var, Filistinli var ki toprağını satsın diye karşı çıkmadınız?! Üstelik siz de bu yalanı devam ettirdiniz.

Evet, o bir yalandı, bu da bir yalan ki zaten İsrail yalan üzerine kurulmuş bir devlettir. "Halksız vatana vatansız halk" gibi daha bir sürü söylenti halinde yalanları var. İsrail tüm bu gerçek dışı argümanların üzerine kuruldu. Ama bugün artık Müslümanların da meseleyi iyi derecede kavramaya çalışmasıyla beraber bu söylentilerin bir bir yalan oldukları ortaya çıkıyor.

"Filistinliler topraklarını sattılar mı?" sorusuna biz şu soruları sorarak cevap veriyoruz: Madem onlar topraklarını sattılar, İsrail başta Der Yasin olmak üzere 550 tane irili ufaklı katliamı neden gerçekleştirdi? Madem onlar topraklarını sattılar neden İsrail bizim gözümüzün önünde topraklarını işgal ediyor? Satın alsa ya! Tarihin karanlık sayfalarında aldığı iddia ediyor, o zaman niye şimdi işgal ediyor? Niye el koyuyor? Daha bir sürü soru sorabiliriz. Örneğin bu sorulardan bir tanesi "Velev ki Filistinliler topraklarının hepsini satsa bile Mescid-i Aksa ilk kiblemiz olmak-

tan çıkacak mı, bereketin merkezi olmaktan çıkacak mı, kutsal mekân olmaktan çıkacak mı, sorumluluğumuzdan düşecek mi? Düşmeyecekse o zaman bırakalım beraber kut-salımızı savunalım! Ancak mesele ne idi? Bizi oradan koparmak, önlemek! Bir Arapça ifade kullanayım izninizle, bizim oradan uzakta durmamızın tam ifadesi 'tağyiptir yani perdeleme'. Gözümüzün önüne perde çekiyor ve siz ne yapıyorsunuz, biliyorsunuz ki var ama yok gibi hareket ediyorsunuz. Yıllarca bunu yapmaya çalıştı İsrail. Aslında bu onun açısından doğru bir şeydi, biraz sonrasında Allah nasip ederse onun açısından neden doğru onu söyleyeceğim.

Hülasa sonuç itibarıyla ne yaptılar? Müslümanları birbirine düşürme politikasını izlediler ve hala da izlemeye devam ediyorlar. Ben buna birçok örnekler verebilirim ama vakti iyi bir şekilde değerlendirmek adına sadece bu kadarıyla iktifa ediyorum.

Sizin faaliyet yapmanızın önüne geçmek, herhangi bir çalışma yapmayı dahi düşünmemenizi sağlamak için yaptıkları şeylerden biri de Filistinli hakkında olumsuz bakış açısına sahip olmanız için uğraşmak. Mesela siz Filistinliyi özellikle Gazzeliyi terörist görün, bunu istiyorlar sizden. Mukaddesat denilen bir almanız olmasın, bir anlayışınız, bir düşünceniz bulunmasın, 'innemel mu'minune ihvetun - Müminler ancak kardeşlerler.'(Hucurat Suresi -10) ayet-i kerimesi çerçevesinde bir kardeşlik duygunuz asla oradakilerle olmasın, oradakileri terörist olarak kabul edin. Tamamen sizi çok ciddi derecede in-

dirgemeci, saptırıcı, yönlendirici, suçlayıcı, ayrıştırıcı, aşağılayıcı yöntemlerle kontrol altına almaya çalışıyorlar. Elbette bunu izin verirsiniz yapabilirler, izin vermezseniz asla yapamazlar ama izin verdiğiniz andan itibaren ne yapıyorlar, işte bunların hepsini gerçekleştirmeye çalışıyorlar.

Hay Eytan Cohen Yanaracak Mescid-i Aksa'daki son olaylar hakkında bir değerlendirmeye yaptı. Bu son olaylardan kastettiğim Ramazan ayının 28'i, İbrani Kudüs gününde meydana gelen ve hala devam etmekte olan olaylar. Ki öncesinde de Şeyh Cerrah Mahallesinde olaylar vardı, Şam Kapısının orada da olaylar oldu, ben onları kastetmiyorum. Ayrıca Mescid-i Aksa'ya gerçekleştirilen baskınlar var ki Gazze tarafı bu baskınlar üzerine İsrail'i uyarmış ve "Eğer bu şekilde devam ederseniz biz de bunun karşılığını veririz. Bunu yapınca nasıl bir bedel ödeyeceğimizi biliyoruz ve buna razıyız da ama size de bedel ödetiriz." demişti ancak İsrail tarafı bu uyarıyı dikkate almadı.

Ramazan'ın 28'inde ise Gazze İsrail'e saat 18'e kadar süre verdi. 18.00 itibarıyla harekete geçti ve füze atmaya başladı. Gazze tarafında İsrail'e yani işgal edilmiş Filistin tarafına, işgalci İsrail tarafından da Gazze tarafına füzeler atıldı. Bu bombalamalar 11 gün sürdü. İşte bu olaylar hakkında Hay Eytan şöyle diyor: "Bütün bu görmüş olduğunuz çatışmaların sebebi Hamas'ın Ramazan Bayramında Müslümanların dini duygularını kaşımak suretiyle İsrail polisine yapmış olduğu saldırı."

Devamında şu değerlendirmede bulunuyor: “İsrail polisi de bir caminin içerisinde davranmaması gerektiği şekilde maalesef ‘bir iki noktada’ müdahale etti.”

Evet, bakın bu üslubu çok iyi derecede bilmeniz gerekiyor, neyi, nasıl takdim ederler, bunun arkasında ne vardır, hedefleri nedir, bunları çok iyi derecede bilmeniz gerekiyor. Eğer iyi bir çalışma yapmak istiyorsanız düşmanın nasıl hareket ettiğini bilmeniz gerekiyor. Burada düşman ifadesini kullanırken biz onları düşman bilmiyoruz bilakis onlar bizi düşman bildiği ve bize düşmanlık yaptığından dolayı bu ifadeyi kullanıyoruz yoksa bir avuç Yahudi’yi niye biz düşman bilelim?! Ne zaman bize sığınacak olurlarsa yine kapılarımızı açacağız ve yine bize sığınacaklar ama şu anda açık bir şekilde bizim Müslümanlar olarak şahsımıza da aynı zamanda dinimize de her şeye düşmanlık yapıyorlar.

Pekâlâ, bunlar ne üzerinden, nasıl bir bakış açısı içerisinde hareket ediyorlar, bizim bunu çok iyi derecede kavramamız gerekiyor ve burada bir olay olduğunda kimi suçluyorlar, bunu da bilmemiz gerekiyor. Bakın yine Hay Eytan diyor ki; “İsrail polisi Hamas’ın oyununa geldi.” Aa öğrendiniz mi İsrail polisi de yanılabilirmiş, yanlışlar yapıp Hamas’ın oyununa gelebilirmiş oysaki biz sanıyorduk ki İsrail polisi asla hiçbir şeyden etkilenmez, kolay kolay da hata yapmaz hatta hiç hata yapmaz sanıyorduk. Bir yangın meselesi vardı hatırlarsanız, olay günü Mescid-i Aksa’nın bahçesinde bir ağaç yanmıştı.

Bu hususta diyor ki; “yangın buradaki kişilerin Ağlama Duvarı’nın hemen arkasında bulunan ağaçların kendi yanlarında getirdikleri çatapatlarla ve havai fişeklerle ve molotof kokteyli ile ateşe vermesi sonucu ortaya çıkan bir yangındır.” Kim suçluymuş?! Filistinli!..

Hay Eytan değerlendirmesinde şunu da söylüyor: “10 Mayıs tarihinde Hamas durup dururken Kudüs’ün savunuculuğu rolünü üstlenmeye kalktı.” Bakın burada Hay Eytan’a göre Hamas’ın yani Gazzeli’nin hiç öyle mukaddesat derdi falan yok. Hiç böyle bir anlayışı olamaz, olmamalı. Mukaddesat derdi olmadığı için de durup dururken Kudüs savunuculuğu rolünü üstlenmeye kalkıyor!..

İndirgemeci, sapırtıcı, yönlendirici, suçlayıcı, ayrıştırıcı, aşağılayıcı değerlendirmeler. Tüm bunlara örnekler veriyorum. Devam edelim, diyor ki; “Bu İsrail’in bir iç meselesi!” Mescid-i Aksa İsrail’in bir iç meselesiymiş, Kudüs İsrail’in bir iç meselesiymiş, olanların Gazze ile hiçbir alakası yokmuş. Değil Gazze’nin bütün Müslümanların Mescid-i Aksa diye bir meselesi var. Evet, Mescid-i Aksa diye bir derdi, bir davası, bir meselesi var. Diyor ki; “Gazze’deki Hamas bu olaya kendine bir şekilde vazife çıkardı ve Kudüs savunuculuğuna soyunup Kudüs’e füze fırlattı.” Meseleyi hala anlamadığı cümlelerinden ne kadar da belli değil mi?! Son kurduğu cümleyi tekrar söyleyeyim: “Kudüs’teki olaylar ile Gazze’deki olayların birbiriyle alakası yoktur.”

Arkadaşlar, tam 11 gün boyunca her gün istisnasız bir şekilde Gazzelileri aradım, tanı-

diğim Gazzelilerle uzun uzun konuştum. Bu vakitlerde yani 23.00 civarlarında o füze seslerini duya duya aradığım oluyordu, bundan biraz daha ileri saatlerde aradığım da oluyordu. Ben füze seslerini duyup içim ürpere ürpere onlarla konuşuyordum. Onlardan ne duyacağımı işin gerçeği merak ederek onlara soruyordum, şu anda hangi haldesiniz diye. Bana bir tanesi “Ya yeter, niye biz bu kadar ağır bedel ödüyoruz” diyecek mi diye baktım. “Niye bütün Müslümanlar harekete geçmiyor” diye söyleyecekler mi diye bekledim. “Nerede Araplar, nerede Müslümanlar” diye bir çağrıda bulanacaklar mı diye sürekli kulak kesildim ama inanın Allah şahidim, ben de onların şahidiyim ki bana söyledikleri şey o füzelerin atıldığı dönemde şu idi; Sabaha çıkıp çıkmayacağımızı bilmiyoruz, kim hayatını kaybedecek bilmiyoruz, çocuklarımız olacak mı sabahleyin olmayacak mı, annemiz hayatta kalacak mı kalmayacak mı bilmiyoruz ama Mescid-i Aksa için her türlü bedeli ödemeye razıyız. Bedel de ödeteceğiz ama bedeli de ödeyeceğiz ve Allah’ın izniyle ‘İki iyilikten biri: Ya zafer ya şehadet gerçekleşecek. Şu ifadeyi ben Gazze’nin dışında hiç kimseden duymamışımdır daha doğru bir ifadeyle o bölgenin insanların dışında duymadım. Düşünebiliyor musunuz, gece vakti füze seslerinin içerisinde siz bunu duyuyorsunuz ama sevgili (!) İsraili kardeşlerim beni onlardan uzaklaştırmak için onlara terörist damgası vuruyor, onları mukaddesat derdinden uzak insanlar olarak takdim ediyor ve bana “Gazze’nin hiçbir alakası yok, durup dururken füze attı” diyor. Kim durup dururken ölmeye razı olur? Gazze’deki sıradan insanlarla konuşuyorum aynı cevap, eğitilmiş insanlarla görüşüyorum aynı cevap ve ben o zaman burada şunu soruyorum:

Bunlar cennete böyle gidecekse söyler misiniz biz nasıl cennete gideceğiz? Bunların cihadına, bunların ribatına biz bu kadar net bir şekilde şahitlik yaparken söyler misiniz, onlar bizim hangi eylemimize şahitlik yapıyorlar?!

Unutmayın ben mücadele ruhlu Filistinli’den şunu öğrendim: Önce inanç sonra ibadet sonra cihat ve sonra ribat. Bu dördü varsa hem dünyanız hem de ahiretiniz kurtuluştadır. Bu dördü hayatınızda yok ise dünyanızda da sıkıntı vardır ahiretinizin de kurtuluşunu beklemeyin, ağır bir hesapla karşı karşıya kalabilirsiniz. Ey iman edenler! Sabredin, sabırdan sebat gösterin, ribat (nöbet) tutun, Allah’a karşı gelmekten sakının ki başarıya ulaşabilirsiniz.’ (Âl-i İmrân Suresi - 200) ayet-i kerimesini ben Kudüs’e gitmeden öncesinde hayatımın hiçbir yerine oturtamamıştım ama oraya gidince anladım ki mukaddesat nerede tehlikedeyse ribatı yani nöbeti tutacağım yer orasıdır. Davan için canını ortaya koyacaksınız ki bugün canına ortaya koyan insanlar gördük. Evet, Ramazan’ın 28’inde canını ortaya koyan insanları gördük, yıllardır da gördüm.

Yahudiler Mescid-i Aksa’ya giriyor mu? 1967’den beri baskın düzenliyorlar. Pekâlâ bu baskınlarının bizim elimizde verileri vesaire var mı? Evet var. Düşünebiliyor musunuz tüm buna rağmen Rafael Sadi diyor ki; “Bir kere tapınak dağına ve el-Aksa Cami’ne ve çevresine Yahudilerin girmesi yasaktır.” Yahudilerin girmesi yasaksa ve o zaman günümüzdeki gerçekleşen olaylar nedir? Ona sormamız gerekiyor. Sadi diyor ki; “Yahudilerin ayak basmadıklarını gayet iyi biliyoruz.”

2009'da 5.931, 2010'da 5.950, 2018'de 29.801, 2019'da 29.630, 2020'de 18.526 (tabii ki korona sürecinden dolayı 2020'de bir düşüş var) fanatik Yahudi Mescid-i Aksa'nın kutsiyetini çiğnedi. Ben atlayarak söyledim yoksa teker teker bütün yılları verebiliriz. Rafael Sadi devamında diyor ki; "ne yapacak ki Yahudiler el-Aksa'ya gidip namaz mı kılacak?"

Telmudi ayini yapacak ve yapmak için de her türlü uğraşıda da bulunuyor.

Devam edelim; " Hamas, el-Aksa kozunu kullanarak çünkü el-Aksa Cami, Tapınak Dağı vs. argümanlarıyla malzemesiyle kendi halkını dini inancı olan insanları bir araya getirmek için en uygun malzemedir."

Hamas yapınca, Gazze yapınca bu bir malzemeye dönüşüyor, bu kutsiyet hiç sayılmıyor ama kendileri yaptıkları zaman "Bizim tarihi bağlarımız var, dini açıdan bizim için çok önemli" deniliyor. O zaman bizim çok iyi derecede bunu bilmemiz gerekiyor. Daha sonra şunu da söylüyor ki burası çok önemli: "O kadar aptal değil Yahudiler de İsrail de." yani şunu demek istiyor "O kadar aptal mı Yahudiler ki Mescid-i Aksa'ya girsinler. Yani şu itirafta bulunuyor: Mescid-i Aksa'ya girmek bir aptallıktır ve bunu yapanlar aslında bu aptallığın sonucunun bedelini çok ağır bir şekilde ödeyecekler. Evet bu aptallığı yapıyorlar, kendisi görmek istese de istemese de, göstermek istese de istemese de bu aptallık gerçekleştiriliyor.

Ayrıca diyor ki; "250 milyon Müslümanı karşısına mı almak istiyor." 250 milyon değil 1,5

milyar Müslümanı karşısına alacaklar. Ne zaman karşısına alacaklar? İşte karşısına almak için uğraşıyorlar.

2014 yılında İstanbul Başkonsolosu Shai Cohen yaptığı açıklamada ki o zaman bu açıklamayı yaptığında daha yeni İstanbul'a atanmıştı.

Arkadaşlar 2014 yılını zihninize yazın lütfen İsrail'in Mescid-i Aksa'ya en fazla ses gaz bombasıyla saldırdığı yıldır.

2014 yılında İsrail Mescid-i Aksa'ya 20'den fazla büyük saldırı gerçekleştirdi.

O kadar fazla ses gaz bombası kullanmıştır ki birisi oturup bunun üzerinde çalışsa çok ciddi bir oran olduğunu gözlemleyecektir. Ancak sonuç itibarıyla geceli gündüzlü orayı takip edenler, bizler ve birçok ekip bunlar İsrail'in bütün yaptıklarını kaydetti. Özellikle Şubat (2014) ayında çok büyük saldırılar gerçekleştirildi. Mart ayında, Nisan'da, Mayıs'ta ama 5 Kasım olaylarının sonucunda bizim Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan dedi ki; "Mescid-i Aksa'ya saldırı Türkiye'ye saldırdır." İşte İsrail bu açıklama ve başka ülkelerin de tepkileri sonucu çok ciddi derecede rahatsız oldu. Bu tepkileri yönetemeyeceğini anladığı andan itibaren durumu kurtarmak adına açıklamalara başladı, brifingler verildi, makaleler vesaire yayımlandı. Bu tür olaylarda İsrail için en önemli şey şudur: Olayı yönetip yönlendirebilir mi? Yönetip yönlendiremediği zaman orada durumu kurtarmaya çalışır. Açıklamalar hangi zamanda yapıldı? 2014 yılında. Hangi olayların ardından yapıldı? 5

Kasım olaylarının ardından. Ki bu olaylarda İsrail askerleri Mescid-i Aksa'ya saldırdılar ve postallarıyla girip Kible Cami'nin mihrabına kadar ulaştılar.

İşte böyle bir olayın ardından gelen tepkilerin üzerine Shai Cohen dedi ki: "Kudüs'te son olaylarda yaşanan şey Filistinli radikallerin mevcut statükoyu değiştirmek amacıyla camiyi içeriden yakmaya çalışmasıydı." Neymiş Filistinli radikaller camiyi içeriden yakacaklarmış, devam ediyoruz: "Caminin yönetimi geçen hafta radikallerin içeride yaktıkları fişeklerle caminin yanmasına neden oluyordı. İsrail polisi yangını söndürmek ve düzeni sağlamak için ses gaz bombasıyla camiye girmek mecburiyetinde kaldı."

Biz Shai Cohen'den neyi öğreniyoruz? Yangını iki şey söndürmüştü: 1. Su. 2. Ses-gaz bombası. Bir diplomat böyle saçma bir ifadeyi kullanabildi.

Cohen açıklamasında "İsrail polisinin Mescid-i Aksa'ya girdiği zaman dilimi nadirdir" diyor. Oysa 2014'te çıktığı zaman nadirdi adeta. İnsanlar bunu görüyorlardı. Göz göre göre böyle bir ifadeyi nasıl kullanıyor dersiniz bunun aslında arka planda onların nasıl bir psikoloji ve bakış açısı içerisinde hareket ettiklerini uzun uzun incelediğinizde çok net veriler elde ediyorsunuz.

5 Kasım olayların ardından ne yaptılar? Bir brifing hazırladılar, makale yazdılar, açıklamalar yaptılar. Açıklamaya bir örnek verdim, bir de bir brifinge örnek vereceğim. 60'dan fazla ülkenin diplomatını çağırdılar, bunlara bir video gösterdiler ve video haberleştiril-

di Şalom gazetesinde haber olarak yer aldı. Şalom gazetesi bunun haberinde; "Video ve resimlerde ayrıca Filistinli göstericilerin yanması kolay olan halılarla kaplı camiden İsrail güvenlik güçlerini yakın mesafeden nasıl molotof attıkları, polisin buna rağmen göstericilere gaz sıkmadığı gösterildi." yazdı.

Arkadaşlar bunun ardından ABD'nin büyükelçisi bir makale yazdı. Makalesinin başlığını "Ölümcül on yalan" koydu aslında benim bir araya asla getiremeyeceğim on tane gerçeği söyledi. Bu yalan diye söylediklerinden bir tanesi şu: İsrail Tapınak Tepesinin (Harem-i Şerif) statükosunu değiştirmeye çalışıyor. Bu noktada şunu bilelim ki İsrailliler eğer Müslümanlara hitap ediyorlarsa Harem-i Şerif veya Mescid-i Aksa derler, kendi aralarında konuşuyorlarsa Kudüs, Mescid-i Aksa ifadelerini asla kullanmazlar, Yeruşalayim, Tapınak Tepesi gibi ifadeleri kullanırlar. Aynı şekilde İsrail demezler, İsrail derler. Bunları öğrendikten sonra evet bu yazı Müslümanlara yönelik diyorsunuz. Yazıda diyor ki; "İsrail tapınak tepesinin (Haremi Şerif) statükosunu değiştirmeye çalışıyor." Bu yanıltır diyor ancak aslında bir doğruyu söylüyor "İsrail el-Aksa Camini yıkmak istiyor bu yanlış" diyor ama aslında bir doğruyu daha söylüyor ve bunun gibi on tane yalan diye ifade ettiği husus var ve bu hususların her birine baktığımız zaman biz doğruları görüyoruz yani bize gerçekte yaptıklarını yalan olarak takdim ediyor.

Tabi ben daha sadece bir sorunun cevabını vermeye çalışıyorum. Dikkatinizi çekmek adına söylüyorum, biz la ilahe illallah' deriz değil mi? La ilahesiz 'illallah' geçerli değildir.

La ilahe diyeceksiniz, bu kısmını bileceksiniz, bunu yerine getireceksiniz ondan sonra Allah dediğinizde tam olacaktır. Yani bu neyi öğretir bize? Bazen reddeceğiniz, kabul etmeyeceğiniz hususlar vardır. Eğer zihinlerinizin işgal edilmesine izin vermeden Filistin hadisesine bakıyorsanız o zaman gerçekleri göreceksiniz. Ama işgal edilmiş zihinlere mukaddesatı anlatamazsınız ve işte İsrail'in yapmaya çalıştığı şey sizin zihninizi bizim zihinlerimizi işgal ederek teslim altına almak ve mukaddesattan uzak tutmak. Bu sadece bizim için değil, Filistinli için de geçerli. Ancak arkadaşımın bir benzetmesi vardır: Şu Filistinlileri tanıdık ya der bunlar cennetin skalasını yükseltiyorlar. Eskiden cennete daha kolay gireceğimi düşünürdüm ama şu anda bunlara baktıktan sonrasında hayır hayır cennet o kadar ucuz değilmiş cehennemde asla lüzumsuz değilmiş diyorum. İsrail tarafı cehennemin lüzumsuz olmadığını anlatıyor Filistin tarafı da cennetin çok ucuz olmadığını anlatıyor. Canlarını ortaya koyarak verdikleri mücadeleye 11 yıldır bizatihi şahidim, özellikle bu son olaylar ki 2014'te 51 gün milyon dolarlar bomba olup yağdı üzerlerine. Bu kadar ağır bir bedeli ödedi ki zaten Gazze tarafı 15 yıldır hatta daha fazla süredir ambargo ve abluka altında.

Bu bombalamalar olmasa bile zaten ödedikleri bedel var ama bir de bunun yanına bunları eklediğiniz zaman beraberinde bir de kalkıp hiç sızlanmadan 'İki iyilikten biri: Ya zafer ya da şehadet' dediklerinde o zaman diyorsunuz ki, biz de bu anlayışa sahip olmadığımız sürece Allah sizden cihat edenleri ve sabredenleri ortaya çıkarmadan cennete girivereceğinizi mi zannettiniz? ayet-i kerimesini anlayamayız. Bu ayet-i kerimeyi

tam anlamak istiyorsak Taha beyin de dediği gibi siyeri nebeviyi çok iyi bilmeliyiz. Siyer o kadar önemli ki eğer Kudüs/Filistin çalışmaları yapmak istiyorsanız sizin kesinlikle temel düzeyde de olsa sağlam bir siyer bilgisini elde etmeniz gerekiyor.

Peygamber Efendimizin hayatını inceleyeceksiniz, özellikle de gazvelerini yani savaşlarını. Gazveleri sizin için müthiş bir örnektir ki gazvelerine gelmeden önce özellikle hicreti de anlamalısınız. Mekke'deki o hicret hadisesi var ya, hicreti anladıysanız, hicretten kendi hayatınızda bir sünnet çıkarımında bulunduysanız çok şeyi elde etmişsiniz demektir. Düşünebiliyor musunuz Allah Resulü hicret emrini Allah'tan alıyor ancak hemen yollara düşmüyor. Ne yapıyor peki? Ben Allah'tan emir aldım, artık ben Medine'ye gidiyorum" deyip yollara düşmek yerine öyle bir ince plan hazırlıyor ki o planını öyle ince bir şekilde uyguluyor ki! Hz. Ali'yi yatağında yatırıyor, sembolik bir şekilde yerden toprağı alıyor ve kapı önünde bekleyenlerin yüzüne atıyor, Hz. Ebubekir'i ayarlıyor, çocuklarını ayarlıyor, hem kızını hem oğlunu. Bir rehber buluyor ki bu müşrik bir rehber. Müşrik olmasına rağmen çok maharetli ve bilgili olduğu için onu ayarlıyor. Bunlar gibi birçok plan yapıyor. Bu planlardan biz neyi çıkaracağız? Mesela Allah Resulü neden Medine'ye ters istikamet olan Sevr Dağına gidiyor? Sevr Dağı'nın eteklerine ulaştığında neden "kurtuldum" demiyor da 53 yaşında olmasına rağmen Sevr Dağı'nın zirvesine kadar çıkıyor? Neden zirveye ulaştığında "Şimdi kurtuldum" demiyor da iki kayanın birbirine örtmesi sonucu oluşmuş mağaraya gidiyor? Bu kişi Allah Resulü değil mi? Allah beni korur diye neden demiyor? Mağaraya

giriyor yani bittim diyor, Allah da yettim diyor, örümceğini gönderiyor, ağını ördürüyor. Evet, bizim bunları çok iyi derecede bilmemiz ve bu yaşananlardan dersler çıkarmamız gerekiyor.

Soru-Cevap

1. Hocam İslam coğrafyalarında Kudüs'e yönelik çalışmalarda sizce en aktif ülkeler hangileri?

Hangi açıdan sorusunu sorsam bu soruyu soran kişiye çünkü açılar çok çok önemli. yani İslam ülkelerinden bir ülkenin aktif olduğu bir alan vardır diğer ülke de bunu göremezsiniz diğer ülkenin aktif olduğu bir alan vardır onu da diğer ülkede göremezsiniz mesela medya çalışmalarında bir Katar'ın özellikle el-Cezire'nin duruşunu hiçbir yerde göremezsiniz yani olayları baştan sona bütün detaylarıyla hem de canlı yayında Katar'ın el-Cezire kanalı verir ve siz hiçbir şeyi kaçırmadan oradan alabilirsiniz. Eğer bu anlamda Türkiye'den bir şey beklerseniz Türkiye daha hala o noktaya gelememi ama mesela faaliyetlerin özellikle bu eğitim faaliyetlerinin odağı noktasında bir yer düşünürseniz, işte bu noktada Türkiye'yi özel anlamda zikredebiliriz. Cezayir'in çok ciddi derecede faaliyetleri var. Aslında şöyle söyleyeyim: 2014 itibarıyla İslam âleminde çok ciddi bir hareketlenme oldu yani o ses gaz bombaları uyuyan Müslümanları uyandırdı. O baskınlar çok ciddi derecede Müslümanları harekete geçirdi ki aslında bunu bazı Siyonistler de fark ettiler. Hatta "Eğer böyle

devam ederse artık biz kazanılmış haklarımızı bile kaybetmeye doğru gidiyoruz, onun için bu baskınlar ve olaylar biraz dursun dediler. Özellikle ses gaz bombalarını kastettiler. Onun ardından 16 Kasım 2014'ten 26 Temmuz 2015'e kadar İsrail ses gaz bombasıyla Mescid-i Aksa'ya saldırmadı, çünkü Müslümanların uyanmaya başladığını anladı. İşte 2014 en önemli dönemeçlerden bir tanesi. 2014 itibarıyla Ürdün, Cezayir, Fas gibi Arap ülkelerinde, belli derecede Malezya ve Endonezya'da Kudüs'e yönelik hareketlenmeler arttı. Türkiye'de 2014-2015'lerde genel anlamda bir iki saatlik konuşmalar olurdu, Kudüs o şekilde anlatılırdı. 2014'e kadar ki sürece baktığımızda -ben hatırlıyorum- biz 10 kişi gördüğümüzde "ah ne güzel haydi Kudüs'ü anlatalım" derdik. 10 kişi bize çok gelirdi. Mesela şu an ismini vermeyeceğim ama değerli isimlerden biri 6 kişi ile Kudüs'e gidiyor. Düşünün, 6 kişi ile tur olur mu? Eşi "Bey, herhalde 6 kişi ile gitmezsin" diyor. O ise şu cevabı veriyor: Bu yolun açık kalması için gerekiyorsa 1 kişiyle de giderim.

2. Türkiye'de Filistin çalışmalarında eksik kaldığımız hususlar nelerdir nerelere ağırlık vermeliyiz?

Ben umut aşlamayı bazı Müslümanlardan özellikle Filistinlilerden öğrendim. Filistinli özellikle Kudüslü benim için umut demektir, umut aşlamak demektir onun için eksik taraflardan değil tamamladığımız taraflardan bakarım ve neler yapacaklarımızı söylerim. Eskiden 10, 20 kişiyi gördüğümüzde tur düzenlenirdi. Mesela ben 2011'de 12 kişi ile Kudüs'e gittim. Bu 12 kişi grup anlamına geliyordu. Çünkü talep yoktu. 10 kişiyi 20

kişiyi bulduğumuzda Kudüs'ü konuşurduk ama şu anda gecenin şu saatinde yüzlerce kişi dinliyor. Bu Türkiye'nin geldiği nokta açısından çok önemli. Sizler gencecik insanlar olarak oturmuşsunuz anlatılanlara zihninizi veriyorsun: Ben şu anda sözlerimi tamamlayacağım ama şunu derinden bir şekilde hissediyorum ki sabaha kadar konuşsam anlatılanları dinleyebilecek isimler var. Bu ne demek? Elhamdülillah çok ciddi derecede bir kutsiyet bilinci, bilgisi artıyor Türkiye'de.

3. Sizce Kudüs'e giderken nelere dikkat etmeliyiz?

Bu soruya böyle üstten bir şekilde cevap vermek olmaz. Ben bu hususu da içine alan '1948'den Günümüzde Kudüs Ziyaretlerinin Etkileri ve Sonuçları' başlıklı bir çalışmayı üç ayda hazırlamıştım. Bu üç ayda hazırladığım çalışmanın içerisindeki en önemli kısmını üç dakikada verecek olursam yazık etmiş olabilirim ancak şu kadarını söyleyeyim: Allah Resûlünün Mekke hayatına baktığımızda hep tedbirli ve temkinli hareket ettiğini görüyoruz. Kudüs'e kim gidecek olursa tedbiri ve temkini asla elden bırakmasın. Allah Re-

sulünün bu sünnetini lütfen dikkate alsın. Peygamberimiz Allah'ın Resulü oldu, vahyi Allah'tan aldı. "Ben Allah'ın Resulü oldum, istediğim yerde istediğim gibi dini tebliğ ederim" demedi. Belli bir müddet gizli tebliğ yaptı. Bunlardan yola çıkarak hareket edeceğimiz zaman belli yerde belli güce sahip değil isek o zaman tedbiri ve temkini asla elden bırakmayacağız. Onun için Kudüs bizim hava atacağımız, caka satacağımız bir yer değildir, gösteride bulunacağımız bir yer asla değildir. Bu sebeple kim Kudüs'e gitmek istiyor ise bir başkasının ziyaretini tehlikeye düşürmeden ziyaretini yapması gerekir. Zira biri gidip rahat rahat ziyaretini yapıp başına hiçbir şey gelmeden dönebilir ama kendisinin başına bir şey gelmedi diye ondan sonrasında gideceklerin başına da hiçbir şey gelmeyecek anlamına gelmiyor. Onun için bir Müslüman siyerden strateji çıkararak taktik üreterek ziyaretlerini gerçekleştirmeli. Özellikle Kudüs ziyaretinde tedbir ve temkin önemli diyorum. Kim Kudüs'e gitmek istiyorsa kesinlikle gitsin, hem de bir kere değil defalarca gitsin ve şu duayı da yapsın: Allah'ım ayağımı kesme o yerden. Ancak tedbiri ve temkini elden bırakmasın.

Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi

6. Ders Transkripsiyon Notları

Rehber Ömer Faruk Deliktaş
Sanal Kudüs Gezisi

Moderatör : Muhammed Talha Kuran

18 Haziran 2021 Cuma | 21.30

Sanal Kudüs Gezisi

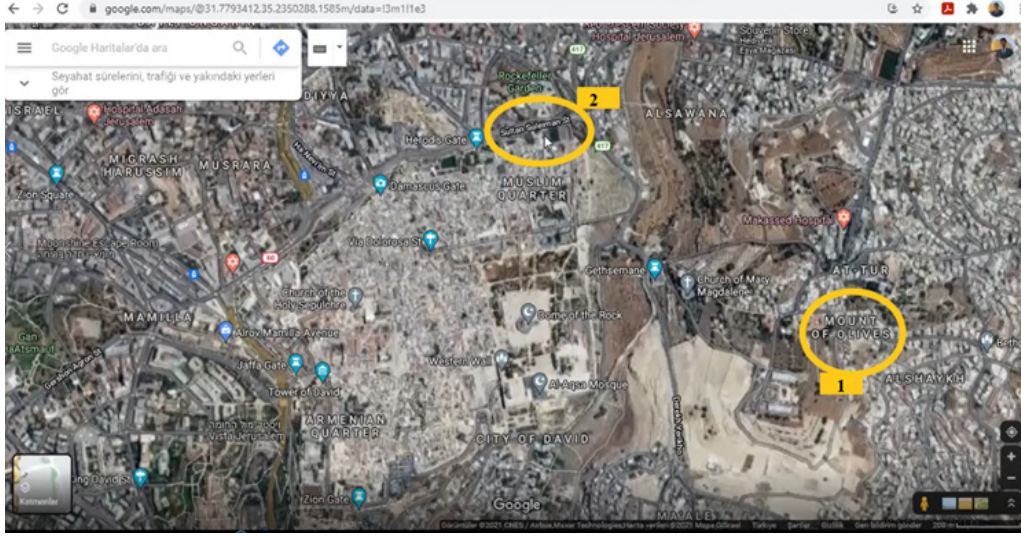
Rehber Ömer Faruk Deliktaş

Not: Konuşmacı Hocamız sunumunda Google Maps, GigaPan, Madain Project ve 360cities.net internet sitelerinin 3D görüntülerini kullanmıştır, buraya aktarılan görüntüler de ders videosundan alınmıştır. Yusu-fiye Mezarlığı kitabesi ve el- Halil Kapısında bulunan kitabe görüntüsü hazırlayan ekibin kendi fotoğraf arşivinden konulmuştur.

Kudüs'ün bereketi ile başlıyoruz, inşallah hanelerimize de Kudüs'ün bereketi her aşamada yerleşir yer eder, aslında başlangıçta sizlere teşekkür etmek gerek çünkü böyle büyük bir faaliyete girerek içinizdeki Kudüs aşkını, Kudüs sevdasını, Kudüs şevkini göstermiş oldunuz, hani 'Kudüs için ne yapabiliriz' sorusu Kudüs gündemdeyken sürekli sorulan bir soru, benim için şu an yapılan şey en büyük cevaptır sizlerin bu soruya en büyük cevabı bu şekilde verdiğinizizi düşünüyorum. Kudüs orayı hakkıyla öğrenebilmek insanlara hakkıyla anlatabilmek ve öğretebilmek yani hiç gitmeyenler varsa oraya gittiklerinde gerçekten bir taşı bile gördüklerinde ona vakıf olmalılar, böyle bir Kudüs sevgisini içimizde yaşatabilirse o zaman bazı şeyler değişecektir diye düşünüyorum. Aksi takdirde Kudüs'ten bi haber olarak sokaklara dökülmenin çok bir faydası olmadığını düşünüyorum ve her zaman da bunu dillendiriyorum. Rabbim öğrendiklerimizle bizleri güçlendirirsin, güçlendikçe öğrenme ve öğ-

retme iştiağımızı arttırsın ve tüm bunlarla hem dünya için hem de ahiret için hizmet ettirsin diyoruz, intikamına memur kılsın bizleri. Bugün inşallah Kudüs'ü gezeceğiz, sizler aranızdan şanslı kişiler daha sonrasında bizzat gerçek Kudüs'ü gideceksiniz, göreceksiniz ama göremeyenlere şimdilik bir telafi mahiyetinde olacak bu gezi ama şuna inanıyorum sizlerde inanın en başta niyetimizi yapmış olalım buraya katılarak zaten niyetinizin Kudüs'ü görmek, Kudüs'e gitmek olduğunu gösterdiniz, sözlü olarak da niyetlerimizi bu şekilde yaparsak hayırlısıyla inşallah neticelenecektir ve hepiniz Kudüs'e gittiğiniz sayıyı unutacak kadar gideceksiniz yani ne kadar gittiğimiz sorusunun muhatabı olacaksınız ve olduğunuzda bu soruyu cevaplamamız uzun sürecek inşallah diye, böyle dualar ederek başlamak istiyorum. Bugün sadece Kudüs sur içini gezeceğiz inşallah birlikte, sizlerle ekranımı paylaşacağım iki tane farklı slayt göstereceğim. Heyecanımı mazur görün, arada bazı kelimeleri iki kelimeli bir araya getirip tek kelime halinde söylersem veya cümleleri bir araya getirmeye çalışırsam. Yaklaşık iki saatlik bir sunum olacak, bu daha önce gördüğünüz dersler ve önümüzde göreceğiniz derslerin belki bir genel toparlaması mahiyetinde olabilir. Kudüs'ün tarihini konuşmaya çalışacağız ve Hristiyanların yürüdüğü hac yolunu yürüterek Çile yolunu (Via Dolorosa) tamamlamış

olacağız ve Kudüs'ten fotoğraflar göstermiş olacağım sizlere. Bismillah diyelim başlayalım öyleyse evvela sur içini konuşacağız. Kudüs'e dair aslında iki tane farklı sunumum var, aylardır bu şekilde yapıyorum, Mescid-i Aksa sunumum ayrı Kudüs sunumum ayrı, ikisi de çok farklı konuları ihtiva ediyor diyebilirim. Bugün konuşacağımız şeyler Hristiyanlık, Yahudilik ve İslamiyet nezdinde Kudüs'ün önemi, Kudüs'teki tarihi eserler, kimlerin nesi var onlardan bahsedip konuşmaya çalışacağız.

Bölgeyi tanımak adına biraz yukardan bakarken neler var neler yok etrafa göz atmak gerekirse şu an beyazlarla kaplı olarak görmüş olduğunuz yer Zeytin Dağı¹

Zeytin Dağı'nda bulunan mezar alanlarını görüyorsunuz, bu mezarlıklar Yahudilerin meşhur mezarlıkları ve eğer tapınak tepesine yani Mescid-i Aksa alanına bakıyorsa milyonlarca doları gözden çıkarmışsınız demektir. Büyük bir mezarlık alanın burada hâkim olduğunu söylemek lazım. Bugün sur içini konuşacağız, sur içinde tanıdık aslında etrafta isimler var mesela Sultan Süleyman Caddesi², sizlerde gittiğinizde Sultan Süleyman Caddesi'nde yürüyeceksiniz.

Bu kısımda Osmanlı devrinden kalan bir posta binası var, şu an müze olarak kullanılıyor hemen köşe başında bulunmakta, yine Kudüs surlarının hemen dibinde bir mahalle var bu mahalleyi el-Halil Kapısından çıktıktan sonra rahatlıkla fark edebilirsiniz çünkü burada bir değirmen binası var ve bu mahalle Kudüs civarında kurulan ilk mahalle diyebiliriz. 1850'li 60'lı yıllarda kurulmuş ve buraya yerleşme sağlanmış, bu mahallede Yahudilerin biraz daha elit kesimi hala yaşamaya devam ediyorlar diyebiliriz.

Fotoğraf: Söz konusu mahallenin el-Halil Kapısı üzerinden görüntüsü, dersin ilerleyen dakikalarında hakkında tekrar bilgi verilmiştir.

Kudüs'ü konuşmak nasıl olur? Yani bu soruyu uzun zaman sorduktan sonra bu sunumlara başladım, Kudüs'ü ancak herhalde dinler üzerinden ve peygamberler üzerinden konuşursak isabetli bir konuşma hâsıl olacaktır diye düşünüyorum. Kudüs neticede Kur'an-ı Kerim'de isimlerinin de anılmış olduğu 17 peygamberin yaşadığı, gördüğü dolaştığı bazılarının medfun olduğu bir diyor, burayı peygamberler üzerinden konuşmaya anlatmaya çalışacağız. Kudüs kelimesinden başlayacak olursak 638'de malumunuz Hz. Ömer efendimiz bu şehri devralmaya geldiğinde "İlya halkına" başlıklı bir emanname imzalamıştır, sunmuştur, vermiştir. Burada ki İlya'dan kastın kimin devrine atıf olduğunu söyleyeceğim inşallah ama Kudüs diye kullandığımız ifade Abbasiler döneminin ilk yarısında basılan madeni paralarda kullanılmakta 'el-Kudüs' şeklinde. O zamanlardan itibaren kullanılan bir ifadedir. Selahaddin Eyyubi zamanında olması lazım 'Kudüs-i Şerif' olarak isimlendirilmiş ve Osmanlılar da

'Kudüs-i Şerif' olarak kullanmaya devam etmişlerdir. Kudüs'ü ilk kuranlar, gerçek manada burayı şehir haline getirenler Yebusilerdir. Yebusiler deyince Hz. İbrâhim dönemlerini de hatırlamıza getirebiliriz yani milattan önce 1600'lü yıllarda buranın adil hükümdarı Melik Saduk ile görüşmüş olduğu bir rivayeti de hâkimdir ve Kudüs'e ilk mabet yapanların da Yebusiler olduğu zikredilmektedir. Hz. Davud (as)'da ilerleyen aşamalarda bahsettiğim üzere Kudüs'ü Yebusilerden devralmış ve Yahudilerin başkenti olarak burayı kurmuştur. Sunumum boyunca İsrailoğulları ifadesini sıklıkla kullanacağım. Kimdir bu İsrailoğulları, ne demektir? İsrail, Hz.Yakup'un ikinci adı aslında veya lakabı olarak kullanılıyor. Onun soyundan gelenlere Kuran-ı Kerim'de Beni İsrail denilmiştir, İsrailoğulları şeklinde özetleyebiliriz. Yahudi kaynaklarına baktığınızda İsrail'in anlamı 'tanrıyı yenen' demektir. Hz. Yakup gece boyunca tan yeri ağarana kadar hiç tanımadığı, ilk defa gördüğü bir kişiyle güreşmeye başlıyor ve tan yeri

ağarana kadar bir türlü galip gelemiyor, akabinde karşısında güreştiği kişi bundan sonra senin adın Yakup değil İsrail'dir çünkü sen Allah'a ve insanlara karşı güreştin ve yendin demıştır yani İsrail 'Allah ile güreşen ve yenen' anlamına geliyor. İslami kaynaklarda tabi tam tersi diyebiliriz belki. İsrail deki o 'il' ifadesi 'Tanrı - Allah' anlamına gelmekte, İsrail kelime itibarıyla de 'Allah'ın seçtiği güçlü kıldığı' manasına gelmektedir, dediğim gibi Hz. Yakup'un ikinci ismi veya lakabı olarak yorumlayabiliriz.

Hz. Musa ile birlikte Yahudilerin bu şehre geliş yolculuğunu başlatmak gerekirse Hz. Musa'dan bahsettiğimiz de aklımıza milattan önce 1300'lü yıllar gelecektir yani günümüzden 3300 yıl evvelinden bahsediyoruz. Firavun'un devrindeyiz, Firavun İsrailoğullarının artık nüfus itibarıyla sayısının artmasından dolayı bir savaş durumu hâsıl olduğunda düşmanlarla işbirliği yapabileceklerinden endişe ediyor, çekiniyor ve İsrailoğullarına eziyet etmeye başlıyor, onları çok ağır işlerde çalıştırıyor hatta tahtı kaybetmemek için çok gaddarca önlemler de almış, bunlardan birisi doğan tüm Yahudi erkek çocukları öldürülecek, bu sırada da Levi ailesinin evinde bir erkek çocuk dünyaya geliyor, bu erkek çocuk bir müddet gizlenebilmiş sonrasında annesi tarafından sepete koyulup nehre bırakılıyor. Allah'ın takdirine bakın ki bu sepeti bulan kişi Firavun'un bazıları hanımı diyor bazıları kızı diyor, farklı rivayetler var kızı diyelim, Firavun'un kızı bu sepeti buluyor ve çocuk yetiştirilmeye başlanıyor. Bu çocuğa verilen isim Moşe, Moşe ne demektir, 'sulardan çekilip çıkartılmış' anlamına geliyor, bizim Musa olarak zikretmiş olduğumuz Yahudilerde veya İbranicede Moşe olarak zik-

redilen kelime 'sulardan çekilip çıkartılmış' anlamına gelmekte, hatta Yahudi kaynaklarında bu isimle alakalı şöyle bir benzetme de yapılır; bebekken sudan çekilip çıkartılan Musa büyüdüğünde de milletini, kavmini sudan çekip çıkartmıştır şekilde bir benzetme yapılır, buradan ne kast ediliyor, tabi Hz. Musa'nın kavmini Kızıldeniz'den Sina Yarımadasına geçirmesi kastedilmiştir. Musa (as) sarayda Allah'ın takdiri büyüyor, yetiştiriliyor Firavunun sarayında büyüyen bir Yahudi çocuk, onun çocuklarıyla birlikte büyüyor eğitimler alıyor ve akabinde bir gün bir Mısır askerinin İbrani'yi dövdüğünü görünce Musa dayanamıyor ve o Mısır askerine müdahale ediyor ve onun ölümüne sebep oluyor, akabinde Musa (as) oradan uzaklaşıyor ve Medyen şehrine gidiyor. Medyen şehrinde kim var, Şuayp (as) var. Şuayp (as)'ın yanında uzun yıllar bulunmuş, kızı ile de evlendiğini biliyoruz. Akabinde Tanrı tarafından ilahi bir nida işitiliyor, burada Tanrı kelimesini kullandığımda ekseriyetle Tevrat metinlerinde geçen rivayetleri kastettiğim anlaşılabilir. Allah ismini kullandığımda tabii ki Kuran-ı Kerim veya İslami kaynaklarda geçmiş olan rivayetlerden bahsettiğim anlaşılabilir. Tanrı tarafından ilahi bir nida işitiyor ve Tanrı kendisine Mısır'a dönmesini milletini esaretten kurtarmasını istiyor ve ona mucizeler yapma kabiliyeti vereceğini, kardeşi Harun'u da yanına yardımcı olarak vereceğini söylüyor. Musa tekrardan Mısır'a da dönüyor, Firavun'un sarayına gidiyor, onunla görüşüyor ve İsrailoğullarını çıkartmak üzere yola koyuluyor. İsrailoğulları Musa'nın önderliğinde Kızıldeniz'e doğru yola koyulmuşken Firavun fikrinden vazgeçiyor ve onları takibe koyuluyor, kısa sürede onları yakalamış ve tam ulaşacakları vakitte Musa'nın kavmi de artık

yolun sonuna geldiğini tam düşünürken Hz. Musa mucizesini göstererek asasını yere vuruyor ve Kızıldeniz ortadan ikiye yarıyor, Musa kavmi ile birlikte karşıya geçiyor, Sina Yarımadasına geçiyor, Sina Yarımadasına geçtiğinde Firavunda peşinden nehre giriyor, biliyorsunuz Firavunun son secdesi vs. birçok bu konuda İslam âlimlerinin de farklı görüşleri ihtilafları söz konusudur diyebiliriz. Firavun nehirde boğuluyor, Hz. Musa kavmi ile birlikte Sina Yarımadasına geliyor. Sina Yarımadasına geldiğinde aslında İsrailoğullarının macerası başlıyor, Tevrat'ta da veya Yahudilerin kutsal kitaplarında da uzun uzun anlatılan bahisler vardır. Yahudiler malum en çok peygamberin gönderildiği kavimdir ve kutsal kitapları da adeta Tanrı'ya isyanlarının bir belgesi niteliğindedir diyebiliriz, bunu az çok kutsal kitapları Tevrat metinlerini veya Yahudilerin kutsal kitaplarını okuyup karıştıranlar da takdir edecektir.

Musa Tanrı ile görüşmek üzere Sina Dağı'na çıktığında geride bırakmış olduğu kavmi, Mısırlıların kendi öz inançlarına uyup toplamış oldukları altınlarla bir put yapıyorlar bir buzağı yapıyorlar ve buzağıya tapmaya başlıyorlar. Musa elinde on emrin yazılı olduğu tabletlerle kavmine geldiğinde kavmini buzağıya tapar vaziyette görüyor, bu duruma çok sinirleniyor, üzülüyor ve onların tapmış olduğu buzağıyı kırıyor, biliyorsunuz Yahudi kavimleri burada birçok şey yaşıyorlar, burada yiyecek içecek sıkıntısı çektiklerinde Allah-u Teâlâ onlara su, kudret helvası ve bıldırcın ihsan edip göndermiştir. Hz. Musa Allah-u Teâlâ'dan bir emir alıyor o da Yahudileri vaat edilen topraklara götürmek niteliğinde, vaat edilen topraklar dediğimizde bugün çok daha büyük bir bölge anlaşılıyor.

Nil ile Fırat arasındaki bölüm, vaat edilen toprakların ilk aşamaları da tabi Kudüs üzerinden geçiyor. Hz. Musa'ya bu bildirildiğinde Musa kavmine bunu söylüyor ve Musa bu tebliğini yaptıktan sonra İsrailoğullarının vermiş oldukları cevap 'orada çok güçlü kabileler, kavimler var biz onlarla savaşamayız gücümüz yetmez, sen ve Tanrı git savaş galibiyet kazandıktan sonra biz tekrardan oraya geliriz cevabını veriyorlar ve Tanrı'nın gazabına uğrayıp Allah'ın gazabına uğrayıp çölde kırk yıl boyunca yaşamaya mahkûm tutuluyorlar, bu sırada bazı kavimler kaybolmuş bazıları helak olmuş birçok hadise de yaşanıyor, mesela İsrailoğulları burada susuz kaldıklarında, Tevrat'ta geçen bir ifade, Musa asasıyla kayaya vuruyor ve kayadan su çıkartıyor, Tevrat'a göre Musa ve Harun kayadan su çıkartma hadisesinden kendilerine bir güç vehmetmişler ve Tanrı'ya itaatsizlik etmiş oluyorlar. Bu yüzden de vaat edilen topraklara girmekten men ediliyorlar. Hz. Musa 120 yaşına geldiğinde artık kavmiyle vedalaşıyor, bugün Ürdün sınırları içerisinde bulunan Nebi\Nebo dağına çıkıp orada vefat etmiştir, yerine de bırakmış olduğu kişi; Yeşu, Yeşu'yu aslında biz yakinen biliyoruz, İstanbul'da ikamet edenler veya İstanbul'a ziyarete gelenlerden muhakkak gitmişlerdir.

Yeşu dediğimiz kişi kabri Beykoz'un en yüksek yerinde bulunan Yuşa (as), Musa'nın yardımcısı Musa'nın kavmini emanet etmiş olduğu kişidir, bundan sonra artık İsrailoğullarını Yeşu komuta edecek, o yönlendirecek, tıpkı Musa'nın Kızıldeniz'den kavmine geçirdiği gibi Yeşu'da kavmini Ürdün\Şeria nehrinden karşıya geçirecektir, arz-ı mevud topraklarına birlikte gidecekler. Tevrat'ta Yuşa'dan hem askeri lider hem peygamber

olarak bahsedilmiştir ama Kuran-ı Kerim’de Yuşa adının geçmediğini biliyoruz ama bir tahmin üzere Musa ile Hızır kıssasında Musa’nın yanındaki genç yardımcı olarak bahsedilen kişinin Yuşa olabileceği bazı tefsirlerde zikrediliyor. Hz. Musa akabinde Hz. Yuşa ve arada çeşitli Hâkimler dönemi var, bunlar İsrailoğullarının başlarına gelen liderler diyebiliriz, sonra peygamber Samuel geliyor ve Samuel’den sonra Talut geliyor. Talut’un kıssasını hepimiz biliyoruzdur, Davud ile arasında yaşanan münasebet Kuran-ı Kerim’de de zikredilmiştir. Davud (as) isim olarak; İbranicede ‘en çok sevilen kişi, göz bebeği’ anlamlarına gelmektedir.

Kuran-ı Kerim’de zikrediliyor demir ustası olarak, kendi kalkanını kendisi yapıyor şeklinde zikredildiğini biliyoruz. Tevrat’ta da iyi arp çalan güzel yakışıklı, cömert, cesur bir kişi olarak bahsediliyor Davud (as), ayrıca saltanatla nübüvveti şahsında birleştiren ilk peygamber olduğunu söyleyebiliriz. Eski Ahit’te de Kuran-ı Kerim’de zikredilen bu Talut ile Calut’un arasındaki münasebet geçiyor. İsrailoğullarının komutanı Talut, Calut ile savaşıacak kişiye, Calut bu arada burada yer alan Kudüs’te yer alan kabilenin başındaki kişi, diyebiliriz. Calut çok güçlü ordusu çok güçlü kendisi zaten iki metre boyuna sahip çok kudretli birisi Talut’un bir teklifi var, Calut ile savaşıacak olan bir kişiye hem kızını hem tahtını her şeyi verecek, o sıralarda Davud (as) sürüsünü otlatmak da imiş, ilahi bir ses duyuyor ve Talut’un ordusuna katılıyor Talut ile görüşüyor. Ben savaşmak istiyorum Calut’un karşısına ben geçmek istiyorum diyor ve Davud (as) Calut’un karşısına geçiyor Talut’un zırhını kuşanıyor silahlarını alıyor ama sonrasında bunları tekrardan çıkartıyor

ve eline sadece taş veya sapan alıp Calut’un karşısına çıkıyor. Caluta karşı atmış olduğu bu taş tam alınının ortasına denk geliyor ve iki metre boyundaki Calut yerlere seriliyor. Talut savaşı kazanıyor Davud (as)’a vaat etmiş olduğu üzere hem kızını hem de saltanatını öldükten sonra yerine Davud (as)’a bırakıyor. Artık biz peygamber Davud’tan kral Davud’a geçiyoruz, milattan önce 1000’li yıllarda Davud (as) Kudüs’ü zapt ediyor ve Kudüs’e giriyor. Kudüs’e girdiğinde ilk Yahudi Devleti’nin kurulduğunu söyleyebiliriz.

Davud (as) ile birlikte, Kudüs Yahudi krallığının başkenti ilan ediliyor. Davud (as) kendisine Siyon Dağında Siyon Tepesinde burada Davud (as) sarayını, ikamet edeceği yeri kuruyor hatta önüne bir çadır koyuyor ve o çadırdaki da ahit sandığını muhafaza etmiş olduğunu biliyoruz. Tevrat’ta şöyle zikrediliyor; ‘Ben kendime bir mabet bir bina yaptım ama Tanrı’nın mabedi yok binası yok’ diye Tanrı’ya da bir mabet inşa etmek üzere bu Tapınak Tepesi olarak isimlendirilen tepeye bir inşaata girişmeye başlıyor ama yine ilahi bir nida ile durduruluyor, diyor ki Tanrı ona sen elini kana buladın o yüzden benim mabedime yaklaşamazsın, oğlun Süleyman bu mabedi inşa edecek çünkü onun dönemi barış ile selamet ile geçecek diyor zaten bundan dolayı da oğluna ‘Şelemon\ Salom’ anlamında selamet, barış anlamında Süleyman ismini vermiş olduğunu söyleyebiliriz ve Süleyman (as) mabedi inşa eden kişi olacak. Davud (as)’dan ve Süleyman (as)’dan Tevrat’ta nasıl bahsedilmiş sorusunun cevabı maalesef çok korkutucudur diyebiliriz. Davud (as)’ın zina ettiğine dair efsaneler uydurulmuştur Tevrat’ta, Süleyman (as)’ın da bin tane kadını olduğunu üç yüz tane ca-

riyesi olduğunu ve daha da ötesi Süleyman Peygamber'in ahir ömründe bu kadınların putperest olanların aklına uyup onların dinlerine geçtiğini ve putperest olarak öldüğünü Tevrat metinlerinde okuyabilirsiniz, karıştırdığınızda çok rahatlıkla bu farklı farklı ayetler bir anda zaten sayfada açılıveriyor, böyle zikrediliyor yani Yahudiler Davud'a ve Süleyman'a peygamber gözüyle bakmıyorlar, onların nezdinde Davud ve Süleyman kraldır gittiğinizde (Kudüs'e) zaten kral Davud (King David) türbesi şeklinde tabelaları, yazıları göreceksiniz. Süleyman (as) dönemindeki Kudüs'e gelecek olursak dediğim gibi barış ve selamet içerisinde geçen bir dönemdir bu dönem, milattan önce 960'lı yıllar ile 920'li yılları arasında Süleyman (as) yaşamıştır, babası Davud da kendisi de 40 yıl saltanat sürmüştür, Davud (as) 7 yıl boyunca şehri almak için uğraşıyor, 33 yılını Kudüs'ün krallığı üzerine geçiriyor.

Hız. Süleyman tahta geçtikten sonra ilk yapacağı şey Tanrı için bir mabet inşa etmek, o inşaattan çok bahsetmeyeceğim Kudüs'ün genel tarihini ve diğer Hristiyanlık ve Yahudilik eserlerini göreceğimiz için inşallah başka vesilelerle Mescid-i Aksa üzerine konuşmak nasip olursa o programlarda inşallah detaylı bir şekilde konuşuruz. Süleyman (as) vefat ettikten sonra İsrailoğulları ikiye bölünüyorlar, kuzeyde ve güneyde ve ikiye bölünen bu krallıklar farklı devletlerin işgallerine uğruyor, mesela Asurlular işgal ediyorlar, Babilliler bu şehre giriyorlar. Babilin efsanevi meşhur bir kralı vardır; Nebukadnezar veya bunu hatırlamanın en kolay yolu küçükken sanırım daha çok zikredip öğretiliyordu, bu sıralar da hiç duymuyor olabiliriz; dünyanın yedi harikası diye böyle ezberlettirilen şey-

ler vardı, orada hatırlarsınız Babil'in Asma Bahçeleri vardı işte o Babil'in Asma Bahçelerini yapan kral Nebukadnezar (Buhtunnasır), Kudüs'e giriyor, Kudüs'te bütün Yahudi eserlerini yerle bir ediyor, buradaki Yahudileri de sürüp bir kısmını kendisiyle birlikte Irak'a götürüyor, Babil şehrine götürüyor, bir kısmını katlediyor bir kısmını başka yere sürüyor, bu şekilde şehir darmaduman oluyor. Yahudiler Babillerin yanında onlarla birlikte yaşarken tabii uzun yıllar yaşıyorlar onlardan dini bakımdan etkileniyorlar, kendi dinlerine kendi kutsal metinlerine farklı farklı hikâyeler farklı hadiselerin geçmiş olduğunu söyleyebiliriz ama belki en önemlilerinden birisi Kâtip Ezra meselesidir.

Nebukadnezar, Tevrat hafızlarının da tamamını öldürüyor, Tevrat metinleri, kutsal metinler kayboluyor sonrasında aradan yıllar geçtikten sonra bir kişi çıkıyor ve kaybolan bütün bu metinlere rağmen ezberinde olan Tevrat'ı okuyor ve Yahudilere bu kitabı yazdırıyor, bu kişi Kâtip Ezra olarak Yahudi kaynaklarında meşhur olan, bizimde Üzeyir peygamber olduğunu tahmin ettiğimiz kişi. Üzeyir Peygamber, Yahudiler nezdinde Allah'ın oğlu olarak zikredilen bir kişidir neden çünkü diyorlar ki Tevrat metinleri ortadan kayboldu siz bunu nasıl biliyorsunuz, nasıl bunu yazdırabiliyorsunuz, sen olsa olsa Allah'ın oğlu olursun Allah sana bunları söylemiştir ve tekrardan bize bildirmiş oldun diyorlar ve bizim Üzeyir (as) olarak bildiğimiz kişi Yahudilerce Allah'ın oğlu olarak lanse edilen zikredilen bir kişi olduğunu söyleyebiliriz, Tevrat metinlerini tekrar yazdırıyor hatta ikinci Musa olarak da zikredilmiş olduğunu söyleyebiliriz. Akabinde Pers Kralı Kiros (Kyros) Yahudilere Kudüs'e girme öz-

gürlüğü tanıyor, Babillileri ortadan kaldırmış Kudüs'ü ele geçirmiş ve Yahudilere tekrardan Kudüs yolunu açıyor. Kudüs yolunu açması ile birlikte Yahudiler yıllardır hasretini çekmiş oldukları şehre tekrardan dönüyorlar ve burada şunu hatırlayabiliriz aradan yani nereden baksanız bin yıl geçecek ve 1948 yılında İsrail Devleti ilan edildikten sonra bir heyet Amerika'daki bir Yahudi lobisi başkan Harry S. Truman huzuruna çıkıyorlar ve bunu bildiriyorlar yani resmi olarak bunu tekrardan kabul ettiriyorlar diyelim.

Harry S. Truman onlara şöyle bir söz söylüyor; "Ben sizin ikincisi Kiros'unuzum" Kiros, Perslerin meşhur hükümdarıdır, sanırım Yezd şehrindeydi kabrine de gitmiştik, büyükçe bir mezarı var. Şuna atıf yapmak istiyorum yani aradan 1000 yıl geçmiş, 1948 yılında bir Amerikan başkanı Yahudi heyetine "Ben sizin ikincisi de Kiros'unuzum" diyerek bir atıf yapıyor.

Gerçekten Kudüs için bizim bu hafızaya sahip olmamız lazım, yani bunun daha birçok örnekleri verilebilir ama belki en çarpıcı örneği budur. Biz bugün Kudüs'e dair ne biliyoruz bir atıf yapacak kadar bir bilginiz var mı, bunu hep sorgulamak lazım ve sizlerde inşallah öğrendiklerinizi etrafınızda anlatmanız bence en önemli vazifeniz olmalı ki anlattıkça da hafızanızda iyice yer edecektir diye düşünüyorum. Ben üzerimdekileri size doğru atıyorum, sizlerin de artık üzerinizden atmanız için acele etmeniz lazım, etrafınızdakilere bunları anlatıp zikretmeniz lazım. Perslerle birlikte Kudüs'e gelen Yahudiler burada İskender dönemini geçiriyorlar, Roma dönemi artık geliyor.

Roma döneminde burada bir Yahudi krallığına izin veriliyor, bu krallığın başındaki kişi Herod, Herod milattan önce 30'lu yıllarda bu tapınak tepesinde kutsal mabet alanında bir tapınak inşaatına giriyor ve bu inşaat Hz. İsa'nın yaşadığı döneme kadar sürecektir onun doğumundan biraz sonra bitecektir hatta Hz. İsa mabede girecek orada Yahudileri ticaret yapıyor halde bulacak, onlara kızacak nutuk atacak vs. birçok rivayetten bahsedilebilir. Herod aslında Kudüs'ün o dönemdeki mimarı diyebiliriz. Beytülmakdis'i Yahudiler için inşa etmiş, Yahudilerin hac merkezi haline getirmiş, burada kurban ibadetlerinin yapılmasını sağlamış bir kişi. Bugün İsrail'in Mescid-i Aksa alanının altını kazarak aramış olduğu veya bulmuş olduğu şeyler Herod döneminden kalan kalıntılardır. Mesela Burak Duvarı'nın da yine Herod döneminden kalmış olduğunu söyleyebiliriz veya onlarca Ağlama Duvarı olarak zikredilen yer, yoksa Süleyman (as) döneminden kalan mabedin herhangi bir parçası söz konusu değildir, yoktur, bulunan her şey tamamen iki bin yıl önce inşa edilmiş olan Herod devrindendir diyebiliriz. Bu Herod tarafından inşa edilen mabet yabancı bir yer değil aslında neden çünkü Zekeriya (as) ve onun himayesinde bu mabette bulunan Meryem validemiz burada yaşamışlardır. Herod'un inşa etmiş olduğu mabedin birisi baş hahamı diğeri ise mabede adanan bir kadındır, bunları da zikretmek lazım. Bir yandan tabi Hz. Yahya, Hz. Zekeriya ve Hz. Meryem'in bu mabetle ilişkisini de unutmamak lazım. Akabinde milattan sonra 60'lı yıllarda bir isyan çıkıyor Kudüs'te, bu isyanı bastırmak için Titus şehre geliyor ve şehri tamamen ele geçiriyor harabeye çeviriyor 70'li yıllarda, mabedi de yıkıyor. Mabedi yıkarken tek bir duvarı yıkılmamış,

bırakılmış neden çünkü mabedin ne kadar büyük bir mabet, büyük bir yapı olduğunu vurgulamak sonraki nesillere de bunu duyurmak maksadıyla mabedin tek bir duvarının yıkılmamış olduğu ve Allah'ın da kutsal ruhunun o duvara geldiği, indiği gibi farklı rivayetler Tevrat metinlerine söz konusudur. Titus da Yahudileri bu şehirden sürüyor ve Yahudilerin aslında bugün de sahip oldukları zenginliğin asıl ana maksadı sürüldükten sonra yaptıkları lobi faaliyetleri.

Yahudilerin sürüldükleri topraklar onlara ait değil, tarım yapamazlar, çiftçilikle uğraşamazlar hayvancılık yapamazlar, ne yapıyorlar ne denir yükte hafif pahada ağır şeylerle uğraşıyorlar bu da neye varıyor tabi ticarete varıyor. Yahudilerin aslında bugünkü tecrübesi iki bin yıllık bir tecrübedir diyebiliriz. Sürüldükleri her yerde her noktada artık ticaretle uğraşıyorlar. Bir süre sonra da bulundukları bölgenin en zengini oldukları için devletler tarafından hoş görülmüyorlar ve sürgüne tekrardan uğruyorlar hayatları boyunca yaşadıkları sürgünün kısa hikâyesini bu şekilde söyleyebiliriz. Sonra Roma'nın başına Yahudilerden daha büyük bir şey açılıyor o da Hristiyanlığın zuhuru. Hristiyanlıkla birlikte artık Roma Hristiyanlarla mücadeleye başlıyor. 130'lu yıllarda Hadrian Kudüs'e geliyor ve Kudüs'te Herod'un yapmış olduğu, Titus'un yıkmış olduğu mabedin asıl bu bölgesine bir mabet daha inşa ediyor ama bu mabet birçok tanrısı olan bir mabet yani Ege'deki, Yunan bölgesindeki var olan mabetler gibi bir mabettir. Hadrian'ın ismi bugün bazı şehirlerimizde yaşamakta, mesela bugün Edirne'miz; Hadrianapolis olarak tarih boyunca zikredilmiş ve Hadrian, Edirne'ye dönüşmüştür. Hadrian burada

kurmuş olduğu mabede, daha doğrusu şehre bir ismi veriyor, şehrin ismi; İlya Kapitolina (Aelia Kapitolina) Hadrian kendi ismini veriyor. Hatırlarsınız Hz. Ömer efendimiz şehre geldiğinde bir emanname imzalamıştı demiştik, bu emanname İlya halkına idi. İlya ismi Hadrian tarafından konulmuş bir isim Efendimiz döneminde de yine İlya olarak zikredilmiş olduğunu söyleyebiliriz. Sonra bu mabede ne oluyor Konstantin, İstanbul'unuzun da kurucusu olan, Hristiyanlığı ilk olarak kabul eden kişi olarak söyleyebileceğimiz Konstantin buradaki pagan mabedini darmaduman ediyor tamamen yıkıyor ve artık Hristiyanlaştırılan bir şehir görüyoruz. Kudüs'ün Hristiyanlaştırılması, Hristiyanlığa dair eserlerin yapılması Konstantin ile birlikte başlamıştır.

Peygamber efendimizin hadisinde bahsetmiş olduğu atf yapmış olduğu şehrin banisi ve isim babası bu Konstantin, 330 yılında biliyorsunuz İstanbul'un kuruluşu gerçekleştiriliyor ve Konstantin'in şehirle hikâyesi bir de annesiyle bağlantılı olarak devam ediyor, annesini Kudüs'e gönderiyor, Kudüs'te farklı eserler yaptırmış, birazdan onları da inşallah göreceğiz, ziyaret edeceğiz. Hadrian döneminde Yahudilerin eserlerinin kaldırılmış olduğunu söylemiştik, Konstantin ile birlikte yeniden Yahudilere bir nebze özgürlük verilmiş olduğunu kısmi bir şey verilmiş olduğunu söyleyebiliriz. Akabinde Müslümanlar artık bu şehre girecekler, 638 yılında Hz. Ömer efendimiz tarafından burası teslim alınacak, normalde İslam orduları burayı ele geçiriyorlar ama buradakilerin ricası, isteği üzerine halifeniz gelsin ona şehri teslim edelim isteği üzerine Halife Hz. Ömer şehre gelecek ve anahtarları teslim alacak diyelim.

Bu seferlerin aslında başlangıcında ne var Hz. Peygamber efendimiz (sav)'in hayatının son anlarında Usame ile birlikte hazırlatmış olduğu, orduya göstermiş olduğu bir hedef nokta var, o bölgede Şam bölgesi bu bölgeden kastın da Kudüs olduğu tahmin ediliyor ve Hz. Peygamber efendimizin hazırlatmış olduğu son ordunun gönderileceği yer Hz. Ebu Bekir efendimiz döneminde, Hz. Ömer efendimiz döneminde birçok defa ordular gönderilmiş ve Hz. Ömer efendimiz döneminde teslim alınıyor.

Hz. Ömer'i karşılayan kişi; patrik Sofranyus (Sophronius) ilk olarak kendisini, kendi kiliselerine Kıyame Kilisesine götürüyor ve Kıyame Kilisesi'nde Hz. Ömer efendimiz malum vakit namazını kılmak istediğinde patrik burada kılabilirsiniz diyor, Hz. Ömer hayır burada kılsam eğer yarın bir gün Müslüman idareciler burayı mescide çevirirler sizi rahatsız ederler diyor ve tam karşısındaki boşluk alanda namazını kılıyor. Patrikten aslında istediği bir şey daha var, o da kutsal alanı Mescid-i Aksa alanını görmek istiyor.

Patrik Sofranyus (Sophronius) Hz. Ömer efendimizi bu alana getirdiğinde bu alanda çöp yığınları görüyor sebebi nedir çünkü burası Yahudilerin kutsal mekânı, Yahudilerse Hristiyanlar tarafından sevilen bir topluluk bir kavim değil neden çünkü onların peygamberlerini öldürdüler. İsa (as)'ı ihbar eden kişiler Yahudiler, hâlbuki Hz. İsa'da malumunuz Yahudi ve Yahudilere gönderilmiş bir peygamber olduğunu söyleyebiliriz. Hz. İsa'nın katillerinin bulunduğu, kutsal buldu-

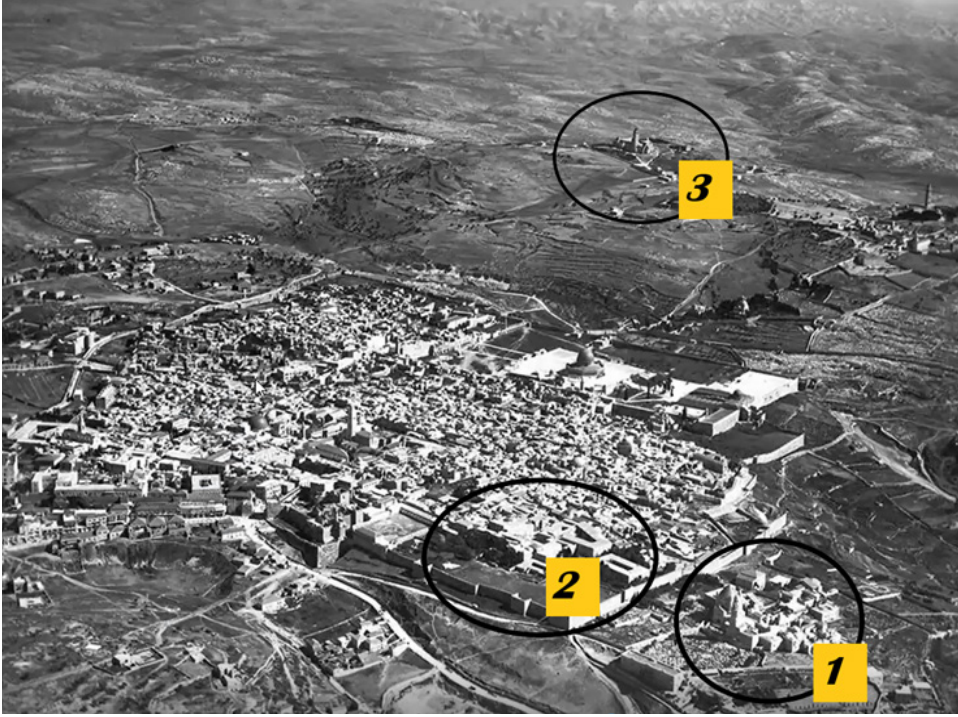
ğu mabedin alanını Hristiyanlarda çöplüğe çevirmişler ve Hz. Ömer efendimiz burada bir mescit inşa ettiriyor, yanılmıyorsa 20 gün kadar Kudüs'te kalıyorlar, bunların hepsini zaten sizler derslerinizde işlemişsinizdir, ben sadece bunları bir nevi tekrar babında yapıyorum. Arada Emeviler, Abbasiler, Tulunoğulları bir müddet geliyor ve şehir Fatimilere geçiyor. Fatimilerden de devralan bir topluluk var, o topluluk Türkler, Türkler bu şehri 1071'de aslında Malazgirt'te Anadolu kapılarını açarken aynı anda Filistin topraklarını da ele geçiriyorlar, Filistin'e geliş tarihleri 1071 diyebiliriz, hatta savaşı bir şekilde Alpaslan'ın yeğenlerinden Atsız bu şehri ele geçiriyor ama Melikşah ile aralarında böyle sürekli taht kavgaları hâkimiyet kavgaları söz konusu çok fazla uzunca duramıyorlar burada. 1098 yılında şehri Fatimilere devredecekler yani yaklaşık 27 yıl boyunca Kudüs, Türklerin hâkimiyeti altında bulunmuştur, bu çok özeldir bunun tek kitabesi Kudüs'te Türklerin varlığına dair tek kitabe bugün Kible Mescidinde maalesef saklanmakta diyebiliriz. Zekeriya Mihrabı'nın tam üstünde gittiğinizde inşallah notlarınızı da almış olun, o süslü o güzel muhteşem mihrabın tam üstünde süslemelerin altında saklı kalan bir kitabe var internette bunun makalesine ulaşabilirsiniz. Bugün oradaki kitabe bize Atsız dönemini, Melikşah dönemini, Selçuklu dönemini anlatan Türklerin buradaki varlığını kanıtlayan en önemli ve tek belgedir diyebiliriz. Selçuklularla ile Fatimiler arasındaki bu kavgada bu tartışmada kazanan kim oluyor tabii ki Haçlılar oluyor. Haçlılar Avrupa'da toplamış oldukları ordu-

yu Kudüs'e gönderiyorlar önce Kudüs yolu üstünde Kılıç Aslan'ı mağlup ediyorlar ve yol üstünde Urfa kontlukları, Antakya kontluğu kuruluyor. Kudüs'e geldiklerinde de şehri ele geçirdiklerinde Amin Maalouf'un Arapların Gözünden Haçlı Seferleri kitabında çok güzel anlattığı çok acı ve güzel izah ettiği, betimlediği şekilde burada sokaklardan adeta kan nehirleri akıyor, insanların cesetlerine basmadan yürümenin imkansız olduğu bir zaman dilimine giriyor Kudüs, tarih boyunca gördüğü en büyük katliamı o yıllarda, 1099 Haçlıların şehre girmesiyle, yaşıyor.

Burada tek öldürülen aslında Yahudiler ve Müslümanlar değil Hristiyanları da öldürüyorlar bunun sebebi ne 1060'lı yıllarda olması lazım Ayasofya'da bir ayrılık gerçekleşiyor, Ayasofya ile Kudüs'ün bağlantısı inanılmaz, inşallah bir gün Ayasofya'yı da konuşmak nasip olur. Ayasofya'dan Kudüs'e çıkan o kadar çok yol var ki bunlardan birisi; belki çok dolaylı olanı budur diyebiliriz; malumunuz Ortodoks ve Katolik şeklinde bir ayrım söz konusu bu ayrım Ayasofya'da 1060'lı yıllarda olması lazım gerçekleşiyor, bu ayrımdan dolayı Katolikler Ortodoksları başka bir dindenmiş gibi görüyorlar ve kendilerine zorluk çıkarttıklarında Ortodoksları da öldürdüklerini söyleyebiliriz ki Kudüs'te Katolik varlığı çok çok azdır, bugün de hala azdır diyebiliriz daha çok Ortodokslar hâkimdir, tarih boyunca da öyle olmuştur. Haçlıların bu egemenliğini kıran onları buradan def eden tabii ki Selahaddin Eyyubi. Selahaddin Eyyubi'yi zikrederken Nureddin Mahmud Zengi zikretmemek onu hayırla yâd etme-

mek gerçekten bir vefasızlık örneği olabilir, bu vefasızlığı yapmamanızı sizlere temenni ediyorum sizler nezdinde. Aslında Nureddin Mahmud Zengi'nin ordusunda yetişen bir komutan Selahaddin Eyyubi ve Nureddin Mahmud Zengi'nin çok büyük hedefleri var bunlardan birisi mesela; Haçlı Devletlerini ortadan kaldırmak, Kudüs'ü ele geçirmek, Mısır'daki Fatımi Devleti'ne son verip İslam dünyasını Abbasi halifesinin altında birleştirmek ve İstanbul'u fethetmek yani Roma'nın merkezini ele geçirmek inanılmaz hedefleri olan, bu hedefleri uğrunda savaşan mücadele eden ve somut bir şekilde hepinizin de bildiği üzere ne yaptırmıştı; Kudüs henüz Haçlıların hâkimiyetindeyken Müslümanların hâkimiyetinden eser olmazken bir ustaya muhteşem bir minber hazırlatmıştı. Bunu ben bugüne yorumlamak istiyorum; bugün Kudüs bağımsız değil, özgür değil, hür değil ve bizlerden birisi çıkıyor, Kudüs elbette bir gün alınacak deyip milyonlarca lirasını harcıyor ve tekrardan bir minber yapıyor, taşınabilir bir minber yapıyor, bir vaaz kürsüsü yapıyor başka şeyler yapıyor, bunun gibi düşünebilirsiniz bu da bir fiili duadır şu an biz fiili dua yapıyoruz, Nureddin Mahmud Zengi'nin yapmış olduğu da yine bir fiili duadır diyebiliriz, inanılmaz bir komutan, hayatını okumanızı tavsiye ederim. Nureddin Mahmud Zengi'den bayrağı devralan Selahaddin Eyyübi, 1187 yılında Hittin Savaşı ile birlikte şehri ele geçiriyor ve hatta Miraç günü şehir ele geçiriliyor bunları da not düşmüş olmak lazım. Akabinde tabi Memlukler geliyor Memluklerden sonra şehre kimler geliyor Osmanlılar.

Kudüs şehrinin havadan çekilmiş bir fotoğrafı görüyorsunuz;

Muhtemelen 2. Dünya Savaşı zamanlarında çekilmiş olabilir diye düşünüyorum çünkü uçak teknolojisi ve uçaktan çekilen fotoğraflar bir araya gelince o yılları gösteriyor diyebiliriz. Şehri görüyorsunuz sur içini, Mescid-i Aksa alanını görüyorsunuz. Şu alan Davud (as)'ın makamının bulunduğu (Siyon Tepesi) alandır¹, burada Ermeni Mahallesi² var. Karşıdaki görmüş olduğunuz yerde Almanlara tahsis edilen bir alandır, hastane binası³ var. Osmanlılar Filistin'i savunmak için buraya geldiklerinde burayı kışla olarak kullanıyorlar ve bu kışlada hangi kitabın kimin tarafından yazılmış olduğunu hepiniz biliyorsunuz; Falih Rıfkı Atay tarafından yazılan 'Zeytindağı'.

Burada da yine tarihi sur içini görmektesiniz. Mescid-i Aksa avlusunu görüyorsunuz arkada Silvan Mahallesi'nde görüyorsunuz;

Bu mahallede insanlar maalesef çok kötü vaziyetlerde yaşamaya mecbur ediliyor. Kudüslüler için bu cümleyi her kullandığımda daha önceki programlarda hep zikretmişimdir, aklıma son sahnemiz geliyor Allah-u Teâlâ'nın karşısında hesap veriyoruz, bizim Allah yardımcıları olsun dediğimiz Kudüslüler, Kudüslü gençler ellerinden geleni yapmışlar, mücadele etmişler, bir taş atmışlar başka bir şey yapmışlar ama burada biz ne yapmışız ve akabinde Allah bizlerin yardımcısı olsun duası galiba daha doğru bir dua olabilir. Evet, bu fotoğrafta yine aynı yılda çekilmiş olması muhtemel, büyüyen bir şehir görüyorsunuz arka taraflarda. Burası Kidron\Cehennem Vadisi;

Osmanlıların gelmesinden 100 yıl kadar evvel burada bir Türk eseri dikiliyor diyebiliriz Mescid-i Aksa avlusunda, Osmanlı medresesi olarak zikredilen Kattanin\ Pamukçular Kapısının hemen yan tarafında bulunan Osmanlı medresesi Osmanlıların Kudüs'e gelmesinden 100 yıl evvel II. Murad döneminde Çandarlı İbrahim Paşa'nın eşi İsfahan Şah Hatun, ismi çok güzel bir isim, tarafından inşa edilmiş bir medrese var ve bu medresenin giderleri nereden karşılanıyor aramızda eğer Bursa İznikli olan varsa hemen böyle bir gurur duyabilirler, mutlu olabilirler. İsfahan Şah Hatun, Kudüs'te Mescid-i Aksa avlusunda inşa ettirmiş olduğu medresenin giderlerini karşılamak için İznik'in köylerini satın alıyor ve o köylerden gelen vergiler bu medresenin giderleri için kullanılıyor, böyle küçük bir not düşebiliriz. Osmanlılar şehre Yavuz Sultan Selim ile birlikte 1516 yılında giriyorlar. Yavuz Sultan Selim burada bir müddet kalıyor, yine Hz. Ömer efendimizin ve Selahaddin Eyyubi'nin imzalamış olduğu sunmuş olduğu emannameyi aynıyla sunuyor, kendisi de bir gece vakti Mescid-i Aksa avlusuna girdiğinde 12000 kandil ile bu alan (Kible Cami'nin bulunduğu avlu) aydınlatılmış, bu şekilde o dönemi de zikredebiliriz. 400 yıl boyunca Osmanlı hâkimiyeti sürüyor. Roma hâkimiyeti de enteresandır onlarda 400 yıl boyunca bu şehre hâkim olmuşlardır.

Kudüs'ün üç din için önemli olmasının birkaç sebebini söylemek gerekirse Yahudilerin kutsal kitaplarında Kudüs; insanlığın başlangıcı ve sonu ile irtibatlandırılıyor.

Talmut kitabında ilk insanın toprağının Kudüs'ten alınmış olduğunu ve yine ilk insan olan Âdem'in bu emanet toprağı vermek için Kudüs'te vefat etmiş olduğu, burada defnedilmiş olduğu zikrediliyor, ayrıca Kudüs'ün suları cennetten gelen sulardır, Kudüs'e yerleşenlerin günahları bağışlanacaktır gibi birçok bilgi vardır, malumunuz bu alan Yahudilerin hac merkezleridir, Mescid-i Aksa alanı veya Burak Duvarı onların hac merkezleridir, Yahudiler bugün yürürlükten kalkmış da olsa senede bir defa kurban keserler ve o kurbanları da kutsal kaya üzerinde kesilmek durumundadır, buraya hâkim olmadıkları için de bu gün düşmüştür, onların şu an kurban gibi bir ibadetleri söz konusu değildir.

Hristiyanlar için neden önemli, Hristiyanlar için Hz. İsa onların peygamberleri bu şehirde dünyaya gelmiş, bu şehirde yaşamış, bu şehirde çarmıha gerilmiş ve bu şehirde defnedilmiştir, bu inanç bile başlı başına Kudüs'ün önemli olduğunu gösterir, yeryüzünde Hristiyanların en kutsal en mukaddes şehri Kudüs'tür, ikincisi de yine Kudüs'e yakın bir bölgede Beytullahim şehri vardır Kudüs'e 11 kilometre uzaklıktaki şehir, üçüncü kutsal kilise, mekân da Nasıra şehridir orada 50 kilometre kadar bir uzaklıkta Hz. İsa'nın da irtibatlandırıldığı birkaç eser vardır, o yüzden Hristiyanların yeryüzündeki üçünü kutsal mekânı Nasıradır.

Birincisi Kudüs, ikincisi Beytullahim, üçüncüsü Nasıra, aslında güzel bir soru olabilir, buradan sonra hazırlayan arkadaş kimse ona ipucu vermiş olalım.

Müslüman geleneğinde Kudüs'ün önemi nedir? Müslümanlar için Miraç başlı başına Kudüs'ün önemini kavramamız için yeterli bir hadise diyebiliriz. İslam geleneğinde burada birçok peygamber yaşamıştır, burada vefat etmiştir gibi birçok sebepten bahsedebiliriz. Kudüs surları toplamda dört kilometreye yakın uzunluğa sahip, İstanbul sur içi ile kıyasladığımızda aslında İstanbul'dan çok çok küçük bir şehirle karşı karşıyayız nüfus itibarıyla de kıyaslanamayacak kadar küçük bir şehirle karşı karşıyayız, nüfus itibarıyla de küçük bir şehir.

Görmüş olduğunuz alanda Müslüman Mezarlığı (Babü'r-Rahme ve Yusufiye Mezarlıkları) vardır. Ortadaki alan Cehennem Vadisi veya Kidron Vadisidir, şu an bizim bulunduğumuz yerde Zeytin Dağı Yahudilerin mezarlarının bulunduğu alanlardır.

Kanuni Sultan Süleyman'ın görmüş olduğu rüyalar var, bunlardan birisini Evliya Çelebi zikrediyor, Sultan Süleyman rüyasında Peygamber efendimizi görmüş ona 'Ey Süleyman 46 yıl saltanat süreceksin çok savaşlar edeceksin soyun dünya yıkılınca kadar kesilmeyecek sana şefaati budur; savaş ganimetlerinden Mekke'ye Medine'ye harca ve Kudüs'ü de surlarla çevir' şeklinde Kubbetü's Sahra'yı süsle, Mescid-i Aksa alanı imaret et' şeklinde Efendimiz rüyasında emirler buyurmuş ve Kanuni Sultan Süleyman bu emirler karşılığında Kudüs'e 1540'lı yıllarda bu surları inşa ettiriyor.

Toplamda 7 tane kapısı var Eski Şehir (Kudüs sur içinin), bu kapılardan birisi hemen tam karşımızda bulunan Altın Kapı veya Tevbe ve Rahmet Kapısı olarak zikredilen kapı.

Bu bölgedeki mezarlık Babür Rahme (Rahmet Kapısı) Mezarlığı, toplamda 70 sahabe var sadece ikisinin ismini biliyoruz, bu Altın Kapıda görmüş olduğunuz gibi iki tane kapı var, ikisi de örüldür neden örülü olduğuna dair farklı bir rivayet olmakla birlikte Hz. Ömer efendimiz veya Selahaddin Eyyubi zamanlarında örüldüğü rivayet ediliyor, neden örülmüş Hristiyanlar istemiş diye böyle farklı komik biri rivayet var neden çünkü Hristiyanlığın inancında Mesih kurtarıcı peygamber Kudüs'e gelecek ve Kudüs'te bu kapıdan içeriye girip mukaddes kaya üzerine oturup cennetin krallığını kurup ilan edecek böyle bir inanç var, bakıyorlar Müslümanlar buradan girip çıkıyor yani onların inançlarında Mesih sadece bu kapıdan girebilecek başka hiç kimse giremeyecek ama bakıyorlar Müslümanların sürekli girip girip çıktığı kapı Hz. Ömer efendimizden böyle bir ricada bulundukları gibi böyle bir rivayet söz konusu, o yüzden kapı kapatılıyor ama asıl sebep muhtemel ki bu kapı direkt Mescid-i Aksa'ya açılan tek kapıdır yani güvenliği sağlamaktaki endişeden dolayı bu kapı kapatılmıştır. Mescid-i Aksa'nın direkt dışarıya açılan başka kapısı yoktur ondan dolayı kapatılmış olduğunu söyleyebiliriz.

Bir diğer kapı Aslanlı Kapı (Esbat Kapısı), Aslanlı Kapı'nın doğu tarafından geldiğinde solda Rahmet Mezarlığı'nın girişi vardır sağ tarafında da Yusufiye Mezarlığı vardır.

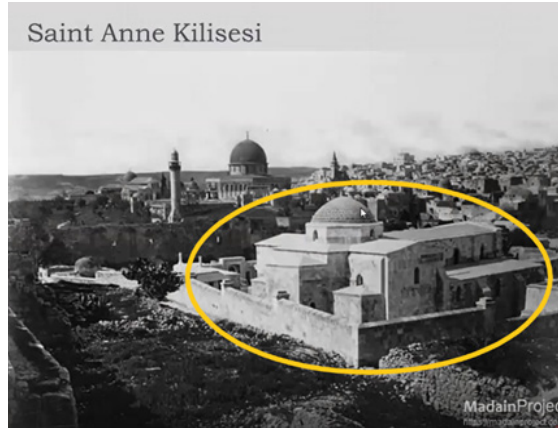

Bu Aslanlı Kapı ile alakalı bakın burada iki tane aslan görüyorsunuz, yine rüyaya dayanıyor Kanuni Sultan Süleyman dört tane kızgın aslan görüyor, bu rüyayı yorumlatıldığında müneccimler kendisine Kudüs'ün çok güvensiz olduğunu bu sebeple aslanların kendisine kızdığını Kudüs'ün derhâl surlarla çevrilmesi gerektiğini söylüyor ve surlarla çevrildikten sonra sembolik olarak buraya dört tane aslan motifi konulmuş olduğu rivayetlerde geçiyor ama aslında bunlar aslan değil leopardır, farklı yerlerden böyle inşa edilmiş bir eser değildir, Mamluk sultanı Baybars'ın Kudüs'teki bir sarayından getirilmiş ve buraya yerleştirilmiş devşirme parçaları olduğunu söyleyebiliriz.

TİKA tarafından restore edilen mezarlık duvarını görüyorsunuz ve onun kitabesi;

İçeri doğru yolculuk yapalım bakalım böyle yüzyıllar önce gelen bir kervan olduğumuzu düşü-
nün Eski Şehir'in sur içine giriyoruz ve kapıdan girdiğimizde bizi ilk karşılayan şey tabii ki bir
çeşme neden çünkü yokuş yukarı çıktık yorulduk dinlenmemiz lazım, su içmemiz lazım ve
bu şehrin suyla kavuşturan çok büyük bir Osmanlı padişahı vardır; Kanuni Sultan Süleyman.
Kanuni Sultan Süleyman'ın çeşmesi bizi karşılıyor, burada suyumuzu içtik. Burada Doğum
Kilisesi var, kimin doğumu Hz. Meryem'in doğumu, burada aşağı tarafta mağara gibi yer var-
dır, Hz. Meryem orada dünyaya geldiği şeklinde bir rivayete binaen inşa edilmiş bir kilisedir.
Arkadaki, sağ taraftaki yapılar Fransızlara aittir, orada Selahiye medresesi var, Selahaddin
Eyyubi tarafından yaptırılan bir medresedir.

Fotoğraf: Söz konusu medrese hakkında dersin ilerleyen dakikalarında tekrar bilgi verilmiş-
tir.

Şam Kapısı tarih boyunca hep pazarın kurulduğu kapı olmuş bugün de hala pazar kuruluyor.
Kudüs Eski Şehir'i çevreleyen surların en güzel en görkemli kapısı diyebiliriz.

El-Halil şehrine veya Yafa şehrine açıldığı için el-Halil veya Yafa olarak isimlendirilen kapı burasıdır, bu cihete doğru açılan tek kapı burasıdır. Hz. Ömer efendimiz şehre girerken bu kapıdan içeri girmiştir ve bu kapıda surların üzerinde Sultan II. Abdülhamid tarafından yaptırılan bir saat kulesi var idi. 1917 yılında (bir başka kaynağa göre yıkım yılı 1922 yılı olarak belirtilmiştir.) İngilizler bu şehri işgal ettiklerinde şehrin adeta simgesi haline gelen bu saat kulesini yıkmışlardır, burada bir sebیل vardı o sebilde ortadan kaldırılmıştır.

Bu kapı aynı zamanda Sultan II. Abdülhamid zamanında Alman İmparatoru II. Wilhelm'inde girmiş olduğu kapıdır, II. Wilhelm'in Osmanlı ile olan sıcak münasebetleri var hatta Sultan'ın 25. cülus yıl dönümüne özel İstanbul'a bir hediye gönderiyor bu hediye nedir; Alman çeşmesi Bugün Sultan Ahmet meydanında veya At meydanında inşa edilmiş olan Alman çeşmesi II. Wilhelm'in hediyesi. II. Wilhelm tıpkı böyle bir Haçlı komutan edasıyla Akka'da indikten sonra at üzerinde geliyor Kudüs'e normalde farklı şekillerde gelmesi mümkün iken at üzerinde şehre geliyor ve şehre at üzerinde ana kapısından girmek istediğinde Sultan II. Abdülhamid buna bir tedbir almış ve alanı (El -Halil Kapısı'nın açıldığı) açtırmış, genişletmiş, bu kapıdan şehri dâhil etmiştir neden çünkü bir şehri asıl ana kapısından at üzerinde giren imparator o şehrin sahibidir gibi tarih boyunca yerleşmiş bir algı hâkim. Sultan II. Abdülhamid bu algıyı iyi bildiği için II. Wilhelm'e bunu yaşatmamış, göstermemiş. II. Abdülhamid'in hediye etmiş olduğu alanlarda var, bu boşluk alanları kilise yapıyor.

El-Halil Kapısı mermerden inşa edilmiş sebili¹ görüyorsunuz ve surlardan içeri girdiğinizde o zamanlarda yapılan ilk otellerden birisi de burada tabelasını² görüyorsunuz, ana kapımız hemen sol tarafta.³

Saat kulesini görmektesiniz;

Sultan II. Abdülhamid'in cülus yıl dönümüne özel, imparatorluğun birçok yerinde bu saat kuleleri yaptırılıyor.

Kudüs'te Kayzer II. Wilhelm'e kilise yapılması için araziler de verilmiş, bunlardan birisi 'Kurtarıcı İsa Kilisesi' açılışı yapılıyor, II. Abdülhamid tarafından verilen bu araziye Kudüs sur içinin en yüksek binası olarak kilise çan kulesi yapılmış, bu maalesef üzücü bir durum tarihi okumak kitaplardan okumak, akademik kaynaklardan okumak, hepimizin yararına olacak arkadaşlar sosyal bir mesaj vermiş olayım.

Kurtarıcı İsa Kilisesi'nin bugünkü görünümünü görüyorsunuz, Kudüs'ün en yüksek yapısı bu, sur içi şehrinin.

Bu da verilen diğer araziye yapılan kilise; 'Ebedi İstirahatgâh Manastırı'.

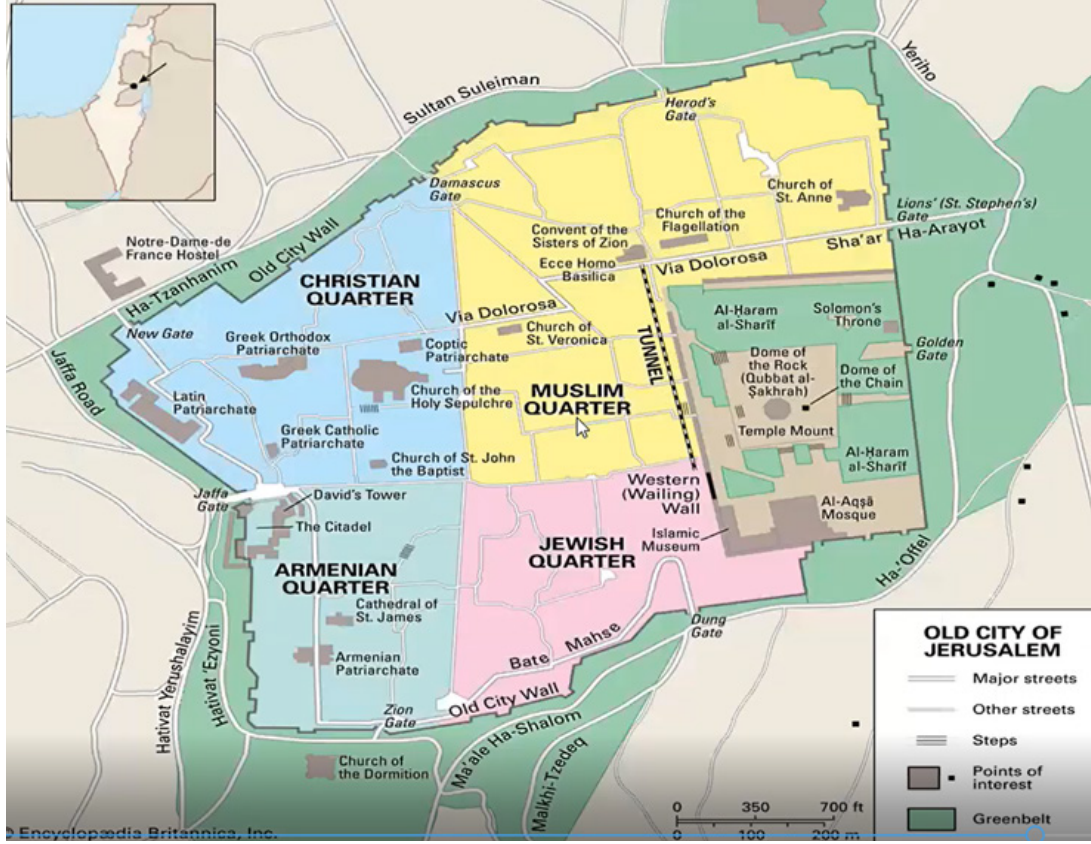
Haz. Meryem'in burada vefat ettiğine inanıldığı için inşa edilen yapıdır, normalde tarih boyunca öyle bir inanç yok, 19. yüzyılda böyle bir inanç, efsane türetiyorlar ve o efsaneye binaen bu kiliseyi inşa ediyorlar.

Wilhelm'in Kudüs'ü ziyaret anısına bastırılan madalyonlar, 1898 yılında gelmiş ve Kurtarıcı İsa Kilisesini görüyorsunuz. Bu da İngiliz işgal birliklerinin Kudüs'e giriş hazırlığı yapıyor ve General Edmund Allenby Kudüs'e giriyor.

Kudüs'teki mahalleler, bu mahalleleri konuşalım şimdi.

(Sunumun bu kısmında harita üzerinden devam edilmektedir.)

Aslında bu mahallelerin oluşumu, haritasının çizilmesi çok yenidir, 1960'lı yıllarda çizilmiştir, önceki yıllarda böyle keskin ayrımlar yok, bugün yaşarken de yok aslında. Müslüman Mahallesi, Hristiyan Mahallesi, Ermeni Mahallesi var. Siyon kapısından çıkıyorsunuz ve Davud (as)'a varıyorsunuz. El-Halil (Yafa) Kapısı burada Yahudilerin yaşadığı bölge (Bahsedilen bölge haritadaki 'Jewish Quarter - Yahudi Mahallesi yazan bölgedir.) bu bölge Müslümanların yaşadığı bir mahalleydi 1967-68'li yıllara kadar adı; Faslılar (Meğaribe) Mahallesi, Selahaddin Eyyubi o ahaliyi buraya getirip koyuyor ama 1967- 68 yıllarında dozerlerle girilerek burası mahvediliyor, birçok mescit, ev, insanlar evlerinin içindeyken evleri başlarına yıkılıyor ve bu gördüğümüz harita ortaya çıkıyor.

Bu kapıda (el-Halil Kapısı) inanılmaz bir mesaj var oda bakın bu kitabe;

Ne yazıyor burada 'la ilahe illallah ibrahim halilullah', Osmanlı'nın tarih boyunca Yahudi, Hristiyan ve Müslümanlarla meskûn olan bir şehirde adaleti nasıl tesis ettiğini, nasıl hoş-görüyle yaklaştığını gösteren en büyük delil, tek başına kitaplar dolusu malumatı içerecek olan kitabe, mesaj budur arkadaşlar. İbrahim peygamber Hristiyanlarca da Yahudilerce de Müslümanlarca da ata olarak kabul edilen bir peygamber ve Osmanlılar isteseler buraya 'la ilahe illallah muhammeden rasulullah' yazabilirler ama bu şehrin en önemli kapısına Hz. Ömer efendimiz'in de girmiş olduğu kapıya 'la ilahe illallah ibrahim halilullah' yazmışlar, bu mesajı asla unutmayalım, bu çünkü şey gibi; Osmanlı'nın Kudüs'ü yüzyıllar boyunca nasıl selamet içerisinde barış içerisinde yönettiğinin en büyük göstergesi, en büyük şifresi gibi bu. Kudüs'ün nasıl yönetilebileceğinin şifresi tek bir kitabede yatıyor diyebiliriz.

El-Halil Kapısından girdikten sonra el- Ömeriye meydanına açılıyorsunuz, buradan aşağı gittiğinizde Kıyame Kilisesi var. Buradan ilerlediğinizde Ermeni Mahallesi'ne gidiyorsunuz, Ermeni Mahallesi'nde gitmekte ısrar ettikten sonra da karşınıza Siyon Kapısı çıkacak, o yüzden ısrarınızı sürdürün. El-Halil Kapısını sağ tarafında bir kale var. Osmanlıların yaptırmış olduğu kale bu kalenin içerisine girip gezebilirsiniz müze olarak kullanılmakta şimdi hatta ben sizi temsilen içeriye bir dâhil edeyim.

Evet, şuan arkadaşlar Kudüs Kalesi'nin içindeyiz.

Kudüs Kalesinde Osmanlı askerleri için yaptırılan mescidi görüyorsunuz, mescidin minaresini görüyorsunuz ve kalenin iç bölgesini insanlar ziyaret ediyorlar.

Size bahsettiğim ilk Yahudi yerleşimi, yeşillikler içindeki mahalle Kudüs'teki ilk Yahudi Mahallesi olarak kurulmuş, 1850-60'lı yıllarda. (Görüntüsü yukarıda bahsedildiği yere konulmuştur.) Siyon kapısına bakalım;

Bu kapı 1968 çatışmalarında darmaduman edilmiş gördüğünüz gibi bunlar mermi izleri kapının halini görünce burada yaşanan çatışmaları da rahatlıkla hayal edebilirsiniz.

Kudüs'e gittiğinizde eğer çilek mevsimi ise Kudüs'ün çileklerinden yemenizi tavsiye ederim, muhakkak el-Halil kapısının yan tarafında orada iki tane Osmanlı mimarının kabirleri var, o kabirlerin sol tarafındaki büfe gibi bir yerden bilet alıyorsunuz ve Kudüs surlarını yürüyerek gezebiliyorsunuz, üstten yürüme alanları var, tamamen yürüyerek gezerseniz Kudüs'ün efsununa iyice kapılmış olursunuz yani sizi büyüleyen bir şehirle daha çok yüz yüze gelmiş olursunuz.

Şimdi yürümeye devam ettiğinizde nereye geliyoruz, Davud (as)'ın türbesine, Davud (as)'ın türbesine girdiğinizde sakın bu çinileri görmeyi beklemeyin, çünkü bu çiniler 2012 yılında İsrail güçleri tarafından söküldü bir daha da yerlerine takılmadı, bu çiniler bugün maalesef yoklar. Davud (as), dediğim gibi isim olarak 'en çok sevilen kişi, göz bebeği' anlamına geliyor. Davud (as)'ın Kuran-ı Kerim'de 16 yerde ismi geçiyor, çok güzel bir sese sahip olduğunu biliyoruz. Zebur okurken başında kuşlar hareketsiz dona kalırlarmış ve onu dinlermiş, Efendimizin bildirdiği farklı şeyler de var, 'Allah'a en sevimli namaz Davud'un namazıdır yine Allah'a en sevimli oruç Davud'un orucudur' şeklinde yine bu orucu da fıkhıta biliyorsunuz, Davud orucu deniliyor; bir gün oruç tutup bir gün tutmamaya. İsraililer Davud'u bir kral olarak görüyorlar bunu söylemiştim, bu alanın da 12. yüzyılda bulunduğu rivayet ediliyor, 12. yüzyılda içerisi altınlarla dolu bir oda bulunuyor ve o oda da bir mezar, bu mezarın Davud (as)'a ait olduğu tahmin ediliyor, bu odanın tam üstünde 'son akşam yemeği odası' vardır. Şu an en üst kata (Nebi Davud'un üst katı) çıktık, genelde buraya çıkılmıyor ihmal ediliyor, lütfen siz merdivenlerden kaçamak yapıp yani Genç Memur-Sen ekibi size çok fazla vakit tanımasa bile kaçamak yapıp muhakkak buraya çıkın arkadaşlar, buradan inanılmaz manzaralar göreceksiniz; burada Almanlar tarafından II. Wilhelm tarafından yaptırılmış Ebedi İstirahatgâh Manastırı, Siyon Kapısından çıkıyorsunuz yol boyunca gelirken bu sağınızda kalacak aşağı taraftan türbeye giriş yapıyorsunuz. Davud (as)'ın heykelini de buradan görebilirsiniz. Son akşam yemeği odası olarak adlandırılan oda Sultan Süleyman tarafından mescide dönüştürülüyor ve mescidin minaresi bu arkadaşlar.

Davud (as)'ın Yahudilerin gözüyle nasıl görüldüğünün bir göstergesini yol boyunca göreceksiniz. Son akşam yemeği odası da Haçlılar zamanında burası kiliseye çevriliyor 'son akşam yemeği odası' derken ne demek istiyoruz; Hz. İsa yakalanmadan önce son geceyi bu odada havarileriyle birlikte geçiriyor, öncesinden Getsemani Bahçesine haber salıyor, şu adreste şurada buluşacağız diyor, akşam yemeğinde buluşuluyor ve Hz. İsa yemek esnasında havarilerden birinin kendisine ihanet edeceğini söylüyor, onlara mayasız ekmek ve şarap dağıtıyor ekmeği verirken bunu yeyin bu benim etimdir, şarabı verirken bunu için bu da benim kanımdır diyor, bu da Hristiyanlıkta bir ayine sebep oluyor bu ayinin ismi 'evharistiya', kilisede yapılan ve en ön kısımda mihrap alanında ve apsis alanında yapılan, sadece din adamlarının katıldığı ayine 'evharistiya ayini' deniliyor; ekmek ve şarap ayini. Hz. İsa'nın son akşam yemeğini havarileri ile birlikte burada yediği zikrediliyor. Sultan Süleyman burayı mescide çevirmiştir ve mihrabı görmektesiniz;

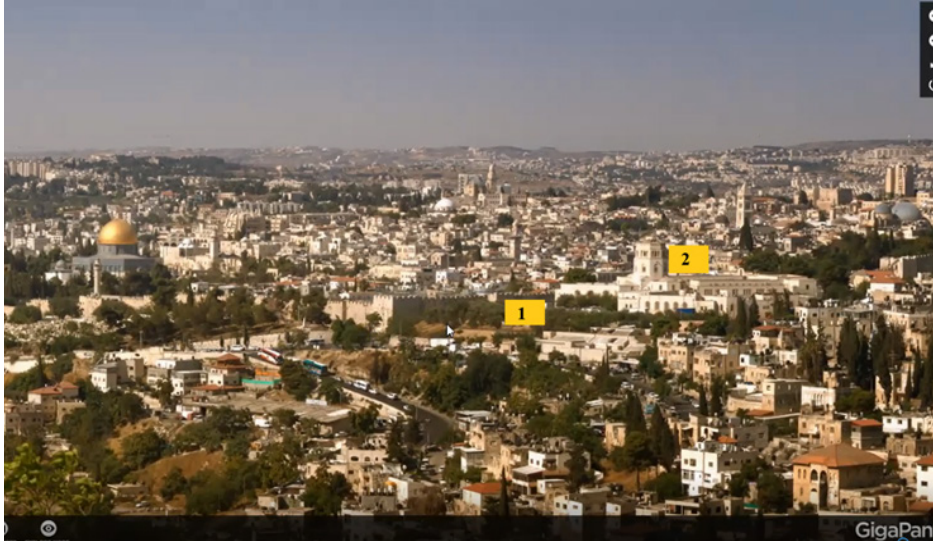
Sütun başlıkları Roma devrinden ama mihrap Osmanlı zamanından bugüne ulaşmış, bugün müze olarak kullanılıyor. Son akşam yemeği dediğimizde hepimizin aklına Leonardo Da Vinci'nin tablosu geliyor. Orada (son akşam yemeği odası) sütun başlıklarından birinde 'pelikan' vardır, pelikan mitoloji olarak kanıyla yavrularını doyuran göğsünü gagalayıp onlar için açan ve kanıyla onları doyuran bir varlıktır, burada Hz. İsa'nın insanlık için kendini kurban ettiği, bir yardımseverlik örneği olarak Hristiyan sanatındaki bir yankısını görüyoruz diyebiliriz.

Selahiye Medresesi; Sultan Abdülmecid Kırım Savaşı'nda Fransızlar Osmanlı'ya yardım ettiğinden dolayı bu medreseyi Fransızlara veriyor, Sultan II. Abdülhamid tekrardan Fransızlardan devralmış ve medrese olarak kullanılmasını istiyor, İngilizler işgal ettikten sonra da tekrardan Fransızlara verilmiştir. Hatırlarsanız daha canlıdır Macron Kudüs'e gittiğinde böyle bir arbede yaşanmıştı, orada sığındığı yer işte bu alandı çünkü burası Fransız toprağıdır Selahaddin Eyyubi'nin yaptırmış olduğu medrese.

Kudüs'te birçok vakıf eseri var. Haseki Vakfı çok önemli. Haseki Vakfı bunların en önemlilerinden bir tanesi, Sultan Süleyman'ın eşi Hürrem Sultan tarafından malumunuz kuruluyor. Kanuni Sultan Süleyman bence Kudüs ile özdeşleştirilmesi gereken bir kişi, surları yaptırıyor, şehrin su sorununu çözüyor, Kubbetü's Sahra'yı İznik çinileriyle kaplattırıyor, inanılmaz eserleri var Kudüs'te.

Mesela şöyle kıyaslayabiliriz; Kanuni Sultan Süleyman'ın dönemi'nin zenginliğini, bolluğunu Sultan Süleyman saltanatı müddetince Kudüs'e 35 tane kitabe koyduruyor yani o kadar çok eser yaptırmış Kudüs'e ve başka hiçbir Osmanlı padişahının Kudüs'e bu kadar çok yatırımı yok, daha somut hale getirecek olursak bu Sultan Süleyman'ın tek başına 35 kitabesi varken sonrasında gelen Osmanlı sultanlarının, 26 kişi geliyor, 26 tane Osmanlı padişahının Kudüs'te toplamda 26 tane kitabesi vardır. Sultan Süleyman'a bakın 35 tane kitabesi var tek başına, o kadar çok eser yaptırmış geri kalan 26 Osmanlı padişahından günümüze kalan 26 tane kitabe var ki bunların da 5 tanesi Sultan II. Mahmud dönemine ait diğerlerini de böyle kendi içinde paylaşabilirsiniz, bu şehir Sultan Süleyman'ın şehridir, bence bunu ihmal etmemek lazım Sultan II. Abdülhamid olarak çok fazla dinlendiriyoruz, söylüyoruz ama Sultan Süleyman'ın ihmal edersek bence ayıp olur.

Sultan Süleyman Caddesi¹ ve Osmanlıların posta binası² bugün müze olarak kullanılıyor.

Şimdi Hristiyanların hac yoluna doğru geçebiliriz. Hristiyanlar için Kudüs'ün önemi, asıl merkezi burası Hristiyanların en kutsal bölgesi, mabedi bu alan Hz. İsa'dan birkaç cümle ile bahsedecek olursak malumunuz

24-25 Aralık gecesi doğduğu zikrediliyor Batı dünyasında, buna Katolikler, Protestanlar, Süryaniler bu şekilde inanıyorlar. Ruslara Balkanlardaki kiliselere ve Ermenilere göre de 6-7 Ocak gecesinde dünyaya

gelmiştir ama bunun aslında Romalıların eski pagan inançlarının bir yansıması olduğunu söylemek hiçte yanlış olmaz. Pagan inançlarına göre 25 Aralık; güneş tanrısının doğum günüdür, o yüzden pagan inançlarını sürdürmüşler ve Hz. İsa'ya da o gün doğduğu, güneş olarak da vasvedildiği için, o gün doğdu gibi bir yakıştırma var, hâlbuki Kuran-ı Kerim'de malumunuz Hz. Meryem, Beytüllahim'e gittiğinde orada yaslanmış olduğu hurma ağacını silkelediğinde kendisine yaş hurmaların döküleceği bildiriliyor, kışın ortasında aralık ayında, ocak ayında hurma olur mu olmaz yani Kuran-ı Kerim'de zikredildiği bildirildiği üzere Hz. İsa'nın doğumu bahar aylarında olduğunu söyleyebiliriz. Kamame Kilisesi ya da diğer adıyla Kıyame Kilisesi de onun çarmıha gerildiği mekândır. Kim tarafından yaptırılıyor burası İstanbul'un

kurucusu olarak Konstantin tarafında yaptırılıyor. Konstantin bir rüya görüyor, Hz. İsa kendisine Kudüs'te kilise yaptırılmasını söylüyor ve manevi eşyalarını maddi eşyalarını muhafaza edilmesini söylüyor. Konstantin annesi Helana'yı gönderiyor, kendisi yolculuk esnasında birçok yerde kiliseler yaptırmıştır. Konstantin, kırk bin kişilik bir orduyla Helena'yı gönderiyor, Azize Helena olarak zikredeceğimiz Kudüs'te Hz. İsa'nın ve Hz. Meryem'i ne kadar hikâyesi hatrası varsa onları yeniden diriltme peşinde uğraşmış ve burada bir hac rotası çıkartmıştır. Hz. İsa'nın adım attığı ve 'Çile Yolu' olarak belirlenen o sırtında çarmıhı taşıdığı yolculukta adım attığı her noktaya her durağa her bölgeye bir durak belirlemiş ve o duraklarda bir şapel inşa ettirmiştir.

Bakın arkamızda bir minare var burası Hz. Ömer efendimizin namazını kılmayı tercih ettiği boş alana yaptırılan bir mescittir;

Kıyame Kilisesi, Protestanlar hariç tüm Hristiyanlarca kutsal olarak kabul edilen bir yerdir. Protestanlarca neden değil Protestanlar son katılan olduğu için onlar kilisede kendilerine yer bulamıyorlar. Kilise de her mezhebin kendine ait bir yeri var sadece o yerde ibadet edebiliyorlar ve sadece o yeri muhafaza edip, temizleyebiliyorlar, buna dair tarih boyunca defalarca kez çatışmalar çıkmış, kavgalar çıkmış, farklı farklı hadiseler yaşanmış olduğunu tarih kitaplarından okuyabiliyoruz. Hz. İsa'nın çarmıh yolculuğuna geçeceğiz, çarmıhının son noktası burası olacak (Kıyame\Kamame Kilisesi olacak).

Kudüs'e gittiğinizde bu yolu (Çile Yolu - Via Dolorosa) yürümeyi ihmal etmeyin, Kudüs gerçekten inanılmaz bir şehir sizin için kutsal olan bir şehir bakıyorsunuz Hristiyanlar ve Yahudiler için de kutsal, siz Mescid-i Aksa'ya namaz kılmaya doğru giderken bir yanda Yahudiler Burak Duvarı'na gidiyorlar öte taraftan Hristiyanlar sırtına haçı almışlar ve hacı olmak için o yolları yürüyorlar bir yandan bastığınız taşlar Hz. İsa'nın döneminde kullanılan taşlar abartmıyorum yani Kudüs'te iki bin yıllık kaldırım taşları mevcuttur ve sizde gittiğinizde onları göreceksiniz, ayaklarınız oraya basacak, değecek.

Via Dolorosa, Çile yolu, Elem yolu veya Gül yolu olarak isimlendirilen yol, bu yol 14 duraktan oluşuyor. Birinci durağımız Mescid-i Aksa'nın hemen dibinde başlıyor ve her durakta bir şapel var, birinci durakta bu durağa dair ayetler İncil'den okunuyor.

1.Durak

İkinci durakta Hz. İsa'ya taşınması için çarmıh veriliyor;

İkinci durakta yapılan şapel;

2.Durak

Üçüncü durakta Hz. İsa çarmıhın ağırlığı ve Yahudilerin saldırısına dayanamayarak yere düşüyor, burada temsili halini görüyorsunuz,

- Hürrem Sultan İmarethanesi günde 2000 kişiye yemek çıkartıyordu. Bu sayı hemen hemen Kudüs nüfusunun yarısı eder.
- İmarethanenin bir kısmı şuan Meryem Ana Katolik Kilisesi olarak kullanılıyor.

Bu duraktaki Ermeni Kilisesi Hürrem Sultan İmarethanesi'nin bir bölümüne yapılmıştır, ilginç bir bilgi; Hürrem Sultan İmarethanesinde günde 2000 kişi yemek çıkartılıyor. Kudüs'ün nüfusu o yıllarda 4000 - 4500 yani bir şehrin nüfusunun yarısını tek bir imalathaneden çıkarılan yemekle doyurmak inanılmaz bir şey yani düşünün İstanbul'da da o yıllarda 500.000 nüfus var, gerçekten kıyaslayınca küçükmüş Hürrem Sultan'ın burada da eserleri var ama Kudüs'te yaptırmış olan eserle bir günde şehrin nüfusunun yarısına yemek çıkartılıyor olduğunu bilmek inanılmaz bir şey.

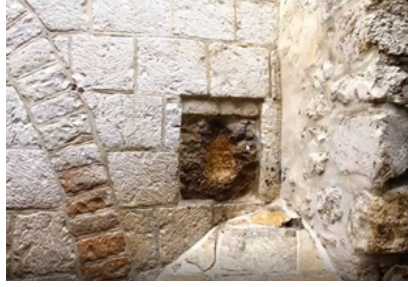
Üçüncü durak ve dördüncü durak yan yana Hz. İsa Hz. Meryem ile karşılaşıyor;

Beşinci durağa geldiğimizde artık çarmıhlı taşıyamıyor bir müddet bağlılarından birisi üstlenip taşımış. Beşinci durağı görüyorsunuz;

Hız. İsa'nın bir el izi var, el izine benzetiyorlar diyelim;

Burada şunu söylemek istiyorum arkadaşlar, Kudüs ve taş ilişkisi inanılmaz gerçekten. Hız. İsa'nın elinin değdiği bir taş var, Hız. İsa'nın göğsü yükseldiğinde bastığı bir taş Kudüs'te bulunuyor. Kudüs'teki evler mabetler hepsi taştan inşa edilmiş, mukaddes kaya taştan Peygamber efendimizin göğsü yükselmiş olduğu o kayadan bahsediyorum, her şey böyle taş ve taşla insan ilişkisi, taşla Kudüs ilişkisi irdelenmesi gereken belki uğruna şiirler yazılması gereken, denemeler yazılması gereken bir mesele olabilir, öyle aklınıza düşürmüş olayım.

Altıncı durakta Kudüslü bir kadın Hız. İsa'nın yüzündeki terleri silmiştir;

Yedinci durakta Hız. İsa yeniden yere düşmüş;

Sekizinci durakta Hz. İsa Kudüslü kadınlara hitap ediyor.
Dokuzuncu durakta bir kez daha yere düşüyor.

Onuncu durakta (Kıyame Kilisesi\ Kutsal Kabir Kilisesi) Hz. İsa çarmığa gerileceği yere geliyor. Şu merdivenler ve burada çıkılan yer Golgota Tepesi, Golgota 'kafatası' anlamına geliyor, o dönemde bu kayalık kafatasına benzediği için bu isim verilmiştir.

12.Durak

İçeri girdiğimizde bakın bunun üst kısımda-
yız Hz. İsa burada çarmıha gerilmiş (11. Du-
rak) çarmıhın konulduğu nokta burası (12.
Durak);

Hiz. İsa burada son nefesini veriyor, sonrasında indiriliyor, havarileri bu taşa konuluyor, bakiin yine bir taş, Hiz. İsa mesh ediliyor burada ve yağlarla mesh edildikten sonra kendisi gömülüyor, bu taş çok kutsal olarak atfedilir, giden Hristiyanlar eşyalarını buraya sürerler yüzlerini buraya sürerler, perler koklarlar.

Hiz. İsa'nın son anlarının resmedildiği bir sahne görüyorsunuz;

Ve defnedildiği alan;

Hız. İsa Hristiyanlarca ölmüş defnedilmiş ama on gün kadar sonra tekrardan dirilmiş havarileri ile bir müddet beraber olmuş, onlara son öğretilerini göstermiş, öğretmiş ve sonra da göğe yükselmiştir böyle bir inanç vardır. Hız. İsa'nın göğe yükselmiş olduğu yer, burası Selahaddin Eyyubi zamanda mescide çevriliyor bugün de müze olarak kullanılıyor.

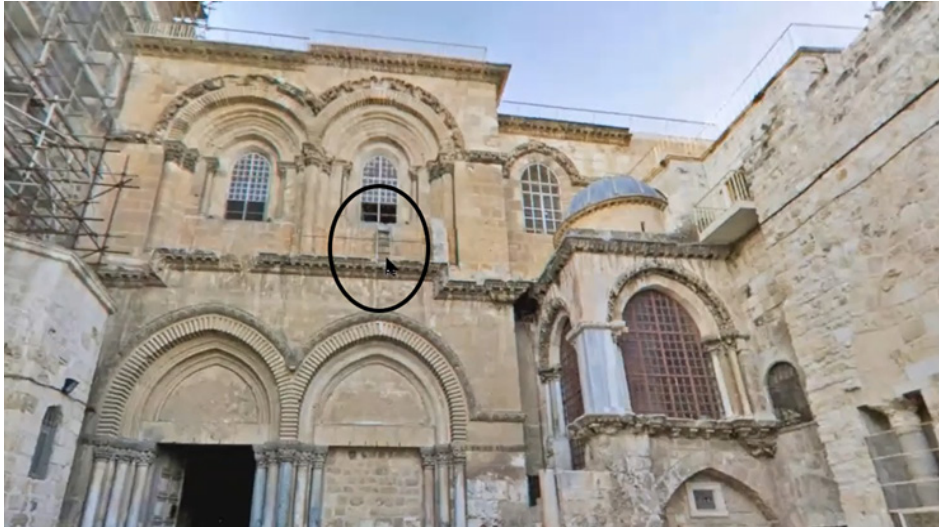

Bakın Hazreti İsa'nın mesh edildiği yer, Golgota Tepesi yukarıda merdivenleri çıkıyorsunuz unutmayın arkadaşlar burada bir yoğunluk var aman boş ver demeyin muhakkak yukarı çıkın insanları gözlemleyin, içeride birçok şapel, alan var çünkü Protestanlık hariç her mezhebin burada bir mekânı var, o mekânlarında ibadetlerini yapıyorlar

Hiz. İsa'nın defnedildiđi yer, defnedildiđi mekân içine girdik. Birçok Őekilde sűslenmiŐ..

Őimdi arkadaŐlar malumunuz Kıyame Kilisesi'nin anahtarlıđı Műslűman bir ailede, Műslűman aile burayı sabah açıyor ve akŐam kapatıyor neden űnkű Hristiyanlar kendi aralarında bir tűrlű anlaŐamıyorlar sűrekli kavga ediyorlar. Osmanlı zamanında bu yaŐanmıŐ ve burada bir sembol gűrűyorsunuz yukarıda gűrműŐ olduđunuz mermerden bahsedeceđim.

Osmanlılar zamanında 1750'lili yıllarda III. Mustafa zamanında bu kavgalara bir önlem alınmak maksadıyla Kudüs'teki Kıyame Kilisesinde bölümler tek tek paylaştırılmış şurasını siz temizleyeceksiniz siz bakacaksınız diye mezheplere ayrılmış ve bir müddet böyle devam etmiş ama sonrasında bu alanda birinci basamağı sen mi temizleyeceksin yoksa ben mi temizleyeceğim gibi bir kavgayla başlayan ve ölümlere bile sebep olan bir hadise var, bu hadiseye binaen Sultan Abdülmecid yeniden bu taksimatı yapıyor ve Kudüs'e bir elçi, bir haberci gönderiyor, bu haberci Kudüs'e geldiğinde Kıyame Kilisesine geldiğinde her şey olduğu gibi kalsın herkes olduğu yerde kalsın hiç kimse bir şey dokunmasın nidalarıyla herkes dona kalıyor, herkes durmuş bu sırada orada Ermeni bir rahip pencereleri siliyor merdivene çıkmış, kendisi aşağı iniyor ve merdiven orada kalıyor, işte bu merdivenler Osmanlı'nın getirmiş olduğu o habercinin nidalarıyla bırakılan merdivenler hala burada ve hala Kıyame Kilisesi'nin taksimatı Osmanlılar tarafından yapılmış haliyle devam ediyor yani ortada Osmanlı diye bir devlet kalmadı ama Osmanlılar milim milim santim santim Kudüs'teki Kıyame Kilisesinde Hristiyanlara, mekânlarını ayırmışlardır, vermişlerdir ve bugün hala Kıyame Kilisesinde Osmanlı hükmü geçmektedir, bu hükmün en büyük temsilcilerinden bir tanesi bu görmüş olduğunuz merdivendir, bu kısmı daha uzun anlatabilirim ama olabildiğince hızlandırmak için birçok ifadeyi, cümleyi kesiyorum arkadaşlar.

Yahudilerin mekânına geçelim, Yahudilerin sur içindeki tek sinagogunu Hurva Sinagogunu görüyorsunuz;

Hurva Sinagogu 1700'lü yıllarda buraya gelen Hasid isimli bir âlimin beraberinde gelen Yahudilerce inşa edilmeye başlanmış uzun yıllar böyle yarım kalan bir inşaat, bu Hasid isimli âlimin takipçileri de Hasidikler veya Hasidiler olarak isimlendirilen kişiler olacak, çok sert kaideleri olan insanlar teknolojik aletler kullanmıyorlar, birçok adetleri var Kudüs'e gittiğimizde, gittiğinizde inşallah (Allah söyledi diyelim ben de sizlerle birlikte gitmeyi çok istiyorum, böyle gezmek gezdirmek anlatmak bunları inşallah konuşuruz, söyleşiriz, bahsederiz). Hasidikler, farklı adetleri olan giyinişleri kıyafetleri her haliyle her yerde kendini belli eden

kitleler.Zeytin Dağına doğru bakalım arkadaşlar, evvelâ şuradan başlamak istiyorum. Bu caddeyi devam ettiğinizde şuradan merdivenlerle aşağı iniyorsunuz bu merdivenlerin sonunda Hz. Meryem'in mezarı olduğu düşünülen bir yerde yapılan kilise var;

Çok muteber olmayabilir olmamalı diye düşünüyoruz zaten Hristiyanlarca hiç değil yanılmıyorsam Hristiyanlarda Hz. Meryem'in göğe yükseldiğine inanıyorlar sadece temsilen bir mezar var, sanırım Ermenilerin elinde bir kilise olarak burası kullanılıyor.

Zeytin Dağında makamlar var bunlardan birisi Selmân-ı Farisi'nin makamı diğeri Rabiâtü'l Adevviye'nin makamı, her ikisinde Selahaddin Eyyubi zamanında inşa edilmiş makamlardır. Makamın önemi aslında çok büyük diyebiliriz, manevi olarak o insanların oraya gelmiş olduklarının orada bulunmuş olduklarının hatırasına binaen inşa edilmiş yapılmış her daim onları orada hatırlatan eserler. Mescid-i Aksa avlusunda da birçok makam var. Süleyman (as)'ın veya Efendimizin namaz kıldırıldığı tahmin edilen yere yapılan makam gibi birçok makamdı bahsedebiliriz.

Milletler Kilisesi¹ birçok milletin ortak katkılarıyla yapılmıştır, buradaki bahçe Getsemani Bahçesi² Hz. İsa'nın Romalı askerlere yakalandığı bahçe burasıdır ve yakalandığında o gün gözyaşı döktüğü için buraya bir gözyaşı formunda kilise inşa edilmişti yani yukarıdan aşağı bakınca da damla şeklinde inşa edilmiş bir kilise, 1950'li yıllarda yapılmıştır.

Burada bir Rus kilisesi³ var, Kırım Harbini çoğunuz duymuşsunuzdur işitmişsinizdir, biliyorsunuz Kırım Harbi'nin çıkmasının sebeplerinden belki de en önemli sebeplerden birisi Rusların Kudüs'teki Hristiyanların hâkimiyetini almaları onlara sahip olmak istemeleri ve Kırım Harbi Osmanlı'ya çok pahalıya patlamıştır diyebiliriz. Fransızlar ve İngilizler yardım etmiş oldukları savaştan bahsediyorum bu savaşın çıkış sebebi Kudüs diyebiliriz. Osmanlılar bunu göze almışlar ve Rusların karşısına çıkmışlardır.

Babü'r Rahme Mezarlığı'nın (Müslüman Mezarlığı) karşısında Yahudilerin mekânı (mezarlıkları) ve altta Cehennem\Kidron Vadisi vardır. Yahudi inancında biliyorsunuz Zeytin Dağından Tapınak Tepesine bir köprü gerilecek bir sırat köprüsü buraya gerilecek, diriliş burada yaşanacak hesap burada verilecek ve bu sırat köprüsü'nden temsili olarak da dikkat ederseniz sırat köprüsünden geçemezseniz eğer düştüğünüz yer Cehennem Vadisidir şeklinde düşünebilirsiniz. Sırat köprüsünden geçerseniz cennete kavuşuyorsunuz böyle farklı şekilde bahsedebiliriz. Nuh (as)'un gemisi buraya oturmuş gibi bir rivayet var veya dışarıya haber almak için gönderdiği kuşlar buradan zeytin ağaçlarından iki tane dal almış getirmiş, o yüzden 'Zeytin Dağı' denilmiş gibi çok çok rivayetlerden bahsedilebilir, neden Yahudilerce kutsal olduğuna dair.

Kidron vadisinde (as)'ın mezarı olduğu tahmin edilen bir mezar var.

Kidron Vadisi'nde Zekeriya (as) ve Hz. Süleyman'ın kardeşi Abşalom'un kabirleri bulunmaktadır. Davud (as) büyük oğlu Abşalom yerine Süleyman'ı veliahd ilan edip saltanatı ona bıraktığı için Abşalom isyan etmiş ve Kudüs'te bir müddet kaos hakim olmuştur.

Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi

7. Ders Transkripsiyon Notları

Avukat Gülden Sönmez Uluslararası Hukuk Bağlamında Filistin

Moderatör : Hacer Yılmaz

22 Haziran 2021 | 21.30

Uluslararası Hukuk Bağlamında Filistin

Avukat Gülden Sönmez

Biliyorum dinleyicilerimiz arasında hukukçular var ama hukukçulardan müsaade alarak hukuk konusunu çok teknik olmayan bir dille anlatmak istiyorum ve aslında tahmin ediyorum ki diğer derslerde çok fazla tarihi ve arka plana dair bilgiler edindi bizi dinleyenler benim sunumum biraz daha bundan sonrasıyla ilgili ve daha çok hukuk alanıyla ilgili yapılabilecekler. Tabi hukuk alanıyla ilgili yapılabilecekler derken sadece hukukçuların bunu yapması gibi bir beklentimiz de yok yani İslam dünyasının tamamını ilgilendiren bir perspektifle hukuk alanında Filistin meselesinin çözümüne dair nasıl bir rolümüz olabilir, gerçekten adalet mümkün mü, gerçekten İsrail'i suçlarından dolayı yargılamak mümkün mü bunlarla alakalı bir çerçeveye çizmeye çalışacağım. Özellikle genç arkadaşlarımız bizi dinlediğini düşünerek çok umutlu bir bakış açısıyla da sunacağım çünkü bence hepsi mümkün onu da baştan söyleyeyim. Genelde Filistin konusunu konuşurken İsrail o kadar güçlü ki hiçbir şey yapmak imkânsız gibi bir bakış açısıyla konuşuluyor tam tersi aslında oldukça da kolay bir mücadele.

Şuradan başlamak isterim müsaadenizle Filistin deyince nereyi düşünüyoruz, kafamızda hangi coğrafya canlanıyor biliyorum bir kısmımız daha çok iki devlet mantığıyla ve daha çok genç arkadaşlarımız bununla daha çok muhatap olduğu için iki devlet;

İsrail'e ait topraklar, Filistin'e ait topraklar bakış açısıyla bakabiliyorlar ama hepimiz çok iyi biliyoruz ki Gazze Kudüs'ün tamamı 48 Toprakları dediğimiz bütün coğrafya ve Batı Şeria'nın tamamı aslında Filistin toprakları, işgalle beraber peyderpey Filistinlilerin elinden gasp edilmiş, işgal edilmiş topraklar. Haliyle aslında Filistin derken nereye baktığınız hem siyasi olarak hem de hukuki olarak hangi coğrafyayı kastettiğiniz hayati derecede önem taşıyor. Aslında bu Birleşmiş Milletlerin bakış açısıyla veya bazı devletlerin bakış açısıyla veyahut sizin bakış açınızla doğru orantılı olarak da değişkenlik gösteriyor. Ben Filistin derken işgal edilmiş tüm toprakları kastediyorum. Gazze'yi kastediyorum, Gazze'nin işgal altında olan kıyı deniz hattını, denize kıyısı olan devletlerin nasıl hakları varsa Gazze'nin de ötesindeki o bütün kıyı hatlarını, İsrail'in işgal etmiş olduğu bütün deniz kıyı hatlarını, kara sularını, Batı Şeria'nın tamamını, hakeza işgal edilmiş sınırlardaki diğer bütün toprakları ve yine bölünmüş bir Kudüs değil Kudüs'ün tamamını kastediyorum.

Diğer türlü bakmış olsanız diyelim ki bir an için geçerli olan uluslararası hukuk kararlarını ve mevzuatını diyelim, Birleşmiş Milletler kararlarını veya en son Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin tanımladığı yetki alanına baktarsak da en en en hani sınırda kabul edi-

lebilir gibi görülen ki ben kabul etmiyorum şahsen kendi adıma onu size altını çizmiş olayım, bu durumda yine Gazze'yi, Gazze'nin sularını, ikincisi Batı Şeria'yı, üçüncüsü de her halükarda Kudüs'ü ve Kudüs'ün civarındaki işgal edilmiş toprakları biz Filistin olarak tanımlıyoruz.

Neden bu kadar önemli çünkü şu anda politik siyaset alanında da hukuk alanında da Filistin olarak hangi coğrafyayı kastediyorsanız onunla alakalı ülkeden ülkeye uyguladığınız hukuk değişiyor. Birazdan onun detayına gireceğim o yüzden bu soru çok önemli: Filistin neresi? Sizin neyi tanıyıp neyi tanımadığınıza göre ya da hangi devletin hangi kararı ya da hangi anlaşmayı tanıyıp tanımadığına göre değişiyor.

İsrail'e göre İsrail neresi? Onun da altını çizmem lazım; İsrail'e göre bütün topraklar yani Filistin'in tamamı, benim demin ilk başta tarif ettiğim Filistin'inin tamamı, Filistin'inin üzerinden Suriye topraklarının neredeyse tamamına yakını hatta Türkiye'nin bir kısmı da İsrail'e göre İsrail toprakları, Kutsal İsrail Devleti'nin toprakları olarak geçiyor. Bunu bugün kabul edilebilir bulup bulmamanızın çok büyük bir anlamı yok nihayetinde daha önceki derslerde görmüşsünüzdür Yahudilerin inançlarına göre yürüdükleri bir plan var. Bu plan dairesinde peyderpey uyguluyorlar ki bunun bir parçası olan Ulus Devlet Yasasını da inşallah birazdan anlatacağım size. Doğal olarak bu plan dairesinde yürüdükleri için aslında bir tarafından o coğrafyalara da ve Türkiye'nin bir kısmını da içinde olduğu özellikle Kürtlerin yaşadığı Kuzey Irak dâhil olmak üzere bir kısım coğrafyayı da İsrail

olarak kabul ediyorlar. Yani sadece yazılı hukuka göre değil aslında yapıların, kuruluşların, devletlerin, uluslararası mekanizmaların hangi hukuk belgesine ya da referansa dayanarak coğrafya tanımladığına dikkat etmek zorundayız. Bunun altını çizdikten sonra peki coğrafyayı tanımladık.

Uluslararası hukuk ve hukuk mücadelesinden bahsetmek için hangi ihlaller ya da suçlarla alakalı konuştuğumuzu belirtmemiz gerekiyor. Genelde şöyle konuşuyoruz; İsrail'in işlemiş olduğu suçlar veya İsrail'in işlemiş olduğu savaş suçları. Oysa baktığımız zaman kategorik olarak bir dizi suçlardan bahsedebiliriz ve her birinin ayrı hukuk metinlerine mevzuatına tabi olduğunu da unutmadan. Ben birazcık sıralamak istiyorum, yani çok genel hatlarıyla, kategorik olarak hangi suçlar Filistin topraklarında işleniyor. Bilmiyorum mümkün olduğu kadar basit anlatmaya çalışacağım çok fazla teknik hukuk belgelelerine girmeden;

Birincisi ölümler bazen bunu Gazze'de uygulandığı gibi toplu katliamlar şeklinde görebiliyorsunuz, bombardımanla yapılan katliamlar şeklinde görebilirsiniz. Özellikle önceki yıllarda 2014'te ve daha öncesinde 2009'da 2010'da yapılan saldırılarda görebilirsiniz. Sivillerin üzerine bombardıman, bombalama yapılarak yapılan toplu katliamlar. İsrail'in bütün işgal sonrasındaki bütün sürecine baktığımız zaman katliamlar listesi vardır. Sadece Gazze tarafı değil bildiğiniz gibi Lübnan'da da yapılan meşhur bildiğiniz çok acı sonuçları olan ve çok fazla sivil kaybı olan Sabra Şatilla kamplarının bombalanması gibi veya 2006'daki Lübnan'ın bombalan-

ması gibi birçok katliamı sayabiliriz. Bunlar aslında yakın zamanda işlenmiş olan Suriye Savaşı'na kadar ve Irak işgaline kadar belki diyebileceğimiz en bariz savaş suçları. Toplu katliamların dışında peyderpey sürekli gerek suikastlar yani Ahmet Yasin, Rantisi gibi bazı hedef liderlerin suikastla katledilmesi şehit edilmesinin dışında Kudüs veya daha farklı coğrafyalarda insanların birebir veya ikiye üçer kişilik gruplar halinde saldırıya maruz kalmaları ve öldürülmelerini yine ölümle sonuçlanan suçlar kategorisinde sayabiliriz.

İkinci sistematik ve çok yoğun olarak işlenen suçlar yaralanma diye tarif ettiğimiz suçlar ki belki şöyle bir araştırma yapabilirsiniz; İsrail'in hem toplu katliamlar sırasında hem de birebir direkt hedef gözeterek yaptığı saldırılar sırasında sakat kalan, vücutlarının uzuvlarını kaybeden, hayatını normal idame ettiremeyecek derecede ağır yaralanmalara tabi olan çok sayıda yaralanmayla karşı karşıyayız ki birçoğunun uzun yıllar süren tedavilerinin söz konusu olduğunu da biliyoruz. Bunu rakamsal olarak gördüğünüz zaman çok ciddi sistematik ihlaller olarak karşınıza gelir.

Çok kimse bilmez, İsrail'in işlediği suçlardan bir tanesi naaşlar ve numaralı mezarlardır. İsrail bazen elinde tuttuğu keyfi olarak cezaevinde veya bir gözaltı merkezinde tuttuğu kişilerin gözaltı ya da tutukluluk sırasında hayatını kaybetmelerinde davalarını sonlandırmaz bu özelliğiyle aslında bütün dünyada paylaşılan infial olabilecek bir uygulamadır. Mesela bir naaşın 5 yıl boyunca yargılandığını biliyorum. 5 yıl boyunca naaş ne ailesine teslim edilmiştir ne de defnedilmiştir. 5

yıl boyunca o yargılama devam etmiştir ve bazı kişilerin naaşları ailelerine teslim edilmez. Onlar numaralı mezarlıklara numaralı mezarlar olarak defnedilir ve aileleri hiçbir zaman bilmezler eşlerinin çocuklarının hangi numaralı mezar olduğunu onlara hiçbir zaman bildirilmez. Naaş yargılanır mı? Yargılanır. Araştırsanız detaylarını göreceksiniz, işte insanlık dışı suçlar diye tarif ettiğimiz suçlardan bir tanesi budur.

Sistematik işkence ve kötü muamele en yoğun bir şekilde uygulanan özellikle çocuk göz altılarında da diyebilirsiniz ki çocuklara ne tür işkenceler yapıyorlar? Korkutma, taciz, cinsel taciz, dayak, psikolojik diyebileceğimiz her türlü şiddet yine yetişkinlere yönelik, kadınlara yönelik uygulanan işkence ve kötü muamele İsrail'in hem gözaltı merkezlerinde hem askeri hapishane diyebileceğimiz askeri unsurları tuttuğu mekânlarda, İsrail iç ve dış istihbaratının tuttuğu mekânlarda ve hakeza yine cezaevlerinde sistematik bir şekilde yapılır.

Kadınlara yönelik haksız gözaltı ve tutuklamalar yine çok uzun süre kalan veyahut belli bir süre tutulup ondan sonra çeşitli uydurma dosyalarla yargılamalarla bırakılan insanlar olduğunu biliyoruz ama biz diyebiliriz ki keyfi tutma keyfi hapsedme, çocuklara evde hapis olmak üzere her halükarda bu keyfi tutma ile ilgili kadınlara erkeklere her yaşta yaşına bakmaksızın, 10 yaşında 9 yaşında çocuklar dâhil olmak üzere, keyfi tutmanın olduğunu ve bunun artık düzenli sistematik hale geldiğini, taş atan çocukların veya hiçbir şey atmayan çocukların sadece zafer işareti yaptığı için çocukların da alındığını alıko-

nulduğunu tutulduğunu kız-erkek biliyoruz.

Yine başlıklardan Filistin mücadelesini savunduğu için ya da Kudüs'ü savunduğu için bir şekilde Filistin hareketinin içerisinde olan İslami gruplar içerisinde olan veya sol hareketler içerisinde olan öncü kişilere yönelik sistematik ihlaller; Raid Salah örneğinde olduğu gibi şu anda hala hapiste, suikast girişimi gözaltına alma, yıldırma uydurma dosyalar veyahut Kudüs'ten uzaklaştırma, mesela Mescid-i Aksa İmamı İkrime Sabri ve Raid Salah'ın Mescid-i Aksa'ya bilmem ne kadar kilometre yaklaşmalarının yasaklandığı kararlar gibi uygulamalar var. Çok ilginçtir belki görmüşsünüzdür İkrime Sabri'yi ellerinin üstünde Raid Salah'ı taşıyorlar çünkü kendi yürüyerek o kanunu ihlal etmiyor ama insanlar taşıdığı zaman insanların üzerinde gidebiliyor. Filistinlilerinde böyle çok kreatif çözüm yolları ve yöntemleri var hukukla ilgili mücadelelerinde.

Avukatlara yönelik her kim Filistin davasında avukatlık yapıyorsa bu avukatlara yönelik yine sistematik ihlaller söz konusu ve adil yargılanma imkânı biliyorsunuz birçok kişi İsrail mahkemelerinde ayrıca sözde yani yargılama önüne çıkarılıyor ama bu yargılamalar esnasında hiçbir şekilde adil bir yargılanma imkânı bulamıyorlar sözlerini söyleyemiyorlar. Kendilerini savunamıyorlar avukatların onların hakkındaki iddianameleri önceden öğrenmesini gibi bir durumda söz konusu değil. Ben bir duruşmaya katılmıştım bundan 10 yıl kadar önce İsraili askeri hapishanesinin içerisindeki İsrail askeri mahkemesinde tutulan bir Türk'ün, İzzet Şahin'in duruşmasıydı, duruşmaya elleri ayakları zincirli olarak

getiriliyorlar. Getirildikten sonra tam bir tiyatro yaşanıyor askeri hâkim ile İsrail istihbarat elemanları tam bir karşılıklı muhabbet içerisinde hatta hiç unutmuyorum benim avukatlık mesleğine gördüğüm en sıra dışı şeylerden biriydi; suçlamanın yani bir kişiyi suçladığınızda onu bir iddia ile suçlarsınız suçun konusu bellidir delilleri bellidir mesela İzzet Şahin'inin yargılamasında avukat savunmayı iddia edilen suçlamaya göre yapmıştı savunmayı bitirdikten sonra askeri hâkim duruşmaya ara verdi mahkeme salonundan İzzet Şahin elleri ayakları zincirli olarak çıkarıldığında aynı zamanda MOSSAD'ın istihbarat elemanlarıyla hâkim dışarıya çıktılar. Tekrar içeriye girdiklerinde yepyeni bir suç yepyeni bir iddianame yepyeni bir isnatla yeni bir suçlama yapmışlardı. Bütün yargılamalar böyle o gün sabahdan akşama kadar İsrail'in Filistinlileri yargıladığı gençleri yargıladığı duruşmaları izledik. Tamamen bir tiyatro şeklinde ama size genelde şöyle yansır uluslararası topluluğa da böyle yansır. Adil mahkemelerimiz var diyorlar. Hukuk var diyorlar avukatları var ve kendilerini istedikleri gibi savunuyorlar ve yaptığımız her şey yerleşim yerleri kararları dâhil olmak üzere kanuna ve hukuka uygun olarak yapılıyorlar; hangi kanuna uygun hangi hukuka uygun? Gerçekten hukuka uygun mu yoksa yazılmış bir tiyatroya göre mi yapılıyor? Burada birkaç tane daha başlıktan bahsedip bunların hukuk mücadelesi ile ilgili şeye geçeceğim.

Yahudi yerleşimleri sorunu gibi tarif ettiğimiz sorunu biraz daha şöyle okumamız gerekiyor.

Birincisi İsrail'in politikalarının başında Arapsızlaştırma var. Bir şekilde o toprakların hangi fikirden olup olmadığına bakmaksızın Batı Şeria tarafından mı Gazze tarafından mı olduğuna bakmaksızın herhangi bir yapıya yakınlığına ve uzaklığına bakmaksızın Araplardan arındırılmış bir coğrafya olması gerekir. Bu onların inançları ile ilgili bir bakış açısı o yüzden biz Filistin topraklarında Yahudi yerleşim sorunu diye konuştuğumuz zaman mutlaka bunun arka planını çok yönlü okumak zorundayız. Arapsızlaştırmayı bilmemiz gerekiyor. İslam'dan Müslümanlardan arındırma politikasını bilmemiz gerekiyor. Mümkünse de Yahudilerin de her türlü garanti altına alındığı her türlü haklarının garanti altına alındığı bir İsrail planı üzerinden gidildiğine emin olmamız gerekiyor. Biz bundan beş yıl önce on yıl önce konuştuğumuz zaman İsrail'in bu politikasından bahsettiğimizde birçok Müslüman topluluk, lider, kişi bunun mümkün olmadığını söylemişti ama ben size 19 Temmuz 2018'de çıkan 'Yahudi Ulus-Devlet Yasasından' bahsetmek istiyorum. İsrail parlamentosu Knesset'ten çıkan bir yasadır. Çok dikkate alınmadı Türkiye'de de çok dikkate alınmadı. Resmi açıklamalar yapıldı ama gerçekten de tüm Müslümanların ayağa kalkması gereken bir yasaydı. Yahudi Ulus-Devlet Yasası birtakım kurallar getirdi aslında çok kritik bir oylama ile oynanan bir yasaydı ve bu yasaya göre iki tip vatandaş İsrail içerisinde olabilecek bu iki tip vatandaştan birincisi ve öncelikli esas vatandaş olan Yahudiler ve İsrail vatandaşları. İkincisi ise ötekiler yani Araplar. Şimdilik ötekiler onlar bilahare birincil vatandaş olmadıkları için ayrı bir sınıfa tâbi tutulacaklar ve onlar daha farklı bir coğrafyaya belki de bilmiyorum okumuşsunuzdur konuşuluyor

hep işte Sina Yarımadası'na bütün Filistinlilerin sürülmesi ve İsrail topraklarının tamamen Yahudilere kalması meselesi.

İkincisi dil konusu, mesela Arapça resmi dil olmaktan çıkarıldı. Yeni yasaya göre bu 2018'de çıkan Yahudi Ulus-Devlet Yasasına göre tek bir resmi dil o da İbranice olarak kabul edildi. Arapların kendi kaderini tayin hakkı yani nasıl yönetileceği kiminle nerede yönetileceği ve benzeri, kendi kaderini tayin hakkının o vizyonla baktığınızda bütün hakların sadece ve sadece Yahudilere ait olduğu kabul edildi. Resmi tatil günleri sadece yine Yahudilerin dini günleri olarak kabul edildi ve İsrail'in başkenti Kudüs'tür. Batı Kudüs Doğu Kudüs değil, İsrail'in başkenti Kudüs'tür maddesi yine bu yasadan çıktı. Yasanın diğer önemli bir özelliği dünyanın dört bir tarafındaki tüm Yahudilerin dönme hakkı tanınmıştır Filistinlilerin hiçbir hakkı yoktur Filistinlinin dillendirdiği geri dönüş hakkı Yahudiler ve İsrail tarafından tamamen bu yasadan sonra zaten kabul etmiyorlardı ama bu bir yasa haline getirildi geri dönüş hakkının reddiyle ilgili bir açıklama yapıldı daha doğrusu bir düzenleme çıkarıldı.

Bu bir yasa yani İsrail Devleti ve İsrail Devleti sınırları içerisinde gördüğü tüm topraklarda ve doğal olarak aslında İsrail Devleti'nin toprakları ama şimdilik başkasının elinde dediği tüm topraklardaki yaşayan herkesin bu yasaya tabi olması ile ilgili bir süreç işledi. Biliyorsunuz devletlerin bu konuda tutumları oldu. Türkiye Devleti bunu reddetti yani böyle bir yasayla ilgili açıklamalar yaptı. Daha sonra Trump döneminde 'Yüzyılın Anlaşması' dediğimiz biraz daha bu Ulus-Dev-

let Yasasını destekleyen uluslararası bir anlaşma planı ortaya konuldu. Türkiye bunu da hatta İran başka bazı İslam ülkeleri bunu reddettiler bazı Müslüman ülkeler de Mısır gibi bunu kabul ettiler. Bunlar neden önemli bunlar aslında önümüzdeki süreçte Filistin meselesi ile ilgili bizi bekleyen pratiklerin alt zeminleri, hukuki zeminleri.

Yani mülteciler, ifade özgürlüğü, ekonomik hakların ihlali, eğitim haklarının ihlali, inanç ve ibadet özgürlüğüne yönelik ihlaller bunlar da diğer sayabileceğim tüm suç kategorileri ve bunların alt zeminleri de yine yasal mevzuatlar şeklinde İsrail tarafından düzenleniyor.

Mesela kutsal mabetler hakkında son saldırılarda da hepiniz gördünüz. Mescid-i Aksa ve Kudüs, Mescid-i Aksa'nın Kudüs'ün içerisindeki diğer kutsal mabetler ve burada ibadet etmekte olan insanlara yönelik saldırılar uluslararası hukuka aykırı olduğu halde burada da yine hakeza İsrail kendince bir açıklama yaparak, kendi gerekçelerini ortaya koyarak Yahudilerin Mescid-i Aksaya ve o topraklara daha doğrusu onlara göre Süleyman Mabedine girmesiyle alakalı tezlerini savunarak bize bunu dayatıyorlar.

Fiili olarak ibadet edenlere veya Mescid-i Aksanın içine saldırıda bulunmayı da gayet hukuka uygun bir fiilmiş gibi açıklayabiliyorlar gördüğünüz üzere. Şimdi kabaca böyle Filistin topraklarında işlenen suçlar ve yapılmak isteneni geçtikten sonra Filistin meselesinin hangi uluslararası hukuka tabi olduğuna dair birkaç şey söylemek istiyorum ben.

Şu soruyu sormamız lazım; uluslararası hukuk dediğimiz, bugün hukuk fakültelerinde öğretilen veyahut bize anlatılan uluslararası sözleşmeler, uluslararası belgeler, devletlerin oluşturduğu belgeler yine uluslararası anlaşmalar, bütün bunları kaleme alanların bunları bir hukuk kaynağı olarak bir mevzuat olarak karşımıza koyanların kimler olduğunu unutmamamız lazım.

Bizler 1. Dünya Savaşı'ndan sonra bazı nüveleri oluşturulmuş 2. Dünya Savaşı'ndan sonra ise kaleme alınmış hukuk belgelerine bugün 'Uluslararası Hukuk Mevzuatı' diyoruz. Şimdi 1. Dünya Savaşı'nın sonunda ne oldu 2. Dünya Savaşı'nın sonunda ne oldu? Diyebilirsiniz ki her savaşta da insanlık ailesi çok büyük acılar çekti, çok büyük bedeller ödedi, bütün ülkelerin toplumun toplulukların büyük acıları oldu, her topluluktan insan hayatını kaybetti hatta Çanakkale'yi hep konuşuruz değil mi? Anzakların Çanakkale'de ne işi vardı onlar bile geldi burada bir bedel ödediler. Kimin niçin savaştığına çok bakmaksızın savaşın sonuçları ile ilgili baktığımızda böyle çok şey düşünebiliriz yani insanlık ailesi bu kadar acı çektikten sonra çok güzel insan hakları belgeleri yazdılar. Uluslararası sözleşmeler düzenlediler insanlar savaş suçu işlemesin diye. Belki biz en çok Nazilerin İsraili Yahudilere yaptıklarını seyrettik ve duyduk ama en az onun kadar dünyanın dört bir tarafından savaşlarda birçok acı çeken topluluk var yine biz hani çok uzak görürüz ama Japonya'dan Çin'e kadar Kafkas halklarına kadar savaş suçlarının insanların hayatlarında toplumların tarihinde ne kadar büyük acılara maruz bıraktığını biliyoruz.

Peki, bugün bu kadar mükemmel insan hakları belgeleri yazıldığı halde savaşın ne kadar kötü olduğunu, barışın korunması için Birleşmiş Milletler kurulduğunu bütün dünyada barışın güvenliğin sağlanması için devletlerin bir araya geldiğini ve her yıl toplantılarda barış ve güvenlik nutuklarının atıldığını bilenler olarak bugün söyleyelim şimdi.

Uluslararası hukuk, hukuku koruyor mu? İnsanın hukukunu koruyor mu? Toplumların hukukunu koruyor mu? Devletlerin hukukunu koruyor mu ki Filistin'inin hukukunu korusun? Böyle bir sorunsalımız var. Peki, uluslararası hukuk yazılmış bitmiş bir alan mı, bir literatür mü? Hayır, her gün yazılan her gün yazılmakta olan bir hukuktan bahsediyoruz. Devletler anlaşmalar yapıyorlar hatta işte Mavi Vatan projesi hepiniz takip ediyorsunuzdur, bakın yeni bir açılım yeni bir şey yeni bir hukuk oluşturma metodu başka yerlerde başka türlü çözümler de üretebilirsiniz.

Şunu unutmamamız lazım; figüran değiliz; yazılmış bir şeyi kabul etmek ve oynamak zorunda da değiliz. Yazılanlara itiraz etme haklarımız olduğu gibi yeni hukuk kaynaklarını biz de oluşturabiliriz.

Doğru soru şu; biz Müslümanlar hukukla ne kadar ilgiliyiz? İsrail'in hukuku nasıl kullandığını yakından bilen bir avukat olarak şunu söyleyebilirim ki önce hedeflerini belirliyorlar sonra bu hedefler için hukuk kaynaklarını oturup yazıyorlar ve yazdırıyorlar profesörlere sonra bunu pratik ediyorlar. Batı dünyası bir politikayı hayata geçireceği zaman özellikle batılı devletler Avrupa Birliği'ni ve Amerika'yı özellikle kastetmek istiyorum.

Hedeflerini ortaya koyuyorlar ve bu hedeflerin doğrultusunda hukuk mevzuatlarını oluşturuyorlar sonra hedefler pratik edilmeye başlıyor. İslam Dünyası'nın, Türkiye dâhil olmak üzere üzümlere söyleyeyim, Türkiye Devleti ve toplumu dâhil olarak söylüyorum; bizde hukuk ne zaman başvurulacak bir alandır arkadaşlar? Hukuk sorun çıktığı zaman başvurulacak bir alandır. Biz hedeflerimiz için hukuk yazmayız. Biz sorunları yaşıyoruz sorunları yaşadıkten sonra gideriz hukukçuyla danışıyoruz. Günlük hayatımız da böyledir devlet politikalarımız da böyledir. Bir dava konusu olduğu zaman bir ihlal söz konusu olduğu zaman bir problem çıktığı zaman hukuk bu problemi çözsün deriz. Oysa dünyanın hukuk alanında uluslararası hukuk alanında en etkin mesela finans hukuku enerji hukuku alanında hâkim olan yapılara baktığınız zaman onlar hukuku yazanlar ve pratik edenler ve dünyanın öbür kalanına dayatanlardır.

O yüzden lütfen ve lütfen özellikle aramızdaki hukukçulara seslenmek istiyorum. Hukukla politikanın hukukla siyasetçilerin, hukukla toplumun arasındaki ilişkileri İslam dünyası için yeniden gözden geçirmemiz gerekiyor ve hukuk alanı ile alakalı ilişkinizi de daha figüran pozisyonundan edilgen pozisyonundan çıkarıp etken, aktör bir pozisyona geçirmemiz gerekiyor.

Filistin davası değil sadece insanlık ailesinin yaşadığı bütün problemlere karşı bütün hukuk krizlerine toplumsal sorunlara karşı ve kendi ülkemizdeki kendi sorunlarımıza karşı hukuk üreten bir mantıkta çalışma yapmak ve bunun sonuçlarını önceden ön görebilir şekilde hesap ve plan yapmak zorundayız.

Hukuk alanının eğer yargı mekanizması şeklinde bir denetim mekanizması söz konusu değilse uluslararası hukuk işe yarar mı yaramaz mı? Uluslararası hukuk alanı dediğiniz alan aslında politikaları etkileyen bir alan yani yaptığınız anlaşmalar taraf olduğunuz uluslararası sözleşmeler yeni kuracağınız anlaşmalarda kuracağınız yeni ilişkiler uluslararası hukuk alanında size birtakım politikaları icra etme imkânı tanır. İlla bir mahkeme ile bir yargı mekanizmasıyla denetim başvurusu yapmanız gerekmez ya da böyle bir mekanizmanın hakemlik yapması gerekmez uluslararası hukuk böyle bir alandır. Oluşturursunuz bu oluşturduğunuz hukuka göre de devletler olarak yol yürüebilirsiniz. Bazen de oluşturmaya gücünüz yetmez tıpkı Filistinlilerin çok uzun yıllar yaşadığı problem gibi.

Peki, yargı mekanizmalarına nasıl başvurabiliriz?

Filistin meselesiyle alakalı özellikle konuşacak olursak; Filistin'de işlenen suçlarla ilgili insanlığa karşı suçlar savaş suçları, işkence ve benzeri temel insan hakları ihlalleri gibi veyahut işte son Kudüs'te Mescid-i Aksa'da yapılan saldırı, Gazze'ye yapılan bombalama veyahut sokak ortasında Yahudi yerleşimcilerin İsrail'in polislerle beraber sokak ortasında katlettiği kadınlar ve gençler üzerine bir yargı mekanizmasını çalıştırmak için ne yapabiliriz? Sorusuna sorsak kendimize. Bana en çok gelen sorulardan bir tanesi, ben Türkiyeli bir vatandaş olarak yani herhangi bir insan olarak İstanbul'da ya da dünyanın

başka bir yerinde yaşayan bir Müslüman olarak İsrail'in işlemiş olduğu suçları bir yargı mekanizmasına taşıyabilir miyim? En çok sorulan sorulardan bir tanesi. Türkiye'de taşıyabilirsiniz arkadaşlar. Türkiye'nin şöyle bir mevzuatı var; Türk Ceza kanuna göre, bizim hukukçular bilirler, evrensel yargı yetkisi dediğimiz bir düzenleme vardır. Türkiye evrensel yargı yetkisini tanımış bir devlettir. Türk Ceza Kanun'a göre yabancı bir kişi tarafından ya da bir grup tarafından yabancı kişilere karşı yabancı topraklarda işlenmiş suçlar eğer bu suçlar işkence insanlığa karşı suç, soykırım ve benzeri savaş suçu ve insanlığa karşı suçlar kategorisinde ise biz Türkiye mahkemelerinde bu suçların yargılanması için Türkiye mahkemelerine savcılıklarına başvurma imkânı sahibiz. Nasıl yapabiliyoruz bunu. Bunun örneği de var; Mavi Marmara davası.

Mavi Marmara davası sadece Türkler katledildiği için Türkiye'de yargılanmanın yapıldığı bir dava değil. İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen dava yurt dışında insanlığa karşı işlenmiş suçlar kategorisinde bir suç kategorisi olduğu için İsraili komutanları Türk mahkemelerinde yargılama imkânını biz bulduk Türk Ceza Kanununun 13'üncü maddesine dayanarak.

Peki, ne yapabiliriz? Bulunduğunuz şehirlerde savcılığa başvurup suçun direk mağduru olarak değil ama ihbar eden olarak Filistin topraklarında İsrail'in işlemiş olduğu savaş suçları ile ilgili mağdurlar, suçlular deliller vakalarla ilgili bilgileri yazarak bulunduğunuz şehrin savcılıklarına Türk Ceza kanunun 13. maddesine dayanarak başvuru ya-

pabilirsiniz. Bu başvurunun nasıl bir süreci var? Bu başvuru savcılık tarafından Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı'na gönderilecek, Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı bu soruşturmanın yapılmasına izin verirse iddianame hazırlanacak soruşturma izniyle beraber ve bir yargılama başlayabilecek. Yargılanan kişiler hakkında tutuklama kararı yakalama kararı dâhil olmak üzere her türlü kararı alıp yargılamayı yürütme imkânına Türkiye'de sahipsiniz. Bununla alakalı sadece Türkiye'de değil yani başka bir yerde var mı diye özellikle ilgilenen kardeşlerimiz varsa meşhur Pinochet'in davalarına bakmanızı tavsiye ederim.

Dünyanın bazı ülkeleri bu evrensel yargı yetkisini tanıyorlar ama önemli bir kısım ülkede bu yargı yetkisinin kullanılabilmesi için suçu işleyen şahısların o ülkenin içerisine toprağına bir şekilde giriş yapması gerekiyor. Herhangi bir sınırından giriş yapması gerekiyor. Giriş yaptığı takdirde yakalanabiliyor. Biz bu yolu denedik arkadaşlar biz bu yolu mesele İngiltere'de denedik. Marom isminde bir İsrail Deniz Kuvvetleri Komutanı vardı, eski komutan. Bu şahıs İngiltere'ye seyahat etti. İngiltere'ye seyahati sırasında İngiltere'deki avukat arkadaşlarımızla bir dilekçe hazırladık. İngiltere'ye ayak basar basmaz polis bu şahsı tuttu ve eski komutanlardan birisiydi bu kuvvet komutanı. Bir polisin yardımıyla kaçmayı başardı. Yine Fransa'da benzer bir karar aldık. Fransa'da yine meslektaşlarımızla beraber bir yetki belgesi düzenledik. Ehud Barak, silah fuarına katılmak için Fransa'ya gitmek üzere yolculuk yapmak üzere Tel Aviv Havalimanındayken bizim yapmış olduğunuz başvurudan dolayı silah fuarına katılma programını erteledi.

Meşhur eski İsrail Dış İşleri Bakanı Tzipi Livni'nin mesela böyle bir kararı var apar topar kaçırdılar onu da kendisini zor kurtardı böyle bir karardan.

Türkiye'de mesela Interpol vasıtasıyla yani kırmızı bültenle yakalama kararı çıktı 4 komutan hakkında. Bu komutanlardan bir tanesi 10 yıl önce bizim aldığımız bir karardı bu ve çok uzun süre de yürürlükte kalmıştı aslında. Eğer İsrail-Türkiye anlaşmasından dolayı dava düşürülmeseydi bu son Dış İşleri Bakanı, Dış İşleri Bakanı da olamıyordu. Biz onunla alakalı Avrupa ülkelerinde Güney Afrika'da her tarafta tutuklama yakalama kararı çıkartmıştık. İsrail'den dışarı çıkamıyordu hiç bir şekilde dışarı çıkamıyordu ve yakalandığı takdirde de Türkiye'ye teslim edilme gibi bir karar aldırmaı başarmıştık. Yani evrensel yargı yetkisini önemseyin ve önemseyelim derim çünkü sadece İsrail'le ilgili söylemiyorum bunu bütün dünyadaki yani Suriye'deki savaş suçları ile ilgili Mısır'daki savaş suçları ile ilgili kişilere karşı kullanılabilen çok gerçekten muazzam bir mekanizma. Sürpriz kararları da barındırabiliyor.

Her zalim de bu kararlardan korkar. Bunu da unutmamak lazım.

Birleşmiş Milletler mekanizmalarına başvuru süreci biliyorsunuz. Belki şu anda da içinizden sesleniyorsunuz ya Birleşmiş Milletler o kadar karalanıyor kim dinliyor kim takıyor kaç tane İsrail aleyhine karar yayınladı, kaç devlet onayladı ama kimsenin umursadığı ya da önemsedığı yok. Birleşmiş Milletler de İsrail'e yaptığım kararını uygulamıyor. Evet, yani bu sesleri ben çok duyuyorum şu anda slogan atar gibi geliyor sesleriniz düşünceleriniz.

Elimizdeki mekanizmalar kısıtlı. Adil bir yargı mekanizması Müslümanlar kurabilir. Hiç hayır demeyiz hep beraber çalışabiliriz bunun için ama elimizde en uluslararası ve devletlerin tamamını barındıran ve yaptırım gücü olan mekanizma Birleşmiş Milletler mekanizması. Bana sorarsanız bizler Birleşmiş Milletler mekanizmalarının sadece devletlerle zorlamaya kalkıyoruz oysa Birleşmiş Milletler mekanizmaları kişisel başvurular ve NGO (STK- Sivil Toplum Kuruluşu) başvuruları için oldukça elverişli mekanizmalar. Çok sayıda, yüzlerce başvuru yapmak mümkün. Bilmiyorum, Avrupa'dan bizi dinleyen arkadaşlarımız vardır sanırım ya da bu konulara özel ilgisi olan arkadaşlarımız vardır bu konuyu derdi ettiğinize göre mesela keyfi tutmalar ile ilgili mesela kutsal ibadet yerlerine yapılan saldırıları din özgürlüğü çerçevesinden değerlendirerek birçok ya da işkence ve kötü muamele ya da çocukların keyfi olarak tutulması, sorgulanması hapsedilmesi üzerine rahatlıkla Birleşmiş Milletler mekanizmalarına başvuru yapabilirsiniz. Sizce dünyanın dört bir tarafından Birleşmiş Milletlerin özellikle hak ihlalleriyle ilgili başvuru mekanizmalarına hangi oranda başvuru gidiyordur. İslam dünyasından ne kadar başvuru gidiyordur. Çok ciddi istatistikler tutuluyor, Cenevre'de, New York'ta. Benim bildiğim yakından da takip ettiğim için söyleyebilirim, benim bildiğim bizim kendi aramızda şikayetlenmemiz Birleşmiş Milletleri eleştirmemiz, Birleşmiş Milletler neden yaptırım yapmıyor dediklerimizle orantılıysak Birleşmiş Milletler mekanizmalarının önüne bir başvuru götürmek, bir başvuruyla onların görevlerini onlara hatırlatmak, bir başvuruyla yaptırım kararı talep etmek, bir başvuruyla İsrail'e karşı bir araştırma, soruşturma, ince-

leme mekanizması çalıştırmak arasındaki oran şikayetimizle oran arası %5 bile değil.

Bir imza kampanyasından bahsetmiyorum. Bildiğiniz somut çalışma gruplarına şikâyet mekanizmalarına başvuru yapmaktan bahsediyorum. Gerçekten ihlale ve suçların oranlarına bakarsak yok denecek kadar az başvuru gidiyor arkadaşlar. Türkiye'den hele parmakla sayılabılır yani giden başvurular ki Türkiye toplum itibarıyla İslamcısı, solcusu, ülkücüsü, liberali her kim kendini nasıl tarif ediyorsa tamamının Filistin davası ile ilgili bir derdi ve mücadelesi olduğunu biliyoruz. Böyle olmasına rağmen biz yeterince bu mekanizmaları etkin ve aktif değerlendirmiyoruz kanaatindeyim. Bu konuyu kendinize bugünden tavsiye bir başlık olarak alabilirsiniz. Ben kullanıyorum bu mekanizmaları, işe yarıyor yani özellikle bazı vakıalarla ilgili çok ciddi işe yaradığını görebilirsiniz. Bu mekanizmaların İsrail'i etkilemesi, İsrail'e karşı bir dosyaya dönüşmesi İsrail'i tedirgin ediyor ve hani tabiri caizse İsrail'in en çok güvendiği şey olan hukuki dokunulmazlık kalkanının tamamen delinmesinden de gerçekten ciddi bir şekilde korkuyor.

Gelelim mekanizma olarak son mekanizma belki de en önemli ve şu an en yakın İsrail'i etkileyen mekanizma; Uluslararası Ceza Mahkemesi. Bilmeyenler için şöyle kabaca tarif edebilirsek insanlık ailesinin kolektif olarak ürettiği son yargı mekanizmasıdır. Savaş suçları ve insanlığa karşı suçların yargılandığı mekanizmadır. Yani Ruanda, Tokyo Mahkemesi, Nürnberg Mahkemesi ya da Yugoslavya Mahkemesi gibi özel çalışan bir mahkeme değil vakıa özelinde kurulmuş bir

mahkeme değil devletlerin Roma Antlaşması dediğimiz mahkemenin kurucu antlaşmasını imzalaması ile bütçesine her şeyini yine devletlerin verdiği hâkimleri savcılar olan kendi mekanizması olan binası olan bildiğiniz yargılama yapan yargılamaları da internetten bütün dünyanın gözü önünde gerçekleşen bir mahkeme kurdu insanlık ailesi. Bana sorsanız umut verici, ciddi, güzel bir girişim. Şimdiye kadar genelde zayıf, gariban Afrikalıların davalarına baktı beyaz adamdan korktu beyaz devletlerden korktu. En sistematik suçları işleyen güçlü devletlerin işlediği suçları soruşturmaktan korktu bu mahkeme bence korkmakta da haklıydı çünkü yani haklıydı derken meşru değil ama şöyle bir haklılığı var; bütün yargıçları savcıları, Amerika ve İsrail tarafından tehdit edildi. Amerika, Roma Antlaşması'ndan dolayı muhatap olduğu operasyon yaptığı devletlerden herhangi biri bir Amerikan askerine Afganistan ya da Irak'ta ya da başka bir yerde işlediği suçlardan dolayı alır da hapse koyar da Uluslararası Ceza Mahkemesi önünde yargılar diye Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yetkisine karşı 100'ün üzerinde devletle ikili anlaşma yaptı. Düşünebiliyor musunuz yani Afganistan'da işlediği suçlardan korkuyor, Irak'ta işlediği suçlardan ciddi derecede korkuyor ve bu suçlardan dolayı bir Amerika askerini mahkemeye yakalatmaktan bir devlet tarafından bu askerlerin teslim edilmesinden korktuğu için ciddi bir şekilde mahkemeyi tehdit ediyor. En son Trump'ın döneminde John Bolton'un bir açıklaması olmuştu, açıklamada şöyle bir tehdit kullandı; bizim Mavi Marmara dosyasında oldukça aktif olarak duruşmasının da olduğu dönemdi bu dönem.

Amerika'nın resmi açıklaması bu dedi ki;

“Uluslararası Ceza Mahkemesi hâkimleri ve savcılarını uyarıyoruz. Eğer Amerika hakkında veyahut Amerika'nın müttefiki olan İsrail hakkında Uluslararası Ceza Mahkemesi'nde herhangi bir soruşturma söz konusu olursa Amerika'daki tüm mal varlıklarınıza el koyacağız ve girdiğiniz takdirde Amerika'da sizi tutacağız ve yargılayacağız.” Düşünün ki bir mahkeme, dünyanın önemli oranda ülkelelerinin taraf olduğu bir mahkeme onların güvence altına aldığı yargıçlar ve savcılar eğer görevlerini yerine getirirlerse bu takdirde Amerika tarafından tutulmakla ve yargılanmakla tehdit edildiler. İlginç bir şekilde dünya buna sessiz kaldı. Savcılar buna rağmen direndiler mi? Buna rağmen direndiler son şeyi biliyorsunuz normalde Filistin Devleti Birleşmiş Milletler tarafından biliyorsunuz oraya üye değil ve tanınan bir devlet değildi.

En son 2012 tarihinde 67/19 sayılı kararda 138 devletin oyu ve kabulü ile Filistin Devleti üye olmayan gözlemci devlet statüsü kazandı. Filistin Devleti bu statüyü kazandıktan sonra Mahmud Abbas ilk olarak Filistin Devleti adına Roma Anlaşmasını imzaladı ve Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yetkisini Filistin için tanıdı ve Filistin Roma Antlaşması'nı imzaladıktan sonra mahkemenin yetkisinin Filistin topraklarında geçerli olduğunu ilan etti. Arkasından da gerek Gazze'de gerek Filistin'in diğer topraklarında işlenen insanlara karşı suçlarla ve savaş suçlarıyla alakalı İsraililerin yargılanması için mahkemeye başvurular yapılmaya başlandı. Bu başvurular yapıldıktan sonra mahkemenin savcılık dairesi birtakım ön araştırmalar

ön incelemeler yapmaya başladı. Arkasından ön incelemeleri tamamladıktan sonra ki gerçekten hani delil olarak çok ciddi derin bir araştırma yapmasına gerek yok bütün suçlar ortada, bütün çıplaklığıyla ortada, o kadar çok delil, o kadar çok katledilen insan, o kadar çok 'Geri Dönüş Yürüyüşü' sırasında katledilenler, Gazze'de katledilenler hepsi o kadar bariz bir şekilde ortada ve BM kararlarıyla kabul görmüş ki aslında mahkemenin savcısının çok ciddi bir uğraş vermesine gerek yoktu ama buna rağmen gittiler ekipler halinde çalışmalar yaptılar arkasından Fatou Bensouda, bu ay görevini devretti o, 9 yıldır Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin savcısıydı, kararını şöyle açıkladı;

"Ben bir soruşturma yürütmek niyetindeyim burada Roma statüsünde tarif edilen suçların işlendiği kanaatindeyim ama hangi topraklarda yargı yetkim var Uluslararası Ceza Mahkemesi olarak. Bunun için ön daireye başvuru yapıyorum" dedi ön daireye dosyayı gönderdi, ön daire kararını şöyle açıkladı dediler ki Birleşmiş Milletler kararlarına da atıf yaparak;

"Doğu Kudüs, Gazze ve Batı Şeria Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yer bakımından yetkilerini tanıdığımız coğrafyadır, doğal olarak burada işlenmiş suçları Uluslararası Ceza Mahkemesi soruşturabilir ve yargılayabilir" dedi. Bu sürpriz bir karardı, kimsenin beklemediği bir karar ön daire yargıçları bu kararı verdiler.

13 Haziran 2014'te ön daire bu kararı açıkladı hemen arkasından da devam eden çalışmaların sonunda bu senenin Şubat ayın-

da Fatou Bensouda, 9 yıllık savcılığının son demlerinde giderayak Netanyahu ve arkadaşları hakkında Uluslararası Ceza Mahkemesi'nde soruşturmayı başlattı bu İsrail'de bir nevi deprem oluşturdu çünkü dokunulmazlık kalkanı ilk defa kalkmış oldu.

Mavi Marmara davasında, bizim de biliyorsunuz Uluslararası Ceza Mahkemesi'nde Mavi Marmara'nın bayrak devleti olan Komor Devleti adına yürüttüğümüz bir dosya vardı. Bu dosya mahkeme tarihinde ilk defa yargı yetkisi bakımından ilk defa bazı usul tartışmalarına maruz kaldı bizim birkaç duruşmamız oldu. Savcı sadece 10 kişi hayatını kaybettiği için soruşturma yapmak istemedi ama Mavi Marmara'da İsrail'in savaş suçu işlediğini kabul etti, arkasından usul tartışmaları devam etti ki hâlâ devam ediyor, bizim 2014'ten beri yürüyen bir dosyamız bu.

İsrail, Netanyahu yönetimi bundan korunmak için çok büyük bir çaba sarf etti ama nihayetinde tabiri caizse, aslında Mavi Marmara davası bir nevi o kapının anahtarını çevirip kilidi açan dava oldu. Filistin Devletinin davası da kapının açılıp içeri girilmesini ve bu yargılamaların İsrail için başlamasına vesile oldu. Neden önemli şunun için önemli; ilk defa devlet olarak değil Uluslararası Ceza Mahkemesi devletleri yargılamaz, bunun altını da çizeyim. İlk defa İsrailli yetkililer ve yöneticiler askeri ve siyasi yöneticiler Uluslararası Ceza Mahkemesinin kısıkağı altına girdiler. Bunun çok ciddi sonuçları var bunun siyasi sonuçları var bunun fiili sonuçları var. Devlet yetkililerinin bazı ülkelere gideme gibi dolaşamama gibi birtakım sonuçları var. Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin bazı

yaptırımları talep etme imkânı var. Gerçekten eğer bunu görürsek inşallah, farklı bir gelişme olmaz da bu süreci görürsek bütün dünyanın ve hepinizin canlı olarak izlemesi gereken bir yargılama süreci başlayacak demektir. Bütün bunlara rağmen Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin tamamen meşruiyetini kaybedecek birtakım girişimler yapabilir mi İsrail Siyonist lobi veya Amerika, bu da mümkün işte o vakitte de insanlık ailesinin diğer tarafının ne yapacağına bakacağız, Filistin dostlarının ne yapacağına bakacağız, kendimizin ne yapacağına bakacağız.

NGO'lar(STK'lar) Uluslararası Ceza Mahkemesinde görülen bu dosyaya bizdeki Türk yargısındaki müdahillik gibi dâhil olabiliyorlar bu dosyanın bütün bilgileri Uluslararası Ceza Mahkemesinin web sitesinde bütün bilgi ve belgeler yayınlıyor. Merakı ve ilgisi olanlara özellikle tavsiye ederim. Mutlaka okuyun inceleyin özellikle dili olan arkadaşlar bunu detaylı olarak inceleyebilirler.

Bunların sonunda adalet gelir mi? Evet, yani dünyada şöyle bir kavga var. Hukukun gücü mü hâkim olacak ve olmalı yoksa güçlünün hukukuna hepimiz maruz mu kalacağız? Biz Müslümanız, biz adil olanın peşinde koşarız ve hukukun hâkim olmasını isteriz her coğrafyada ve kime zulüm yapılıyorsa onun karşısında da hep beraber durmak zorundayız.

Gazze ablukası başta olmak üzere Filistinlilere yönelik bütün suçlar ve işgal, işgalle beraber gelen bütün ihlaller insan olarak bizim gündemimizde olmalı ve dünyanın önemli bir kesiminin de bununla ilgilendiğini unutmamalıyız. Sadece Müslümanların problemi

değil Hristiyan dünyanın da problemi veya hut din eksenli bakmayan bir dolu insanın da Filistin'de yaşananlar gündemini oluşturuyor. Ortadoğu bir sarmal, Filistin meselesi bunun tam ortasında.

Din savaşı veriyoruz, su savaşı veriyoruz, enerji savaşı veriyoruz, bölgesel güç ve hakimiyet savaşı veriyoruz. Suriye üzerinden bunu çok net görüyorsunuz. Suriye'de Suriye halkının dışında herkes var; Rusya var, Amerika var, herkes orada işte Ortadoğu böyle bir coğrafya. Bütün bu sarmalın ortasında öyle ya da böyle bir kişiye ya da bir bütün halka yapılan bütün suçlar ile alakalı hak arayışı, bütün insanlık ailesinin ortak sorumluluğu olmalı. Bu mekanizmalar; Birleşmiş Milletler, Uluslararası Ceza Mahkemesi bütün bu mekanizmalar çok adil mekanizmalar adalet üretmeyen mekanizmalar olabilir ama şöyle düşünelim bütün insanlık ailesi olarak elimizde olan bu; olan da fena değil. Tamam, bazen gücün karşısında yenik düşüyorlar ama bizler sahip çıkarsak buraları da çok ciddi kazanımlar için zorlayabiliriz.

Bana sorarsanız, sizler gençsiniz beni dinleyen bir sürü genç hukukçu olduğunu da biliyorum, tahmin ediyorum. Lütfen, adil olanı biz yazalım. Sadece Müslümanlar için adil olanı değil, bütün insanlık ailesi için adil olanı biz yazalım. Savaş hukukunun yeniden yazılması lazım. Barış zamanı hukuk kaynaklarının da yeniden yazılması lazım. Var olan mevzuat insanlık ailesinin mazlumlarını kurtarmaya, onlar için adalet sağlamaya yetmiyor. O zaman biraz daha farklı bir periyoda geçmemiz lazım. Var olana boyun bükmeden yenisini yazıp yenisini oluşturmamız

gerekiyor ve lütfen genç arkadaşlar güce sahip olursak yaparız demeyin. Adalet, gerçek güç! Siz adil olanı insanlık ailesinin, yer-yüzünün istifadesine sunarsanız dünyanın dört bir tarafında bunu bekleyen çok ciddi halklar ve topluluklar olduğunu çok net bir şekilde göreceksiniz.

Soru-Cevap

1. Mavi Marmara hem Uluslararası Ceza Mahkemesi nezdinde hem de İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde devam eden bir süreç aslında Uluslararası Ceza Mahkemesi kısmından bahsettiniz, konuyla bağlantılı olarak İstanbul'daki süreç hakkında da bilgi verebilir misiniz?

Çok kısa şöyle özetleyeyim, aslında 10 yıllık bir hukuk mücadelesi ve sadece Mavi Marmara'da hayatını kaybedenler ya da yaralananlar, hürriyeti kısıtlanıp hapsedilenlerle ilgili bir davalar silsilesi değil arkadaşlar. Mavi Marmara davaları Gazze ablukasının hukuksuzluğu için ana hedef olarak yürüten davalar. Genelde insanlar Mavi Marmara'da sadece işlenen suçların yargılandığı davalar olarak görüyorlar. Uluslararası Ceza Mahkemesindeki süreç dâhil olmak üzere Türkiye'deki yargılamalar dâhil olmak üzere bizim ana hedefimiz hala bugün devam etmekte olan Gazze ablukasının hukuki tartışmaya açılması içindir.

Gazze'yi biliyorsunuz. Her denize kıyısı olan devletin 12 mil kendi karasuları var. Gazze'deki Filistinliler balıkçılık yapacak kadar 3 milde bile güvenlik içerisinde kendi sularına sahip değiller. Tabiri caizse İsrail, Gazze ve

kendi işgal ettiği toprakların üzerinde yani 3 milin dışındaki bütün uluslararası suları da "Akdeniz benim babamın çiftliği" der gibi abluka altında tutuyor ve abluka insanlık suçudur. Yani abluka kime yapılırsa yapılsın insanlık suçudur. Eğer bir Müslüman topluluk bir Yahudi topluluğa yeme-içme tıbbi yardım gibi bir şeyi esirgese vallahi Müslüman da insanlık suçu işlemiş olur ve karşı durmamız gerekir Müslüman olarak. Şimdi haliyle bu davaları birincisi böyle anlayın yani bunu sadece 10 kişi hayatını kaybetti diye açılmış davalar olarak görmememiz lazım.

Biz nerelerde hukuk mücadelesi yürüttük; Uluslararası Ceza Mahkemesi'nde, Türkiye'deki ceza yargısında, Güney Afrika'daki uluslararası ceza yargısında oranın kendi ulusal ama uluslararası ölçekli bir yargılama sistemi var, Amerika'da Washington D.C.'de ve California eyaletinde, Ürdün'de, İngiltere'de, İspanya'da ve Filistinlilerin yaşadığı birkaç ülkede daha Mavi Marmara ile ilgili bir hukuk mücadelesi yürüttük yani Mavi Marmara davaları çok uluslu, çok yönlü çok farklı davaların içerisinde olduğu davalar bütünüdür hatta gerçekten mesela Amerika'daki dosyada çok sürpriz yani uzun uzun burada anlatamam ama gerçekten sıra dışı dosyalar açtık. Güney Afrika'da yine sıra dışı kararlar aldık. Biliyorsunuz Türkiye-İsrail arasında bir anlaşma oldu gerçekten garabet bir anlaşma ve bu anlaşmaya karşı Türkiye şöyle bir şey imzaladı İsrail'in Mavi Marmara'da işlemiş olduğu suçlardan dolayı açılmış ve açılacak olan tüm davaların düşürülmesiyle alakalı bir anlaşmaya imza attı hatta Kudüs Ankara diye altı imzalandı çok itiraz ettiğimiz hala iptal edilsin diye uğraştığımız bir anlaşmadır bu. Bu anlaşmaya dayanarak Türkiye'de İs-

tanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen davamız düşürüldü. Nasıl olur diyeceksiniz, oldu. Biz hâlâ nasıl olur yani nasıl yapılabilir diye isyan ettiğimiz bir konudur ama yaşadık ve oldu. Bizler itiraz ettik bütün şehit aileleri itiraz etti, istinaf sürecindeyiz şu anda. Umarım ki geri döner ve yargılama kaldığı yerden devam eder çünkü bütün dünyanın neresine giderseniz gidin ve Türkiye mevzuatına da bakın bir ceza yargılaması ikili bir uluslararası anlaşma ile düşürülemez arkadaşlar. Yani hukukun ABC'sine aykırı bir şey bu kadar temel bir aykırılık ama biz bunu gördük. Umut ediyoruz ki bu yanıştan dönülür, açıkçası o Türkiye-İsrail Anlaşmasının da feshedilmesi konusunda da sürekli çağrı yapıyoruz umarım feshedilir. Bu anlaşmadan dolayı yurt dışındaki bazı dosyalarımız da maalesef düşürüldü çünkü İsrail buralarda bu anlaşmayı götürdü ve her yerde kullandı haliyle de bu anlaşmadan kaynaklı olarak bizim gerçekten muazzam bir kazanım olarak yani Filistin davası için elde ettiğimiz bu kazanımları biz bu anlaşmadan dolayı kaybettik. Uluslararası Ceza Mahkemesinde sürecimiz yürüyor. Umarım istinaftan sonra Türkiye'deki sürecimiz de yürür. Mavi Marmara davaları özellikle Türkiyeli hukukçuların ve Türkiye yargısının bütün dünyada konu olduğu bir konudur arkadaşlar. Japonya'dan Venezuela'ya kadar gidin bütün hukuk fakültelerinin sınav sorusudur. Uluslararası sularda, yardım gemisi ticari değil, resmi değil, askeri değil sivil yardım gemisine 37 ülke vatandaşının içinde olduğu bir yardım gemisine, bir askeri birlik bir ordu tarafından yapılmış ölümcül bir saldırıdan bahsediyoruz. Hukukçular bilirler ki çok nevi şahsına münhasır bir olaydır bu. Yargılamaları da nevi şahsına münhasır olmuştur. O yüzden bütün dünyadaki, dil-

lerdeki hukuk kitaplarında Mavi Marmara davalarını ders konusu sınav konusu olarak görmeniz mümkün, bu kadar da önemli bir yere sahiptir. Türkiye ayakta alkışlanmıştı bu davalar açıldığı zaman düşürüldüğü zaman da bütün dünyada hayal kırıklığı oluşturdu.

2. 1948 Nakba'dan ve 1967'de 6 Gün Savaşlarından sonra yüzbinlerce Filistinlinin çevre ülkelere göç etmek zorunda kaldığını biliyoruz. Şu an milyonlarca ifade edilen mülteci statüsünde Filistinli kardeşimiz var. Bu kardeşlerimizin hakları nelerdir, ülkelerine geri dönebiliyorlar mı? Bu konuda bilgi verebilir misiniz?

Bazıları mülteci statüsünde bile değil arkadaşlar bulundukları ülkelerde yani çok yere yayılmış durumdadır ama ağırlıklı olarak biliyorsunuz Ürdün'deler, Lübnan'dalar. Kısmen Suriye'de idiler ama savaştan sonra biraz Suriye'deki pozisyon Suriye Savaşı'ndan sonra değişti. Şöyle söyleyelim bir şekilde Filistin mülteci topluluğu dünyanın neresinde olursa olsun geri dönüş hakkını elinde tutuyor ve bunun kavgasını veriyor çok da başarılı bir şekilde veriyorlar. Hiç pes etmeden sürekli bir şekilde geri dönebilmek için ve işgal edilmiş, evleri yıkılmış olsa bile, biliyorsunuz onlar anahtar taşırlar sembolik olarak o anahtarlar onların geri dönüş hakkını temsil eder her fırsatta her yerde dile getirirler. Ama maalesef bunu daha ciddi hukuk alanında dile getirmek ve bunun mücadelesini vermek anlamında istediğimiz güce sahip değiller. Neden istedikleri güce sahip değiller? Çünkü İslam dünyası olarak biz hukuk alanında o güce sahip değiliz yani şöyle tarif edeceğim bunu size; bütün yeryüzünü

insanlık ailesinin ortak bir pazarı bir alanı olarak görün hukuk alanında kimin sözü daha çok geçiyor, kim hangi mekanizmaları kurmuş, kim hangi mevzuatı yazmış. Ortak pazar gibi tarif edersem yakışık kalmayacak ama başka türlü anlatamayacağım daha basit şekliyle; insanlık ailesinin o herkesin kendi ürettiği hukuk mekanizmaları ile ilgili İslam dünyasından üretim yok denecek kadar az. Şöyle sorayım; mesela dünyada uluslararası savaş hukuku, ceza hukuku alanında çalışan sayısız profesör ve uzman var. Bu uzmanlar arasında ne kadar Müslüman var acaba ya da ne kadar böyle uluslararası hukuk uzmanı insan yetiştiriyoruz. Kimler daha odaklı bir şekilde üretken bir şekilde bu alanlarda çalışıyor dediğiniz zaman, ben çok uzun süredir bu alanla ilgili didikliyorum bütün dünyayı didikliyorum yani Hindistan'da kim var, Japonya'da kim var, Güney Afrika'da kim var bulduklarına gidiyorum ne yapıyorlar nasıl yapıyorlar hangi fikri destekliyorlar nasıl üretiyorlar hepsini anlamaya çalışıyorum ve mümkünse böyle Müslümanların arasından da hani böyle uluslararası hukuk alanında çalışan insanlara ulaşmak istiyoruz. Gerçekten yok denecek kadar az sadece Türkiye için söylemiyorum bütün İslam dünyası için söylüyorum. En tecrübelimiz nerede; Bosna'da. Neden çünkü kendisine karşı savaş suçu işlendiği için. Suriye'de bir sürü savaş suçu işleniyor sadece Filistin'de değil, Irak işgal edildi, Irak yok yani İslam medeniyetinin Bağdat'ı gitti. Bütün tarihimize, kültürel varlığımıza her şeyimize el kondu. Kutsallarımız elimizden alındı, insanlar katledildi, çocuklarımızın organları için çocuklarımız alındı; yani Irak İslam medeniyetinin merkezi kan gölü oldu, işgal edildi ve elimizde birbiriyle çatışma halinde olan güçsüz bir yapı

kaldı. Şimdi Irak'ta işlenen savaş suçları için kim ne üretti? Suriye için ne üretiyoruz?

Anlatabiliyor muyum, bizim böyle bir yetersizliğimiz var bu yetersizliğimizi doğru okursak yeter hale gelmek için gayret gösterebiliriz. Filistinli mültecilerin en çok ihtiyaç duyduğu konu budur arkadaşlar.

Onlar dönmek istiyorlar, onlar evlerine kavuşmak istiyorlar vatanlarına kavuşmak istiyorlar. Meryem isminde bir kadınla tanışmıştım, 70-80 yaşlarında mülteci olarak önce Nakba'da Lübnan'a sonra da Suriye'ye gelip yerleşmiş ve ev almamış ev yapmamış bir çadır almış sonra gecekondtu. Biz karşılaştığımızda 2009 ya da 2010 yılıydı. Bana dedi ki; "Vazgeçmedim vatanımdan onun için hiçbir şekilde evlatlarımın ve torunlarımın bulundukları ülkede ev almalarını mülkiyet edinmelerini istemiyorum çünkü biz döneceğiz".

Onların dönebilmesi için ihtiyaç duydukları şey bakın bir Ulus Yasası söyledim size biraz önce, Yahudilerin İsrail'e dönüş hakkını mevzuata bağlıyor. Mücadelenin hukuki zeminine bakın. Bizim aynı mantıkla çok daha akıllıca ve çok daha adil bir şekilde esasen o topraklarda kimin hakkı olduğunu bütün belgeleri ile gerekirse Osmanlı arşivleriyle her şeyiyle ortaya koyup Filistinli kardeşlerimizin vatanlarına geri dönüşü için bir hukuk mücadelesi ortaya koymamız lazım. Bunun başka yolu yok. Sadece askeri güç sadece siyasi güçle olacak işler değil. Siyasi güç de askeri güç de ekonomik güç de piar lobi gücü de hukuk zeminine dayanmıyorsa başarısız oluyor. Bunu hukukçu olduğum

için, hukukçu kimliğimle söylediğimi falan düşünmeyin. Allah Kur'an'da anlatırken de yaptığımız işlerde bir hukuk üzere bunu bina etmemizi tavsiye eder. İslam da öyledir. Her şeyimiz hukuk üzerinedir. O yüzden hukuk üzerinde yürüdüğünüz zaman Allah'ın izniyle sonuna kadar ve adil bir şekilde yürüme imkânına sahip oluruz.

3. Birleşmiş Milletlere kişisel başvuru için örnek bir taslak paylaşabilir misiniz veya başvuruyla alakalı biraz daha detay verebilir misiniz?

Şöyle ulaşabilirsiniz, dil bilen arkadaşlara daha kolaylık da olabilir ama Türkçe'de de Birleşmiş Milletler mekanizmalarına, mesela diyelim ki işkence konusunda başvuru yapmak istiyorsunuz, Birleşmiş Milletler işkenceyi önleme komitesine bireysel başvuru nasıl yapabilirim, özel raportöre başvuru nasıl yapabilirim sorusuyla da Birleşmiş Milletlerin kendi yapmış olduğu açıklamalardan böyle yol gösterici olarak Türkçeden de gösteriyor veyahut mesela keyfi tutulmalarla ilgili çalışma grubuna başvuracaksınız. Mesela Ahed Tamimi isimli bir genç kız gece evine girilerek tutulmuştu ya da gözü bağlanarak askerlerin götürdüğü Cüneyt isimli bir çocuğumuz vardı Filistinli mesela o çocuğumuzun götürüldüğünü biz haberlerden gördük değil mi tutuldu alındı ve götürüldü. Biz adını biliyoruz nerede tutulduğunu biliyoruz tamam o zaman bir üçüncü şahıs olarak yani bir suçu ihbar eden olarak mesela keyfi tutulma çalışma grubuna yazmak üzere Birleşmiş Milletlerin sitesine girebilirsiniz. Orada başvuru formu var. Genelde başvuru formu üzerinden başvuru yapılıyor oradaki bölüm-

leri doldurarak olayla ilgili bildiğiniz bilgileri ve ekleri ekleyerek bu çalışma gruplarına başvurabilirsiniz. Bazı konuların Birleşmiş Milletlerde spesifik başvuru mekanizmaları var. Belli usullerle bunu yapmanızı istiyorlar. İşte şu kadar kelimedenden oluşan mesajınızı yazabilirsiniz veyahut şu formu doldurmanız gerekiyor gibi özel usullere tabi olan bölümleri de var BM mekanizmalarının. Daha geniş yapacağınız dilekçe şeklinde yazabileceğiniz bölümlerini de var hatta örnekleri de çok rahatlıkla sitelerinden görebilirsiniz. Süreç içerisinde de sizinle temasa geçip size bu başvuruyu aldıklarını ve değerlendirmeye tabi tuttuklarını da bir şekilde geri dönüp bilgisini size sunuyorlar.

4. Şeyh Cerrah ve Filistin'deki ailelerin evlerinden alıkonulmaları Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi gibi kuruluşlarca nasıl değerlendiriliyor?

Şöyle her mahkemenin yetkisini tanıyan devletlere göre başvuru yapılabiliyorsunuz yani Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne taraf olmadığı için ve Avrupa ülkesi de olmadığı için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuru yapmamız Filistin dosyaları için en azından Şeyh Cerrah Mahallesi için mümkün değil ama şöyle bir şey mesela, nasıl diyelim bazen bazı bağlamlar oluşturulur mesela; Suriye, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ni tanıyan ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine taraf bir devlet değil ama Suriye'de suç işleyen Rusya taraf. Eğer işkenceye maruz kalmış bir kişinin ona karşı işkence suçunu işleyen Rusya ise Beşar Esad'ın adamlarının dışında, biz Rusya için Suriye'de işlenmiş bir işkence vakası ile alakalı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne gidebiliyoruz.

Her mahkemenin kendi sözleşmesi var, kendi literatürü var arkadaşlar ve her mahkemeyi tanıyan veya kısmen bazı yetkilerini tanıyan devletler var ve siz buna göre başvuru yapıyorsunuz. Mesela Uluslararası Ceza Mahkemesini Türkiye tanımıyor, Roma Antlaşmasını Türkiye imzalamadı ve siz doğal olarak mesela Türkiye'ye sığınan bir Suriyeli için bile siz Uluslararası Ceza Mahkemesine gidemeyebiliyorsunuz ama mahkemelelerin zaman zaman içtihad oluşturduğunu da gözden kaçırmamak lazım. Mesela Uluslararası Ceza Mahkemesinin Myanmar ile ilgili almış olduğu karar bu anlamıyla istisna bir pozisyon ya da işte Filistin Gözlemci Devlet Statüsüyle Roma Anlaşmasını imzalamış olması istisna bir pozisyon.

Nasıl diyelim, tabiri caizse şöyle diyelim; her bir suç için hangi toprakta kim tarafından işlendiğine bakarak hatta bazen zaman bakımından yetkiye yani ne zaman işlendiğine bakarak hangi mahkemeye gidebileceğimizi araştırarak biz gidiyoruz bu tür mahkemelelere.

Mesela Uluslararası Ceza Mahkemesine Türkler hayatını kaybettiği için gidip dava açmadık Mavi Marmara davasında. Nasıl dava açtık; Mavi Marmara gemisinin bayrağı Komor bayrağıydı doğal olarak Mavi Marmara gemisinde işlenen suçlar Komor topraklarında işlenmiş suçlardı doğal olarak Roma Anlaşmasını tanıyan Komor Devleti adına biz bu başvuruyu gerçekleştirmiş olduk. O yüzden mesela benim Suriye ile ilgili takip ettiğim bir dosya var, bir iki bine yakın Suriyeli mağdurun dosyasını biz Uluslararası Ceza Mahkemesine taşıdık. Mesela orada

da savaş suçuna maruz kalan mültecilerin Ürdün'e sığınmış olmaları, zorla Ürdün'e deport edilmiş olmalarından kaynaklı olarak Ürdün'ün Roma Anlaşmasına taraf olmasından kaynaklı olarak biz o dosyayı başlattık.

Türkiye'ye sığınmış olanlar için bu dosyayı başlatma imkânına hukuken sahip olmadık yani şunu demek istiyorum başvurmak istediğiniz konuya göre süreçleri özel incelememiz ve ona göre bu soruyu cevaplamamız gerekiyor.

5. Biz işin hukuki boyutunun yanı sıra eylemsel olarak da bir duruş ortaya koymaya çalışıyoruz. Elçilik önünde eylemler yapıyoruz, araç konvoyları, yürüyüşler, basın açıklamaları yapıyoruz. Bu tarz eylemlerin uluslararası hukukta bir karşılığı var mı? Kimileri sadece devletler nezdinde bir çalışma ortaya konabileceğini, bizim yapabileceğimiz bir şey olmadığını söylüyor. Bizim sokakta ortaya koyduğumuz duruş uluslararası hukuku etkiliyor mu, baskı altına alıyor mu?

Kesinlikle. Yani hep gözden kaçırdığımız bir şey var. Devletlerin duruşunu bile halklar belirler. Liderlerin duruşunu da halklar belirler. Yani siz zannediyor musunuz şu son saldırılardan sonra Almanya'nın Amerika'nın İngiltere'nin sokaklarına dökülen Filistin için dökülen yüz binler İsrail'i ürkütmedi ya da Uluslararası Ceza Mahkemesini cesaretlendirdi. Emin olun her halükarda toplumsal refleksler bütün mekanizmaları etkiler. Elbette ki bu bizim Türkiye'deki gibi tweet atmayla gözaltına alma tweet atmayla bırakmak gibi bir şey değil, onun gibi düşünmeyin ama kesinlikle ve kesinlikle özellikle şu son

süreçteki sıra dışılığı da görünce yani bütün dünya halkları ayaklandı arkadaşlar. Belki de ilk defa Türkiye herkesten geri düştü. Ben Filistin konusunda Türkiye'yi ilk defa bu kadar sessiz gördüm. Filistin konusunda solu ilk defa sessiz gördüm, İslami kesimi ilk defa bu kadar sessiz gördüm. Doğru düzgün bizde eylem yapılmadı ama bütün dünya sokaklarını takip ediyorum, geçen haftaya kadar ateşkes olduğu halde sokaklardan geri durmadı insanlar. Pandemi bence Batı halklarını daha empati yapmaya sevk etti bizi de daha tepkisizleştirdi gibi geliyor bana.

Sivil toplum hareketi açısından da baksanız yani Filistin için sokaklara düşen anında ne bileyim elçiliklerin önünü kuşatan Müslümanlar ilk defa sessiz kaldılar bu kadar. Oysa Mescid-i Aksa'ya girişi Mescid-i Aksa'da yapılan saldırıları biz canlı olarak izledik burada. Refleksizliğimiz hayra alamet değildi ama bana sorarsanız yani ben Türkiye'deki bu sessizliğe üzuldüm ama dünyadaki bu hareketliliği görünce ki İsrail'in şu anda buna karşı muazzam çalışmaları var acil bir şekilde piar(piyar)/lobi faaliyetlerine başladılar ki dünya halklarına ne kadar haklı olduklarını aslında Filistinlilerin ne kadar terörist olduklarını, Gazze'de aslında teröristleri vurduklarını, sivillere bir şey yapmak istemediklerini anlatacaklar hatta şunu söylüyorlar diyorlar ki; aslında o binalarda askerler var ama ailelerini çocuklarını kalkan olarak kullanıyorlar bize. Dünyaya bunu anlatmaya çalışıyorlar. Oysa artık hiçbir şey eskisi gibi değil. Bu son saldırılardan sonraki dünya sokaklarının hali, bütün mahkemeleri devlet politikalarını etkileyecektir. Birleşmiş Milletler'i de etkileyecektir.

Bana sorarsanız İslam dünyası da batıdaki şu hareketlilik kadar bir tık öteye geçip daha aktif etkili eylemsellik ortaya koyarsa emin olun birçok şey değişecektir. Filistinli bir esir anlatmıştı bana; Mavi Marmara saldırısı oldu, biliyorsunuz bizi ertesi gün bütün gün gemide tutmuşlardı. Akşam İsrail'in işgal ettiği limana getirdiler. Orada sorgulandık ve ertesi gün akşama kadar da bir hapisanede tutmuşlardı bizi. O süreç zarfında yani saldırıdan ertesi gün akşama kadar olan zamanda bütün dünya sokaklarında eylemler olmuş. 37 ülke vatandaşı uluslararası sulara sivil insanlara İsrail ordusunun kanlı saldırısını bütün dünya görünce bütün dünya halkları sokaklara dökülüyor. Bazı hahamlar cemaatlerine toparlanma çağrısı yapmışlar. Yine mesela bir Filistinli esir anlatmıştı. Müthiş bir panik başlamış neden şöyle bir şey yayılmış; halklar harekete geçti, Türkler güneşe yürüyor, Ürdün İran Türkiye hepsi Suriye İsrail'e doğru yürüyüşe geçerse bu yürüyüş yani akmaya devam ederse biz onlara bırakmazsak onlar gelecekler ve bizi denize dökcekler. O yüzden hazırlanalım ve gidelim modunda birçok İsraillinin olduğunu söylüyor. Bu sizin askeri silahlı bir tutumunuzdan kaynaklı bir şey değil bu sadece sokak hareketliliğinden kaynaklı bir şey onun için azımsanmayacak kadar önemli. Tabi hepsinden önemli, kendi açımızdan söyleyelim, duruş ortaya koymaktır arkadaşlar. Zalimlere karşı mazlumdan yana bir duruş sergilemek, elimizle düzeltemediğimiz bir haksızlığa dilimizle tepki göstermek ve durduğumuz yerin mazlumdan, adaletten yana olduğunu belli etmek için çok önemli bir şahitliktir. Ben çok eylemci biriyimdir, ahirette inşallah yani en azından elim yetmiyorsa gücüm yetmiyorsa

da Yarabbi ben tavrımı sergiledim demeyi çok önemli buluyorum. Bir şey sunarsınız, bir şey götürürsünüz kıymetlidir. Bazen biz çok farklı dinlerden ırklardan insanlarla bunu yaptık. Mavi Marmara gemisinde 37 millet-tik. Bir tane papaz vardı, Avrupa Yahudilerinden yine anti-Siyonist bir Yahudi vardı, Budist vardı, ateist vardı. Herkes çeşit, Müslümanlar bile çeşit çeşitti. Biz hepimiz barışçıl bir amaçla bir gemiye bindik ve insanlık ailesinin vicdanını temsil ettik. Emin olun birçok Gazzeli çocuktan duydum, "Siz yola çıktığınızda bize ulaşmıştınız." diye. Çünkü bazen yola çıkmanız önemlidir, duruş sergilersiniz.

6. Özel olarak Türkiye'nin genel olarak da ümmetin selameti için hangi alanlara yoğunlaşmamızı tavsiye edersiniz? Biz gençler olarak bu davanın neresinden tutmalıyız, duruşumuzu nasıl göstermeliyiz?

Birincisi; alan belirleyip derinleşmek ve uzmanlaşmak çok çok çok önemli bir şey. Mesela deniz hukuku çalıştığınızı düşünelim, deniz hukuku içerisinde de spesifik bir konunun uzmanlığına yönelmek lazım.

Derinleşmek ve uzmanlaşmayı yaparken üretilmiş olanı okumak ama mümkünse yeni bir şey üretmek üzerine odaklanmak lazım. Biz genelde üretmeyi es geçip var olanı yorumlamayı tercih ediyoruz. Ne Filistin mücadelesi ne dünyadaki adaletsizlikle haksızlıklarla mücadele ne Ortadoğu sorunları hiçbirisi var olanı yorumlamak ve tekrarlamakla çözülecek konular değil arkadaşlar. Pandemi sonrasında başka bir dünya var, yepyeni bir dünyayla karşı karşıyayız. Birçok mevzuat kendini güncelliyor ve derinleştiriyor. O yüzden benim size tavsiyem;

"Yeni ne üretebiliriz, insanlık ailesi neler üretmiş biz yeni ne üretebiliriz?"

Bu sorunun cevabı çok çok önemli. Ben biraz masa başı çok fazla üretilmiş ram olmak, araştırma yaparken yüksek lisans yaparken doktora çalışması yaparken sadece üretilmiş ram olmak bunların içerisinde birini destekleyerek pozisyon almak şeklinde akademik üretim görüyorum çoğunlukla böyle. Mesela bizim açtığımız davalar benim birkaç tane çok sıra dışı özellikle yeni modern savaş suçlarıyla ilgili Türk yargısına da götürdüğüm dosyalar var. Tabiri caizse hani daha sıra dışı bir yöntem kullanarak, var olan yorumların dışında bir yorum katarak bir hukuk metnini yorumluyorsanız da buna yeni bir yorum kendiniz bir şey üreterek bir şey yapmanız çok kıymetli ve kendinize güvenmelisiniz bu konuda. Neden aynısına ram olalım. Ben yurtdışında gördüm özellikle hukuk çalışan gençlerde o kadar güzel yeni fikirler buldum ki yani ve bunu daha üniversitedeyken üretmeye başlıyorlar. Soru şu: Neden böyle ve böyle olmak zorunda mı? O zaman neden böyleyi anlıyorsanız böyle olmak zorunda olmadığını da anlarsınız. Doğu Türkistan Çin meselesinde de aynısını üretebilirsiniz. Suriye meselesinde de daha üretken çözümler bulabilirsiniz. Biyolojik savaşlar, paralı askerler, yeni model savaşlar, SİHA'lar ve İHA'larla yapılan yeni tip savaşlar yani biyolojik savaşlar internet üzerinden yürütülen ve sonucu ölümle sonuçlanan bir mücadele var. Bunların hepsine yeni bir şeyler üretmek mümkün. Ben üretmeyi önererek bir çalışma yapmanızı tavsiye ederim. Meraklı olduğunuz bir konuya ve özellikle modern savaş yöntemleri diyebileceğim insanoğlunun maalesef savaşmak konusun-

daki üretkenliğine karşı hukuk konusunda çalışma yapmanızı da ayrıca tavsiye ederim. En nihayetinde şöyle bakmak lazım. Figüran gibi yaşamayalım arkadaşlar Yani ne Filistin meselesinin bir figüranıyız ne kendi hayatımızı figüran olarak yaşayalım Bence formül bu. **Yaşıyorsak dokunabiliriz, değiştirebiliriz, yeni bir şeyler üretebiliriz ve bununla insanlık ailesinin faydalanmasını sağlayabiliriz.** Hukukçuysak başka türlü başka alanlarda çalışıyorsak da kendi alanımızla ilgili bu üretimleri yapabiliriz. Ama şunu unutmamak lazım, her Müslüman bir insan hakları savunucusudur ve hepimiz hak savunucusu olarak her türlü verebileceğimiz katkıyı hem Ortadoğu halkları için hem Müslümanlar için hem de gayrimüslim kim nerede mazlum olmuşsa onun için ortaya koymamız gerekir. Hukukçuların bunun için yapabileceği çok şey var ama her Müslüman hukukçu olmadan da çok rahatlıkla bu mücadelelerin çok güçlü sonuçlarını alabilir. Ben kendi adıma bir hayat biçimi gibi zalimlere bela olan bir hukukçu olmaya çalışıyorum. Evet, tabiri caizse yani bela olmaya çamur olmaya çalışı-

yorum kurtulamasınlar, bir yere gidiyorlarsa başka bir yerde daha dava açayım oradan kurtuluyorsa başka bir yerde açayım. 10 yıldır aklınıza hiç gelmeyecek yerlerde hiç gelmeyecek davaları yapıp MOSSAD'ı atlatıp Ehud Barak'ı yargılamayı başardık biz, jüri önüne çıkıyordu neredeyse eski bir başbakan. Çok sıra dışı yollar yöntemler kullandık Amerika'nın kanunlarından yararlanarak. Her yerde her şey mümkün zalimin ensesinde olmak lazım. Zalimin ensesinde olurken mazlunun yanında olmak lazım ama siz siz olun size bu günün hatırası, seyreden olmayın. Figüran olmak bu hayatı geçirebileceğimiz en kötü pozisyon. Dokunmak, değiştirmek, zalimi rahatsız etmek, mümkünse elimizle cezalandırılmasını sağlamak ahireti beklemeden dünyada, ahirette zaten cezasını bulur ama burada istiyor Allah burada da yapmamız gerekiyor ki başka zulümler yapmasın diye. Mazlunun da yüreğine ferahlık olacak şekilde onların yanında olmak lazım yani bunu da bir hayat biçimine dönüştürmek lazım diye düşünüyorum. Size böyle bir tavsiyede bulunabilirim, günün hatırası.

Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi

8. Ders Transkripsiyon Notları

USMED Başkanı Said Ercan **Kudüs Özelinde Sosyal Medyanın Uluslararası Diplomasiye Etkisi**

Moderatör : Fatih Ersoy

25 Haziran 2021 Cuma | 21.30

Kudüs Özelinde Sosyal Medyanın Uluslararası Diplomasiye Etkisi

USMED Başkanı Said Ercan

Kudüs'e geçmeden önce sosyal medyanın fotoğrafını çekelim bazı bilgiler, istatistikler, güncel rakamlarla sosyal medyayı bir tanıyalım çünkü hani meşhur bir söz vardır: Bildiğini zannettiğin bir şeyi öğrenme şansın yoktur diye sosyal medyayı bildiğimizi zannediyoruz ama gerçekten biliyor muyuz, hızlıca bakalım öte yandan Türkiye'de sosyal medya nasıl başladı, nereye gitti onları da hemen hızlıca göz önünde bulunduralım.

Öncelikle biliyorsunuz internetin ilk başladığı dönem Arpanet - 1960'larda hatta 1960'ların ortalarında Soğuk Savaş döneminde internetinde bir savaş malzemesi olarak kullanılması niyetiyle müdahale ettiği bir soğuk savaş döneminde Arpanet ile beraber kuruluyor. İnternet için şöyle bir ifade kullanırlar 'insanoğlu nereye gideceğini bilemeden icat ettiği tek şey internettir.' derler. Daha sonrasında 1988'de IRC platformları kuruluyor yine 1998'de Google kuruluyor arama motoru ve Google kurulduğunda 30 tane arama motoru var Amerika da ve Türkiye'de dâhil o sıralarda çok fazla arama motoru vardı. Bir başka kilometre taşı hatta sosyal medyanın doğuşu diyebileceğimiz 2004 yılında sadece üniversite mailleri ile kayıt alan Facebook kuruluyor ve 2004 yılı aslında sosyal medyanın dünyada konuşulmaya

başlandığı bir dönem diyebiliriz. Dünyada iletişim birçok alanda yapılmıştı biliyorsunuz; dumanla haberleşme, hiyeroglif yazılar, sesle haberleşme, duvara çizilen resimler vs. Resimler 30-40 bin yıl önceki ilk instagramlardı diyebiliriz aslında. Nasıl avlandıklarını, nasıl yaşadıklarını duvarlara çizerek bize aktarmışlardı. Sonra kuşlar kullanıldı, telgraf, gramofon, eski radyolar, renksiz televizyonlar, renksiz akılsız telefonlar, faksler, ilk bilgisayar örnekleri derken bugüne kadar sanal gerçeklik çağına kadar iletişim de geldik yani yaşadığımız aslında bir iletişim devrimi diyebiliriz.

İnternet Türkiye'de ilk defa 1995 yılında aktif bir şekilde kullanılmaya başlandı. Yani şurada 26 yıllık çeyrek asırlık bir dönemden bahsediyoruz ama bu 26 yılda hem Türkiye hem dünya çok ciddi anlamda değişti. Peki, sosyal medya çağı dediğimiz bu çağ nasıl başladı şöyle; Time Dergisi 1921 yılından beri yani bu yıl 100. yılını yaşıyor, 1921 yılından beri dünyayı şekillendiren bir küresel dergi özellikle Rothschild, Rockefeller gibi medya ailelerini de temsil eden bir dergi. Time Dergisi yılın insanını seçerken 1983 yılında ilk defa yılın makinasını (machine of the year) seçti ve kişisel bilgisayarlar bir devrimdi.

Bakın dikkat ederseniz oturan bir adam tepkisiz ve karşıdan bir şeyler öğrenmeye çalışıyor bu kapak artık insanların hareketi bıraktığını ve cihazların hareketlendiğini de temsil eden bir görevi var 'the computer moves in' diyor ve artık bilgisayarlar hareket ediyor ve 2006 yılına geldiğimizde yılın insanını seçerken (person of the year- yılın insanı) 2006 yılında 'you-siz' olarak belirlediler.

Yani bugün burada bizim konferansımızı takip eden dinleyen, yarışmaya katılan herkes de yılın insanıydı yani evet sizsiniz çünkü bilgi çağını kontrol edecek sizlersiniz dünyanıza hoş geldiniz diyordu. 2006 yılıyla beraber bundan tam 15 yıl önce bir dijital medya çağına ve dijital çağa Web 2.0 dediğimiz karşılıklı medya çağına gelmişler artık bir yorumla beraber bir haberden daha değerli bir dönem başlamıştı. İnternette tek taraflı iletişim tek taraflı bilgi çift taraflı iletişime dönmüştü. Time dergisi şu anda kendi web sitesine sizde girip bakabilirsiniz kolayca time.com'a girdiğinizde sol panelde hemen aşağıda Time 2030 var 2030 yılına doğru giderken (count down to 2030) geri sayım yazıyor. 8

yıl 7 ay 6 gün 2 saat 7 dakika ve 50 saniye sonra bu saniyeler sürekli artıyor 2030 gireceğiz diye geri sayım koydu çünkü Time dergisi 2030'da dünyanın yaşanılabilir olup olmadığını karar vermek üzere pandemi, iklim ve arkasından gelecek dünyadaki bütün felaketlerle beraber dünyayı yaşanılmaz bir hale getirmek isteyen küreselcilerin sosyal medya üzerinden de korku pompalayarak sosyal medya üzerinden de mesajları rahatça yayabildiği bir dünya düzeniyle 2030 yılında bir sayaç koydu ve bu da aslında sosyal medyanın algı yönetimine ne kadar açık olduğunu, ünlülerin sosyal medyayı nasıl yönlendirdiğini çok rahatlıkla görebiliyoruz.

Son dönemde yaşanan Filistin saldırılarında ve Filistin'deki yaşanan bombalama olaylarında da aslında dünyadaki sosyal medyadaki ünlülerin etkisini çok hızlı bir şekilde de gördük buna da değineceğiz. Ocak 2021 verilerine (Global Digital Headlines-Hootsuite) göre dünya çapında yaşadığımız eve kapanmaların hemen arkasından gerçekleşen, dünyadaki global dijitalleşmeyi de en yakın görebildiğimiz rakamlar bunlar;

Dünya nüfusu 7.83 milyar

5.22 milyar mobil bağlantılı mobil kullanıcı

4.66 milyar internet kullanıcısı

4.20 milyar sosyal medya kullanıcısı var bu rakamlar dünya tarihinde bu sene ilk defa rekor oldu. Dünyada 316 milyon yeni kullanıcı internet kullanmaya başladı bu bir rekor oldu. Dünya tarihinde hiçbir zaman bir yıl içerisinde bu kadar artan bir internet kullanımı olmamıştı.

Sosyal medya kullanımı 490 milyon yaklaşık 500 milyon sosyal medya kullanımı oldu dünya tarihinde hiç bu kadar yüksek bir sosyal medya katılımı olmamıştı yani %13 katılım oldu. Peki, bunlar olurken dünya çapındaki internet ve sosyal medya kullanımının rakamları ne oldu Türkiye bu sayıdan çok daha fazla bu arada.

Dünya ortalamasında günlük sosyal medyada harcanan süre internette 6 saate 54 dakikaya ulaştı sadece internet kullanımı.

Televizyon 3 saat 24 dakika televizyon artık kendini tanımlamaya başladı ve sadece Netflix bu dönemde 16 milyon yeni kullanıcıya ulaştı sadece bir pandemi döneminde şimdi bu rakam çok daha yüksek.

Sosyal medya kullanımı ise dünya çapında 2 saat 25 dakika Türkiye'de bu rakam 3 saati geçti. İnternet dijital medya okuması 2 saat, müzik 1,5 saat, radyo 1 saat, Podcasts 54 dakika ve oyun 1 saat 12 dakika aşağı yukarı 18,5 saatlik bir kullanım var ve bu da şunu

gösteriyor dünyada artık bir mesaj verecek-seniz sadece sosyal medyada vermeniz lazım istediğiniz kadar meydanları doldurun sosyal medyada etkiniz yoksa siz kendi oyununuzu anlatmakta çok ciddi anlamda zorlanırsınız ama bu tablo şunu da gösteriyor evet dünya ve Türkiye hacklenmiş durumda evet sahadaki gerçek insanı da kaybediyoruz robotlaşan bir insana doğru gidiyoruz bu rakamlarla şimdi baktığımızda dünyada en çok kullanılan sosyal medyada platformları (The World's Most-Used Social Platforms - Hootsuite \ Ocak 2021 Verileri)

Birinci sırada Facebook 2.740 milyar

İkinci sırada YouTube 2.291 milyar

Üçüncü sırada Whatsapp 2.000 milyar

Dördüncü sırada Messenger 1.3 milyar

Beşinci sırada Instagram 1.221 milyar

Altıncı sırada Weixin\Wechat 1.213 milyar

Tablodaki sosyal ağların ilk dördü aynı kişiye aynı şirkete ait Mark Zuckerberg'a ait. Facebook 2.740 milyar kullanıcıyla eğer bir ülke olsaydı dünyanın en büyük ülkesi olacaktı ama bundan daha önemlisi Facebook artık bir eğlence mekânı olmaktan ziyade bir yayıncıya dönüşmüş durumda eğlence olarak dünyaya öğretilen bu sosyal ağlar artık bir yayıncıdır ve (ses kesiliyor) ortadan kaybolduğu bir dönemde 2.740 milyar abonesiyle, basılan Facebook gazetesiyse dünyanın en büyük gazetesi olmuştur ve insanları, algılarını yönetmektedir.

Bu süreçte de Facebook ve Instagram Filistin taraftarı kullanıcıların hesaplarını, Filistin paylaşımlarını ve daha sonrasında da 'pardon yapay zekâ yanlışlıkla silmiş' diye açıklama yaparak birçok kullanıcı hesabını kapatmıştır ve birçok paylaşımı da kaldırmıştır.

Türkiye'ye geldiğimiz zaman Türkiye'de 84.69 (2021 verileri) milyon kullanıcı var şehirleşme dünyada %50'de Türkiye'de %76'da 76 milyon mobil bağlantı var 65 milyon internet kullanıcısı var ve 60 milyon sosyal medya kullanıcısı var. Dünyada yaşanan devrim Türkiye'de yaşandı ve hemen baktığımızda Türkiye'de 6 milyon yeni sosyal medya kullanıcısı aramıza katıldı bu da dijital medya okuryazarlığı bakımından çok ciddi bir sıkıntı çünkü 6 milyon sosyal medyayı kullanmayı bilmeyen yeni kullanıcı aramıza katıldı ben size desem 6 milyon yeni şoför katıldı desem trafiğe çıkmaya korkarsınız internette maalesef siber tacizler, dolandırıcılıklar, sıkıntılar hem kendileri mağdur oluyorlar hem de insanları mağdur ediyorlar 6 milyon sosyal medya kullanmayan zaten geçmişte kullanmayı bilmeyenler çok fazla vardı. Peki,

66 milyon internet kullanıcısı haline biz nasıl geldik, Türkiye bu noktaya nasıl geldi ona bakalım. Bu arada Türkiye'deki sosyal medya harcamaları dünyaya baktığınızda internet 7 saat Türkiye 8 saat. Televizyon aynı, dünyada sosyal medya kullanımı 2 saat 25 dakika Türkiye'de 3 saat. Dijital medya 2 saat dünyada, bizde 1,5 saat. Müzik bizde 1,5 saat. Radyo bizde dünyaya göre biraz daha düşük, Podcast dünyadan biraz daha düşük, oyun dünyadan biraz daha düşük ve Türkiye toplamda şu anda 18,5 saatte bir kullanımla maalesef Türkiye'de hacklenmiş bir durumda insanların artık uyku dışında hiçbir boş vakti yok hatta telefonu kullanmadığı zamanlarda bile mesela şu anda işte bir konferansı dinliyorsunuz bir tarafıyla acaba slayt geldi mi gitti mi son takipçi son yorum ne oldu bu da FOMO (Fear Of Missing Out) dediğimiz bir hastalığı ortaya çıkarttı ve Türkiye'de şuan % 55 kullanıcı FOMO olmuş durumda eğer yatmadan önce yatağa telefonla gidiyorsanız sabah kalktığınızda elinize ilk iş yüzünüzü yıkamadan telefon alıyorsanız sizde bir FOMO hastası olabilirsiniz. Türkiye'de 2021 yılında en çok yapılan aramalar;

JAN 2021					TOP WEBSITES BY TRAFFIC (SEMRUSH)					TÜRKİYE				
					RANKING OF TOP WEBSITES BASED ON TOTAL TRAFFIC VOLUME IN DECEMBER 2020, ACCORDING TO SEMRUSH									
#	WEBSITE	TOTAL VISITS	UNIQUE VISITS	TIME PER VISIT	PAGES PER VISIT	#	WEBSITE	TOTAL VISITS	UNIQUE VISITS	TIME PER VISIT	PAGES PER VISIT			
01	GOOGLE.COM	1.1B	46.9M	23M 22S	797	11	SABAH.COM.TR	145M	42.5M	4M 38S	3.86			
02	YOUTUBE.COM	575M	36.6M	38M 47S	5.29	12	FACEBOOK.COM	143M	20.3M	20M 03S	4.96			
03	HURRIYET.COM.TR	227M	49.7M	12M 50S	4.11	13	TURKEYE.GOV.TR	120M	28.6M	8M 49S	6.33			
04	SÖZCÜ.COM.TR	217M	29.8M	14M 04S	4.60	14	MINET.COM	118M	20.5M	12M 27S	4.35			
05	ERA.GOV.TR	191M	16.0M	28M 07S	7.13	15	MER.GOV.TR	103M	16.9M	14M 09S	5.46			
06	GOOGLE.COM.TR	176M	18.3M	18M 21S	7.91	16	NIL.COM	101M	27.1M	10M 15S	5.21			
07	SAHİRİDEN.COM	170M	25.1M	13M 14S	13.47	17	INSTAGRAM.COM	100M	14.7M	21M 46S	6.49			
08	TİREHOL.COM	168M	36.8M	12M 52S	7.14	18	MILLET.COM.TR	93.5M	28.0M	13M 30S	5.12			
09	HEPİSİBURADA.COM	139M	37.9M	11M 07S	5.31	19	HABER7.COM	87.8M	18.3M	9M 31S	4.99			
10	EKİSGÖZÜK.COM	136M	29.3M	17M 21S	5.47	20	TWITTER.COM	83.2M	14.9M	17M 08S	5.57			

Google aramalarında;

Uygulamaları ne niçin kullandığımızı gösteren tablo;

Türkiye'deki sosyal ağlara baktığımızda 60 milyon sosyal medya kullanıcısı arasından şu anda 50 milyon kullanıcıyla YouTube 1. sırada. Çocuklar annelerine 'anne sen niye Google'da arıyorsun aramayı YouTube de yapman lazım diye YouTube'u arama motoru olarak kullanıyorlar artık yani onun için çocuklara yönelik içerik YouTube'da çok fazla izleniyor. Türkiye'de Instagram kullanımı 46 milyonla 2.sırada, dünyada 1. Amerika'dan sonra 2. Türkiye Instagram kullanımı çok ciddi bir rakamda. Facebook'ta düşüş var Facebook artık 40 yaşın üzerine çıktı bir

aile albümüne dönüştü sadece 38 milyon. Messenger 21 milyon, Twitter 13 milyon kıyametlerin koptuğu Twitter'da çok fazla kullanıcı yok. Snapchat 11 milyon kullanıcısı var dünyada önemli bir kullanıcı sayısı fakat 20 yaşın altı kullanıyor ve maalesef biz burada ne yapıldığını bilmiyoruz çok farklı bir kullanım şekli var bire bir kullanımında gönderiyorsunuz karşıdan siliniyor biraz daha böyle mesaja görüntülü mesaja daha çok benziyor gibi ama hala kullanıcı sayısı çok yüksek. LinkTeam'de açık CV havuzu 10 milyon kullanıcı var baktığımız zaman.

YouTube'da en çok ne aranmış ilk 20;

#	SEARCH QUERY	INDEX	#	SEARCH QUERY	INDEX
01	REMIX	100	11	MÜZİK	29
02	ŞARKILAR	81	12	SESEGEL	28
03	ENES BATUR	69	13	BRAWL STARS	28
04	DILA KENT	40	14	KUZAY YILDIZI	28
05	TIK TOK	39	15	TIKTOK	28
06	SURVIVOR	38	16	ELİF	27
07	MINECRAFT	34	17	FİLM İZLE	25
08	ŞARKI	32	18	MÜSLÜM GÜRSES	24
09	GÜLDÜR GÜLDÜR	31	19	ÇİZGİ FİLM	24
10	ÇUKUR	31	20	AHMET KAYA	24

50 Milyon üyeye ulaşmaları kaç yıllarını aldı;

Radyo: 38 yıl

TV:13 yıl

İnternet: 4 yıl

iPod:3 yıl

Facebook: 2 yıl (50 Milyon Üye),

Google Plus: 6 ay

Şu an sadece 1 saatte milyonlarca kullanıcıya ulaşan oyunlar, uygulamalar var dünya dev bir iletişim çağını yaşıyor hatta herkesin konuştuğu kimsenin dinlemediği bir iletişim çağı bu çağa ben diyorum ki iletişim kurmaktan iletişim kuramıyoruz çünkü iletişim kurmamamız gerekenlerle kurduğumuz için iletişim kurmamız gerekenlere kuramıyoruz.

“İki Bomba Bir Tweet 136 Milyar \$ Dolarlık Panik” AP (Associated Press - Amerika Birleşik Devletleri merkezli bir haber ajansı.) hacklendi ve şu tweet atıldı. Beyaz Saray'da iki tane patlama oldu Barack Obama yaralandı diye bir tweet atıldı ve 136 milyar dolarlık bir panik yaşandı. Türkiye'nin gayrisafi millî hasılası yıllık 800 küsur milyar dolar olduğunu hesap ederseniz Türkiye'nin bir yıllık bütçesinin belki de altıda biri hatta beşte biri bir tweet yüzünden borsalarda kaybedilmiş oldu onun için çok önemli hale geldi.

Bir sürü görsel görüyoruz sosyal medyada gerçek mi doğru mu diye önünüze düşen görseli görsel arama kısmından hem Yandex'te hem Google'da sorgulayıp bu görselin aslını bulabilirsiniz. Bir görsel ile ilgili şüphemiz varsa lütfen o görseli aratın.

Öte yandan parmak izleriniz Amerika Birleşik Devletlerinde 5.6 milyon parmak izi çalındı parmak izleriniz çalınıyor parmak iz-

lerinizi alan uygulamalar var artık bununla evinizin kapısını açan, telefonunuzu açan bir sürü uygulama var bunlara dair mahreminize dikkat etmeniz lazım artık.

Öte yandan internet artık 3'e ayrılıyor:

Surface Web dediğimiz görünen yüz arama motorlarının girebildiği üst kısım buzdağının görünen kısmı

Deep Web (Derin İnternet)

Dark Web (Karanlık İnternet)

Bu katmanlarda hem illegal, devlet sırlarından insanların özel hayatlarına kadar inanılmaz bir bilgi bombardımanı ve suç örgütlerinin cirit attığı bir yer Bitcoinin de doğduğu yer aslında burası diyebiliriz internetin görünmeyen yüzü maalesef gençler dünyada en çok burayı kullanıyorlar. Bizler dijital göçmenler ise görünen interneti kullanmaya devam ediyoruz.

Başka bir güvenlik sorunu Mark Zuckerberg ile Facebook, Instagram'ın sahibi kurucusu o bile kamera ve mikrofonunu kapatıyor çünkü bunların güvenliğini sağlayamıyor onun içinde bu dünyada artık bir diplomasiye dönüşüyor.

Stephen Hawking iki sene önce öldürülmeden önce şunları söylüyor; yapay zekâ insanlığı bitirebilir dedi ve cleverbot sizde kullanabilirsiniz yazın karşınıza çıkan chatle konuşun karşınızda bir insan varmış gibi size

cevap veriyor hatta iPhone'un Siri uygulaması çocuklara LGBTi ile ilgili mesajlar veriyor ancak yetişkinlere vermiyor bunun gibi yapay zekâ arka planda insanlara göre farklı sesler algılayabiliyor.

Dünyadaki ilk yapay zekâ belediye başkan adayı Japonya'nın Tama şehrinde çıktı seçim ikinci bitirdi 2017'de sanırım bu sene tekrar bir seçime hazırlanıyor artık yapay zekâ belediye başkanları görüyoruz.

Dünyada ilk vatandaşlık alan robotu Suudi Arabistan'da Sofia ismi artık bir vatandaş ve dünyaya konferanslar vermek için dolaşıyor. Sofia'nın bir cinsiyeti yok, insanlığın doğduğu topraklarda yapay zekâyla insanlığa son veriliyor öte yandan 2030 yılında Neom şehri kuruluyor.

Robotlar bizim yerimize geçiyor ve Vakıf süresi 61. ayeti bakmanızı öneririm bu ayette hepimiz için bir uyarı var. Avrupa'da şu anda insan kaynaklarının adı değişti robot ve insan kaynakları oldu muhtemelen beş yıl sonra sadece robot kaynakları olacak çünkü robotlar izin isteyen, evlilik izni isteyen, namaz izni, tuvalet izni isteyen, sigara molası veren, yemek molası veren bir işçi, tazminat vereceği birisini istemiyor onun için insan üretim sahasından çekiliyor ve bunun içinde sosyal medyada artık evrensel gelir modeli dediğimiz onların kafasına göre topluluk kurallarına göre yayın yapanlara para dağıtmaya başladılar. Twitter, Instagram, YouTube, Club House dâhil para dağıtmaya başladı çünkü evrensel gelir modelini, işsiz kalan insan eğer onların sistemini çoğaltmaya

devam ederse, topluluk kurallarına uymaya devam ederse onlara bir miktar para verip devam edecekler fakat onların öğrenmelerini durdurmaya çalışıyorlar.

Öte yandan çevre felaketi daha henüz 10 yıl önce oldu Meksika Körfezinde 200 kilometre aşağıya kadar denizi kirletti yüz binlerce kilometre etrafı hala temizlenemedi ama biz bununla ilgili yalnızca bir karabatak fotoğrafı gördük. Bu platformda 55 kişi yanarak öldü ve Google'a, Twitter'a, Facebook'a reklamlar vererek BP (British Petrol) ayrıyeten logosunu değiştirerek bu felaketin üstünü sosyal medya üzerinden kapattı.

Şimdi bahsettiğim FOMO (Fear of Missing Out) hastalığı kafanızı dijitalden kurtarılamama durumu elinizde telefon yokken dahi düşünme durumu ve bu California sendromu sürekli onaylanma sürekli like'lar ile beraber var olma ve like'lardan beslenme dönemi maalesef FOMO'yu beraberinde getiriyor.

Bir diğer hastalık Hikikomori, içeri çekilme, hapis kalma durumu rahatsızlığı Japonya'da başladı. Kişiler anne babası dâhil kimseyi görmek istemiyor yiyecek vesaire getirenlere kapının önüne bırakın gidin diyor ve daha sonra ölü bulunuyor.

Şimdi bazı ayarlardan da bahsedeceğim.

Twitter'da Türkiye gündemi zannettiğiniz şeyler aslında Türkiye gündemi değil ayarlar otomatik geliyorsa' sizin için gündemler' yazıyorsa bu Türkiye gündemi değildir bu arkadaşlarınızın gündemidir. Ayarlar kısmından girip Türkiye gündemlerini seçip sizin

için gündemleri kapatmanız lazım hatta orada bir gündem de çevrenizde olanların şehrin gündemidir. Türkiye gündemini özellikle seçmiş olmanız lazım yukarıda Türkiye gündemleri yazısını görmeniz lazım eğer Türkiye gündemini takip etmek istiyorsanız.

FirefoxMonitor (monitör.firefox.com\scan) adresine girdiğinizde sosyal medyada kullanıldığınız mailinizi yazarsanız sizin adresinizin nerede çalışıldığını söylüyor ve bir ihlal olduğunda sizi uyarıyor, güvenilir bir yerde buradan kendi ayarlarınıza bakabilirsiniz çünkü son dönemlerde çok fazla çalışmalar oldu.

BoomSocial diye bir site var burada da size mailinizi yazdığınızda her gün size dijital gündemi gönderiyor öte yandan bu sitede Türkiye'de hangi sosyal ağda en çok kimler takip ediliyor hangi ünlünün ne kadar takipçisi var, hangi fenomenin ne kadar takipçisi var hangi yazarın çizerin, hangi şirketin ne kadar var burada ülke bazlı görebiliyorsunuz. Baktığınızda Amerika, Almanya, Türkiye ve daha birçok ülkeyi rahatlıkla görebiliyorsunuz.

Canva uygulaması size ücretsiz görseller yapmanızı sağlar. Canva ile beraber herkes grafiker olabilir çünkü çok güzel görseller var onları seçip sadece yerlerini değiştirip fotoğrafı değiştirip yapabiliyorsunuz.

Öte yandan telefonunuzda sırayla ayarlar - gizlilik - konum servisleri - sistem servisleri olarak gittiğinizde konumu kapatmanız lazım çünkü konumu kapatmadığınız zaman gizlilik konum servisleri - sistem servisleri - özel

WhatsApp ve diğer sosyal ağlarda ayarlar kısmından otomatik gruba eklenme özelliğini kapatın sizi her gruba her isteyen ekleyemesin çünkü gruba ekledikleri zaman çok ciddi anlamda sıkıntılı gruplar olabilir ekran görüntüsü alınabilir, bilgileriniz çalınabilir burada 'herkes' kısmını 'kişilerim' yapabilirsiniz ya da isteğe bağlı ben mesela her gruba eklenmiyorum ekleneceğim zaman bana mesaj geliyor onun için bu ayarı da yapmanızı öneriyorum.

KUDÜS AKADEMİSİ TRANSKRİPSİYON NOTLARI

Mescid-i Aksa ve Kudüs

- Peygamberimiz (sav) şöyle buyurdu; "Oraya (Mescid-i Aksa'ya) gidin ve içinde namaz kılın. Eğer oraya gidemez ve içinde namaz kılamazsanız kandillerinde yakılmak üzere oraya zeytinyağı gönderin." (Ebu Davud, Kitâbu's-Salât,14)

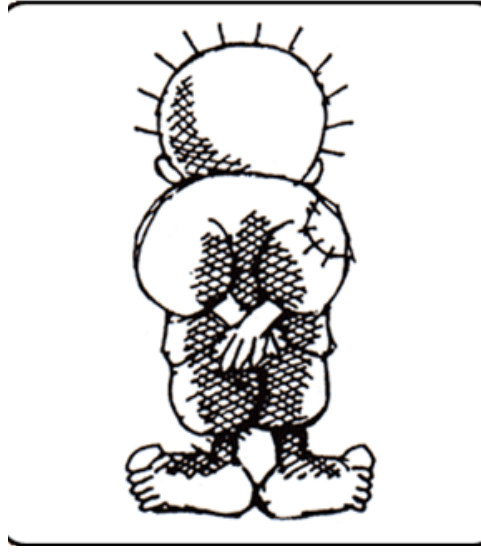
Bu çok bilinen bir hadis-i şerif o zamanlar zeytinyağına ihtiyacı var, Peygamber Efendimiz bundan bahsediyor şu an günümüzde oranın zeytinyağına ihtiyaç yok oranın duyurulmaya ihtiyacı var, dünyaya tanıtılmaya ihtiyacı var, tweetlere ihtiyacı var. Aslında bu hadis-i şerif bize onun neye ihtiyacı varsa onu giderin mesajı da veriyor olabilir mi sesli düşünüyorum. Bir hadisi tefsir etmeye çalışmıyorum sadece benim anladığım bu. Ben bu hadisi ilk okuduğum günden beri orayı duyurmamız gerektiğini oranın ihtiyacı ne ise göndermemiz gerektiği ile ilgili motive olduğumu söylemek istiyorum ve benim sosyal medyadaki motivasyonlarımdan bir tanesi bu hadistir. Bir tweet atarken dahi bu aklıma gelerek atarım, bir görsel paylaşıırken bir video paylaşıırken dâhi ona göre konuşurum çünkü oradaki ihtiyaç ne ise biz gidermek zorundayız.

Endonezya'da 270 milyon Müslüman var, Pakistan'da 216 milyon Müslüman var, Hindistan 172 milyon Müslüman var tabi 1947 yılında Pakistan'ı bir oyuna getirip Hindistan'dan ayırarak hatta biraz da dağlık kısmı vererek Hindistan'ın Müslümanlaşmasının önüne geçtiler. Bugün orada olsaydı Pakistan, dünyanın en büyük Müslüman ülkesi Hindistan olacaktı hala sinema sektörü Müslümanların elinde Hindistan'da, bu iki ülke ayrılmamış olsaydı bakın 400 milyondan fazla Müslümanla dünyanın en büyük İslam devleti olacak Hindistan. Bangladeş 145 milyon tabi ayrı bir ayrılma hikâyesi, Nijerya'da 100 milyon, Türkiye 83 milyon, Mısır 78 milyon, İran 73 milyon, Cezayir 43 milyon, Fas 36 milyon Müslüman nüfusları.

Bunların hepsini topladığınızda milyarlık bir sosyal medya neresi gençlik neresi, bunların hepsinde Pakistan Hindistan'da, Bangladeş'te, Türkiye'de, Nijer da, Mısır da o kadar çok genç var ki sosyal medyada aktif kullanıyor ama doğru mu kullanıyorlar o da başka bir soru.

- Endonezya, Müslüman nüfusu: 270 milyon
- Pakistan, Müslüman nüfusu: 216 milyon
- Hindistan, Müslüman nüfusu: 172 milyon
- Bangladeş, Müslüman nüfusu: 145 milyon
- Nijerya Müslüman Nüfusu : 100 milyon
- Türkiye, Müslüman nüfusu: 83 milyon
- Mısır, Müslüman nüfusu: 78 milyon
- İran, Müslüman nüfusu: 73 milyon
- Cezayir, Müslüman nüfusu: 43 milyon
- Fas, Müslüman nüfusu: 36 milyon

Hanzala Karikatürü - Naci el-Ali

Sürgünde Lübnan'da bulunan bir mülteci kampında yaşadı. Çizdiği Hanzala karakteri 10 yaşındaki bir çocuktur ve Filistin özgür oluncaya dek yüzünü dönmeyecektir. Hanzala büyük ses getirmiştir, Naci el-Ali 1987 yılında Londra'da suikast ile öldürülmüştür. Bu olaya dünyadan çok ses gelmiş sanatçılar duyurmuştur. Tabi biraz daha o dönemlerde bir Filistin davası solun egemenliğindeydi, sol medyada etkiliydi o dönemlerdi fakat şu anda o zaman tepki gösteren medya şu anda sessiz kalmayı tercih ediyor maalesef bu düzene.

Öte yandan biliyorsunuz Binyamin Netanyahu Türkiye ile ilgili tweetler attı 2019 yılında, ben kendisine İngilizce babasıyla öldürülen Muhammed Durre'den, Rachel Corrie'den bahsederek onun altına yorum olarak yazdım ve benim o zaman ki etkileşim emin olun ve Netanyahu'nun dörtte biri kadar etkili etkileşim almıştım bayağı bir fazla etkileşimdi. Dünyadan da birçok insan bunu paylaşmıştı.

Bundan yıllar önce İsrail çok ciddi bir dijital operasyon yaptı dünyada ve dünya dijital itibar kongresini toplandılar. İki mesele İsrail'in dünyada itibarını kaybettiriyor; ilki Rachel Corrie, ikinci Muhammed Durre. Bizim bu ikisini internetten silmemiz lazım Dijital İtibar Kongresi'nden sonra Rachel Corrie'nin bütün fotoğrafları internetten kaldırılmaya başlanıyor. Muhammed Durre aslında ölmedi diye bir animasyon videosu yaptılar. Animasyon video milyonlarca izlendi. Muhammed Durre'nin gerçekten öldürüldüğü video sadece dört yüz bin kez izlendi. Kongre'den sonra internetten bu iki ismi tamamen silmeye yöneldiler. Bu maalesef dünya çapında şu anda başarıya da ulaşmış durumda baktığımız zaman.

Kitap Önerileri

Celile Çiçekleri| Kutsal Topraklar'dan Denemeler - Israel Shamir, Çev. Selim Us, Hediye Birsaygılı \ Nöbetçi Yayınevi

Konuşmacı Hoca'nın verdiği tablo 2015 yılında Kudüs'e giden ziyaretçi sayısını göstermektedir. 2015 yılında Türkiye'den giden kişi sayısı 26.700 iken en yüksek rakam 2017 yılında görülmüştür. Türkiye'den 2017 yılında 41.400 kişi Kudüs'ü ziyaret etmiştir.

Bölge ile İlgili Bazı Kişiler

- Hacı Emin el-Hüseyni muhakkak tanımamız gereken bir Filistinli lider.

- Rachel Corrie Amerikalı bir barış gönüllüsü 23 yaşındaydı öldürüldüğünde bir Filistinli doktorun evinin yıkılmasını önlemek için önünde dururken canlı yayında buldozer tarafından ezilerek öldürüldü. El-Halil'de Filistinli kardeşleri Rachel Corrie'nin resmini çizmişlerdi ve duvara: 'follow your dreams believe yourself don't give up - hayallerini takip et kendine inan asla vazgeçme' yazmışlardı. Rachel Corrie arkadaşları Tom ve diğerleri barış gönüllüsü olarak gelmişlerdi. Rachel Corrie'yi ilk vatandaşlık gazetecisi' olarak anlatıyorum ben derslerimde. Bir üniversite öğrencisiyken Amerika'daki anne babasıyla 2005 yılında Türkiye'ye geldiklerinde ilk defa tanıştık ve onlarla röportaj yaptık. İlk röportajı biz yaptık daha ben 24 yaşında bir üniversite öğrencisiydim ve onlara sorular sorduk, sorulardan bir tanesi hiç unutmuyorum bu arada hala mezarının nerede olduğu belli değil ailesi söylemiyor Yahudiler rahat-sız eder diye.

2015 KUDÜS ZİYARETÇİ SAYISI

D	ÜLKE	SAYI	D	ÜLKE	SAYI
	Amerika	640.000	M Türkiye		26.700
	Rusya	415.000		Arjantin	25.000
	Fransa	300.000		Meksika	24.000
	Almanya	200.000		Güney Kore	22.600
	İngiltere	198.000	M Güney Afrika Cumhuriyeti		21.000
	Kanada	70.000		Diğer Afrika Ülkeleri	19.800
	Polonya	66.000	M Kazakistan		18.000
	Çin	55.000		Nijerya	16.400
	Hollanda	50.000	M Filipinler		11.300
	Romanya	45.000	M Singapur		9.800
	Brezilya	44.000	M Mısır		6.200
	İspanya	43.500	M Malezya		5.500
	İsviçre	40.000	M Özbekistan		3.600
	Hindistan	39.500		Kenya	3.500
	Belçika	33.800	M Fas		3.200
	Avustralya	32.000			

Rachel ile ilgili bir hatıranız var mı diye sormuştum, annesi şunu demişti; “2,5 yaşındaydı Rachel yanıma geldi ben mutfaktaydım, yemek yapıyordum bana dedi ki; ‘anne insanla beraber cesaretle büyür mü’ onun o sorusunu ben Rachel öldüğünde anladım ne demek istediğini” demişti.8,5 yaşında okulda yaptığı bir konuşmada 2000’li yıllarda ‘dünyada çocukların ölmediği bir dünya oluşturmak istiyorum’ demişti ‘bizler diğer çocukları merak eden çocuklarız’ demişti ‘zulüm bizdense ben bizden değilim’ demişti.

- Furkan Doğan henüz 19 yaşında pırıl pırıl bir genç Mavi Marmara gemisinde. ‘Annem mi yoksa şehadet mi’ diye yazmıştı günlüğüne. 31 Mayıs 2010 İsrail güçlerinin saldırı düzenlediği yardım filosunda hayatını kaybeden en genç isimdir.

- Deniz Gezmiş Filistin’de;

- Che Guevara, Selahaddin Eyyubi’nin Şam’da bulunan mezarını ziyaret ediyor;

Sosyal Medya’da Gündem Yöntemleri

- Ortak Çerçeve Kullanmak - Profil Değişikliği
- Ortak Etiket (Hashtag) Oluşturulması ve Herkesin Aynı Etiketi Kullanarak Hareket Etmesi
- Ünlülerin Desteği
Gündeme getirdiğimiz zaman konunun insani yönünü anlatabildiğimiz zaman destek gelir bu sene sosyal medyada bu meselenin insani bir mesele olduğunu anlatabildik.
- İngilizce İçerikler, Görseller Hazırlama - Çok Dilli ve İnsan Çeşitliliği Sağlamak
Kim iyi içerik üretebilirse sosyal medyayı iyi yönetir. Ürettiğimiz zaman ancak dünyada varız ve bizim sayımız az değil.

Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi

9. Ders Transkripsiyon Notları

TİKA Başkanı Serkan Kayalar **TİKA ve Türkiye'nin Filistin'deki Çalışmaları**

Moderatör : Muhammed Taha Özdemir

29 Haziran 2021 Salı | 21.30

TİKA ve Türkiye'nin Filistin'deki Çalışmaları

TİKA Başkanı Serkan Kayalar

Öncelikle böyle güzel bereketli bir programı koordine ettiği için Genç Memur-Sen'e ben teşekkür etmek istiyorum tabi nazik davetleriniz de bizler için oldukça mutluluk verici. Ben gençlerle bir araya gelmeyi gerçekten her zaman arzulayan bu platformlarda da gençlerle her zaman bir araya gelme noktasında gayret eden birisiyim. Bu noktada bu program bizler için önemli tabi Kudüs isminin ağırlığı Kudüs isminin maneviyatı da aynı zamanda önemli, bakıyorum bugün burada maşallah çok önemli bereketli bir kitle var. Onlarla bugün inşallah bizler TİKA perspektifinden ülkemizin Filistin'de yaptığı faaliyetleri anlatma noktasında inşallah sizlerle paylaşımda bulunacağım. Ben sizlerle sözlü olarak bu konuları inşallah paylaşmayı düşünüyorum. Öncelikle arkadaşlara çok ufak bir TİKA girizgâhı yapmak isterim birçok arkadaş zaten yakından takip ediyor tabi akademi bünyesinde dersler kapsamında baktığımız zaman arkadaşlarımız TİKA'yı mutlaka yakinen de araştırmışlardır.

1992 yılında kurulan bir kalkınma işbirliği kuruluşuyuz. Aslında ülkemizin kalkınma yardımlarının dünya çapında organize eden bir kurumuz diyebiliriz. Malumunuz 1991 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği dağıldıktan sonra Türk cumhuriyetleri bağımsızlığına kavuşuyor ve 5 Türk cumhuriyeti bağımsızlığına kavuşuyor bu ülkelerle

ve özellikle sosyal, ekonomik ve kalkınmaları ile ilgili işbirliklerini tesis etmek adına kurulan bir kuruluşuz. Rahmetli Cumhurbaşkanımız Sayın Özal'ın talimatlarıyla kurulan bir kurum. Kurumumuz çeşitli dönüşümlerden, çeşitli safhalardan geçerek bu güne ulaşıyor.

1992 -1999 yılları arasında Dışişleri Bakanlığı'na bağlı daha sonra 1999 ile biliyorsunuz Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi değişikliğine kadar olan sürede de Başbakanlığa bağlı olarak faaliyet gösteriyoruz. 2018'den bu yana Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olarak bizler çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Bu güzel programın destekçilerinden Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı malumunuz aynı zamanda Kültür ve Turizm Bakanlığımıza bağlı aynı bakan yardımcısı altında koordineli bir şekilde çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

TİKA'mızın faaliyetlerinin bugüne gelmesinde çeşitli backgroundlar var. Ben bunlardan da çok kısa bahsetmek isterim. Aslında TİKA'ya baktığımız zaman 1992 ile 2002 arasında toplamda 2500 proje gerçekleştiren bir kurum ama bugün TİKA'ya baktığımız zaman yılda sadece 2000'in üzerinde proje ve faaliyet gerçekleştiren bir kurum olduğumuzu söyleyebiliriz. Bu konularda tabi ülkemizin içinden geçtiği dönüşüm ülkemizin gelişim hikâyesi, ülkemizin kalkınma hikâyesi,

ülkemizdeki politik istikrar ve etkin dış politikasının da etkili olduğunu söyleyebilirim.

Tabi kalkınma işbirliği faaliyetleri çok gerilere gidebiliyor daha önceki programlarda ben Mustafa Bey ile de yine Genç Memur-Sen kapsamında bir araya geldiğimde bunlardan bahsetmiştim ama kabaca baktığımız zaman aslında Soğuk Savaş döneminde başlayan bir kalkınma işbirliği faaliyetleri var. 1960'lı yıllara gelindiğinde bizim TİKA'mızın öncülü diyebileceğimiz kurumlar ortaya çıkıyor ve daha sonra da özellikle 1980'lerden sonra insani krizlere etkin cevap verebilmek adına dünyanın birçok ülkesi bizim gibi kuruluşları tesis edip sahada faaliyetlerini gösteriyor. Bu noktada ben kitap okumayı seven arkadaşlar için bizim Osmanlı medeniyetinde insani yardım diplomasisini anlatan devlet arşivlerimizden 'Cihan Penah' adlı kitabı mutlaka arkadaşlarımız not alsınlar. Hem tarihe meraklı arkadaşlar hem de TİKA'nın faaliyetleri ile ilgili backgrounda sahip olmak isteyen arkadaşlar için Osmanlı'dan geçmişe dönük faaliyetlerle alakalı envanter niteliğinde bir çalışma mutlaka edinmelerini tavsiye ediyorum. Tabi bugün programımızda Kudüs kitabımızdan bahsedildi, gerçekten çok önemli bir çalışma olduğunu söyleyebilirim kısaca ben o kitaptan bahsetmek isterim. Malumunuz Sultan II. Abdülhamid Han büyük bir koleksiyoner aynı zamanda fotoğraf sanatına da çok meraklı. O kitabın içerisinde de Abdülhamid Han'ın Kudüs ile alakalı dünyanın dört bir yanındaki fotoğrafçılarından topladığı ve arşivine kattığı fotoğraflar bulunuyor. Geçmişteki fotoğraflarla Sayın Serdar Çam'ın TİKA Başkanlığı döneminde günümüzdeki Kudüs fotoğraflarını da aynı açılardan çekerek bir envanter çalışması

meydana getirdik ve aslında geçmişten günümüze yani Osmanlı çağlarından bugüne Kudüs'ün, Filistin'in değişim ve dönüşümünü görebileceğiniz üç dilde hazırladığımız Türkçe, İngilizce ve Arapça bir kitap bunun da ben faydalı olacağını düşünüyorum.

Tabi baktığımız zaman TİKA'nın faaliyetlerinin arkasındaki dış politikasından bahsetmiştim. Bugün 250'ye yakın dış politik temsilcimiz var. TİKA'mızın da 60 ülkede 62 ofisi var ve dış işlerimizin bu çabasına baktığımız zaman dünyada özellikle diplomatik temsilcilik ağı bakımından 5. sıradayız ve mottomuz da biliyorsunuz "Girişimci ve İnsani Diplomasi" tabi dış politikada aynı zamanda bugün Kudüs'ten konuşurken bunlara da değineceğimiz kabuğuna çekilen bir Türkiye'den bahsetmiyoruz. Bugün artık dünyanın derdi ile dertlenen nerede bir sıkıntı dert varsa bununla ilgili aktif anlamda çözüm arayışına giren bir Türkiye'den bahsediyoruz. Bu da bizim faaliyetlerimizin backgroundunu oluşturuyor.

Çok kısaca Filistin ile ilgili süreçlere girmeden önce biraz da 'Türk Tipi Kalkınma Yardımı Modelinden' ben bahsetmek isterim. Bugün baktığımız zaman artık akademik makalelerde de bahsedilen bir yardım perspektifinden bahsediyoruz. Bu yardım perspektifinin çeşitli sacayakları var. Bu sacayaklarından birisi "Samimiyet ve İnsani Öncelik" diyoruz diğeri "Doğrudan Sahada Olma" diyoruz yani Türkiye olarak biz kalkınma yardımı yapıyorsak mutlaka sahadayız. "Hızlı ve İhtiyaç Odaklı Proje Üretme" diyoruz. Gerçekten muhatabımız ya da eş kurumlarla karşılaştırdığımızda çok hızlı sahada o sorunlara aksiyon üreten kurumlarız bunu tabi Filistin'de de

gördük çok hızlı bir şekilde projeler üretebiliyoruz. Tabi fon vermiyoruz tamamen proje odaklı çalışıyoruz. Yerelin kalkınma önceliklerini odak alıyoruz ve eşit ortaklık gibi hususları dikkate alıyoruz. Tabi bunlar TİKA'nın ve Türkiye'nin bugün artık küresel anlamda ki insani yardımlarda, kalkınma iş birliği yardımlarında ki farkını ortaya koyan sacayakları bu noktada da ilgili alana okuma yapan arkadaşların bu süreçlerle ilgili çalışmaları da mutlaka dikkate alacağını düşünüyorum.

Tabi Filistin ve Kudüs bağlamına geçmeden öncelikle saldırılarda ben şehit olan kardeşlerimize rahmet dilemek istiyorum. Yaralıları Rabbim acil şifalar versin. Gerçekten çok zor bir dönem geçirildi ve hala da aslında bir nevi içinde olduğumuz bir süreç bu. Tabi konu Filistin davası olduğunda elhamdülillah yediden yetmişe ülkemizde müthiş bir farkındalık ve duyarlılık var ve bu bizim için de bize de güç veren bizi de motive eden bir husus olduğunu söyleyebilirim. Tabi sosyal medyada başta gençler olmak üzere çok ciddi bir kamuoyu oluştuğunu görmekte bizleri ayrıca mutlu ediyor. Bizler de kendimiz hem faaliyetlerimizi bu noktada hem de durumumuzu sosyal medyada paylaştık. Filistin, Kudüs bizim edebiyatımızı da besleyen çok önemli bir damar. Başta rahmetli Nuri Pakdil olmak üzere yine merhum Akif İnan olmak üzere şiirlerimizde, edebiyatımızda hep Kudüs hassasiyeti olmuş. Kudüs bereketi olmuş bu da çok önemli. Aynı zamanda Nuri Pakdil merhumu Kudüs'te de ağırlama imkânı TİKA aracılığıyla bulunuldu. Ben küçük bir şiir arkadaşlarla paylaşmak isterim Kudüs ile alakalı, her zaman Kudüs hakkında edebi anlamda takipler yapmak istiyorum. Özellikle Arif Ay'ın "Kudüs Konuşuyor" şiiri beni

çok etkiler. Biraz uzun bir şiir ama Kudüs meselesini, ruhunu Kudüs'ün maneviyatını da çok berrak bir şekilde bir şair duyarlılığı ile yansıtmaları bakımından da ayrıca önemli olduğunu düşünüyorum. Bu noktada ufak bir müsaade olursa şiir okumayı çok iyi bilmesek de paylaşmak istedim.

Ben Kudüs

Bana çok kapıdan girilir

Bir de aşk kapısından

O kapı kalp kapısı

O kapı gök kapısı

Mescid-i Aksa

İlk ve son durak

Bende yükseldi Burak

Bende yükseldi Aşk

Allah razı olsun gerçekten bu noktada Kudüs'ü oradaki duyarlılığı anlatması bağlamında çok önemliydi. Şimdi asıl konuya girmek isterim. TİKA'mız ne yapıyor baktığımız zaman sağ olsun ilk programımızda Sayın Mehmet Görmez hocamız manevi açıdan Kudüs'ün önemini anlattı. Burada hukuki anlamda Kudüs meselesiyle ilgili farkındalıklara dair sunumlar yapıldı burada özellikle politik ya da siyasi siyonizmin arka planına dair arkadaşlara derslerde çeşitli paylaşımlarda bulunuldu tabi biz de TİKA perspekti-

finden faaliyetlerimiz bakımından size bunları bahsedeceğim.

TİKA'mızın faaliyetleri en başta biliyorsunuz proje temelli çalışan bir kuruluştur bizler proje üreten bir kuruluştur. Az önce 'Türk Tipi Kalkınma Yardımı Modelinden' bahsederken sahada olma, sahanın önceliklerini dikkate alma ve hızlı proje üretme sacayaklarından bahsetmiştim. İşte kısaca bu sacayaklarıyla bizler Filistin'de projeler üretiyoruz. Filistin'deki faaliyetlerimizin kurumsallaşması 2005 yılına tekabül ediyor. Sayın Cumhurbaşkanımızın başbakanlığı döneminde verilen talimatla TİKA 2005 yılında Filistin'deki faaliyetlerine kurumsal ofis aracılığıyla başladı. 2012'deki saldırılar ardından da Gazze'de de bir irtibat ofisimizi bizler açtık. Bugüne kadar 1000'e yakın kalkınma işbirliği projesini gerçekleştirdiğimizi söyleyebilirim. Tabi çok ciddi rakamlar olduğunu ifade etmek isterim özellikle Filistin bağlamında en üretken donör kuruluş ve ülke olduğumuzu da ben bu vesileyle arkadaşlarla paylaşmak isterim. Yapılan projeler tabi biraz teknik içeriğe sahip projeler olduğu için bunların erişiminde bunların alımlanmasında biraz çaba sarf etmek gerekebiliyor.

Peki, hangi alanlarda iş yapıyoruz dersek baktığımızda kardeş Filistin halkının sosyal ve ekonomik kalkınmasına destek olmak bizim öncelikli amacımız. Sağlık, eğitim, alt yapı malumunuz 400 yıllık bir Osmanlı Filistin'inden bahsedebiliriz. Filistin'in eserleri de mevcut ortak tarihi kültürel mirasımız sayılabilecek projeleri de restorasyonlarına öncelik veriyoruz. Filistin'e baktığımız zaman hem Kudüs'te hem Batı Şeria'da hem

Gazze'de yani bütüncül anlamda bütün bölgeleri kapsayacak şekilde hemen hemen her bölgede her şehirde proje üretme gayreti içindeyiz. Böyle bir girizgâh yapmak istedim ben.

Filistin meselesinin bir de tarihi arka planı var bunu hocalarımız buradaki derste arkadaşlarla paylaştı. Baktığımız zaman ilgili alanda okuma yapan arkadaşlar mutlaka görecektir çok gerilere uzanan bir mesele bu ve baktığımız zaman Osmanlı 400 yıl kadar buraları huzur ve barış içinde yönetmiş tabi Birinci Dünya Savaşı sonrası hem Osmanlı İmparatorluğu'nun içinde bulunduğu durum hem Ortadoğu'nun içinde bulunduğu durum bölgenin de bir nevi bugüne kadar yaşadığı süreçlerin sebeplerini içinde barındıran karmaşık durumları yaratmış bunu görebiliyoruz. Sykes Picot antlaşmasından tutun Balfour bildirgesine daha sonra manda yönetimine kadar birçok safha var Filistin meselesinin buralara gelmesi ile alakalı sadece zaten 1948 ile 1967 arasında sizler de biliyorsunuz 3 milyonun üzerinde Filistinli yerlerinden ediliyor ve bugün baktığımız zaman Filistin toprakları dışında da 5 milyona yakın mülteci durumunda insanın yaşadığından bahsediyoruz. Tabi ülkemiz Türkiye olarak Filistin meselesinde de her zaman ama gerçekten her zaman aktif bir şekilde bu sürecin içinde yer almış. 1975'te de biliyorsunuz Filistin Kurtuluş Örgütü'nün kurulmasından sonra ilişkileri sürdürmüş ve 1988'de baktığınız zaman ilan edilen Filistin Devleti'ni de tanıyan ilk ülkelerden de birisi olmuşuz. Dış politik bağlamda özellikle iki devletli çözüme yönelik Birleşmiş Milletler parametrelerinin temelinde 1967 sınırlarını baz alarak başkenti Doğu Kudüs olan coğ-

rafi bütünlüğe de sahip bağımsız ve egemen bir Filistin devletinin kurulmasına yönelik çabaları da dış politik anlamda ülkemiz destekliyor. Tabi aynı zamanda Filistin içerisinde de ulusal birliğin sağlanması noktasında da ülkemizin ciddi diplomatik ve sahada girişimleri olduğunu da söyleyebilirim. Tabi Sayın Cumhurbaşkanımız biliyorsunuz her fırsatta ve her platformda bu noktada görüşlerini dile getiriyor, her zaman Filistin davasıyla ilgili bir farkındalığa sahip ve son saldırılarda da baktığımız zaman Rusya Devlet Başkanından Ürdün Kralına Pakistan Başbakanından Özbekistan Cumhurbaşkanına kadar 19 liderle yoğun bir diplomasi trafiği de yürüttü bunu da ben burada arkadaşlarımız zaten biliyor bunu da hatırlatmak isterim.

Az önce de bahsettim TİKA ne yapıyor anlamında 1000'e yakın proje gerçekleştirdiğimizden bahsetmiştim. Bölgesel anlamda projelerin dağılımına özen gösterdiğimizden bahsetmiştim ve sektörel manada da ben bu projeleri az sonra paylaşmak isteyeceğim arkadaşlarla. Projelerin özellikle de Gazze'de gerçekleşen projelerin dünyanın diğer coğrafyalarında gerçekleştirdiğimiz projeler kadar kolay bir şekilde hayata geçmediğini özellikle yerel otoritelerle yoğun bir kriz yönetimiyle de bu işleri hayata geçirdiğimizi ve sahada gerçekten çalışmanın özellikle Filistin özelinde projeler gerçekleştirmenin kendine has zorlukları olduğunu da ben burada genç arkadaşlarla paylaşmak isterim ama elhamdülillah bu zorluklara, bazı kısıtlamalara ve bazen de engellemelere rağmen bugün birçok projeyi orada hayata geçirdik. Tabi sektörel anlamda baktığımızda öncelikle barınma alanında çeşitli projeler gerçekleş-

tirdik. 2014 yılında biliyorsunuz yine saldırı oldu Gazze'ye yönelik ve orada insanlar yine bugün olduğu gibi evlerinden oldular evleri yıkıldı ve gerçekten zor duruma düştüler. O zaman da Sayın Cumhurbaşkanımızın başbakanlığı döneminde bir kampanya da başlatılmıştı, sağ olsun halkımız bu kampanyaya da büyük ilgi göstermişti bu kampanya neticesinde de toplanan yardımlarla birlikte biz TİKA olarak 20 dönümlük bir arazide 20 bloklu 320 konut inşa ettik bu konutları da 2017 yılında teslim ettik ve bugün bu konutlarda 2 bin üzerinde insan yaşıyor, barınıyor ve hayatlarını idame ettiriyor diyebilirim.

Tabi diğer önemli bir sektör sağlık sektörü, sağlık altyapılarının geliştirilmesi noktasında çalışmalara ciddi çalışmalara imza attık birisi Gazze'de birisi de Batı Şeria'da iki hastane inşa ettik. Bunlardan Gazze'de olan hastanemiz adı "Türkiye Filistin Dostluk Hastanesi" ve pandemi döneminde de yine Gazze tarafının talebi doğrultusunda bu hastaneyi Filistin makamlarına devrettik. Pandemi döneminde özellikle Gazze'de salgının etkilerinin azaltılması noktasında çok önemli çok kritik bir işleve sahip olduğunu söyleyebilirim. Bu hastane 180 yatak kapasiteli 8 bloklu modern bir hastane. Tabi arkadaşlarımız, internette bu bilgiler yer alıyor ama haberler vesaire bunlara ulaşmak bunları hatırlamak bazen zor olabiliyor ama bu bilgileri paylaşmak önemli çünkü gerçekten Türkiye Cumhuriyeti tüm kurumlarıyla sahada ve çok ciddi işler yapıyor ve bunu özellikle Filistin meselesini Filistin davasını yakından takip eden arkadaşların bilmesi bizler için çok önemli, bu platform da bunlara vesile oluyor.

Bu hastaneye biz 2011 yılında başlamıştık 2017 yılında tamamlayabildik yani sahada az önce de bahsetmiştim çeşitli zorluklarla karşılaşılabilir. Bu noktada sürecin akamete uğramaması adına da tüm makamlarla da titiz bir şekilde çalışılıyor ve tabi bunlar da bazen projelerin beklenen takvimden daha da geç bir şekilde bitirilmesine sebep olabiliyor.

Batı Şeria'da bir hastaneden sizlere bahsettim orada Tubas şehri var, Batı Şeria'nın 40 bin nüfusun üzerinde bir nüfusa ev sahipliği yapan bir şehri orada da yine yaklaşık 50 bin kişiye hizmet veren 30 yatak kapasiteli bir hastanemiz var. Bunun dışında bugüne kadar da 5 hastanenin tadilatını yaptık, sağlık çalışanlarına eğitim verdik, ambulans hibelerimiz oldu ve bundan sonra da yine çok temel bir alan olan sağlık alanında TİKA olarak inşallah faaliyetlerimizi sürdürme kararlılığınız diyebilirim.

Tabi bir diğer alan eğitim. Eğitim alanında da özellikle Filistinli gençlerin maşallahları var dünyaya çok açıklar, bilinçliler ve onların sağlıklı ve modern anlamda bir eğitime sahip olmaları adına da ülkemiz adına biz TİKA olarak faaliyetler gerçekleştiriyoruz ve yine bugüne kadar 6 okul sıfırdan inşa edildi birçok bölgede. 50'nin üzerinde okula çeşitli donanım destekleri yaptık. 15 eğitim kurumunun TİKA olarak biz yenilemesini gerçekleştirdik. Tabi az önce de bahsetmiştim TİKA başkanımız o dönemki şu anda Kültür ve Turizm Bakan Yardımcısı Sayın Serdar Çam merhum Nuri Pakdil'i bir program organize ederek, Allah razı olsun kendinden, Kudüs'ü

görme imkânına vesile olmuştu. Ben o seyahatte yoktum o zaman özel kalemdim ama bizim şanslı olan diğer özel kalem arkadaşlarımız o seyahate eşlik etmişlerdi çünkü tarihi de bir seyahatti o. Nuri Pakdil, bir Kudüs şairini Kudüs ile buluşturmak bambaşka bir duygu ona şahitlik etmek bambaşka bir duyguydu. Elhamdülillah o seyahate gittiğinde de bu eğitim kurumlarından size bahsettim, Nablus'ta da bir kız okulu inşa etmiştik ve Filistin otoriteleri de Nuri Pakdil'e hürmeten, gerçekten orada o noktada da büyük bir hürmet var, bu okulun ismini "Nablus Nuri Pakdil Türk Kız Okulu" olarak verdiler ve o ziyarette de bu okulun açılışına iştirak etmişti buradan Allah tekrar rahmet eylesin mekânı cennet eylesin inşallah.

Yine eğitim alanında okullarda seçmeli Türkçe ders eğitimlerinin verilmesi anlamında desteklerimiz var ve şu anda da aynı zamanda Kudüs Üniversitesi'ne bağlı büyük bir kız yurdu inşamız şu anda projemiz devam ediyor inşallah önümüzdeki dönemde özellikle kız öğrencilerin güvenli bir şekilde barınabileceği ve eğitim kalitesini arttırabileceğimiz bir kız yurdunu da inşa ettiğimizi arkadaşlarla ben paylaşmak isterim.

Az önce Kudüs demiştik 400 yılın üzerinde bir Osmanlı dönemine sahip ve baktığımız zaman ecdad bir ihya ve inşa medeniyeti her gittiği yerde çok ciddi altyapı üstyapı faaliyetleri yapmıştır. Kudüs bunlardan birisi birçok tarihi esere ev sahipliği yapmakta bu manada da Kudüs'ün özellikle bizim ortak kültür mirasımız açısından önemli olan eserleri ile alakalı çalışmalar da yapıyoruz.

Eski Şehir'i bilirsiniz, inşallah bu arkadaşlar oraları da görme imkânına sahip olacak. Eskişehir'deki tarihi önemi de olan evlerin restorasyonunu da TİKA olarak yaptık bugüne kadar 20 ev ve 9 dükkanın restorasyon çalışmalarını tamamladık yine diğer evlerin restorasyon ve diğer dükkanların restorasyon çalışmalarına dair de çabalarımız sürece inşallah bunları yapmak istiyoruz.

Keza yine Kudüs'te özellikle Kudüs'ün Müslüman kimliği açısından çok önemli bir Müslüman Mezarlığı (Babü'r Rahme- Rahmet Kapısı Mezarlığı) var. Allah izin verirse arkadaşlar orayı da görecektir mutlaka orada aynı zamanda iki sahabe kabri de bulunmaktadır.

Yusufiye Mezarlığı'nın çevre düzenlemesini de biz TİKA olarak gerçekleştirdik.

Kubbet-üs Sahra'nın hilal ve varaklarının yenilenmesiyle Mescid-i Aksa haremının içerisinde bir Zincir(Silsile) Kubbesi var onun da çinilerinin restorasyonunu TİKA olarak gerçekleştirdiğimizi ifade etmek istiyorum.

Tabi bunun yanı sıra üretilen tarım hayvancılık ve birçok alanda da çok farklı alanlarda da proje yapıyoruz tabi açık konuşmak gerekirse ders formatında ama projeleri böyle saymak gerçekten bazen keyifli bazen de acaba arkadaşları sıkıyor muyuz çünkü tek tek proje sayıyor gibi oluyoruz ama 1000'e yakın bir projeyi de bahsetmemiz tabi bir programda mümkün değil ben sadece örnek olabilecek arkadaşların Türkiye'nin orada ne

yaptığına dair farkındalığını oluşturacak projelerden bahsetmek istiyorum.

Üretim bizim için çok önemli sadece Filistin'de değil dünyanın birçok yerinde bugün üretimi teşvik eden ekonomi yaratan projeleri gerçekleştirme noktasında çalışmalar içindeyiz tabi bu çalışmaları aynı zamanda Filistin genelinde de yapıyoruz. Mesela Gazze'de inşallah TİKA'yı ziyaret eden arkadaşlarımız olursa onlara da ikram edeceğim ben buradan sözüm olsun, modern bir zeytinyağı tesisi kurduk Gazze'de biliyorsunuz zeytincilik zeytinyağı üretimi yapılıyor ama onu daha modern bir hale getirmek o zeytinyağından alınan verimi en üst düzeye çıkarmak ve sunumunu da görsel olarak daha da iyi şekilde yapıp orada bir ekonomi yaratmak adına bir zeytinyağı tesisi kurduk ve şu anda da işliyor. Onun zeytinyağları bize de geldi üzerinde TİKA logosu var şişeleri üzerinde ve elhamdülillah orada zeytinyağı üretimi ile alakalı iç pazardaki paya çok ciddi etki eden bir proje gerçekleştirdik. Bu bizim hep örnek verdiğimiz bir iş ve Gazze'de yaptığımız bir proje, ben özellikle tarım sektörlerinde üretimle alakalı bir projeyi örnek vereceksem Gazze'deki başarıyla uygulanmış bu projeleri hep örnek veriyorum.

Batı Şeria'da da projelerimiz var orada da mesela bir üniversitesinin ziraat fakültesine bağlı tavukçuluk projesi yaptık ama sadece tavukçuluk projesi deyip geçmeyin bu akar gelir oluşturan üniversitemizin bünyesindeki kardeşlerimize bu manada eğitimlerine de destek olan bir proje gerçekleştirdik.

Yine fidan üretim merkezlerimiz, besicilikle alakalı projelerimiz, arıcılıkla ilgili projelerimiz oldu. Arkadaşlarımız belki sitemizi inceledilerse dikkatlerini çekmiştir, Batı Şeria'da hayatlarını bedevi olarak sürdüren topluluklar var yine tabi hayvancılıkla da ilgileniyorlar onlara da "Güneş Paneli Kurulumu" yaptık tabi onların birçoğu hayvancılıkla uğraşıyor ve güneş paneli ile de bu süreçlerini iyileştirme noktasında desteklerimiz oldu.

Gazze'ye dönecek olursak, biliyorsunuz sürekli saldırılarla sınıanan bir coğrafya ama buna rağmen hayat dolu hiçbir zaman umutlarını yitirmeyen insanlar orada da bir "Engelli Mesleki Eğitim Merkezi" projemizi hayata geçirdik ve "İrade" adını bu projeye koyduk aynı zamanda bu projemiz ödüllü de bir proje oradaki özellikle hayatlarını engelli olarak devam etmek zarureti de olan insanların mesleki kabiliyetlerini geliştirmek hem aynı zamanda mental anlamda da onların hayata tutunmalarına sebebiyet verecek bir proje bu ve şu anda hala da güzel bir şekilde işliyor rağbet gören de bir projemiz bunu da ben arkadaşlarla paylaşmak isterim.

Bu Ramazan ayı ve biliyorsunuz hemen eş zamanlı saldırılar sonrası da çeşitli faaliyetlerimiz oldu. Aslında bu sene Ramazan faaliyetlerimize "Erenler Sofrası" adını vermiştik neden erenler sofrası adını verdik çünkü bu sene hem Yunus Emre hem Ahi Evran hem de Hacı Bektaş ile ilgili yıllar tercih edildi. Cumhurbaşkanlığı'nın genelgeleri bazıları UNESCO yılı kapsamında bu manada projelerimizi "Erenler Sofrası" adı altında biz de erenlerimizin mesajını tüm dünyaya iletmek adına bu fikri Sayın Bakanımız Mehmet Nuri

Bey'in de öncülüğünde hayata geçirdik. Gazze'de biz her ramazan sadece Gazze'de de değil Filistin'inin geneline her ramazan bu faaliyetlerimizi sürdürüyoruz bu Ramazan'da da 15 bin aileye gıda yardımı ulaştırdık bu manada. Yine saldırılar sonrası okullara sığınan biliyorsunuz insanlar oldu bu insanlara TİKA olarak sıcak yemek dağıtımı sürecini başlattık yaralılara tedaviye ihtiyacı olanlara ilaç tıbbi malzeme hijyen malzemesi temini battaniye temini gibi projeleri de eş zamanlı olarak gerçekleştirdik ve Allah izin verirse de gerçekleştirmeye de devam edeceğiz inşallah az önce de söyledim TİKA'nın projeleri çok Kudüs özelinde, Gazze özelinde Batı Şeria özelinde Filistin'in tümünde bir çok proje gerçekleştiriyoruz.

Tabi Filistin davası Filistin meselesi her zaman bizim için başka bir yerde gençlerimiz şunu bilsin ülkemiz gerçekten Sayın Cumhurbaşkanımızın samimi ve kararlı duruşuyla her zaman Filistin davasında Filistinli kardeşlerimizin yanında oldu geçmişte de oldu bugün de oluyor ve inşallah gelecekte de ben olacağını biliyorum baktığımız zaman Davos'ta gerçekten milyonların vicdanı olacak bir duruşu da ancak böyle bir ülke ve bence böyle bir lider yapabilirdi.

Filistin deyince sadece TİKA olarak değil birçok kurumumuz sahada Gazze'ye baktığımızda Kızılay'ımızın çok ciddi çabaları Diyanet Vakfı'mızın çok ciddi çabaları var. Sivil toplum kuruluşlarımız bugün işte böyle bir platformdayız aynı zamanda göğsümüzü ağartan çalışmalara da imza atıyor birçok sivil toplum kuruluşu özellikle Ramazan ayı sonrası Kudüs'te yaşananlara Gazze'de

yaşananlara sessiz kalmadı sadece sessiz kalmamakla da kalmadı ne yaptı orayla ilgili farkındalık oluşturdu orayla ilgili yapılabilecek projeler ile ilgili insiyatifler aldı ve baktığımız zaman elhamdülillah yediden yetmişe herkesin bu süreç ile ilgili bir durumunun olduğunu söyleyebilirim tabi geçtiğimiz haftalarda ikincisi de yine geçtiğimiz günlerde yapıldı Diyanet İşleri Başkanımızın başkanlığında bir eş güdüm toplantısı da yaptık bunu da ben arkadaşlarla paylaşmak isterim özellikle Filistin'de faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarımız ile Filistin'de faaliyet gösteren kamu kuruluşlarımızın vakıflarımızın bir araya gelerek bir eş güdümü bu neler yapılabilir ortak akılla alakalı süreçleri yönettiği bir toplantıyı da yaptık.

Bu yediden yetmişe farkındalık bizler için çok önemli özellikle benim için şahsım için de çok önemli tabi gençlerin bu farkındalığa sahip olması Filistin meselesiyle ilgili her zaman dikkat içerisinde olması da ayrı bir önemde ama ben şunu da bir yandan söylemek isterim gençlerimizden bir beklentimiz de var bu farkındalıklarını bu heyecanlarını kaybetmeden bölgeye dair algılarını derinleştirmeleri bu da çok önemli çünkü baktığımız zaman bir bütün olarak bu coğrafyadaki sorunlarında çözümlerinde bence sanıldığından karmaşık olduğunu arkadaşlarımız da hak verir bu noktada da özellikle Filistin'de özellikle Orta Doğu'da yaşananlarla ilgili bol okuma yapmalarını arkadaşların tavsiye ediyorum ve bu okumayı yaparken de birçok perspektifi bir araya getirerek bu sorunları anlamaları önemli çünkü sadece siyasi değil sadece tarihi değil sadece coğrafi değil baktığımız zaman teolojik bir backgroundu da olan sadece bu değil uluslararası ilişkiler

perspektifinden de çeşitli boyutları olan katmanlı bir meseleden bahsediyoruz ve bu meseleyi anlamak adına çok daha da ciddi çabalar sarf etmek lazım ben sadece bir bürokrat olarak değil şahsi olarak da bölgeye dair okumalarımı bölgeye dair farkındalığımı her zaman beslemeye çalışıyorum onun için Kudüs Akademisi bu manada çok önemli bir yere isabet ediyor.

Ben tekrar bu manada tebrik ediyorum.

Tabi bir kararlı duruştan da bahsettik ama aynı zamanda sorunların çözümü adına etkin bir diplomasi de önemli işte Sayın Cumhurbaşkanımız 20'ye yakın lider ile bu manada bir diplomasi yürütüyor. Dünyada özellikle Filistin davası ile ilgili körelmiş, etkisizleşmiş uluslararası yapıları da harekete geçirme adına diplomasinin çok önemli olduğunu söyleyebilirim ve bu noktada arkadaşlarımızın da gerekli hassasiyetleri gerekli okumaları mutlaka yaptığını biliyorum yani şunu söyleyebilirim arkadaşlarımız ülkemizle gurur duysunlar işimiz gereği birçok ülkeyi görme imkânına sahibiz işimiz gereği birçok kaynağa erişme birçok durumu analiz etme noktasında bir avantajımız var ama konu Filistin olduğunda konu Kudüs olduğunda konu Gazze olduğunda ülkemiz gerçekten dünyada hiçbir ülkenin göstermediği ve göstermeyi de bence göze alamayacağı kadar net bir duruşa sahip ve bunu da bu davayı da her platformda sonuna kadar savunuyor onun için Filistin davasında Filistin meselesine ilgi duyan kalbi bununla atan herkesin de sivil toplumumuzdan sokaktaki vatandaşımıza devletimize hep birlikte bir güç ve fikir birliği oluşturmak farklılıklarımızı

zı farklı düşüncelerimizi de bu güç birliği ve fikir birliği etrafında örme gayretinde olmamız bence çok önemli yani baktığımız zaman tabi bu platformlar bizim için çok önemli kardeşlerimizle burada bir araya gelmek teknik konuları anlatma imkânına sahibiz ve bu noktada arkadaşlarımızın da gururla ülkemizin yaptıklarına TİKA değil biz bu manada tabi bir vasıtayız ama Türkiye'nin yaptıklarını burada dünyanın dört bir yanında arkadaşı olan arkadaşlarımız da vardır onlarla paylaşımlarını samimiyetle sahip çıkmalarını da biz her zaman bekliyoruz işte böyle olgun bir bilinç olgun bir şuur da Filistin bilincini de inşa edeceğini ben düşünüyorum.

Tabi açık konuşmak gerekirse saatlerce projeler üzerinden konuşabiliriz ama ben kabaca projelerimizin temel bir perspektifini arkadaşlarımıza vermek istedim tabi tek tek projelerden bahsetmenin çeşitli zorlukları olduğunu da az önce ifade ettim çünkü bazen arkadaşlarımızın konuyu takibinde bu noktada böyle literal paylaşımlar zorlayabiliyor ama temel anlamda şunu bilsinler ülkemizin 2000'li yılların başından bu yana sadece diplomatik anlamda değil sadece siyasi anlamda değil kalkınma anlamında da projeler anlamında da Kudüs'te, Gazze'de, Batı Şeria'da Filistin'in her yerinde proje ürettiğini bilmelerini isterim çünkü bu projeler bahsedildiğinde işte yaklaşık kırk altı dakikadır bahsediyorum. Bahsedip geçiyoruz ama az önce çok büyük bir projeden bahsettim size; bir hastaneden, bir okul projesinden bahsettim sahaya gittiğinizde bu saniyelerle bahsettiğim projelerin insanların hayatları üzerinde nasıl dönüştürücü bir etkiye sahip olduğunu görme fırsatına sahip oluyorsunuz hani bu noktada da anlatmamız bazen gerçekten yetmeyebiliyor inşallah Kudüs'e

gidecek arkadaşlarımızın da Filistin'i ziyaret edecek arkadaşlarımızın da projelerimizle karşılaştıklarında burada anlattıklarımızı somutlaştırmaları bağlamında güzel bir deneyime de sahip olacaklarını düşünüyorum ve projelerimize devam edeceğimizi zaten baktığımızda yaklaşık 16 senedir Filistin'in genelinde projeler üretiyoruz devam edeceğimizi çok rahatlıkla söyleyebilirim imkânlar elverdiği ölçüde projelerimizi devam ettireceğiz Allah izin verirse. Son olarak da az önce de söyledim Ortadoğu gerçekten farklı bir coğrafya kendine has dinamikleri olan bir coğrafya bu noktada da kardeşlerimizin devletimizin bu sorunlarla alakalı her manada kuşatıcı olarak her türlü çabanın içinde olduğunu da ben buradan bir kez daha bilmelerini isterim kalkınma boyutuyla da diplomasi boyutuyla da siyasi boyutta da uluslararası ilişkiler boyutuyla da her platformda ve aynı zamanda şunu da arkadaşlarımızın bilmesini isteriz sizlerin bu çabaları da devletimiz için sizlerin bu farkındalığının da bizler için çok önemli ve değerli olduğunu ben paylaşmak istiyorum sivil toplumumuzun çabalarının da aynı zamanda sizlerin çabalarını destekleme anlamında çok önemli olduğunu ifade etmek isterim ben müsaadeniz olursa burada anlatacaklarımı noktalamak isterim size sözü ben vermek istiyorum.

Arkadaşlarımız maşallah çok geniş bir kitle sabırla dinlediklerini görüyorum onlara da ben şükranlarımı sunuyorum. İnşallah sınavda zor sorular sormayacağınızı umuyoruz sizlerin öyle kolaylaştıracak manada, bizler de her zaman TİKA'mız gençlerimize açık önümüzdeki dönemlerde de özellikle bu alana ilgi duyan gençlerimiz için TİKA'mıza da kardeşlerimizi kazanmak isteriz her zaman da kapımız açıktır. Ben çok teşekkür ediyorum.

Soru-Cevap

1.Gazze’de yapılan hastane sanıyorum Gazze’nin en büyük ve en kapsamlı hastanesi özellikle bu pandemi döneminde ciddi manada Filistinlilerin umudu olmuş bir kurumda oldu. 2012 yılında başladığını daha sonra 2017 yılında tamamlandığından bahsettiniz yani bu arasındaki uzun süre oradaki farklı engellerle karşılaşıldığını gösteriyor. TİKA özellikle Filistin bölgesinde yaptığı çalışmalarda ciddi manada engellerle karşılaşılıyor mu bu noktada neler ifade etmek istersiniz?

Filistin coğrafyası kendi şartları nedeniyle biliyorsunuz zaten gerçekten özel bir coğrafya ve bugün Gazze’de yaşananlara, Kudüs’te yaşananlara baktığımızda zorluklarla sınanan bir coğrafya olduğunu söyleyebilirim. Faaliyetlerimizi yürüten bir kuruluş olarak bu zorluklardan kimi zaman bizler de nasibimizi alıyoruz ama sabırla işbirliği noktasında şeffaflıkla ve tek gayemizin de projeleri hayata geçirme olduğu bilincini karşı tarafla paylaşarak bu süreçleri akamete uğramadan yönetmenin biz derdi içindeyiz aslında baktığımız zaman Filistin’de yaptığımız projeler tüm Filistin genelindeki projeler oradaki halkın refahı ve aynı zamanda gerçekten bir yönüyle de barışı ve istikrarı da aynı zamanda Filistin içinde destekleyen projeler ve tamamıyla insani gayelerle hiçbir bagajı olmadan yapılan projeler bunlar, bunların aslında çok iyi bilindiğini biz sahada biliyoruz ama bazen dediğimiz gibi çeşitli zorluklar yaşayabiliyoruz ama bu zorlukları aşma noktasında diplomasi içerisinde kriz yönetiminin içerisinde gereği ne ise yaparak projelerimizi hayata

geçirme noktasında çabalarımızı sürdürüyoruz ama en başta söylediğim gibi kolay bir coğrafya değil ama zorluğu da bereketli aynı zamanda bereketli bir zorluk oralarda proje gerçekleştirmek Gazze’den Kudüs’e kadar her yerde Türkiye’mizin bayrağını bir şekilde nakşedebilmek aynı zamanda çok keyifli ve bizleri motive eden bir süreç diyebilirim.

2.Konuşmalarınızda özellikle gençlerin bu noktada farkındalık oluşturmaları açısından bu meselelerde aktif rol oynaması gerekliliği hususunu dile getirmiştiniz katılımcılarımızdan benzer olarak şöyle sorular gelmiş bir katılımcımız TİKA’nın düzenlediği Tecrübe Paylaşım Programına katılmış ve çok memnun olmuş TİKA’nın yurt dışı ülke koordinatörlüklerinde çalışma imkânımız olur mu bunun için neler yapmamız gerekir, diye ifade etmiş bir başka katılımcımız da gönüllü olup çalışmalarınıza nasıl katılabiliriz diye sormuş bu konuda ne ifade etmek istersiniz?

Eyvallah öncelikle kardeşlerimize çok teşekkür etmek istiyorum. Bazı arkadaşlarımızla Tecrübe Paylaşım Programında buluştuk ama bu sene açık konuşmak gerekirse pandemi şartlarından ötürü Tecrübe Paylaşım Programımızı yapamamıştık ben kısaca arkadaşlarla onu da paylaşayım.Tecrübe Paylaşım Programı’nın amacı ülkemizin dünyanın dört bir yanında yaptığı kalkınma işbirliği projeleriyle arkadaşlarımızı etkin bir şekilde bir araya getirmek bu projelerin bir parçası kılmak ve ülkemizin girişimci ve insani diplomasisiyle, dış yardımlarıyla arkadaşlarımızı tanıştırmaya gayesi güdüyorduk ama tabi bu sene yapamadık geçtiğimiz sene de açıkçası yapamadık önümüzdeki dönemde inşallah bunu yapacağız.

TİKA'mızda çalışma imkânı mevcut mümkün ama bunun için çeşitli safhalar gerekli biliyorsunuz. Biz bir kariyer uzmanlığı kuruluşuyuz, uzman yardımcısı olarak arkadaşlarımızla kariyerlerine başlıyoruz ve uzman olarak devam ediyoruz aynı zamanda sözleşmeli uzman alımımız da mevcut bu iki yol bizim TİKA'da çalışma arkadaşlarımızla yollarımızın kesişme vesileleri. Bunun içinde arkadaşımız zaten çok iyi biliyordur çeşitli sınavcıkları diyelim geçmeleri lazım. Hem KPSS hem YDS ki buradaki arkadaşların hepsi cevval zaten en layıkı ile yapıyordur. Onlardan puanlarını aldıktan sonra çalışma imkânı düşünen arkadaşlar sitemizden ilanlarımızı takip edecekler ve başvuracaklar Rabbim nasip ederse de buluşacağız.

Gönüllülük bağlamında baktığımız zaman bizim bir tek Tecrübe Paylaşım Programımız var bu noktada inşallah gelecek sene bu projeyi tekrar hayata geçirme arzusundayız gönüllülük anlamında TİKA'nın faaliyetlerine ortak olmanın bir yolu bu ama bunun dışında nasıl gönüllü oluruz dersiniz zaten biz sivil toplum kuruluşlarıyla biliyorsunuz birçok çalışmaya imza atıyoruz hem sahada somut anlamda hem de çeşitli sosyal projelere. Burada Genç Memur-Sen'in paydaşı olan arkadaşlar sivil toplum projelerinin içerisinde oldukları için inşallah önümüzdeki dönemlerde bir şekilde gönüllülük esasıyla yollarımız kesişecektir diye düşünüyorum.

3.TİKA'nın yaptığı faaliyetler Gazze'de, Batı Şeria'da, Kudüs'te halk tarafından Filistinliler tarafından nasıl karşılanıyor buna dair sizin

de bizlere aktarabileceğiniz bizimde yüzümüze tebessüm oluşturacak anekdotlarınız var mı bizlerle paylaşabilir misiniz?

Şunu söyleyeyim Filistin'de Türkiye algısı bambaşka bir yerde. Türkiye Filistinli kardeşlerimizin her zaman kalbinde gönlünde dinleyebilirim buna Kudüs'ü ziyaret edecek arkadaşlar da mutlaka şahit olacaklardır Filistin'in diğer bölgelerine gidecek arkadaşlar da mutlaka şahit olacaktır çünkü gerçekten Filistinli kardeşlerimiz çok kadirşinas insanlar diyebilirim, yapılanların değerini teslim etme noktasında da her zaman gerçekten farklı bir yerde duruyorlar ve bunu siz bir Filistinli ile Türkiye'den geldiğinizi paylaştığınızda zaten onun yüzündeki tebessümde onun size yaklaşımında göreceksiniz. Filistin'de TİKA'mız tabi kendi kendimizi bu noktada övmek gibi olmasın ama tanınan bilinen bir kurumuz çünkü sahadayız yani söylediğim gibi bir okulda TİKA tabelasını görebiliyor bir Filistinli. Bir hastaneye gittiğinde Türkiye'nin bayrağını görebiliyor. Bir zeytinyağı satın aldığı anda marketten orada TİKA logosunu bu projenin TİKA ile birlikte gerçekleştirildiğini görebiliyor, Yusufiye Mezarlığı'na gittiğinde oranın dış cephe duvarının TİKA tarafından onarıldığını görebiliyor. Bu noktada bir farkındalık var ve elhamdülillah her yerde sıcak karşılanıyoruz ve koordinatörlerimizin, koordinatör yardımcılarımızın ve TİKA çalışanlarının da bir pozitif ayrımcılığa bu manada Filistin'de maruz kaldıklarını da ifade edebilirim ama bu boşuna değil karşılıklı bir pozitif ayrımcılık. Allah onlardan da razı olsun inşallah.

4.Filistin bölgesinde yapılan çalışmalardan bahsettiniz bölgeye yakın coğrafyada TİKA'nın yürüttüğü çalışmalardan kısaca bahsedebilir misiniz?

Ortadoğu coğrafyasında varız onu söyleyebilirim. Ürdün'de, Lübnan'da, Irak'da ofisimiz var. Suriye'de savaş öncesi ofisimiz vardı mesela ama artık ofisimiz yok ve faaliyetlerimiz yok.

Bu ülkelerde de tıpkı Filistin'de olduğu gibi birçok proje gerçekleştiriyoruz bunu söyleyebilirim. Mesela Ürdün'de bir projemizden bahsedeyim tam da aslında Filistin ile alakalı Birleşmiş Milletlere bağlı UNRWA diye bir kuruluş vardır özellikle göçmen mülteci durumundaki Filistinlilerle ilgili projeleri gerçekleştiren bir kurum. Ürdün'de biliyorsunuz birçok Filistinli göçmen mevcut ve artık orada da mahalleleşmiş ve belli mahalleleri kendilerine yuva yapmış orada yaşıyor durumdalar. Mesela orada bir okulun yenilenmesini ve teftişini gerçekleştirdik bunu söyleyebilirim. Ürdün'de Hicaz Demir Yollarının önemli bir ayağı olan Amman Demiryolunun restorasyonu ile ilgili proje yürütüyoruz Lübnan'da baktığımız zaman orada biliyorsunuz çatışmalar yaşanmıştı o yaraları sarmak adına fizik tedavi hastanesi inşa etmiştik öyle bir projemiz vardı. Yemen'de projelerimiz var, Kuzey Afrika coğrafyasına baktığımız zaman Libya'da projelerimiz var birçok ülkede proje yürüttüğümüzü söyleyebilirim.

5.Katılımcılarımızdan çok sayıda mesaj geliyor TİKA ile gurur duyduklarını ifade ediyor-

lar. Başkanım ben tüm katılımcılarımız adına size teşekkür ediyorum sanıyorum bölgeleri kısa kısa konuştuk. Konuşmadığımız bir bölgemiz kaldı o da bizim sıklıkla duyduğumuz Balkan Coğrafyası. Balkan coğrafyasında TİKA'nın yürüttüğü çalışmalar var. Türkiye'de de Balkanlar'dan birçok öğrenci var. Balkan coğrafyasında TİKA'nın yürüttüğü çalışmalardan kısaca bahsedebilir misiniz?

Tabi, çok teşekkür ediyorum. Balkanlar bizim için hep başka bir coğrafya olmuş orayla başka bir ünsiyet başka bir bağ kurmuşuz ve TİKA'mızın da başta bahsetmiştim 1992 yılında niçin kurulmuştuk bağımsızlığını kazanan Türk cumhuriyetlerine destek için kurulmuştuk ama hemen Türk cumhuriyetleri akabinde açtığımız ilk ofisler de Balkanlarda. TİKA'mızın genişleme, büyüme hikâyesine baktığımızda ikinci fazımız Balkanlar olmuş. Bu manada birçok ülkede ofisimiz var. Bosna-Hersek'te, Karadağ'da ve Kuzey Makedonya'da ofisimiz var ve burada yüzlerce projeyi hayata geçiriyoruz.

Bölge birçok esere ev sahipliği yapıyor. Bu eserlerin restorasyonu Kuzey Makedonya'da Mustafa Paşa Camisinden tutun Bosna-Hersek'te Sokullu Mehmet Paşa Drina Köprüsü'nün restorasyonuna Atatürk'ün Baba evi Ali Rıza Efendi'nin restorasyonundan tutun da birçok projemiz var ama aynı zamanda Balkanlar için önemsedığımız şey yine üretim sektörleri, ekonomi yaratacak, gelir getirecek projeler tarım hayvancılık ve üretim sektörleri ile ilgili birçok projeyi gerçekleştiriyoruz. O ülkeler ile özellikle kurum-

sal kapasitelerin artırılması adına ülkelerin beşeri sermayelerinin güçlendirilmesi adına insan kaynağının güçlendirilmesi ile alakalı yüzlerce proje gerçekleştiriyoruz, binlerce uzman Türkiye'ye geliyor buradan insanlar gidiyor eğitimler veriliyor saymakla açıkçası projeler bitmez diyebiliriz ama mesela yakın bir zamanda inşallah Moldova Doğu Avrupa tarafından biraz bahsedersek mesela orada önemli bir projeye inşallah başlayacağız. Biliyorsunuz Gagavuz Türkleri vardır Moldova'da orada Gagavuz Türklerine yönelik çocukların eğitim göreceği bir külliye inşasına inşallah başlayacağız. Arnavutluk'ta 4 tane caminin restorasyonuna aynı anda geçtiğimiz senelerde başlamıştık elhamdülillah bunlar bitti sayılır. Eğer Tiran'a giden arkadaşlarımız varsa Ethem Bey Camisi vardır hemen meydanda müthiş güzel inci gibi bir cami onun da restorasyonunu bitirdik. Yine inşallah Bosna Hersek Potoçari'de akü fabrikası vardır, Srebrenitsa soykırımının yaşandığı yerlerden birisi, orayı da iki etaplı bir projemiz var. Onun ilk etabında çok büyük bir çatısı vardı o çatıyı onardık ikinci etabında da inşallah orayı bir müze haline getireceğiz ve orada yaşananları dünya standartlarında bir müzecilik anlayışıyla inşallah inşa edeceğiz. Tarım hayvancılık projelerimiz zaten çok. TİKA'ya gelenler olursa en sevdiğim projeler de onlardır. Baktığımız zaman mutlu bir teyzemizin elinde ahududularını tuttuğunu görürsünüz küçük bir projedir belki ama orada o zaman insanların hayata tutunması adına çok önemli projelerdir çünkü Balkanlar biliyorsunuz çok ciddi göç veren, yapısal, kendi içinde sorunları olan ülkeler bölgesi, bu noktada da projeler yapıyoruz. Balkanlarla alakalı ülkemizin de çok ciddi bir diplomatik bağı var. Sayın Cumhurbaşkanımızın müthiş

bir diplomasi girişimi var orada belki sahici bir barışın tesis edilmesi anlamında benim gördüğüm en samimi liderdir Sayın Cumhurbaşkanımız, Bosna Hersek'ten Sırbistan'a oradan Kuzey Makedonya'ya bölgeyle alakalı inisiyatifler alıyor bölge ile ilgili süreçleri diplomatik anlamda müthiş yürütüyor. Biz de bunun kalkınma yardımı ayağında işlerimizi yapmaya çalışıyoruz.

6. Son olarak gençlere ne söylemek istersiniz?

Biz de tabi yavaş yavaş orta yaş merdivenlerini çıkmaya çalışan bireyler olarak gençliğimizde bize nasihat veren abilerimize bazen serzenişte bulunuyorduk çünkü nasihatler gerçekten gençler için yorucu olabiliyor çünkü her gencimizin öyküsü farklı ben kendi deneyimimden o zaman yola çıkarak söyleyeyim.

Öncelikle "vakit mahluktur" demişler vaktin kıymetinin bilinmesi lazım.

Elhamdülillah Rabbim öyle bir ömür vermiş ki içine birçok şeyi de sığdırabilirsiniz hiçbir şey yapamadan göz açıp kapayıncaya kadar ömrünüzü tamamlayabilirsiniz bir bitimsiz bir boşluk duygusuyla bu ömürde nihayetlenebilir.

Buradaki gençlerimizin hepsinin de ben o vaktin değerini bildiğini kendilerine bahşedilen bu tuhfenin (hediye) farkında olduklarını ve bunun hakkını verdiklerini biliyorum.

İkinci olarak durmadan kendilerini geliştirmeleri lazım dertleri olması lazım. Elham-

dülillah buradaki arkadaşlarımızın hepsinin derdi var ki bu saatte burada biraz da bu sıkıcı konuşmaları dinleme tahammülü gösteriyorlar elhamdülillah. Dertlerini hiçbir zaman kaybetmesinler. İnsanı insan yapan şey aynı zamanda dertleridir ve gerçekten hayat boyu kendilerini geliştirmeye devam etsinler bu çok önemli bir şey yani belki bir nasihat gibi duruyor ama bazen belli amaçlara ulaştığınızda hayatla ilgili artık tekâmülümüzün durduğunu hissederiz okulumu bitireyim, bir güzel işe atanayım evleneyim. Hayır, insan olmak gerçekten hem manevi anlamda hem de bilgi anlamında bitmeyen bir sürecin ürünü bu noktada kendilerini geliştirmeye devam etsinler. Kendilerini donatsınlar ve dünyaya açık olsunlar.

İşte Filistin meselesinde de bunu görüyoruz bir kere **derdi kaybetmeyeceğiz duyguyu kaybetmeyeceğiz ama bunu aynı zamanda bilgi ile görgü ile her zaman beslemeye çalışacağız** ve sorunların da hiçbir zaman tek sebebi olmadığını birden fazla sebebi olduğunu ve birden fazla çözüm yolları olabileceğini de akıllarında tutmalarını ben her zaman isterim.

Gençlerimizin ülkelerine devletine sahip çıkmaları bizler için her zaman önemli çünkü

biz bile işte burada bahsediyoruz geçiyoruz 1,5 saatlik bir programda ama yapılanlar çok ciddi emek yapılanlar çok ciddi bir kararlı duruşun eseri diyebilirim. Bu noktada ülkemizin yaptığı sahadaki doğru çalışmalara sahip çıkmaları bunları her platformda anlatmaları bize mutluluk verir bize gurur verir.

Ben şunu söyleyeyim her zaman Z kuşağından bahsedilir. Her kuşağın bir önceki ile ilgili soru işaretleri vardır ama ben her zaman gençlerle alakalı ümit varımdır ve elhamdülillah gençlerimizle gurur duyuyorum birçok bölgeye birçok ülkeye gittik hiç yabana atılır değil bizim gençlerimiz dünyadaki diğer gençlere baktığımız zaman bambaşka bir farkındalıkla yüklüler bambaşka bir dertle yüklüler ve kendilerine bu noktada her zaman haklarını vermelerini istiyorum ama en başta da söylediğim gibi durmadan ama durmadan kendilerini geliştirmeye devam etmeleri bol bol okumalarını ve aynı zamanda tek yönlü değil çok yönlü insan olmalarını tavsiye ederim. TİKA'mıza da arkadaşlarımızı her zaman bekliyoruz. Hem kariyerlerinin bir noktasında inşallah bundan sonra arkadaşlarımızla buluşma imkânımız olur bunun dışında kapımızdan geçtiklerinde eğer vaktimiz olursa her zaman çayımız kahvemiz de bakidir diyebiliriz.

Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi

10. Ders Transkripsiyon Notları

YTB Başkanı Abdullah Eren
Gönül Coğrafyamızda Kudüs ve Türkiye'deki
Filistinli Gençler

Moderatör : Abdülkadir Sarıbay

02 Temmuz 2021 Cuma | 21.30

Gönül Coğrafyamızda Kudüs ve Türkiye'deki Filistinli Gençler

YTB Başkanı Abdullah Eren

Bu güzel yaz akşamında burada olduğunuz için hepinize teşekkür ediyorum. Bizim gibi asli görevini yapmakla sorumlu olan kamu kurumlarının en önemli hususiyetlerinden bir tanesi doğru paydaşlarla doğru projeler yapabilmesidir. Bu anlamda tabi Mustafa Bey ve Genç Memur-Sen'deki arkadaşlar bizlere teşekkür etti ama esas biz size teşekkür ediyoruz. Sonuçta bu imkânları, fırsatları değerlendiren olmadığı müddetçe atıl kalıyor.

Kudüs meselesinde Türkiye'de Müslüman camiada bu işin bayraktarlığını yapan bizlere Kudüs meselesinin ne kadar önemli olduğunu öğreten rahmetli üstat Nuri Pakdil'in öğrencilerinden arkadaşlarından yoldaşlarından olan rahmetli Mehmet Akif İnan ve arkadaşlarının kurmuş olduğu gençlik teşkilatı Genç Memur-Sen'in, Kudüs Akademisi düzenlemesinin de ayrı bir sembolik önemi olduğunu düşünüyorum. Programımız hayırlara vesile olsun.

Ben müsaadenizle Yurtdışı Türkler ve Akrabalar Topluluklar Başkanlığı kurumundan kısaca bahsetmek daha sonra da İslam coğrafyasında neler yapmaya gayret ettiğimizden bahsetmek, hususen de Filistin'de neler yapmaya gayret ediyoruz eğitim ve kültürel alanında ne tür çabalarımız var YTB'nin Türkiye'nin Filistin hususundaki politikasında

nasıl bir önemi var sizlerin dikkatine sunmak istiyorum.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı 2010 yılında kurulan bir kurum, malumunuz sizlerin yakından takip ettiği ve bildiği gibi Türkiye son 15 yıldır dış politikasında bir paradigma değişimi geçirdi. Daha edilgen bir pozisyondan daha etken ve aktif bir pozisyondan proaktif bir pozisyona, bölgedeki meseleler ile yakından ilgilenen küresel hususlar alakalı ile de söz söyleyen bir ülke konumuna kendisini getirdi. Tabi dış politikadaki bu değişiklik Türkiye'nin bölgesel hususlar ile ilgilenmesini iktiza ettirdiği gibi dünyanın farklı yerlerinde hususen İslam coğrafyasında yaşanan sıkıntılara daha fazla dikkat kesilmesini de gerektirdi. Türkiye dış politikada ritmik diplomasisi ile bu çalışmaları yürütürken bir yandan da savunma sanayisinde ve askeri gücünde kat ettiği mesafe ile de bu pozisyonu güçlendirdi. Bunlara ek olarak da Türkiye yumuşak gücü ile de gönül coğrafyası ile tabir edebileceğimiz benim her zaman ifade ettiğim şekli ile dünyanın başka bir ülkesine kolay kolay nasip olmayacak bir kavramsallaştırma ile uluslararası ilişkiler terminolojisinde kendine has bir tabir olan gönül coğrafyasıyla da bu coğrafyada eğitim kültür ve sosyal alanlarda gerçekleştirdiği projelerle de dış politikasını desteklemeye gayret etti.

Bu noktada bu dönemde TİKA çok aktif hale getirildi. 2007 yılında Yunus Emre Enstitüsü kuruldu. 2010 yılında Yurtdışı Türkler Başkanlığı benim şu an başkanlık yaptığım ki ben kurumun dördüncü başkanımı bir başkanlık ihdas edildi. Maarif Vakfımız 2016 yılında kuruldu ve hızlıca sahaya girdi. Bunun yanı sıra bakanlığımızın ilgili temsilcilikleri daha fazla sahile temas eden bir konuma geldi ve böyle olunca Türkiye yakın coğrafyası başta olmak üzere yani; Balkanlar, Kafkaslar, Orta Asya, Kuzey Afrika, Ortadoğu dünyanın her bir bölgesindeki topluluklarla ve devletlerle iletişimini arttırmaya başladı Sayın Cumhurbaşkanımız Güney Amerika'dan Afrika'ya kadar dünyanın birçok bölgesine seyahatler düzenledi. Bu çabaları neticesinde bizler dünyanın farklı noktalarından hükümetlerden devletlerin politikalarından bağımsız Türkiye'yi takip eden, müzahir olan toplulukların oluştuğunu gördük bunu eminim bu yayını takip eden birçok arkadaşımız önümüzde Kurban Bayramı var eminim bir kısmı kurban organizasyonu ile dünyanın farklı yerlerine gideceksiniz farklı vesilelerle eminim uluslararası seyahatleriniz olmuştur yakinen gözlemlene şansı bulmuşsunuzdur tabi bu konjonktür içerisinde Yurt Dışı Türkler Başkanlığının da faaliyet alanı olarak görebileceğimiz üç alan var:

Birincisi, biz bir diaspora kurumuyuz, Avrupa'da yaşayan Türkler vatandaşlarımız başta olmak üzere dünyanın farklı yerlerinde yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan ve yurt dışında yaşayan insanlarımızla alakalı politikalar üretmek Türkiye'nin bu anlamdaki stratejisine yön vermek kurumlar arası koordinasyonu sağlamak ve proje bütçemiz üzerinden de Türkçe'nin Türk kültürünün

yaygınlaştırılması oradaki vatandaşlarımızın STK'ların kapasitelerinin güçlendirilmesi, yaşadıkları ülkelerde seslerinin ve varlıklarının da daha güzel duyulması için projeler geliştiriyoruz.

İkincisi girizgâhta bahsettiğim gibi gönül coğrafyası diye tabir ettiğimiz o geniş coğrafyanın içerisinde Türkiye'ye müzahir adeta yüzünü güneşe dönmüş ayçiçekleri gibi sürekli Türkiye'yi takip eden, Türkiye'nin yaptıklarıyla sevinen yapmadıkları ile üzülen topluluklar var, bu toplulukların bir kısmı büyük bir medeniyet bakiyesi biliyorsunuz cumhuriyetimiz Osmanlı Devlet-i Aliyyesinden bize miras kalan topluluklar benim dedelerim de onlardan bir tanesi evlad-ı fatihan çocuğu olarak benim de dedelerim Batı Trakya'da şu an Yunanistan sınırları kalan aslında Mîsâk-ı Millî sınırlarında olan fakat Lozan Anlaşmasıyla İstanbul'daki Rumlara karşılık Batı Trakya'da bırakılan Türklerden ve Balkanlar'da Kafkaslar 'da Kuzey Afrika'da Ortadoğu'da yakın coğrafyamızda Osmanlı bakiyesi topluluklar var bir de tabi Güney Afrika'da Ebubekir Efendi ve onun torunları var. Endonezya, Malezya'dan Filipinler'e kadar Güney Amerika'ya kadar el-Turcolar var. Dünyanın farklı yerlerinde bizim tarihi kültürel bağımsız olan veya zamanın bir kesitinde yolumuzun kesiştiği topluluklar var işte onlara yönelik de bu büyük gönül coğrafyası diye tabir ettiğimiz soydaş akraba topluluklarımıza yönelik de faaliyetler yürütmeye gayret ediyoruz eğitim alanında kültür alanında onları biraz daha açacağım.

Üçüncü olarak da YTB olarak sizler üniversite öğrencisisiniz, üniversitelerinizde uluslararası öğrenciler var onlara biz yabancı

öğrenci demiyoruz misafir öğrenci ya da uluslararası öğrenciler diyoruz. Son yıllarda da bu öğrenci hareketliliğinde ciddi bir ivmelenme var siz de takip ediyorsunuz Türkiye’de YÖK rakamlarına göre 200.000 uluslararası öğrenci var işte bu öğrencilerin 15.000’i hemen hemen Türkiye burslusu yani devletimizin resmi bursuyla ülkemizde eğitim alıyorlar bu arkadaşlarımızın YTB tarafından burslandırıldığını bilmenizi isterim, devletimizin resmi bursu Türkiye Bursları da YTB tarafından yürütülüyor. Dolayısıyla vatandaşlara hizmet açısından vatandaşlık bağı, soydaş akraba toplulukları ile kültürel bağ ve uluslararası öğrencilerimizin sempatik bağı ile faaliyetler yürüten bir kurumuz bu anlamda Filistin’den Myanmar’a Doğu Türkistan’daki kardeşlerimizden Filipinler Mora’ya Balkanlar’dan Arakan’a kadar çok farklı bölgede coğrafyada projeler yürütüyoruz hususen de gençlerimize yönelik liderlik eğitimleri, kapasite geliştirme programları, medya eğitimleri, savunuculuk eğitimleri gibi programlarımız mevcut ve Türkiye Bursları ile dünyanın 180 ülkesinden öğrenci burslandırıyoruz. Bu kapsamda YTB Türkiye’nin dış politikasında önemli ve biricik bir yere sahip değerli arkadaşlar.

Tabi tüm bu çalışmaları yaparken önemiyet verdiğimiz bazı hususlar var; öncelikle ölçeklendirme ve önceliklendirme bizim için çok önemli geniş bir coğrafyaya göre hizmetler üretiyoruz biz daha çok YTB olarak orta ve uzun vadeli beşeri sermayeye insan kaynağına yönelik eğitim faaliyetleri ve kültür faaliyetleri düzenliyoruz. Biz bina yapmıyoruz veya bir hastane meydana getirmiyoruz fakat hastanenin içerisinde görev yapacak doktorları ve hemşireleri burs vere-

rek yetiştiriyoruz o okullar içerisinde eğitim alacak öğretmenleri yetiştiriyoruz veya okul içerisinde anaokulundaki çocukların önüne konulabilecek çift dilli eğitim setlerini, kitaplarını bizler üretiyoruz. Dolayısıyla YTB’nin beşeri sermayeye yönelik yapmış olduğu faaliyetler çok çeşitli.

Kıymetli arkadaşlar tabi tüm bunların ortasında bizim için bazı bölgeler var ki o bölgelerin ehemmiyeti, hususiyeti diğer bölgelerden biraz daha farklı öncelikle Osmanlı bakiyesi topraklar Balkanlar başta olmak üzere bizler için ayrı bir ehemmiyet taşıyor çünkü Balkan coğrafyası Türkiye’ye çok yakın. Anadolu coğrafyasındaki bir köy Balkan coğrafyasındaki bir köy hemen hemen birbirinin aynısıdır. Batı Trakya’daki bir Türk ile Bulgaristan’daki bir Türk, Kosova ve Makedonya’daki bir Türkün arasında çok ciddi bir lehçe farklılığı, dil farklılığı görmezsiniz. Bir Karadenizli ile Ege’deki kadar belki ağız farkı yoktur. Adetler gelenekler görenekler birbirine çok yakındır yine diğer akraba topluluklarımız için de aynısı geçerlidir Makedonlar Arnavutlar Boşnaklar onlarında kültürü ve gelenek görenekleri açısından çok fazla ortak noktamız vardır. Bu coğrafyalar Türkiye’ye yakın olmakla beraber son yıllarda somut işkilliği geliştirmeye çalıştığımız da coğrafyalar Orta Asya’nın ayrı bir hususiyeti var. 1918-2018 Kafkas Ordusu’nun 100. yılıydı ve etkinlikler de yapıldı, elhamdülillah ondan 2 sene sonra Rabbim nasip etti Karabağ’ın özgürleştirildiğini gördük fakat Orta Asya; Özbekistan Kazakistan Kırgızistan coğrafyası biraz daha bu anlamda bizden uzak coğrafi olarak fakat son yıllarda çok yakın ilgilendiğimiz bir coğrafya uzun dönem 70-80 yıl Sovyet rejiminin altında

kalmış şimdi artık tedricen dünyaya açılan yeni bir insan kaynağıyla dünya ile iletişim kurmaya çalışan zor bir coğrafyada bu ülkeler yer alıyor bu bölgelere yönelik de gençlik okullarımız var; Avrasya Yaz Okulu ve Avrasya Gençlik Okulu düzenliyoruz.

Balkanlar'da, Balkan Gençlik Okulu diye bir proje düzenliyoruz. Balkanlar'ın 8 farklı ülkesinde, aynısını Avrasya'da da yapmaya gayret ediyoruz. Kuzey Afrika'da, başta Libya olmak üzere ki Türkiye için son dönemlerde önemli bir ülke biliyorsunuz, faaliyetlerimiz mevcut oralarda Türk varlığını Türkiye'nin tarihi olarak varlığını, mimari eserleri oradaki Türklerin tarihini araştıran araştırmalar çalışmalar yapmaya gayret ediyoruz tabi bunların yanı sıra Müslümanların sıkıntıda olduğu yaşadıkları ülkelerde temel haklarının ve hürriyetlerinin onlardan alındığı yoksun bırakıldıkları bazı yerler var başta Myanmar-Arakan geliyor maalesef Arakan Müslümanları, bunun yanı sıra Doğu Türkistan'daki kardeşlerimizin ciddi sıkıntıları var Filistin aynı şekilde yıllardır yaşamış olduğu sıkıntılar var bu coğrafyadaki kardeşlerimize yönelik de hususen bunların diasporalarında yaşayan yani kendi anavatanlarında değil de farklı bölgelerde yaşayan gençlere yönelik dijital medya, sosyal medya ve girişimcilik eğitimleri düzenliyoruz. Hâkezâ Filipinler Mora'da 2019 yılında özerkliğine kavuşmuştu o bölge, o bölgeden gençlerimizle bunları düzenliyoruz. Dolayısıyla aslında İslam coğrafyasının farklı noktalarındaki gençlerin bir araya gelmesi amacıyla bu programları düzenlemeye gayret ediyoruz. Afrika coğrafyası bizler için çok önemli zira 21. yüzyılın ikinci yarısı itibarıyla daha çok, Afrika'nın yüzyılı olarak anılıyor. Sadece altyapı veya doğal

kaynakları açısından değil insan kaynağı açısından da Afrika önümüzdeki dönemde inşallah önemli bir merkez olacak, bu noktada Afrika'nın her ülkesinden öğrenci burslandırıyoruz. Öğrenci burslandırmadığımız hiçbir ülkesi yok ve Somali, Sudan, Etiyopya, Kenya, Senegal, Nijerya gibi ülkelerle de özel projeler düzenlemeye gayret ediyoruz. Tabi ben genel bir tabloyu sizlere göstermek istedim çünkü bugün konumuz biraz daha Filistin ve Kudüs. Bu genel çalışmanın içerisinde bizim için en kıymetli en özel ve en hususiyetle gayret ettiğimiz çalışmaların başında da Filistin için yaptığımız çalışmalar geliyor. Burada bugün de hatta Filistin'in Ankara'daki Büyükelçisi Dr. Faed Mustafa Bey, yakın dostumuz, kendisi buradaydı, Filistin meselesine biz de YTB olarak katkı vermeye gayret ediyoruz. Öncelikle şunu ifade edeyim; bugün büyükelçiye de söyledim kendim için de aynısını hissettim gördüm bundan önce intifadalar oldu ben küçükken de oldu, daha sonraki dönemde de oldu, zaman zaman biz Gazze'nin bombalandığı dönemlere hep şahit olduk fakat Kudüs meselesi özelinde hem Kudüs'ün tarihi hem Kudüs'te ne olduğu ne bittiği ve Filistin'in bugünkü durumuna nasıl geldiği hususunda çok detaylı bilgimizin olmadığını ben de hem şahsım açısından hem etrafımdaki insanlar açısından onu fark etmiş oldum. Filistin meselesi ile alakalı çok ciddi bir hassasiyetimiz var, Türk toplumunun bu konuda bir hassasiyeti var. En son olaylar da dahi İstanbul'da Ankara'da yürüyüşler düzenlendi fakat bu meselenin detayına, Kudüs'ün tarihi açısından hem de bugün Filistin'in içinde bulunmuş olduğu uluslararası konumun detaylarına ne kadar vakıfız bu hususta hakikaten biz de eksikliğimiz olduğunu fark ettik. Dolayısıyla böyle

bir proje Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi ile Kudüs üzerine yapılacak detaylı online çalışmalar ve bunun neticesinde sahada da bir ziyaret projesi bize geldiğinde bunun mutlaka uygulanması gerektiğini düşündüm.

Yurtdışı Türkler Başkanlığı faaliyeti olarak Filistin'deki en önemli bayrağımız diyebileceğim husus Türkiye Burslarıdır. Türkiye Bursları, dünyanın farklı ülkelerinden sınavlarla mülakatlarla başarılı öğrencileri Türkiye'ye getirip burslandığımız eğitim almalarına imkân verdiğimiz bir burs programı, bu kapsamda biz dünyanın çok farklı ülkelerinde öğrenci burslandığımız gibi Filistin'den de öğrenci burslandırıyoruz ve burslandırmaya gayret ediyoruz. Her sene yaklaşık 200'e yakın öğrenci kardeşimizi Filistin'den Türkiye'ye getiriyoruz. Filistin'in her tarafından Batı Şeria'dan, Kudüs'ten, Gazze'den burslarımıza başvurular var ve biz Filistin'in çok farklı noktalarından öğrencileri burslandırıyoruz. Bu anlamda sadece belli bir bölgeden öğrenci burslandırmıyoruz. Bu kapsamda sadece şunu söyleyebilirim 2011 öncesi Filistin'den burslandırılan öğrenci sayısı 474'tü. 2012'den bugüne kadar burslandırılan öğrenci sayısı 1500.

Dolayısıyla son 8 yılda çok ciddi bir burslandırma rakamlarında yükseliş görüyoruz yani 1992'den 2011'e kadar 470 öğrenci burslandırılmışken YTB kurulup bizler de burs vermeye başladıktan sonra son 9 yılda 1500 öğrenci burslandırılmış. Tabi lisans seviyesinde yüksek lisans seviyesinde ve doktora seviyesinde bu burslandırılmaları yapıyoruz, hakikaten çok başarılı öğrenciler var bugün büyükelçimize de söyledim bizim Filistin'de-

ki en büyük sorunumuz öğrencilerin arasında seçim yapmak çünkü çok başarılı çok zeki çok akıllı iyi öğrenciler var ve hakikaten onların arasında seçim yapmakta sınav yapıyoruz mülakat yapıyoruz zorlanıyoruz ben de öğrenci kardeşlerimizle yakından ilgilenmeye gayret ediyorum birazdan ondan da bahsedeceğim. Mezunlarımız da var tabi Filistin'de bugüne kadar 1400'den fazla mezunumuz var Filistinli mezun derneğimiz var ondan da bahsedeceğim. Her sene burslarımıza da 8000 civarında başvuru oluyor Filistin'den bugün hâlihazırda şu saat bugün itibarıyla 533 öğrencide Filistin'den burslu olarak milletimizin imkânlarıyla devletimizin bütçesinden ülkemizde burslu olarak eğitim almaya devam ediyor ve bu öğrenciler kendi ülkelerine döndükleri zaman çok iyi noktalarda görev alıyorlar Filistin'in imkân ve şartları dâhilinde gerek bürokrasi de gerek siyasette gerek STK'larda bilhassa çok iyi doktorlarımız var Gazze'de, Filistin'de Türkiye mezunu doktorlar Türkiye'de tıp eğitimi almış farklı branşlarda kendini geliştirmiş arkadaşlarımız bu anlamda dünyanın farklı ülkelerinde olduğu gibi Filistin'de de mezunlarımız bizim göğsümüzü kabartıyor şu anda 530'dan fazla Filistinli kardeşimiz Türkiye'de burslu olarak eğitim almakta bu da bizi çok mutlu ediyor. Mezunlarımızın kendi ülkelerinde dernekler kurmak suretiyle de aralarındaki iletişimi devam ettirmek istiyoruz. Filistin'de de bir mezun derneğimiz var hatta mezun derneğimizin çok farklı faaliyetleri de var. Bugün sadece yaptığı bir faaliyeti söyleyeyim; Kalkilya'da Türkiye Mezunlar Derneğine orada bir Kadınlar Derneği var Kalkilya şehrinde, o Kadınlar Derneği ile Türkiye Mezunları Derneği beraberce ücretsiz sağlık taraması yaptılar bugün ve Türkiye mezunu

doktorlarımız bunun içerisinde bulundu hatta başkonsolosumuz da oraya gitti, Kalkilya Belediye Başkanı da gitti. Mezun derneğimizin yıl boyunca düzenlediği birçok faaliyet oluyor, bu mezun derneğimizin Filistin'in farklı yerlerinde örgütlenmesinde istiyoruz Gazze'de de şimdi bir şube açıyorlar mezun derneklerimiz Filistin'den Türkiye'ye burs kazanan (her sene 200'e yakın öğrenci) öğrenciler oryantasyon programı düzenliyorlar. Türkçe eğitimleri veriyorlar, Türk kültürü ile alakalı faaliyetlerde bulunuyorlar. Az evvel bahsettiğim gibi sosyal faaliyetlerde de bulunmaya gayret ediyorlar.

Mezun derneklerimiz ile kapasite geliştirme programları da yapıyoruz. 2019 yılında Ankara'da yaptığımız 30 ülkedeki 30 mezun derneğimize yönelik yaptığımız kapasite geliştirme programına Filistin'deki derneğimiz de geldi yine yeni nesil bir medya eğitim programı yaptık Filistin'den de 3 mezunumuz programlara iştirak etti katıldı. Türkiye'de üniversite okuyan Filistinli öğrencilerimiz ile ben bir araya geliyorum onların Ankara'da İstanbul'da dernekleri var, dönem başkanları var, onları temsil eden arkadaşlar var hususen bu son Ramazan Bayramı'ndaki saldırıda birkaç defa buluştuk. Öncelikle online olarak Türkiye Mezunlar Derneğimizle bir bayramlaşma gerçekleştirdik sonra Türkiye'de üniversite okuyan, ailesi Gazze'de olan yani bombardıman esnasında ailesi Gazze'de olan öğrenci arkadaşlarımız vardı onlarla buluştuk onların hal hatırını sorduk teselli ettik ama şunu gördüm onlar bizden çok daha fazla dirayetli bizden çok daha fazla dayanıklıydı hakikaten onlar bize bu noktada moral verdiler onu ifade etmem gerekiyor.

Nekbe - Büyük Felaket ile alakalı hem öğrencilerimizin katıldığı hem de sayın büyükelçinin de katıldığı bir etkinlik düzenledik bu etkinlik de bizim için çok önemliydi ben de bayramdan hemen sonra pandemiye de dikkat ederek Ankara'da Hamamönü ofisimizde Filistinli öğrencilerimizle bir araya geldim dolayısıyla bayramda Türkiye'de burslu okuyan Filistinli öğrencileri hiçbir şekilde yalnız bırakmadık. Filistinli arkadaşlarla bir araya geldiğimizde, Filistin'in farklı yerlerinden Kudüs'ten, Gazze'den, Batı Şeria'nın farklı yerlerinden gelen arkadaşlar vardı hatta Nekbe - Büyük Felaket döneminde Ürdün'e Suriye'ye veya o coğrafyanın farklı yerlerine giden arkadaşlar vardı. Ailesinden İsrail hapishanesinde akrabaları olanlar vardı hatta bir doktora öğrencimiz kendisi buradaydı çocukları Gazze'deydi bombardıman esnasında oradaydı onlarla hemhâl olduk sohbet ettik, onların dirayeti, onların feraseti, onların bu konudaki samimiyeti, ihlası, cesareti biraz utandırdı bizi işin doğrusu onlar kadar, bu meseleye soğukkanlı yaklaşmadığımızı da görmüş olduk, çok duygu dolu anlar da yaşadık. Tabi, bu anekdotların içerisinde bir tanesi beni çok etkiledi, bir öğrenci kardeşimiz vardı bana şöyle dedi buluşmamızda; "Filistinliyim ama ben Filistin'de hiç yaşamadım", ailesi 1950-40'larda Ürdün'e gitmiş, "ama yanımdan hiç ayırmadığım Mescid-i Aksa'nın bir avuç toprağı var" dedi ve o kâseyi masaya koydu "ve annemin ben çocukken diktiği Filistin kazağı var" dedi.

Filistin bayrağının çocuk için örülmüş bir kazağı şekli, onu çıkardı "Mescid-i Aksa toprağı ile Filistin bayrağını bu kazağı çocukluğumdan beri yanımda taşıyorum, Filistin'e hiç gitmedim ama bir gün ben de Filistin'e gitmek

istiyorum, Mescid-i Aksa'nın aşkıyla yanıp tutuşuyorum" dedi. Dolayısıyla öğrenci arkadaşlarımıza Filistin'den gelen Filistinli olup da farklı ülkelerde yaşayan bu arkadaşlarımızın hikâyeleri de bizleri çok etkiledi. Yani bu noktada şunu ifade etmek istiyorum; haki-katen biz fitraten olağanüstülöklere olaylara alışmaya çok alışkınız. İnsan çabuk alışıyor maalesef ve çabuk da unutuyor. Meşhur bir harita var, 1948'den itibaren Filistin'in nasıl kademe kademe küçüldüğü, İsrail'in nasıl işgal ederek kademe kademe büyüdüğüne ilişkin bir harita var bilirsiniz, birçok yerde gösterildi, gösteriliyor. Aslında şunu da fark ediyoruz, ben bu son olaylarda şunu da fark ettim; maalesef kanıksıyoruz, kanıksamamamız, alışmamamız, olağanlaştırmamamız bu durumu normal görmememiz lazım. Şeyh Cerrah'taki İsraili işgalci yerleşimcilerin bu yerleşim girişimleri yeni değil bundan önce de defalarca oradaki belediyenin, polis kuvvetlerinin destekleriyle maalesef Filistinliler evlerinden edildi ama bu sefer bilmiyorum size de öyle geldi mi zaten ahlaki üstünlük Filistin tarafındaydı ama bu sefer algı olarak da, sosyal medyanın da gücü olabilir haki-katen Filistin'in çok ciddi bir İsrail'e karşı bu meselede üstünlüğü de vardı çünkü zaten ahlaki üstünlük bu tarafta bu bence çok önemli bir husustu. Bunun üzerine birazdan değineceğim yine biz ne yapabiliriz diye fakat kesinlikle alışmamamız ve kanıksamamız gereken bir durum Filistin'in işgali, Kudüs'ün işgali, Gazze'deki bombardımanlardan zaten bahsetmiyorum yani maalesef ve maalesef dünyanın gözü önünde çocuklar katledildi öldürüldü. Canlı yayında Irak işgalinden beri, Birinci Körfez Savaşı'ndan beri, 90'lı yılların başında, savaşlar bombalamalar patlamalar veriliyor fakat Gazze'nin bombardımanı ve

çocukların, insanlığın gözleri önünde ölmesi, çok acınası, çok utanılası bir durum buna alışmamak lazım buna her daim isyan etmek ve karşı koymak lazım aynı şekilde Filistin'in ve Kudüs'ün işgali de böyle.

Şeyh Cerrah Mahallesi hususunda ciddi bir farkındalık oluştu ve İslam ümmetinin Kudüs konusunda ayrı bir bilince kavuşması için ben bu en son savaş sürecinin önemli olduğunu düşünüyorum. Neler yapabiliriz ile alakalı dedim ya bence algı açısından, Filistin'in son bombalamalarda ciddi bir üstünlüğü de oldu diye düşünüyorum ben. O konuda biz mesela Filistinli öğrencilerle bulduğumuzda dedim ki; sizin uluslararası öğrencileriniz, arkadaşlarınız var, Türkiye Bursları ile Türkiye'de okuyan. İngilizce, Fransızca, Rusça, İspanyolca, Çince dünyanın farklı dillerin anadili olarak konuşan ve Türkiye'de beraber okuduğunuz, ikiniz de Türkçe biliyorsunuz bu arkadaşlarınıza bu meseleyi anlatın. Arkadaşlarınız içerisinde olduğu birtakım dijital medya platformları hesapları oluşturalım. Bizler sizlere destek olalım, bu konuyu sürekli gündeme getirelim ve kısa kısa videolarla, etkili içeriklerle, jeneriklerle, sosyal medyanın dijital medyanın ruhuna uygun olarak uygulamalarda oluşturacağımız videolarla, inşallah ona yönelik bir hazırlık yapacaklar fakat bu hususta yani Filistin meselesinin duyulmasında ne kadar çok baskı yaparsak ne kadar çok gündeme getirirsek o kadar evladır diye düşünüyorum. İşin acısı şu; bilinmeyen bir husus değil, İsrail'i kınayan birçok BM kararı var biliyoruz ama hiçbirinin işe yaramadığını da biliyoruz. Gün sonunda o topraklarda evlerinden kovulan gönderilen, gözümüzün önünde demografisi değiştirilen bir coğrafya var. Bu

noktada da bizim Türkiye’de yaşayan, bu konuda toplumsal hassasiyeti yüksek bir ülkede yaşayan gençler olarak bu meselede ciddi bir bilgi birikimimiz olması lazım. Retoriği zaten bir kenara koyuyorum ama bu programın önemi şu; hakikaten Kudüs dendiğinde, Filistin dendiğinde bu noktaya nasıl gelindi, Kudüs’ün tarih ile alakalı size biri bir şey sorduğunda gerçekten ortalama bir uzman seviyesinde bilginiz olması bence çok önemli o anlamda bu programı da çok önemsiyorum.

Bizim Filistinli kardeşlerimizin de dâhil olduğu başka bir programımız var. Kamu Görevlisi ve Akademisyenlere Yönelik Türkçe İletişim Programı (KATİP) bu programa Filistin’den bugüne kadar üç kamu görevlisi katılım sağladı, bu açıdan da çok önemli görüyorum bu programı.

‘Osmanlı Arşivlerinde Filistin Belgeleri’ başlıklı bir projemiz var bu program sonunda hediye edeceğimiz kitabımız bu çalışmanın sonunda çıktı. Filistin Platformu ile beraber neşrettiğimiz bir kitap, İstanbul Ticaret Odamızın da katkısı oldu fakat tamamen bu proje YTB tarafından desteklendi; Osmanlı Filistin’in de Yer İsimleri Kılavuzu ve Atlası. Osmanlı arşivlerinde Filistin ile alakalı, Filistin’de geçen milyona yakın belge tarandı şimdi tasnif ediliyor ve konularına göre işte tapularla alakalı olanlar, yer isimleri ile alakalı olanlar farklı farklı belgeler tasnif edilip basılacak bu kitapta bizim daha önce başlattığımız bir projenin neşredilmiş hali bunun gibi altı yedi kitap da basmayı düşünüyoruz. Orta Doğu ve Afrika’da Ortak Tarih Araştırmaları programı çerçevesinde, Osmanlı arşivlerin-

de, daha önce Osmanlı bakiyesi topraklarından gelen genç araştırmacılara bir imkân sağladık Filistin’den de iki arşiv araştırmacısı şu an Osmanlı arşivlerinde YTB’nin desteği ile çalışmalar yapıyorlar. Bu anlamda bir başka projemiz de Ortadoğu’daki soydaş gençlere yönelik Uzaktan Türkçe Dil Eğitimi projesi tabi buna genelde, Irak, Suriye, Lübnan, Ürdün ve Filistin’den, 18-25 yaş arasında Türkçe öğrenmek isteyen gençler katılıyor. 16 ay boyunca devam edecek şu an Filistin’den de arkadaşlarımız programa iştirak ediyor.

Bahsettiğim gibi eğitim ve kültür alanında faaliyet gösterirken, akademiler arasında iş birliğini veya Think Tanks (Düşünce Kuruluşları) arasındaki iş birliğini de önemsiyoruz. Geçtiğimiz yıl Ortadoğu ve Kuzey Afrika Düşünce Kuruluşları Buluşması yaptık. Filistin’den de bu buluşmaya katılan akademisyenlerimiz olmuştu.

2018’de şu an yaptığımız bir projeye benzer olarak Kudüs projesi kapsamında, üniversite öğrencisi 15 arkadaşımızı da Kudüs’e yönelik bir gezi gerçekleştirmeleri üzerine desteklemiştik onlar da öncelikle bir akademi düzenlediler, sizinki kadar detaylı olmasa da, akademi eğitiminden sonra da Kudüs’e bir seyahatte bulunmuşlardı.

Tabi tüm bu çabaların içerisinde Gazze’de de özel çalışmalar yapmaya gayret ediyoruz. Öncelikle her sene Gazze’den burslandırma yapıyoruz bazen oradaki arkadaşlarımız geç çıkabiliyor kapılar biliyorsunuz her zaman açık değil, biz burslandırmaları hiçbir zaman kesmiyoruz. Onlar ne zaman Türkiye’ye ge-

lebilirse, o zaman eğitimlerine başlamalarına imkân sağlıyoruz çünkü normalde eylül-e-kim aylarında üniversiteler başlıyor.

Her sene 3500'e yakın kardeşimizi farklı ülkelerden başarılı öğrencileri burslandırı-yoruz ve Türkiye'nin 40'a yakın üniversite-sinde eğitim almalarını sağlıyoruz. Eylül'ün sonunda da getiriyoruz bu anlamda, Filis-tin'den geç gelen arkadaşlarımız oluyor, hu-susen de Gazze'den, onlara da bu noktada, elimizden gelen kolaylığı sağlıyoruz. Mezun derneklerimizin yapmış olduğu faaliyetler-den bahsetmiştim burada en önemli husus Filistin mezun derneğimizin içerisinde 55-60 yaşında üyelerimiz var. Dernek başka-nımız ve içindekiler çok kıymetli doktorlar, mühendisler daha önceki yıllarda Türkiye'de okumuş büyüklerimiz şimdi yeni nesil var, genç nesil var onların da bu derneğin içe-risinde yer alması için elimizden geleni yap-maya gayret ediyoruz.

Orada gerek bizim faaliyetlerimiz gerek Yunus Emre Enstitümüzün gerçekleştirmiş olduğu faaliyetler, Yunus Emre Türk Kültür Merkezi'nin, TİKA'mızın yapmış olduğu bir-çok projeler, Gazze'de hastane var zaten Serkan Bey anlatmıştır. Bunun yanı sıra Kızı-lay'ın çok büyük çabaları var. Türkiye her hal ve şartta Filistin'in yanında olmaya gayret ediyor. Gazze'nin bu savaştan sonra bir imarı söz konusu siz de biliyorsunuz. 3 milyar do-lara yakın bir bütçe gerekiyor bunun için bu hususta da Türkiye mutlaka dünyanın farklı ülkeleriyle beraber elini taşın altına koya-caktır fakat burada şunu ifade etmem lazım; çünkü çalışmalar yapılırken, bilhassa ulusla-rarası siyasette, BM çatısı altında zaten Sayın

Cumhurbaşkanımız yıllar evvel bunları ifade etti ifade etmeye devam ediyor. İşgal edilen toprakların haritaları gösterildi, Sayın Cum-hurbaşkanımız gösterdi. Bu noktada bence olabildiğince bu hususla alakalı farkındalığı artırmak için çalışma yapılması lazım. Sizlere bizlere düşen işte bu. Ben öğrenci hususunu çok önemsiyorum. 550'ye yakın Filistin'den burslu öğrenci, çok ciddi bir rakam ve bu kardeşlerimiz de Türkiye'de eğitim aldıktan sonra Türkiye'ye müzahir olarak, Türkiye'yi severek, bizim ülkemizden ayrılıyor. Bu nok-tada, sizlerin de Filistin'den gelen, Türkiye' de eğitim alan arkadaşlarla, yakın ilgi ve ala-kanız bence önemli onlarla yakın arkadaşlık kurmanız önemli. Onları dinlemeniz, onların gözünden Filistin meselesini dinlemeniz çok önemli. Ben bayramda gerek online gerek yüz yüze yapmış olduğum görüşmelerde, oradan gelen arkadaşların bu konudaki hu-susiyetlerinin dinlenmesi gerektiğini bir kez daha yakından görmüş oldum. Sadece Tür-kiye'nin ilgi ve alakası da yetmez hepimiz bunun farkındayız. İslam coğrafyasının farklı noktalarındaki toplulukların, ülkelerin, Filis-tin meselesiyle alakalı sahici şeyler yapması ve sahici şeyler söylemesi gerekiyor. Çok ciddi bir İsrail lobisi olduğunu biliyoruz. İs-rail lobisinin medyada, kültür endüstrisinde, sosyal medya başta olmak üzere konvan-siyonel medyada, popüler kültürde, güçlü olduğunu ve etkisi olduğunu biliyoruz. Bu noktada dijital medya platformlarında Filis-tin lehine paylaşımların zaman zaman engel-lendiğini, videoların karartıldığını, hesapların hayalet hesaba döndürüldüğünü biliyoruz yani eşit bir savaştan, eşit bir mücadeleden, bahsetmiyoruz. Hiçbir zaman öyle değildi. Füzenin karşısında, hakikaten, sapan taşı var

ve bu bir müddet daha devam edecek ama bizi burada galip kılan; haklılığımız, adaletimiz ve eminim ki cesaretimiz olacak. Herkes kendi alanında, hangi işle uğraşıyorsa, bu konuda katkı vermeli. Biz de Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı olarak eğitim ve kültür alanlarında faaliyet gösterip Filistin davasına katkı sağlamaya gayret ediyoruz. Tabi bu noktada şunu da ifade etmem lazım; iyi bilmemiz lazım coğrafyayı, Filistinlilerin kendi aralarındaki dayanışma ve iş birliği de çok önemli yani bunu şöyle bir retorik ile söylemiyorum; onlar kendi aralarında anlaşıyor, biz bu meseleye sahip çıksak ne olur bu çok yanlış bir argüman kesinlikle kabul edilmemesi lazım. Nasıl herhangi bir iki grup arasında anlaşmazlık olabilirse herhangi bir konuyla alakalı, Filistin'de de tarihi geçmiş olan Filistin davasının içerisinde bulunan siyasi grupların kendi aralarındaki münakaşaları olabilir. Biz her zaman onların bir arada olmasını önemsiyoruz, desteklemeye çalışıyoruz. 2006 yılında yapılan seçimlerde Türkiye'nin çok ciddi bir katkısı vardı. Bu sene yine bir seçim yapılacaktı ertelendi, inşallah Temmuz ve Ağustos aylarında seçimler olacak, Cumhurbaşkanlığı ve konsey seçimleri. Filistin'deki seçimlerin Filistin halkının özgür iradesini yansıtmaması çok önemlidir. İsrail'in bu konuda ne kadarrettiğini ve demokrasi kanallarını işletmek istemediğini hepimiz biliyoruz bu ayrı bir mesele buna çalışacağız ama diğer taraftan Filistin halkının da bu konuda tabii ki çok seslilik her zaman olacak ama Filistin davasında tek ses tek yürek olmak çok önemli. Bence son bombalamada da son saldırıda da aslında bunu gördük hakikaten Filistin tek yürek oldu bu da bizi daha çok sevindirdi.

YTB olarak gerek Avrupa'daki Türklerin gerek dünyanın farklı yerlerinde Müslüman toplulukların gençlerine yönelik faaliyetler yürütmeye devam edeceğiz. Gençlerin ürettiği, üreteceği, çıktı vereceği, her türlü faaliyetin içerisinde yer almaya gayret ediyoruz. Şunu ifade etmek istiyorum son olarak; ben bunu Avrupa'da çok gözlemliyorum haki-katen Avrupa'da Türklerin çok iyi yetişmiş, dil bilen, kendini iyi yetiştirmiş bir üçüncü dördüncü nesil kuşağı var, İslam coğrafyasında da böyle bir nesil kuşak olduğunu düşünüyorum ve bu kişilerin de önümüzdeki süreçte bu konularla alakalı daha fazla inisiyatif alacağını düşünüyorum. Sosyal aktivistlik çok önemli sosyal aktivist olarak bu konuları bilgiyi de tabi merkeze alarak bilgiyi ıskalamadan sadece retorik üzerinden değil bilgiyi de merkeze alarak savunuculuğunu yapmaya devam etmemiz gerektiğini düşünüyorum. Biz YTB olarak dünyanın çok farklı noktalarından size gençlik faaliyetleri saydım; Balkanlar, Avrasya, Kuzey Afrika, Filipinler Mora'dan Myanmar Arakan'a, Doğu Türkistan Uygur kardeşlerimiz dedim. Bu faaliyetlerin, 5-10 yıl içerisinde çok daha güzel yerlere evrileceğini düşünüyorum.

Filistin'den Türkiye'ye gelip, okuyan öğrenci kardeşlerimizin de önümüzdeki süreçte önümüzdeki 5-10 yılda Türkiye ile Filistin arasındaki ilişkilere katkı sağlayacağına, Filistin'in geleceğine katkı sağlayacağına güvencemiz de tam. Ben de tekrardan böyle bir faaliyeti gerçekleştirdiği için, Genç Memur-Sen'e teşekkür ediyorum. Bugüne kadar Kudüs bilincinin Türkiye'de oluşmasına ve yerleşmesine katkı vermiş, rahmetli Nuri Pakdil üstadı Allah'tan rahmet diliyorum. Memur-Sen'in kurucusu bu anlamda bürok-

raside de, memuriyette de büyük bir boşluğu dolduran, Memur-Sen'in kurucusu olan rahmetli Akif İnan'ın ruhu şad olsun diyoruz. Bugün onun temsilciliğini yapan kişileri tebrik ediyorum. Genç Memur-Sen bu anlamda güzel bir görevi ifa ediyor.

Katılımcı sayısını çok iyi buldum biraz da şaşırdım, itiraf etmem lazım. O yüzden tebrik ediyorum. Bu programa katılan 10 hafta boyunca bu programı yakinen takip eden kıymetli arkadaşlar sizleri de tebrik ediyorum sizlere de teşekkür ediyorum. İnşallah bu akademinin devamının gelmesini ümit ediyorum. Kudüs tabii ki çok önemli ama farklı konularla alakalı, İslam dünyasının farklı sorunları ile alakalı da akademilerin yapılmasında fayda var diye düşünüyorum.

Zor bir dönemde yaşıyoruz kolay bir dönemde değiliz. İslam dünyasının bugününü ve yarınını değerlendirirken hocalarımızdan dinlerken veya kitaplardan okurken 1400 yıllık tarihimiz içerisinde üç defa meydan okumayla yani entelektüel meydan okumayla veya İslam medeniyetinde üç meydan okumayla karşılaştığımız ifade edilir. Birincisi; Antik Yunan eserlerinin Arapçaya çevrildiği tercüme dönemidir. İkincisi; Moğol İstilasası dönemidir. İlk ikisi savuşturulmuştur zaten Moğol İstilasından sonra hızlı bir çıkış olmuştur yine Antik Yunan eserlerinin tercümesinden sonra bu eserler Arapçaya çevrilip üzerine eklenerek tekrar Batı'ya, tabiri caiz ise satılmıştır, gönderilmiştir. Üçüncü meydan okumada; bugün hâlâ bence içinde yaşadığımız 19. yüzyıldan itibaren İslam dünyasına etkilerini gördüğümüz; modernite, Batı modernleşmesi ve bunun İslam dün-

yasında ki tezahürü. Bu entelektüel meydan okumayla yüzleşmek ve buna karşı cevaplar üretmek bizim için önemli. Bu anlamda çabaları da ben kıymetli görüyorum. Kudüs çalışması da bunun bir nüvesi diye düşünüyorum. Ben tekrar beni davet ettiğiniz için teşekkür ediyorum.

Soru-Cevap

1.YTB'nin başta Filistin olmak üzere İslam coğrafyasındaki gençlerle Türkiye'deki gençleri kaynaştıracak projeleri var mıdır? Bu çerçevede Erasmus benzeri karşılıklı değişim imkânlarını oluşturabileceğimiz programlar organize edilebilir mi?

Bizim kurum olarak yurt dışından öncelikle öğrenci burslandırıp Türkiye'ye getiriyoruz, Türk öğrencileri yurt dışına göndermek gibi bir projemiz veya bugüne kadar yürüttüğümüz bir faaliyet yok. İslam dünyasının farklı noktalarındaki gençleri bir araya getirdiğimiz programlarımız var, bunların içerisine Türk gençleri de dâhil etmeye çalışıyoruz. Aslında bizim daha önce kurumumuzun kurguladığı bir proje vardı inşallah onu önümüzdeki dönemlerde hayata geçirmek istiyoruz; 'United Muslim Mobility Agency - UMMA' başlıklı. İslam dünyası ülkeler arasında öğrenci hareketliliğini önceleyen bir program tabi burada diğer kamu kurumlarımızda başta YÖK olmak üzere üniversitelerimizde de bunu görüreceğiz inşallah. Önümüzdeki dönemde inşallah yapmak isteriz.

Türkiye'de burslandığımız uluslararası öğrencilerimizle Türk öğrencilerin derneklerin beraber faaliyet yapmasını destekliyoruz zaten birçok gençlik derneği Türkiye'de bizim uluslararası öğrencilerimizle beraber faaliyetler yapıyor biz de bunları destekliyoruz. Uluslararası Öğrenci Akademisi adı altında bir akademimiz var. Türkiye'de burslandığımız misafir öğrencilerimizi bu akademilerde 6-8 aylık eğitimlere alıyoruz. Bunları da Türkiye'deki bazı STK'larımızla yapıyoruz. İstanbul ve Ankara'da kendi ofislerimizle yapıyoruz. Dolayısıyla Türkiye'deki öğrenciler de uluslararası öğrencilerimize hemhâl olmuş oluyor bu programlarımızda ama bu bir hareketlilik programını değil buradaki öğrencilerle yaptığımız program.

2. Türkiye'de bulunan, başta Filistinli öğrenciler olmak üzere, onları önceleyerek, diğer uluslararası öğrencilerimize yönelik, ne tarz çalışmalar vardır ve bunların kısa ve orta vadede ülkemize ne türlü faydalar sağlayabileceğini düşünebiliriz?

Uluslararası öğrenci hareketliliğine baktığınız zaman Türkiye'deki öğrenci sayısının son 10 yılda on kat arttığını görüyoruz. Sayı çok hızlı arttı kalitenin de bu anlamda artması da gerekiyor. Zira uluslararası eğitimde tabii ki üniversitelerin kalitesi, bölümlerin kalitesi farklı farklı dünyada da öyledir. Amerika'da yüzlerce binlerce üniversite var, İngiltere'de öyle. Üniversitelerin hepsinin bir kademeleştirilmesi vardır. Türkiye'de de öyle ve her öğrenci de her üniversitedeki kaliteli öğrenci de bu üniversitedeki eğitimle müteneasıptır fakat totalde ortalamanın kaliteli olmasına ehemmiyet veriyoruz. Bu anlamda gelen

öğrencilerin Türkçe eğitimi bizim için çok önemli TÖMER'lerde öğrencilerin 1 yıl Türkçe öğretilmesini zorunlu koyuyoruz çünkü Türkçe iyi öğrenilemediği takdirde üniversite okurken öğrencilerimiz sorun yaşıyor.

Geçen sene pandemiden dolayı mesela 9-10 ay öğrencilerimiz online TÖMER'de eğitim aldılar Haziran ayında onları getirdik 1000'den fazla öğrenci geldi şimdi üniversitelerine gidip 2,5 ay hızlandırılmış Türkçe eğitimi alacaklar.

Bunun yanı sıra geldiklerinde oryantasyon programı düzenliyoruz. Türkiye'ye hoş geldiniz, Türkiye'yi anlatan bir program oluyor.

Bunun yanı sıra uluslararası öğrenci akademileriyle, okuma grupları, giriş seminerleri ihtisas çalışmaları kültür sanat aktiviteleri gibi farklı alanlarda öğrencilerimize; Türkiye'yi, Türk iç ve dış politikasını, Türkiye'nin şu an dünyaya ne dediğini, dünya beşten büyüktür, Türkiye Türkiye'den büyüktür derken ne demek istediğimizi Anadolu irfanını bu topraklara ait değerleri anlatmaya gayret ediyoruz. Anadolu coğrafyası çok zengin bir coğrafya bu coğrafyada İstanbul ile müşerref olduktan sonra hüküm perva olan bir ecdadın torunlarıyız, bundan önce bu coğrafyada çok farklı medeniyetler yaşadı dünyanın en eski en eski yerleşim birimleri, en eski borsası, en eski ibadet yerleri böyle bir coğrafyanın üzerinde yaşıyoruz bunları anlatıyoruz biraz da gençlerimize.

Uluslararası Öğrenci Akademileri çerçevesinde aslında müfredat dışı dediğimiz bir eğitim veriyoruz ve YTB'nin dolayısıyla Tür-

kiye'nin üniversiteler dışındaki vizyonunu da formal eğitim dışında burada öğrencilerimiz aktarıyoruz.

Bunun yanı sıra mezun olmak üzere olan öğrencilerimize potansiyel mezun buluşmalarıyla mezun olduktan sonra yapabilecekleri hususunda bilgilendirmelerde bulunuyoruz. Hususen de geldikleri ülkelerin iş konseyleri varsa Balkanlar, Afrika İş Konseyi ülkelerin spesifik iş konseyleri onlarla buluşturuyoruz veya yaşadıkları şehirlerdeki sanayi ve ticaret odalarıyla buluşturup o arkadaşlarımızın mezuniyet sonrası kariyerlerine katkı da bulunmaya gayret ediyoruz sonra da mezun platformu ve mezun dernekleriyle iletişimi-mizi sağlamaya gayret ediyoruz dolayısıyla iyi öğrenciyi seçip Türkiye'ye getirmekle burada iyi bir Türkçe öğrenip üniversitede kendilerini iyi yetiştirmelerinin yanı sıra mezun olmaya yakın Türkiye ile ilişkilerini devam ettirecek bir iletişimi de onlarla kurmaya gayret ediyoruz. Bu öğrencilerin Türkiye'ye çok büyük katkısı var olacak bugün Balkanlarda çok fazla sayıda siyasetçi, bürokrat, iş insanı var Türkiye mezunu olan zaten TİKA'mızın, Yunus Emre Enstitümüzün Maarif Vakfımızın birçok farklı okullarında, ofislerinde Türkiye mezunları çalışıyor. Türkiye'nin yurt dışında Afrika'da bilhassa gerçekleştirmiş olduğu alt yapı üst yapı yatırımlarında Türkiye mezunlarının yer aldığını ve Türkiye mezunlarının çalıştığını görüyoruz. Siyaseten de bu insanların önemli yerlere geleceğini ümit ediyoruz yani Türkiye'nin gönüllü elçileri yetiştiriyor bu gönüllü elçilerimiz farklı ülkelerde önemli konularda Türkiye'ye muhabbetle baktıkları bir konjektörü biz göreceğiz diye ümit ediyorum bunu da bazı yerlerde de gö-

rüyoruz. Bazı ülkelerde bakanlarda var tabii ki bu kişiler değişir o gider bu gelir ama Türkiye mezunlarının Türkiye'de iyi eğitim alıp kendi ülkelerine dönüp iyi pozisyonlarda yer alması emin olun ki önümüzdeki 10 yıl içerisinde Türkiye'ye çok farklı kazanımlarda bulunacak.

3. Sizin görev aldığınız süre boyunca bizimle paylaşmak istediğiniz enstantaneler, yurt dışından, diasporamızdan gurbetçilerimizden, burs verilen kıymetli kardeşlerimizden varsa bizimle paylaşmak istediğiniz hayatınızda iz bırakan olayları dinlemek isteriz.

Bundan 10-15 sene evvel İstanbul'da gençlik kollarında görev almıştım o zaman Balkan coğrafyasından Türkiye'ye eğitim programları düzenliyorduk o eğitim programlarında Türkiye'ye gelen bizim misafirimiz olan görev yaptığımız arkadaşımızı yıllar sonra Arnavutluk'ta milletvekili olduğunu gördüm ben de YTB Başkanı olarak gitmiştim hakikaten güzel bir tesadüf oldu yani şunu söylemem lazım gönlümü ısıtan zaman zaman burkan sorumluluğumuzu, yükümlülüğümüzü hatırlatan omuzlarımızdaki yükün ne kadar ağır olduğunu hatırlatan çok fazla hatıra var ama unutamadıklarımızdan bir tanesi; ben lise-deyken 2001 yılında bir arkadaş grubuyla Balkanlara gitmiştik Makedonya'da Üsküp - Murat Paşa Caminde namaza durmak üzereydik tam cemaate duracaktık dört beş arkadaş bizim yanımda da biri vardı o da namaza duracaktı ben omuzuna dokunmuş oldum yani gel bizimle kıl diye o da namaza başlamıştı tekbir almıştı ama anlık bir şey oldu ben öyle omuzuna dokununca böyle bir bana baktı sonra yanımıza geldi bizim-

le beraber durdu namazı kıldık dışarı çıktık abi ağlıyor, neden ağladığını anlayamadık Arnavutça konuşuyordu sanırım bir şeyler söylüyor biz anlamıyoruz ama biz de çok duygulandık sonra oradan biri tercüme etti yani biz namaza dururken onu çağırdık diye çok duygulanmış ve Türkiye'den geldiğimizi öğrenmiş 2001 yılıydı. Balkanlara ilişkin bu beni çok etkilemişti ben zaten Batı Trakya-lıyım benim dedem nenem Batı Trakya'da Gümülcine - Değirmendere'de bir köy var onun girişindeki mezarlıkta medfunlar dolayısıyla Batı Trakya'ya küçükken çok gittim hala da zaman zaman gidiyorum. Amcam çobandı, hatırlıyorum amcamla beraber sabah namazından sonra çobanlığa birkaç defa çıktığım vardı sabahın erken saatinde çıkıp akşam sekize kadar on iki saat dağ bayır geziyorsunuz keçilerle. Balkanları, Balkan insanını çok seviyorum ama bunun yanı sıra dünyanın farklı yerlerine gittiğimde de Türkiye'ye olan muhabbeti yakından gördüm. Bir arkadaşım anlatmıştı kendisi ABD'nin ücra bir yerinde bir taksiye biniyor şoför Pakistanlı, Türkiye'den geldiğini öğrenince ücret almıyor. Bunlar zaten birçok insanın yaşaya-geldiği hususlar Türkiye'nin ve Sayın Cumhurbaşkanı'nın insanların zihinlerindeki algısı. Belki biz içeriden bunu göremiyoruz birtakım sıkıntılar ile uğraşıyoruz ekonomik durgunluk var diyoruz suni gündemler var ama Türkiye'nin dışarıdaki bu insanlar nezdindeki algısı ve itibarı hakikaten çok çok yüksek. Bunun yanı sıra şunun mutluluğu oluyor Balkanlara gidiyorsunuz Tiran'da çok güzel bir cami var Türkiye'nin imzası var, Orta Asya'ya gidiyorsunuz Bişkek'te güzel

bir cami var Türkiye'nin imzası var. Türkiye ve Türk insanının farklı coğrafyalarda yapmış olduğu hizmetler hakikaten çok önemli fakat şunu ifade etmem gerekiyor; artık somut iş birliklerine ciddi ihtiyacımız var zira 15-20 sene öncesinde değiliz 2021 yılındayız ve teknolojinin imkânlarıyla da dünyanın farklı bölgesindeki birçok insan birbirini çok daha kolay görebiliyor, iletişim kurabiliyor anlayabiliyor ve birçok imkâna da sahip insanlar yani şunu kastediyorum gönül coğrafyamızla kurduğumuz kuracağımız ilişkilerde karşılıklı kazanma ilkesini de önemsememiz lazım yani somut iş birliklerini geliştirmemiz lazım evet dostuz kardeşiz, birbirimizi seviyoruz, gönlümüz birbirimize açık birbirimizi kardeş gibi görüyoruz ama birbirimizin kapasitesini geliştirecek programlar yapmamız lazım onu ben her zaman söylüyorum zira ne kadar dost ve kardeş olsak da imkânlar ve fırsatlar çok fazla günümüz dünyasında bu anlamda yaptığımız hizmeti iyi, kaliteli, profesyonel yaptığımızı da karşı tarafa göstermemiz gerektiğini düşünüyorum.

Türkiye 100. yılına yaklaşan bir ülke, 2 sene sonra 100. yılımızı idrak edeceğiz kutlayacağız fakat bu coğrafyaya çok uzun müddet yüzünün dönmediğini biliyoruz son 15 yıldır bu konuda büyük bir farkındalık var devlet gövdesini dönmüş durumda, kamu kurumları, STK'lar bu konuda kapasite geliştiriyor bu 15 yılda çok büyük hizmetler yapıldı şimdi daha teknik daha profesyonel çalışmalar yapılması gerektiği önümüzde açık bir şekilde duruyor bunu da yapmaya gayret ediyoruz.

STK'larımızın yapısını geliştirmememiz lazım, yurt dışında kurumsal kapasitemizi geliştirmememiz lazım.

Daha tematik konularla ilgilenen STK'ları kurmamız, oluşturmamız lazım diye dışunuyorum. Birde ümmet coğrafyasının çok farklı noktalarında çok iyi yetişmiş kendini iyi yetiştirmiş insanlar var bu insanlardan istifade edilmeli diye dışunuyorum.

Olabildiğince okumalıyız, okuyalım dağarcığımızı zihnimizi açalım genişletelim, eleştirel dışunmekten de korkmayalım gün sonunda çok kıymetli bir zamanı yaşıyor-sunuz gençlik hakikaten çok güzel bilhassa üniversite dönemi daha rahat olduğunuz bir dönem 30 yaşına kadar böyle gidecek muhtemelen, bu imkânları bu nimeti sağlık nimetini zaman nimetini de değerlendirelim diye dışunuyorum.

GENÇ MEMUR-SEN KUDÜS AKADEMİSİ TRANSKRİPSİYON NOTLARI

Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi, 2021 yılının Mayıs ayı içerisinde Kudüs'ün Şeyh Cerrah Mahallesi'nde yaşanan olaylar üzerine, toplumda ortak bir bilinç düzeyi ve farkındalığın oluşması ihtiyacına binaen Genç Memur-Sen ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı iş birliğinde düzenlenen bir eğitim programıdır. Filistin'de ve bilhassa Kudüs'te yaşanan olaylar ile İsrail'in bölgeye yönelik planlarının dini, tarihi, siyasi, ekonomik, hukuki, jeopolitik ve sosyolojik yönlerinin detaylı olarak ele alındığı bu akademiye, konuk olarak alanında uzman akademisyen, gazeteci, yazar, araştırmacı ve aktivistler katkı sağlamıştır.

Elinizdeki eser, Genç Memur-Sen Kudüs Akademisi kapsamında 01 Haziran- 02 Temmuz 2021 tarihleri arasında haftada iki gün gerçekleştirilen ve toplamda on bir ayrı konuşmacının yer aldığı derslerin transkripsiyon notlarını içermektedir.

Tüm katılımcılarımıza yararlı olması dileğiyle.

GencMemurSen

+90 312 230 48 98
+90 312 230 09 72-73

www.gencmemursen.org.tr
info@gencmemursen.org.tr

Zübeyde Hanım Mh. Sebze Bahçeleri Cd.
No:86 Kat:3 Altındağ/Ankara

